ألغاز

قصيدة

İSL
291

عاكف

غلطه‌ده اسپقوراسیون خاننده ساکن دعوی وکیلی
حسن عاکف

٢٩

1958/00430

MERHUM DAVAVEKİLİ
HASAN AKİF VERESESİ
ARMAĞANIDIR
TSC 281

تدریسات عالیه کتبخانه سندن

الغافقهية

ممامنّ الله سبحانه به على عبده

محمد ذهنی

وكم من عائب قولاً صحيحاً   وآفته من الفهم السقيم
ولكن تأخذ الآذان منه   على قدر القريحة والعلوم

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

مهرسز نسخه لر ساخته در

استانبول

(قصبار مطبعه سی) باب عالی جاده سنده نومرو ۲۵

۱۳۰۹

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ

MERHUM DAVAVEKİLİ HASAN

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى. والسلام على عباده الذين اصطفى. (وبعد): اهلنك معلومى اولديغى اوزره جلائل كتب فقهيه‌دن اشباه ابن نجيمك باب رابعى ديمك اولان (فن ألغاز) كه طهارت وصلات وزكات وصوم وحج ونكاح وطلاق وعتاق وأيمان وحدود وسير ولقيط ومفقوده ووقف وبيع وكفالت وحواله وقضاء وشهادت واقرار ووكالت وصلح ومضاربه وهبه واجاره ووديعه وعاريه ومكاتب ومأذون وغصب وشفعه وقسمت واضحيه وصيد وذبائح وكراهيه وضمان وجنايات ووصايا وفرائضه متعلق بر طاقم مسائل شرعيه‌نك تشحيذ اذهان ايچون لغز طرزينه افراغ اولنمشلر ايله انلرك حل وجوابنى حاوى بر شرحى حموى ايله برابر مطبوع ومتداول اولديغى كبى آنك مأخذى اولوب منظومهٔ وهبانيه شارحى قاضى القضاة عبد البر ابن شحنة الحلبينك [*] ملوك چراكسهٔ مصريه‌دن ملك اشرف ابو نصر نامنه تأليف ايدرك (الذخائر

[*] مشار اليهك حلبده امير تيمور ايله محاوره‌سى صحائف الاخبارك جلد ثالثنده مذكوردر.

الاشرفيه فى ألغاز السادة الحنفيه) تسميه ايتديكى كتاب والانصاب دخى مطابع مصريه‌نك مآثر مشكوره‌سندن بولنان كنز شرحلرندن برينك هامشنده مطبوع اولمغله مأخذ ايله مأخوذ برلشديرلرك بونلرك مسائل مهمه ومغلقه‌سى لازم كلان قيود وشروطنك علاوه‌سى وايضاحات كافيه وبرلسى وجهله ترجمه ايدلمه ومجموع حاصلدن ثواب كمتر وجود بولمشدر. بونده هر بابى بر كتاب عد اولنان ابواب فقهيه‌نك قرق نوعنده ۲۷۵ مسئلهٔ شرعيه مذكور اولوب اشباهك كرك بو فنى وكرك فن فروق وجمع وفرق وحيلى فن قواعد وفوائدى كبى افيد وانفع اولمغله آنلرك دخى ان شاء الله تعالى لسانمزه نقل وترجمه‌سى مصمم وبتوفيقه تعالى فن فروق ايله مسائل الفرق مترجمدر.

يريد المرء ان يعطى مناه * ويأبى الله الا ما يشاء

محمد ذهنى

كتاب الطهارة [۱]

«صولرك افضلى هانكى صودر» دينورسه «پيغمبرمز صلى الله تعالى عليه وسلم افندمز حضرتلرينك اصابع شريفه‌سى اره‌سندن نبعان ايدن صودر» ديمليدر.

وافضل المياه ماء قدنبع ∘ بين اصابع النبىّ المتبع
فماء زمزم فماء الكوثر ∘ فنيل مصر ثمّ باقى الانهر

۱ (مسئله): هانكى حوض صغير [۲] دراوكه ايچنده‌كى صو جارى اولمديغى حالده اندن آبدست المق جائز اولور؟ و مردار الاكا صوقلمقله او صو مردار اولماز؟ (جواب): حمام قورنه‌سيدر.

[۱] طهارت‌ده ضم طاء ايله (طهور) دخى دينور. نتكيم «مفتاح الصلاة الطهور» و«لايقبل الله صلاةً بغير طهور» حديث شريفلرنده واردر. بونلرده (طاء) مفتوح دكلدر. فتح طاء ايله اولان (طهور) تطهر اولنه‌جق شى معناسنه‌دركه اوده صو ايله صعيددر. ايكيسنه بردن (طهورين) تعبير اولنور. نتكيم آبدست صوينه فتح فاء ايله فعول وزننده (وضوء) وتسحر اولنه‌جق نسنه‌يه (سحور) وتسعط اولنه‌جق دوايه (سعوط) دينور. قال تعالى: وانزلنا من السماء ماء طهوراً. وقال عليه الصلاة والسلام: التراب طهور المؤمن ولوالى عشر حجج. وقال صلى الله تعالى عليه وسلم: لايقبل الله صلاة امرئ حتى يضع الطهور مواضعه. اشته بو ايكى حديث شريفده‌كى (طهور) لفظى آيت كريمه‌ده اولديغى كبى فتح طاء ايله‌دركه مايتطهر به معناسنه‌در.

[۲] حوض صغير حوض كبيرك مادونيدركه ايچنده‌كى صوينك سطحى يوز آرشوندن اقلدر. بوندن صكره‌كى هامشه باق.

موصلقدن صو آققده اولديغى ويوبچيلرك اللرى صوينك يوزنده سكون و آرام حاصل اولمامق اوزره اندن صو آلمقده بولنديغى تقديرده او صو ماء جارى حكمنده‌در. كيرن الده نجاست دخى اولسه النان آبدست صحيحدر.

قويى دخى بويله‌در. اعتنا اولنه‌جق مسئلهٔ مهمه‌در. كذا فى الذخائر.

۲ (مسئله) هانكى طاهر صودر اوكه انسان اندن آلوب برطاهر قابه قويديغى حالده ذاتاً طاهر ايكن اوقابده غيرطاهر اوله؟ (جواب): اول حوض كبير [۱] دركه ايچنده برطوارترسى وارايكن صو آلنمش اولمغله اوترس اوقابك ايچنه كيرمشدر. ماء قليل ايسه مرداره مقارنتله مردار اولور.

۳ (مسئله) هانكى طاهر صودر اوكه مسبّل [۲] ومحتاج اليه [۳] اولمديغى وايچنده مردار قاريشمغى دخى بولنمديغى حالده اندن آبدست آلمق جائز اولميه؟ (جواب): طوزله صويیدر.

[۱] حوض كبير ايچنده‌كى صوينك سطحى يوز آرشون اولان حوضدر. عمقه اعتبار يوقدر. عندالاغتراف ارضك عدم انحسارى كافيدر. انك صوبى ماء جارى حكمنده‌در. لونده ياخود طعمنده وياخود ريحنده مردارلق اولمدقجه طاهردر ومطهردر.

[۲] بزم سبيل ديديكمز صودركه ارواء عطاش ايچون مجعول فى سبيل الله ديمكدر.

[۳] معلومدركه محتاج اليه بولنان صوبى آبدستده استهلاك ايتمكه مساغ يوقدر. صوبى قيت يرده سفربر اولان كيمسه كنديك وحيوانك ايچه‌جكنى آبدسته صرف ايتميوب تيمم ايدر.

صوطبیعتنك خلافنده اوله‌رق یازین طوکوب قیشین اریدیکی ایچون اندن آبدست آلنماز. نفط دخی بویله‌در.

بومسئله‌یی ابن‌الشحنه مرحوم جامع بزازیدن نقلاً ذخائرده ذکر ایتمشدر. اشباهك فن ثالثندن احکام صبی فصلنده بو یولده الغاز اولنمغه شایان برمسئله دها واردر. شویله‌که: برحوضدن [۱] بربارداق صو آلان برچوجق آلدیغی صویی ینه اوحوضه صب و القا ایتدکده اندن ایچمك کیمسه‌یه حلال اوله‌ماز. چونکه صبی حیازتله مالك اولدیغی صویی تمیزی ممکن اولمیه‌جق صورتده مباحه قارشدرمشدر. کندیسنده ایسه ولایت اباحه یوقدر [۲].

٤ (مسئله) هانکی آب پاکدر اوکه اندن آبدست المق جائز اولسون‌ده ایچمك جائز اولمسون؟ (جواب): شرعاً طاهر وطبعاً مضر اولان صودر. سملی قابده طورمق ویاخود ایچنده قوربغه اوله‌رك طاغلمش اولمق کبی.

قوربغه صوده دخی یاشادیغی ایچون انك صوده اولمش وطاغلمش اولمسی صویی تنجیس دکل، تسمیم ایدر.

٥ (مسئله) هانکی آدمك آرتغی مرداردر؟ (جواب): شارب

[۱] صاحبی اولمیان مباح برصودن دیمکدر.

[۲] بومسئله‌یی ابن‌الشحنه ذخائرك کتاب‌الکراهیه‌سنده ذکر ایتمش وابن‌نجیم فن رابعده آنی اوراده تکرار ایلمشدر.

خمر اولان کیمسه‌نك شرب خمر حالنده آرتغی اولان صو مرداردر [۱].

٦ (مسئله) هانکی حیواندر اوکه قویی‌یه دوشدیکی تقدیرده دیری چیقاریلور ایسه اوزرنده یاره ونجاست اولمدیغی حالده صویی کاملاً چکوب بوشالتمق لازم کله‌ده اولو چیقاریلور ایسه قویینك صوینی تماماً بوشالتمق لازم کلمیه؟ (جواب): قوییدن فاره اولوسی چیقار ایسه قویی‌یی تطهیر ایچون صوینی کاملاً بوشالتمق لازم کلمیوب ایچندن کندی قوغه‌سیله یکرمی قوغه‌دن اوتوز قوغه‌یه قدر صو چیقارمق کافیدر [۲]. اکر فاره کدیدن فرار ایدر ایکن قویی‌یه دوشوبده صاغ چیقار ایسه قورقوسی سببیله بولنی قویی‌یه آتمش اوله‌جغندن قویی‌یی بوشالتمق لازم کلور [۳] اه من الذخائر واخذها ابن نجیم.

[۱] اصلده بومسئله واقعات حلوانی [*] وتحفة الفقهاءدن نقلاً مسلم ومکلف اولان رجل حقنده تصویر اولنمش ایسه‌ده اوقیدلر اتفاقی واقع اولدیغی ایچون ترجمه‌ده اخذ اولنمامشدر. زیرا سؤر آدمی بحثنده مسلم وغیر مسلم سیاندر. شرب متنجس حالنك غیریده هربنی آدمك سؤری طاهردر.

[*] منسوب الیهی حلواءدر. صاحب قاموسك زعمی کبی حلاوة دکلدر. بهراء وصنعاء لفظلری کبی نون ایله منسوب اولمشدر. مراد شمس‌الائمة عبدالعزیزدر.

[۲] اکر شیشمش ویا طاغلمش دکل ایسه. شیشمش ویا طاغلش اولمق صورتنده قویینك صویی بوشالدلمق وممکن اولمدیغی تقدیرده ایکی یوز قوغه‌دن اوچیوز قوغه‌یه قدر صوچکلمك لازم کلور.

[۳] بوشالتمق ممکن اولمیان قویلرك صویی حقنده بوندن اولکی هاشی اوقو وسکزنجی مسئله‌یه باق.

لكن بولك صويه وصولی مشكوك وقويينك ايسه طهارتی متيقن اولمغله «يقين شك ايله زائل اولماز». بناءً عليه بو مسئله‌يی فاره‌نك يارەلی چيقارلمسی حقنـده تصوير ايتمك تعين ايدر اه حموی [١].

٧ (مسئله): هانكی پاك انساندر اوكه طالديغی قويی‌يی افساد ايدر اوله؟ وهانكی جنبدر اوكه قويی‌يه طالمقله انی افساد ايتمش اولميه؟ (جواب): برنجيسی اول طاهر كيمسه‌دركه (ندباً) اغتسال نيتيله قويی‌يه طالمشدر. او حالده قويينك صوينی مستعمل [٢] قيلمش اولديغی جهتله افساد ايتمش يعنی انك مطهر اولمق صفتنی سلب ايلمش اولور. ايكنجيسی اول جنبدركه قويی‌يه

[١] چونكه دم دخی بول كبی موجب نزح كلی اولان برنجسدر. بو مسئله‌ده كدينك كوپكدن وقيونك قورددن فراری حالنـده قويی‌يه دوشملری دخی بو حكمده‌در.

[٢] رفع حدث ايچون ياخود احراز اجر ومثوبت ايچون قوللانلمش اولان صويه (ماء مستعمل) تعبير اولنور. آنك حكمی نفسنده طاهر اولوب بشقه‌يی مطهر اولمامقدر.

ذخائرده ابن الشحنه مرحوم ديركه «مسئله: هانكی ماء قليلدر اوكه آبدستسز بر مكلف انك ايچنه نيت طهارت ايله آبدست اعضاسندن برينی ادخال ايتمش اولديغی حالده طهوريتنی سلب ايلامش اوله؟ (جواب): اول صودركه آبدستسز كيمسه مسح مرادايدرك انك ايچنه باشنی وياخود سر حدلك لاپچينی ادخال ايلشدر. جبيره يعنی قيرق صارغيسی دخی بويله ميدر؟ بونده اصل مسئله‌ده اولديغی كبی اختلاف واردر. بوكا دائر بنم «تشنيف المسمع فی شرح الكنز والوقاية والمجمع» نام كتابمده بيانم واردر. أعاننا الله علی اكماله». مسح مسائلنه منتظر اول.

(مثلا) قوغه چيقارمق وياخود دولابی اوكارمق ايچون طالمشدر. ضرورةً كيرمش اولديغی جهتله صويی افسـاد ايتمش اولماز اه ذخائر.

جنبك بلانيةٍ قويی‌يه طالمسنده مسئله جحطدركه كسرتين ايله اولان (جحط) لفظنده ترتيب حروف ترتيب أئمه اوزره اختلافی ناطقدر. شويله‌كه: جيم حرفی عندالامام صويك وجنبك نجاستنه وحاء حرفی امام ابو يوسـفه كوره انلرك علی حالهما بقالرينه وطاء حرفی امام محمده كوره انلرك طهارتنه اشارتدر اه عينی [*].

٨ (مسئله): هانكی قويیدر اوكه اندن بر قوغه صو چكيلوب آتلمدقچه آبدست آلمق جائز اولميه؟ (جواب): اول قويیدركه قوغه‌لر ايله صويی آتلمق لازم كلمش اولان ديكر بر قويينك صوك قوغه‌سی آنك ايچنه دوكلمش اولور. ايشـته او قويیدن بر قوغه صو چكيلوب آتلمدقچه آبدست آلنماز. كما فی الاشباه.

بره مخصوص اولميوب ايچنه دوكيلن صو ايكی ايسه ايكی، اوچ ايسه اوچ و درت ايسه درت قوغه چكلمك لازم كلور. كما فی الذخائر.

معلومدركه قويی‌يه فاره وسرچه كبی اوفاق حيوانلرك دوشوب اولمسی صورتنده قويیسـنه كوره كندی قوغه‌سـيله وياخود متوسط بر قوغه ايله يكرمی قوغه‌دن اوتوز قوغه‌يه قدر

[*] حلبی مرحوم ملتقاده قول امام اولمق اوزره منقول اولانی صيغهٔ تمريض ايله نقل ايدوب بعده «والاصح ان الرجل طاهر والماء مستعمل عنده» ديمشدر.

صو چیقارلمق لازم کلور . کوکرجین و طاوق وکدی امثالی حیوانلرك دوشوب اولمسنده قرق قوغه‌دن آلتمش قوغه‌یه قدر صو چیقاریلور . کلب وقیون و آدم دوشوب اولمسی صورتنده وفاره وسرچه کبیلرك بیله اولوب شیشمسی ویاطاغلمسی تقدیرنده قویینك صوینی تماميله بوشالتمق لازم کلور . بوشالتمق ممکن اوله‌مامق صورتنده صوبك اوحینده موجودی تقدیر اولنه‌رق نزح وطرح ایدیلور . ایکیوز قوغه‌دن اوچیوز قوغه‌یه قدرصو اخراجی دخی کافیدر . قالوا : وبه‌یفتی .

قویینك تطهیرنده شرع منیرك امری بو در . دوه وطوار وصیغر ترسی استکثار اولنور راده‌ده‌اولمدقجه تطهیر ترتب ایتمز . قویی‌یه کوکرجین وسرچه ترسلرینك دوشمسنده وقوربغه وینکج کبی ذوالمعیشتینك دوشوب اولمسنده و طاغلمسنده طهارتجه هیچ بأس یوقدر [*] .

---

٩ (مسئله) : هانکی عضودر اوکه آبدستده آنی ییقامق برزمان فرضدر وبرزمان فرض دکلدر؟ (جواب) : چکه‌درکه صقاللانمدین ییقانمسی فرض ایکن صقاللاندقدن صکره او فرض صقالی ییقامقله ساقطدر .

١٠ (مسئله) : هانکی عضودر اوکه آبدستده آلتی کره ییقانمسی مسنوندر و آلتی کره ییقانمقده‌در؟ (جواب) : ایکی اللردرکه

[*] تطهیر بئر مسائلندن بری دخی آتیده یکرمی برنجی مسئله‌نك ذیلنده بالمناسبه مذکوردر . اوقو !

هم آبدستك ابتداسنده همده قوللر ییقانور ایکن انلری اوچر کره ییقامق سنتدر .

١١ (مسئله) : هانکی آبدستدر اوکه انده آبدست اعضاسنك ایکیشر ییقانمسی و باشه ایکی کره مسح اولنمسی لازم کلور ؟ (جواب) : یاننده بری صو ودیکری قوقوسی کلمش کل صویی اولمق اوزره ایکی قاب صو بولنان کیمسه صویی کل صویندن فرق ایده‌مدیکی حالده طهارتنده یقین حاصل اولمق ایچون انلرك ایکیسندن ده آبدست آلمق وبناء علیه ایکیشر کره غسل ومسح ایلمك لازم کلور [*] .

١٢ (مسئله) : هانکی آبدست ویا غسلدر اوکه آنده سنت فعلیه‌نك برینی اجرا جائز اوله‌ماز؟ (جواب) : نمازوقتی طارالمش اولان کیمسه‌نك آبدستیدرکه سنتلرینی ایفا ایده‌جك اولسه وقت چیقار .

---

١٣ (مسئله) : هانکی آدمك تری آبدستنی بوزار ولباسنی مردارایدر ؟ (جواب) : مدمن خمر اولان کشینك تری مردار اولدیغیچون مسامندن چیقدقجه دم چیقمش کبی هم آبدستی وار ایسه بوزیلور همده بولاشدیغی ثوبی تنجیس ایدر .

[*] معلومدرکه آبدستده لازم اولان ماء مطلقدر . کل صویی وات صویی کبی مقید صولر آبدسته صالح دکلدر .

آبدستی سنتلریله اجرا ایتدیکنده یوزینی وقوللرینی و آیاقلرینی بوصورتده آلتیشر کره ییقامق اقتضا ایدر .

١٤ (مسئله) : هانكى شيدر اوكه بدندن چيقمه اولمديغى واويومق ونمازده كولمك قبيلندن بولنمديغى حالده آبدستى بوزار؟ (جواب) : بايلمقدر وچيلدرمقدر وسرخوش اولمقدر.

١٥ (مسئله) : هانكى طهارت متيقنه‌در اوكه حدث وقوعنده شك اولنمغله زائل اولمش اولور؟ (جواب) : اويومش اولان آبدستلينك آبدستيدر. چونكه اويقو بالذات حدث دكلدر ؛ حدثك وقوعنه مظنه‌در و بناءً عليه مدار حكمدر.

١٦ (مسئله) : هانكى طهارتدر اوكه طهارتى ايجاب ايدر؟ (جواب) : دم حيض ونفاسك انقطاعيله قادينده حاصل اولان طهارتدركه غسلى موجبدر.

١٧ (مسئله) : هانكى طهارتدر اوكه طهارتى نقض ايدر ؟ (جواب): صاحب عذر اولان كيمسه‌نك زوال عذريله اولان طهارتيدركه تجديد وضوءى ايجاب ايدر.

---

١٨ (مسئله) : هانكى عضودر اوكه آبدستده آنى يقامق كافى دكلدر. مسح ايتمك ده كافى دكلدر. تيمم دخى او بابده كافى دكلدر؟ (جواب): سرحدلك لاپچينه مسح ايدرك آبدست آلوبده لاپچينك برينى آياغندن چيقارمش اولان كيمسه‌نك او آياغيدركه يالكزجه انك يقانمسى كافى اولميوب آبدستده غسل ايله مسح اجتماع ايده‌مامك يعنى بر آياغك يقانمسى ايله اوته‌كى آياغه مسح ايدلمسى جائز اوله‌مامق حسبيله اوته‌كى آياغنى دخى چيقاروب

يقامق لازم كلور. چيقارديغى آياغنى كيوب اكا مسح ايتمك دخى كافى اوله‌ماز. زيرا اوزرينه مسح ايديلان شى چيقمغله انده حدث سابقك اثرى ظاهر اولمشدر. بو بابده تيمم دخى كافى دكلدر. چونكه شرطى تحقق ايتمامشدر.

معلومدركه مسح على الخفين خصوصى قونجلى آياق قابى تام آبدست اوزرينه كيلوب نقض وضوء واقع اوله‌رق آندن صكره آلنان آبدستده اجرا اولنور. ووقت حدثدن اعتباراً مقيمه كوره بركون وبركيجه ومسافره كوره اوچ كون واوچ كيجه مدت حق مسح باقى اولور. آبدست باقى ايكن آياق چيقاريلور ايسه يالكز آياقلرى يقامق لازم كلوب تجديد وضوء اقتضا ايتمز. آياغنك برينى چيقارر ايسه اوته‌كنى دخى چيقاروب ايكى آياغنى ده يقامق لازم كلور.

بو مسئله شو وجهله دخى تصوير و الغاز اولنه بيلور : هانكى آبدست عضويدر اوكه آبدستلى آدم انى يقامق ايله آبدستسز كبى قاله‌رق نماز قيله‌ماز اوله؟ جواب: ماتقدمدر.

١٩ (مسئله): هانكى كيمسه‌در اوكه مسح ايله آبدست آلمش اولوبده مدت مسحى اكمال ايتمش اولمديغى وكنديسندن حدث دخى وقوع بولمديغى حالده ايكى آياغنى يقامق لازم كلور. (جواب): او شول كيمسه‌دركه صويه كيرمش اولوبده لاپچينك ايچنده ايكى آياغنك برى يقانمق راده‌سنده ايصلانمش اوله. ايشته او حالده او كيمسه‌يه ايكى آياغنى ده چيقاروب يقامق

لازم كلور . چونكه غَسْل ايله مسحك جمعى جائز دكلدر . نتكيم بوندن اولكى مسئله دخى بويله‌در .

معلومدركه مسح على الخفّ غَسْل رِجله بدلدر وبر وقت ايله موقتدر . جبيره وعصابه [١] ماتحتنى غَسل ديمكدر ؛ غسْله بدل دكلدر . بناءً عليه برمدت ايله مقدر اولمامش و غسل ايله جمعنده بأس كورلمامشدر . آبدستسز ايكن باغلانمش اولان جبيره وعصابه دخى مسح اولنور . كمافى الكنز وشرحه [٢] .

---

٢٠ (مسئله) : هانكى يولجيدر اوكه آبدستسز اولمش ده يانده آبدست آلمغه كافى صو بولنديغى ونفسى ياخود حيوانى حقنده صوسز قالمق قورقوسى [٣] اولمديغى حالده تيمم ايتمليدر ده آبدست آلمامليدر ؟ (جواب) : ثوبنده مانع صحت صلات اوله‌جق درجه‌ده نجاست يعنى شرعاً غير طاهر اولان شى بولنان يولجيدركه يانده‌كى صويى انى تطهير وازاله‌يه صرف ايدوب بشقه صو بوله‌ماز ايسه نمازى تيمم ايله قيلمليدر .

---

٢١ (مسئله) : هانكى مردار قابدر اوكه ييقامقسزين طاهر اولور ؟ (جواب) : ايچنده شراب قوريلان قابدركه شراب سركه‌يه

[١] عصابه مطلق صارغيدر . جبيره خاصة قيرق صارغيسيدر .

[٢] يدنجى مسئله‌نك هامشنه باق .

[٣] اوچنجى مسئله‌نك ايكنجى هامشنى اوقو .

تحول ايتدكده تميز اولوب ييقامغه حاجت قالماز [١] .

بومسئله قويى حقنده دخى تصوير والغاز اولنوركه متنجس قويى دخى غَسْل ايله دكل نَزْح [٢] ايله تطهر ايدر بر قاب ديمكدر .

قويينك متنجس اولان صويى چكلمش اولوبده صكره‌دن كلمش اولان صويى دخى ارجح اقواله كوره طاهردر . كمافى الذخائر [٣] .

٢٢ (مسئله) : هانكى مردار قابدر اوكه ماء طهور ايله ييقانسه تميز اولماز ده ييقانمقسزين تميز اولور ؟ (جواب) : طوپراقدن معمول شول يكى قابدركه ايچنه شراب قونلمش اوله . انى ايچمش اولديغى جهتله ييقامقله تميز اولماز [٤] . ولكن ايچنده‌كى شراب سركه اوليويررسه طاهر اولور . كما تقدم .

٢٣ (مسئله) : انسان مكلفك هانكى عضويدر اوكه نجاست

[١] اسباب طهارتدن برى‌ده استحاله‌در : خمر خل اولمق وطوزله‌يه دوشن خنزير طوز كسلمك وتزك وسائره يانوب كول اولمق ايله طاهر اولور . خون آلود اولان برقيون باشى آتشده اوتولنه‌رك دمى زائل اولمقله طاهر اولوب ات صويى وچورباسى يينور . كما هو المصرّح فى مسائل شتى من الكنز وغيره .

[٢] قويينك صوينى بوشالتمقدر .

[٣] وعلى هذا جلد الميتة المدبوغ حكماً بنحو التتريب والتشميس اذا اصابه الماء لايعود نجساً كمافى شرح الملتقى .

[٤] ابداً عند محمد اه ذخائر .

مانعه [١] اصابت ايتمش اولديغى حالده ييقامقسزين طاهر اولور؟
(جواب) : امزكلى اولان قادينك ممه‌سيدركه چوجق انك
اوستنه قى ايدرك تنجيس وتلويث ايتدكدن صكره امه امه انى
تطهير و ازاله ايلر .

استجمار [٢] ايدنه كوره موضع استنجادخى بويله‌در.

كتاب الصلاة [٣]

١ (مسئله) : هانكى تكبيردر اوكه آبدستلى واداء صلات ايتمك
اوزره متوجه قبله بولنان كيمسه انى سويله‌مكله نمازه شروع
ايتمش اولماز؟ (جواب) : تعظيم صورتيله دكل، تعجب وجهله اولان
تكبيردركه انسان نمازه طورر ايكن برشيئه تعجب ايدرك «الله اكبر»
ديرايسه افتتاح تكبيرينى ايتمش اولماز. كما فى الذخائر ويأتى نظيرها
فى الذبائح .

[١] صحت صلاته مانع ديمكدركه بردرهم قدريدر.

[٢] طاش ايله تميزلنمكدر.

[٣] ويعجبنى قول أعرابىّ قيل له أحسبك جافياً لاتدرى كم تصلى
فى يوم وليلة؟ فقال: انّ صلاة اربع واربع * ثم ثلاث بعدهن اربع
ثم صلاة الفجر لاتضيع
ثم قال لقائله ذلك: كم فقار ظهرك؟ فافحمه. وكان قاضياً. كما فى الكامل
للمبرّد. واحبّ التمثل بقول سيدنا عمر رضى الله تعالى عنه:
ظلوم لنفسى غير انى مسلم * اصلى صلاتى كلها و اصوم

٢ (مسئله) : نمازه دخول ايچون اولان تكبير معلومدركه اكا
« افتتاح تكبيرى » تعبير اولنور. هانكى تكبيردر اوكه انكله
نمازدن چيقلمش اولور؟ (جواب) : امامدن اوّل تكبير آلوب نمازه
طورمش بولنان مقتدينك امام تكبير الدقدن صكره آلديغى
تكبيردركه انكله اوّلجه شروع ايتمش اولديغى صلاتى قطع
ايلمش اولور.

٣ (مسئله) : هانكى مصليدر اوكه قراءت صحيحه ايله قراءت
قرآن ايتدكده نمازى فاسد اولور؟ (جواب) : اول مصليدركه
نمازك ايچنده كنديسندن حدث واقع اولمغله آبدست آلمغه كيدر
ايكن [١] اوقومش اوله. او حالده نمازى فاسد اولور. زيرا
نمازك برجزئى كه قراءتدر حدث حالنده ادا ايتمش ديمكدر.
معلومدركه نمازده جنون واغماءك [٢] غيرى برسببله آبدست
بوزلمغله نماز بوزلمش اولماز. كلام ايتميه‌رك و قرآن اوقوميه‌رق
كيدوب تجديد وضوء ايتملى وكلوب بنا ايلملى يعنى براقديغى
يردن باشلاملیدر [٣].

[١] وفى الاصل: فى طريقه. وهو يشمل الاياب ايضاً كما فى الحموى.

[٢] جنون چيلدرمق واغما بايلمقدر. بونلر بنايه مانع اولديغى ايچون
استثنا ايدلمشدر. اصول اوقويانلرك معلوميدر.

[٣] آتيده مذكور يكرمى سكزنجى مسئله بونى ناطقدر. اكر مقتدى
ايسه اكا (لاحق) تعبير اولنور. استانبولده‌كى اكثر بيوك جامعلرك وبروسه
جامع كبيرينك درونده صولر بولنمسى اشته بو مسئله‌يه يعنى نمازده تجديد
وضوءه محتاج اولانلرى ديشارى‌يه قدر چيقمق كلفتندن تخليصه مبنيدر.

٤ (مسئله) : هانكى نمازدر اوكه بش نمازى افساد ايدر ؟ وهانكى نماز در اوكه بش نمازى تصحيح ايدر ؟ (جواب) : شول كيمسه‌نك نمازيدركه او كيمسه صاحب ترتيب ايكن يعنى اوزرندن آلتى وقت نماز كچمامش ايكن بر وقت نمازينى كچورمش اولورده او خاطرنده ايكن بش وقت نماز قيلدقدن صكره انى قضا ايتمش بولنور . بو حالده او كيمسه نمازلرك ترتيبنى اخلال ايتمش اولديغى جهتله او بش وقتى دخى قضا ايتمك لازم كلور . اكر بشنجى نمازك وقتى چيقوب التنجى وقتى دخى قيله‌رق كچمشى اندن صكره قضا ايدرسه ترتيب ساقط اولمش بولنمق جهتيله اندن اوّل قيلديغى بش وقتى دخى صحيح قيلمش اولور [*] .

٥ (مسئله) : هانكى نمازدر اوكه فاسد اوله‌جق ايكن حدث وقوعه كلمكله صحيح اوله ؟ (جواب) : درت ركعتلى فرض قيلان

يوقسه خارجدن آبدستسز كيرنلر ايچون دكلدر. جامعه آبدستسز كيرمك منهيدر. خارجده آبدست ايچون مهيا صولر ارتكاب محظور ضرورتنى دافعدر.

[*] هذا عندالامام لسقوط الترتيب بكثرة الفوائت والكثرة تثبت بالسادسة فاذا ثبتت استندالى اوّلها لانها صفة قائمة بالمجموع فيضاف حكمها اليه ايضاً كما فى تصرف المريض. خلافاً لهما لان الخمس وقعت فاسدة لعدم الترتيب فلا تنقلب جائزةً . ثم ماقالاه قياس وما قاله استحسان. ثم انّ المسئلة استثنى منها تذكر الفائتة عند اداءالعصر فى آخر وقتها فان رجلاً مثلا اذا صلى ركعة من العصر فغربت الشمس ثم تذكر انّ عليه الظهر تمها ولا يفسد العصر لانها ليست فى وقتها حتى تفسد بتذكرالظهر. كما فى الذخائر. فالفساد موقوف عنده باتّ عندهما. كما فى شرح الكنز.

بر كيمسه دردنجى ركعتده قعدهٔ اخيره‌يى اجرا ايتمدين بشنجى ركعته قالقوب انى ركوع وسجود ايله قيدلار يعنى تام بر بشنجى ركعت ياپار ايسه [١] نمازى فاسد اولور . اكر بشنجى ركعتك سجده‌سندن باشنى قالديرمدين كنديسندن عمداً ويا سهواً حدث واقع اوليوررسه نمازى صحيح اولوركه تجديد وضوء ايدرك كلوب تشهد مقدارى قعود ايله سلام ويرمك وسجدهٔ سهو ايتمك ايله نمازى تمام اولمش اولور [٢] كمافى الذخائر والاشباه .

٦ (مسئله) : هانكى مصليدر اوكه نمازده (نَعَم) ديمكله نمازى فاسد اولميه ؟ (جواب) : اقرديسنده نعم ديمكى عادت ايدنمش اولاندر . (نعم) و(مثلا) لفظلرى قرآنده وارد اولديغى جهتله انلرى لساننده اعتياد ايدن كيمسه‌يه كوره نمازده تفوه دخى قرآندن عد اولنور . كمافى الذخائر وذكره الحموىّ .

٧ (مسئله) : هانكى مصليدر اوكه آبدستلى بولنديغى حالده نمازده صويى كورمكله نمازى فاسد اولمش اوله ؟ (جواب) : تيمملى امامه اقتدا ايتمش بولنان آبدستلى مقتديدركه نمازده ايكن صويى امام كورميه‌رك كنديسى كوردكده نمازى فاسداولور اه اشباه.

[١] بشنجى ركعتى ركوع ايله قيدلامدين قعده‌يى خاطرليه‌رق اجرا ايدرسه نمازى فاسد اولميوب سجدهٔ سهو ايله تمام اولور.

[٢] بو، امام محمد قوليدر. امام ابو يوسف بو قولى ايشتدكده تهكماً «زه صلاة فسدت يصلحها الحدث» يعنى په فاسداولمش نمازى حدث اصلاح ايديور!! ديمشدر اه اشباه. وزه كلمة استعجاب عند اهل العراق وهى بضم الزاى اه حموى.

چونكه امامنك نمازى انك اعتقادنجه فاسد اولمشدر . مقتدينك نمازى ايسه صحةً و فساداً امامك نمازينه مرتبطدر اه حموى .

٨ (مسئله) : هانكى قادينلردركه اركككاره امام و پيشوا اوله بيلور ؟ (جواب) : سجده آيتنى اوقيوبده سجده يه واران خانوندركه او آيتى ايشيدن اركككلر دخى اكا پيرو اوله رق سجده ايدرلر [١] .

٩ (مسئله) : هانكى فرض نمازدر اوكه اداسى لازمدرده قضاسى صحيح دكلدر ؟ (جواب) : جمعه نمازيدر . انى ادا ايده ميانلر اوكله يى قيلارلر . اوكله ايسه بشقه بر نماز در . جمعه نك قضاسى يوقدر . كما فى الذخائر والاشباه مع تصحيح الحموى .

بوندن طولايى شويله برمسئله دخى الغاز اولنور (مسئله) : هانكى آدمدر اوكه برفرضى وقتنده ادا ايتديكى حالده «فرض وقته» ديو نيت ايدرسه نمازى صحيح اولميه ؟ (جواب) : اول حنفى [٢] مذهبدركه جمعه كونى جمعه نمازى ايچون «فرض وقته»

[١] قال الحريرىّ فى المقامة ٣٢ : قال أيجوز أن يؤمّ الرجال مقنع؟ قال نعم ويؤمهم مدرّع . قال فان امّهم من فى يده وقف؟ قال يعيدون ولو انهم الف .

(المقنع) لابس المغفر و(المدرّع) لابس الدرع و(الوقف) السوار من العاج او الذبل . وأراد انه لايجوز للرجال الائتمام بالنساء .

[٢] كذا فى الاصل ولم يظهر لى وجه هذا القيد . ثم قال عبدالوهاب فى الميزان «الائمة الثلاثة قالوا انه لايصح فعل الجمعة الا فى وقت الظهر مع قول احمد بصحة فعلها قبل الزوال . فلو شرع فى الوقت ومدها حتى خرج الوقت

ديو نيت ايتمشدر . اشته آنك او نمازى صحيح اوله ماز . زيرا فرض اصلى قضاسى لازم اولان نمازدركه اوده اوكله نمازيدر . جمعه نمازى دكلدر [١] . شو قدركه جمعه يى قيله جق آدم [٢] آنى ادا ايله فرض اصلى يى اسقاطه مأمور اولمشدر . كما فى الذخائر وذكره الحموى .

١٠ (مسئله) : هانكى كيمسه در اوكه سجده آيتنى مجلس واحدده تكرار ايتمكله حقنده وجوب سجده دخى تكرر ايتمش اوله ؟ (جواب) : برسجده آيتنى خارج صلاتده اوقيوب سجده ايتدكدن صكره نمازه طوره رق ينه او آيتى اوقومش اولان كيمسه دركه او حالده ينه سجده لازم كلور .

١١ (مسئله) : هانكى كيمسه در اوكه بدننده برعذر اولديغى حالده نمازى وقتك صوكنه قدر تأخير ايتمك اكا كوره جائز اوله ؟ (جواب) : ابه دركه طوغه جق چوجق حقنده خوف ايتمك حالنده صلاتى تأخير ايده بيلور .

١٢ (مسئله) : هانكى آدمدر اوكه آبدست اله جق تميز صويى وياخود تيمم ايده جك تميز طوپراغى بولديغى حالده آبدستسز

اتمها ظهراً عندالشافعى . وقال ابوحنيفة تبطل بخروج الوقت ويبتدئ الظهر وقال مالك واحمد تصلى الجمعة مالم تغب الشمس وان كان لايفرغ الا بعد غروبها»

[١] حتى جمعه يى آبدستسز قيلمش اولديغى خاطرلىنه آنى قضا ايتمك لازم دكلدر . نتكيم آتيده اوتوز طقوزنجى مسئله بوحكمى ناطقدر .

[٢] ومن لاجمعة عليه ان ادّاها جاز عن فرض الوقت اه كنز .

وتيممسز اولەرق نمازی قیلەبیلور واعاده لازم کلمز اوله؟ (جواب): ایکی قوللری وایکی آیاقلری مقطوع اولوب یوزنده دخی یاره بولنان کیمسەدرکه اندن آبدست وتیمم ساقطدر اه ذخائر.

یاتسو ووتر وقتنی بولەمیانلردن اونمازلر ساقط اولدیغی کبی.

١٣ (مسئله) : هانکی کیمسەدر اوکه اوزرنده صوم وار ایکن نمازی صحیح اولمیه؟ (جواب) : صوم اورج معناسنه اولدیغی کبی دوه قوشی ترسی معناسنەده کلور . اولکی معناده صوم مانع صلات دکلدر. ایکنجی معناده نجاست دیمك اولدیغی ایچون انك بر درهم مقداری مانع صلاتدر. کمافی الذخائر [*] .

١٤ (مسئله) : هانکی نمازدر اوکه بسمله انده جهراً اوقنمق لازم اولور؟ (جواب) : اول صلات جهریەدرکه انده سورهٔ نملك بسملهٔ شریفه‌یی حاوی اولان آیتی اوقنه.

معلومدرکه صلوات جهریەده امامه کوره جهر قراءت واجبدر. اخفا ایدرسه سجدهٔ سهو لازم کلور. قرآنیتی مختلف فیه اولان وبناءً علیه صلوات جهریەده دخی سراً اوقونان بسمله اوائل سور شریفەده‌کی بسملەدر. سورهٔ نملده‌کی بسملەنك قرآنیتنده شك وشقاق یوقدر. جهر واخفاده آیات سائره کبیدر.

١٥ (مسئله) : هانکی آدمدر اوکه بر آبدست ایله بر کون وبر کیجەنك نمازلرنی قیلمش اولدیغی حالده یالکز صباح نمازی

[*] وهذا من قول الحريرى فى المقامة الثانية والثلاثين : «قال فان صلى وعليه صوم؟ قال يعيد ولو صلى مائة يوم.» الصوم ذرق النعام .

کافی اولمیوب سائر نمازلری کافی وصحیح اولمش اوله؟ (جواب): کیجەدن جنب اولوبده مضمضه‌یی اونودەرق اغتسال ایتمش ونمازی قیلمش وبعده صوایچەرك اغزی تمامیله ایصلانمش اولان کیمسەنك نمازیدرکه صباحلین قیلدیغی وقت نمازینی طهارتنده نقصان ایله قیلمش وآندن صکره‌سنی تام طهارت ایله قیلمش دیمکدر .

١٦ (مسئله) : هانکی آدمدر اوکه بر آبدست ایله بش وقت نمازی قیلدیغی حالده یالکز اقشام ایله یاتسو نمازلری صحیح وماعداسی غیر صحیح اوله؟ (جواب) : بوندن اولکی مسئله صورتنده صائم بولنان کیمسەدرکه بوغازینی آنجق حین افطارده ایصلانمش اولەجغی جهتله اقشام ویاتسی نمازلرینی طهارت کامله ایله واوتەکیلری طهارت غیر کامله ایله قیلمش اولور .

١٧ (مسئله) : نصل اولورکه بر کیمسه نمازده ایکن بر کیمسەنك «صو صو» دیدیکنی ایشتمکله نمازی وآبدستی فاسد اولور وزوجه‌سی طلاق بائن ایله [١] بوش دوشر ومسجدی بوزیلور اوله؟ (جواب): مفقود [٢] اولان بر کیمسەنك خبر موتی کلەرك خانه‌سی مسجد یاپلمش وزوجه‌سی عدت وفات ایله معتده اولدقدن یعنی درت آی واون کون بکلەدکدن صکره قوجه‌یه وارمش

[١] طلاق بائن طلاق رجعی مقابلیدرکه تجدید نکاحی ایجاب ایدن طلاق دیمکدر.

[٢] خبری النمیان شخص غائبدر. آتیده فصل مخصوصنده مبیندر.

اولوبده زوج ثانی تیمم ایله اومسجدده نماز قلیمقـده اولدیغی صره‌ده مفقود کله‌رك صو دیو ندا ایتدکده زوجك تیممی و آنکله قیلدیغی نمازی فاسد اولدیغی کبی زوجه دخی ذات الزوج ظهور ایدرك آندن مُبانه [١] دوشر و مسجد خانه‌یه منقلب اولور.

١٨ (مسئله): هانکی آدمدر اوکه نماز قیلار ایکن ایلرویه باقمقله نمازی بوزلمش وصاغنه باقمقـله قاریسی بوش دوشمش وصولنه باقمقله اوزرینه حج فرض اولمش اوله؟ (جواب): بو اول آدمدرکه نمازی تیمم ایله قیلمقـده ایکن ایلروسـنده صو کورمکله آبدستی وبنابرین نمازی فاسد اولمشـدر. وبر کیمسه حقنده یوزینه باقمامغه زوجه‌سنك طلاقیله یمینلی دخی بولنمغـله نمازده ایکن او کیمسه کلوب صاغ جانبندن کورینه‌رك اوده آنك یوزینه باقمقـله زوجه‌سی بوش دوشمشـدر [٢] صول جانبه باقدیغنده دخی میراثنی یه‌جکی متمول [٣] بر کیمسـه‌نك وفاتی اخبار اولنمغله میراث ایله مالدار اوله‌رق اوزرینـه حج فرض اولمشدر.

١٩ (مسئله): نصل اولورکه بر آدم نماز قیلدیرر ایکن صاغنه

[١] طلاق بائن ایله زوجندن آیرو دوشن خاتوندر.

[٢] کذا فی الذخائر. فانظر هل هذا الحلف کالحلف بعدم وضع القدم فی دار فلان ام لا؟

[٣] بوکلمه وجمعی اولان (اموال) دلالت ایدرکه (مال) لفظی اجوف واویدر. «مال، طبع انسانی مائل اولوبده وقت حاجت ایچون ادّخار اولنه‌بیلان شیدر» دیو تعریف ایدنلر آنی اجوف یائی ظن ایتمشلردر.

سلام ویردکده زوجه‌سی مطلقه اولمش و صولنه سلام ویردکده نمازی باطل [١] اوله‌رق اعاده لازم کلمش و سمایه نظر ایتدکده بیك غروش ویرمك ترتب ایتمش اوله؟ (جواب): بو شویله اولورکه او آدم بر مفقودك [٢] موتنی ادعا ایدرك زوجه‌سنی تزوج ایتمش بولنور. نمازده صاغنه سلام ویردکده زوجه‌سنك زوجی سفردن کلوب اکا کورنمش اولور. او حالده اکا ترتب ایدن شی مفـارقتدر. صـولنه سـلام ویردیکی وقت دخی ثوبنده برچوق قان ویاخود مانع صلات بشقه بر شی کورمش اولمغله نمازی فاسـداً قیلمش اولوب اعاده ایتمسی لازم کلور. سمایه باقدیغی وقت دخی هلالی کورمش اولوب اوزرنده ایسه غره ایله مؤجل بورج بولنمغله اداسی لازم کلمش اولور.

٢٠ (مسئله): هانکی مقتدیدر اوکه امامدن ایلرو طورمش اولدیغی کوردیکی حالده نمازی صحیح اوله؟ (جواب): بو اول مقتدیدرکه صف" اولده بولنه‌رق جماعت ازدحام ایتمکله انی امامه تقدم ایدنجیه‌دك ایلرو سورمش اولورلر. ازدحام سببیله کیرولمکه قادر اوله‌مدیغی صورتده اوکیمسـه امام نمازدن فارغ اولنجیه قدر برحال اوزره طورر. بعده کیرولیه‌رك نمازینی اتمام ایدر [٣]

[١] عباداتده ومن وجه عبادت اولان مناکاتده باطل فاسده مرادفدر. باطل ایله فاسدك فرقی معاملاتده‌در.

[٢] اون بدنجی مسئله‌نك ایکنجی هامشنه باق.

[٣] لاحق کبی بلاقراءة اتمام صلات ایدر دیمکدر.

(لاحق) تعبیریچون اوچنجی مسئله‌نك اوچنجی هامشنه باق.

اكر اولديغی یرده امام ایله برابر رکوع وسجودنی ایدرسه وياخود كيرولمكه قادر ايكن كيرولەمز ايسه نمازی فاسد اولور.

بو مسئله شو وجهله دخی الغاز اولنور: هانكی آدمدر اوكه برامامه اقتدا ایتمش اولدیغی حالده رکوع وسجودنی امام ایله برابر ادا ایتمامك وامام فارغ اولنجه قدر دیكیلوب طورمق وامام نمازدن فارغ اولدقدن صكره نمازنی اتمام ایتمك لازم كلمش وامام ایله برابر رکوع وسجوده وارەجق اولورسه نمازی فاسد اولمش اوله؟ جواب: ماتقدمدر.

٢١ (مسئله): هانكی نمازدر اوكه امامه اقتداءً آنی ادا ایتمكده اولان مقتدینك نمازی صحیح اولەده امامك نمازی فاسد اوله؟ (جواب): صباح نمازیدركه طلوع شمسه قریب زمانده امام ایله ادا اولنمقده ایكن مقتدی تشهددن فارغ اولەرق یعنی تحیاتی اوقیوب بتوررك سلام ویرمش اولوبده امام سلام ویرمدین طلوع شمس واقع اولمش اوله اه ذخائر عن البزازیه.

بو مسئلەدن مقتدی كندی نمازینی فساددن وقایةً بعد التشهد امامدن اوّل سلام ویرەبیلمك حقی حائز اولمق آكلاشیلور. فلیحرر.

٢٢ (مسئله): هانكی كیمسەدر اوكه بر نمازی اولندن آخرینه قدر امامه اقتداءً قیلمش اولدیغی حالده بر ركعت دها قیلمدقجه نمازی جائز اولمیه؟ (جواب): اقشام نمازینی خانەسنده قیلمش

اولوبده بعده برامامه دخی اقتدا ایتمش بولناندركه امام ایله قیلدیغی نماز تطوع اولمغله آنی درده اكمال ایتمسی لازم كلور.

٢٣ (مسئله): كیملردر او ایكی كشی كه ایكیسی دخی نماز قیلدیغی حالده یكدیگرینه اقتدا ایتملری صحیح اولمیه؟ (جواب): آنلرك بری مسافر یعنی یولجی وبری مقیم اولوب مسافر اولان حال سفرنده درت ركعتلی بر فرضی كچورمش اولمغله هم انی قضا همده صلات وقتی ادا ایتمك اوزره [١] مقیمه اقتدا ایلمك ایستەمش اوله. ایشته بو اقتدا صحیح دكلدر. زیرا وقت چیقمشدر. انك فائتەسی [٢] وار ایكن مقیم دخی اكا اقتدا ایدەمز. زیرا انك صلاتی صحیح دكلدر. نته كیم دردنجی مسئلەده مشروحدر.

٢٤ (مسئله): نصل اولوركه بر كیمسه جماعته امام اولەرق نماز قیلدرمقده ایكن سرحدلك لاپچینه اورلمغله كندینك وجماعتك نمازلری فاسد اوله؟ (جواب): او شویله اولوركه او كیمسه آبدست آلدیغی وقت سرحدلك لاپچینه مسح ایتمكی اونودەرق امامته كچمش بولنور. آیاغنه اورلدقده مسح ایتمدیكنی وبناء علیه آبدستی ناقص اولدیغی خاطرلمغله اولا كندی نمازی وبالتبع جماعتك نمازلری فاسد اولمش اولور.

٢٥ (مسئله): هانكی یولجیدر اوكه یولجی اولان جماعته

[١] معلومدركه مسافره كوره درت ركعتلی فرضلری ایكی قیلمق عزیمتدر.

[٢] (فائته) كچمش نمازدر. وبو مسئله صاحب ترتیب حقندەدر.

امامت ایتمکده ایکن مقتدیلرك بری اقامته نیت ایلمش اولمقله امامك وجماعتك نمازلری فاسد اولمش اوله؟ (جواب): شول عبد مسافردرکه افندیسیله برابر سفربر ایکن افندیسنك اذنیله امامته کچدکدن صکره افندیسی اکا اقتدا حالنده اقامته نیت ایلمشدر. آنك نیت اقامتیله کوله دخی مقیم اوله‌جغندن وحالبوکه بو نیت اقامتدن آنك علم وخبری اولمدیغندن ایکی رکعتده سلام ویرمکله نمازلری فاسد اولمش اولور اهـ ذخائر عن الکافی [*].

۲۶ (مسئله): هانکی فرض نمازدر اوکه آنی جماعت ایله قیلمق جائز اولمیه؟ (جواب) شهرده مقیم اولوبده جمعه نمازینی فوت ایتمش اولانه کوره او کونکی اوکله نمازینی جماعت ایله قیلمق جائز اوله‌ماز اهـ ذخائر.

بو مسئله‌نك معناسی بودرکه: جمعه‌یی بر مانع شرعی‌یه مبنی ترك ایتمش اولمیانلر حقنده او کون اوکله نمازی ایچون جماعت اولمق کراهت تحریمیه ایله مکروهدر اهـ حموی.

۲۷ (مسئله): هانکی مصلیدر اوکه نمازك ایچنده بولندیغی حالده نماز قیلیجی عد اولنمیه؟ (جواب): نمازك ایچنده آبدستی بوزلیه‌جق صورتده اویوقلایاندرکه حال نومده‌کی قراءتنه وجزء صلاتنه اعتبار یوقدر.

حین نومنده امرار ایتدیکی اجزاء صلاتی حال انتباهنده

[*] دائنیله مسافر اولان مدیون مفلس دخی بو حکمده‌درکه دائنك اقامته نیت ایتمسیله اوده مقیم اولور. کما فی الذخائر عن شروح الهدایة.

اعاده ایدر. نائمك نماز ایچنده‌کی قراءتنه اعتبار یوق ایسه‌ده کلامی مفسد صلات اولمق مختاردر. کما تقرر فی الاصول.

۲۸ (مسئله): کیمدر اوکه آبدستسز وتیممسز اولدیغی حالده نمازك ایچنده عد اولنور ونمازی بوزلماز اولور؟ (جواب): نمازده ایکن آبدستی بوزلمقله کلام وقراءت ایتمیه‌رك تجدید وضوء ایتمکه کیدن کیمسه‌درکه آنك او یولده کیدوب کلمسی نمازینه مانع اولمیوب نمازك ایچنده ایمش کبی براقدیغی یردن باشلار [۱].

۲۹ (مسئله): هانکی قادیندر اوکه آخر بلده‌ده اولان بر آدمك وفات ایتمش اولدیغنی ایشتمکله درت سنه‌لك نمازلرینی اعاده ایتمك لازم کله؟ (جواب): اوقادین بر کیمسه‌نك امّ ولدی یعنی کندیسندن چوجق کتورمش جاریه‌سیدرکه آنی اوکیمسه برینه تزویج ایتمش اوله‌ده اودخی جاریه‌لکی جهتله نمازلری باش اورتیسز قیلمش بولنه [۲]. افندیسنك وفاتندن اعتباراً کندیسی حره حکمنده اولمغله [۳] افندیسی آخر بلده‌ده بولنمق ووفات ایده‌لی درت سنه اولمق صورتنده آنك وفاتنه آکاه

[۱] براقدیغی یردن باشلامغه فقهده (بنا) تعبیر اولنور واو کیمسه مقتدی ایسه اکاده (لاحق) دینور. اوچنجی مسئله‌نك اوچنجی هامشنه باق. یکرمنجی مسئله‌نك هامشنده دخی تعریف اولندی.

[۲] چونکه نعمت کلفته وکلفت نعمته کوره اولمق قاعده‌سنجه جاریه‌لر نمازده باشلرینی اورتمکله مکلف دکللردر.

[۳] چونکه امّ ولدك بیعی وهبه‌سی جائز دکلدر. ماریة القبطیه حقنده «أعتقها ولدها» بیورلمشدر. سند اجماعدر.

اولدقده اومدت ظرفنــده باشى آچيق قيلديغى نمازلرى اعاده
ايتمسى لازم كلور.

٣٠ (مسئله) : هانكى كيمسه‌در اوكه مكه‌ده وفات ايتمش
اولديغى حالده مصرده بولنان بر قادينه بر سنه‌لك نمازينى اعاده
لازم كلمش اوله؟ واوقادين آنك امّ ولدى دخى اولميه؟ (جواب):
شول كيمسه‌در اوكه جاريه‌سنك آزاديغى كندى موتنه تعليق
ايتمش [١] اولوبده ديار اخراده وفات ايتمكله جاريه‌سى باشى
آچيق نماز قيلمقده اولديغى حالده افنديسنك وفاتى وقوعندن
برسنه صكره خبر آلمش بولنه. اشته اوحالده برسنه‌لك نمازلرى
اعاده ايتمسى لازم كلوركه برسنه‌دن برو كنديسى معتقه بولنديغى
ايچون نمازلرى باش اورتيسى ايله قيله‌جق ايدى.

٣١ (مسئله) : هانكى مصليدر اوكه نمازك ايچنده كنديسندن
حدث واقع اولدقده قيلديغى نماز فريضه ايســه قضاسى لازم
كلیوب نافله ايسه قضاسى لازم كله؟ (جواب) : اول قاديندركه
افتتاح تكبيرينى آلوب نمازه طوردقدن صكره عادتى وقوع بولمش
اوله. صلوات مفروضه حائض ونُفسادن ساقط اولمغله [٢] آنى

[١] يعنى بن اولورسه‌م سن آزادليسين ديمش اولوركه اومملوك عبد
ايسه (مدبر) وجاريه ايسه (مدبره) تسميه اولنور.

[٢] لانّ الفريضة انما تصير ديناً عليها بخروج الوقت ولم يوجد. بخلاف
النافلة. فانها اوجبتها على نفسها. وفى المسألة خلاف اوضحته فى شرحى للوهبانية.
قاله ابن الشحنة.

قضا اقتضا ايتمز. نوافل ايسه شروع ايله واجب اولديغندن آنى
قضا ايتمك لازم كلور.

٣٢ (مسئله) : هانكى آدمدر اوكه بر فرض نمازى ترك
ايتمش اولمقله بركون وبركيجه‌لك نمازلرى اعاده ايتمسى لازم كله؟
(جواب) : فرض اولان برنمازى كچورمش اولوبده هانكى نماز
اولديغنى درخاطر ايده‌ميان كيمسه‌دركه امام محمد حضرتلرينك
قولنجه او آدم بركون وبركيجه‌لك فرض نمازلرى اعاده ايدوب
هراعاده‌ده كچورمش اولديغى نمازى نيت ايدر.

٣٣ (مسئله) : هانكى آدمدر اوكه ايكى نماز كچورمش
اولديغى حالده اوچ نماز قضا ايتمسى لازم كلور؟ (جواب) : بركون
اوكله‌يى وبركون ايكندى‌يى ترك ايلمش اولوبده هانكيسنى
اوّل كچورمش اولديغنى بيله‌مياندركه آنك اوچ نماز قيلمسى
يعنى اولا عصرى وصكره ظهرى وبعده ينه عصرى قضا ايلمسى
لازم كلور اه ذخائر.

٣٤ (مسئله) : هانكى نمازدر اوكه اداسنده واجب اولميان شى
قضاسنده واجب اولور؟ (جواب) : صلات جهريه دركه امامه
كوره وجوباً ومنفرده كوره جوازاً جهراً اوقنان نمازدر. آنى
قضا ايدن منفرد قراءتى اخفا ايلمك لازمدر.

٣٥ (مسئله) : هانكى آدمدر اوكه نمازى وقتنده ادا ايله
مكلف اولديغى حالده ترك ايدوب وقت چيقدقدن صكره مانع
ادا اولان حالى باقى اولمغله قضا ايله مكلف اولميه؟ (جواب) :

فاقد الطهورينداركه آبدست آله‌جق صويى و تيمم ايده‌جك تميز طوپراغى بوله‌ميان كيمسه ادا وقضايى تأخير ايدر .

«وقت اداده بلاطهارة قيلوبده صكره قضا ايتسه اولمازمى» سؤالنه جوابده ابوحنيفه حضرتلرى: لايجوز. يعنى اولمازبيورمشدر.

٣٦ (مسئله) : هانكى كيمسه‌در اوكه درت ركعتلى بر فرض نمازده اولندن آخرينه قدر امامه اقتدا ايتمش بولنديغى حالده بر ركعتى بلاقراءة قضا واعاده ايتمك لازم كله؟ (جواب): هر ركعتده امامدن اول ركوع وسجود ايدن كيمسه‌دركه اوكيمسه‌نك ركعت اولاسى باطل وبيهوده اولمغله ركعت ثانيه اكا بدلدر. ركعت ثالثه دخى ركعت ثانيه‌يه بدلدر . ركعت رابعه دخى ركعت ثالثه‌يه بدل اولوب ضم ايتديكى ركعت دخى ركعت رابعه‌سنه بدل اوله‌رق نمازى تمام اولمش اولور. كذا فى الذخائر فتأمله.

٣٧ (مسئله) : هانكى يولجيدر اوكه كنديسى حر وبالغ اولديغى حالده واره‌جغى بلده‌يه اوچ كوندن اقل قالدقده مقيم كبى نماز قيلار يعنى صلاتلرى قصر ايتمز اوله ؟ (جواب) : شول مسافر مجنوندركه يولده واره‌جغى بلده‌يه مسافهٔ سفردن اقل قاله‌رق افاقت بولمشدر. نمازلرى انك تام قيلمسى لازم كلور. چونكه مكلف اولديغى حيندن مسافهٔ سفره عازم اولمامشدر .

مسافهٔ سفر معلوم اولديغى اوزره دوه ويايا يوريشيله اوچ كونلك ودها زياده يولدر واو يولجى‌يه كوره قصر صلات ايتمك مذهبمزجه عزيمتدر .

٣٨ (مسئله) : هانكى مسلم عاقل وبالغ ومقيم و صحيحدر اوكه فرض اولان نمازلرى بر آى (وبلكه دها زياده) مدت ترك ايتمش اولديغى حالده قضا ايتمك لازم كلميه واندن طولايى كنهكار دخى اولميه ؟ مع هذا كه آبدست اله‌جق صويه وانى استعماله قادرده اوله؟ (جواب) : دار حربده يعنى دول اجنبيه ديارنده مسلم اولوبده نماز قيلميه‌رق برمدت صكره دار اسلامه كلمش اولاندركه نمازك فرضيتنى بيلمديكنى بيان ايتديكى حالده اوراده كچورديكى نمازلرى (واورجى) قضا ايتمك لازم كلمز واندن طولايى كنهكار دخى اولماز .

زيرا صالح عذر اولان برجهلدر. اهل اصولك معلوميدر.

٣٩ (مسئله) : هانكى نمازدر اوكه بركيمسه انى جماعت ايله ادا ايتدكدن صكره آبدستسز قيلمش اولديغنى خاطرلمقله قضا ايتمسى لازم كلميه؟ (جواب) : جمعه نمازيدر. انى قضا اقتضا ايتميوب او كونكى اوكله نمازينى قيلار [*].

٤٠ (مسئله) : هانكى كيمسه‌در اوكه جمعه نمازندن چيقوب كلور ايكن «نمازى نرده طورارق قيلدك؟» سؤالنه جواباً «بعض فقهايه كوره صف" اوّلده وبعض فقهايه كوره صف" عاشرده قيلدم» ديمش اوله. اوكيمسه نمازده نرده طورمش اولور ؟ (جواب) : امام اطرافنك خارجى اولان صفوفدن برنجى صفده طورمشدركه بعض فقهايه كوره انده‌ده صف" اوّل

[*] طقوزنجى مسئله‌يى وذيلنى وهامشنى اوقو.

فضیلتنه یتشلمش اولور. اکثر فقها قوللرنده ایسه صف اوّل
امامی ولی ایدن صف اولوب انکله او کیمسه‌نك بولندیغی
صف ارەسنده (احتمال که) طقوز صف اولمغله او کیمسه صف
عاشرده قیلمش اولور.

٤١ (مسئله) : هانکی عاقل وبالغدراوکه حر ومقیم وصحیح
البدن اولمغله امامتك شرائط صحتی کندیسنده مجتمعاً موجود
اولدیغی وجمعه ایله مکلف بولندیغی حالده جمعه نمازنده
مقتدی اولمسی صحیح اولەده امام اولمسی (امامته استخلاف
اولنمسی) صحیح اولمیه؟ (جواب) : اثنای خطبەده حاضر
اولمیاندر.

معلومدرکه خطابت اذن سلطانی ایله‌در. خطیب ویا وکیل
اولمیان کیمسه جمعه نمازینی قیلدیره‌ماز. خطیب اولان ذات آخری
توکیل واستخلاف ایده بیلور. خطیب خطبه‌یی اوقودقدن
صکره کندیسنده حدث واقع اولدقده استخلاف ایده‌جکی
کیمسه‌نك خطبه‌یی استماع ایتمش اولمسی لازمدر. خطبه‌دن
صکره جامعه کلان آدم خطیبه خلف اوله‌رق نمازی قیلدیره‌ماز.
لکن نمازه شروعدن صکره خطیبده حدث واقع اولور ایسه
خطبه‌ده بولنمیانی دخی استخلاف ایده بیلور [*].

---

[*] زیرا صلاته مباشرت وقوع بولمقله ثانی اوّلك مقامنه قائم اولمش
اولور. بوندن طولاییدرکه مسبوقك دخی استخلافی صحیحدر ومسافر اولان
مأمومك مسافر بولنان امامی برمقیمی استخلاف ایتمکله مسافر مقتدینك
صلاتی درده منقلب اولماز اه ابن الشحنة فی الذخائر بعد کلام کثیر.

٤٢ (مسئله) : هانکی مسلمدر اوکه وفاتنده غسل اولنور ده
اوزرینه نماز قیلنماز؟ (جواب) : بغی وطغیاندن ویا قطع
طریقدن طولایی قتل اولنلاندر. علی قول غسل دخی اولنماز [١].
انتحار ایدنك دخی امام ابو یوسف قولنجه نمازی قلنماز.
اصح اولان بودرکه منتحر غسل اولنوب نمازی قلنور.
کما هو رأی الامامین اه ذخائر.

٤٣ (مسئله) : هانکی نمازدر اوکه انده صف اخیر صف
اوّلدن اولادر؟ (جواب) : جنازه نمازیدر. تواضعه اقرب
وبنا برین اجابته سبب اولدیغی ایچون انده صفوفك خیرلیسی
آخریدر.

---

٤٤ (مسئله) : هانکی عبادتدر اوکه عدد معینی اولدیغی
وعددینك هپسنی ایفا سنت سنیه بولندیغی حالده انلردن بر
مقدارینه اقتصار ایتمك هپسنی ایفا ایلمکدن افضلدر؟ (جواب) :
قوشلق نمازیدرکه اکثری اون ایکی رکعت اولدیغی حالده افضلی
سکز قیلمقدر [٢].

---

[١] وکذا الخلاف فی کلّ من یسعی فی الارض بالفساد اه ذخائر.

[٢] وکذا کلّ ماوردت به السنة من الاذکار المخصوصة بالاعداد فی
اوقات مخصوصة یکون ذلك العدد افضل من الاکثر منه وله نظائر کثیرة
کذا فی الذخائر. ومن ثم قال القرافی ان الثواب المترتب علی العدد المخصوص فی
قوله صلی الله علیه وسلم «من سبح دبر کلّ صلاة ثلاثاً وثلاثین وحمد ثلاثاً
وثلاثین وکبر ثلاثاً وثلاثین غفرت ذنوبه ولوکانت مثل زبد البحر» لا یحصل
لمن زاد علیه او نقص اه وعلی هذا کلام للحموی طویل ذکره فی تذییله
لما ذکره ابن نجیم من الالغاز المتعلقة بالصلاة.

بو مسئله مجنونك شو قولنى خاطرلاتمشدر :

اصلى فما أدرى اذاما ذكرتها • أثنتين صليت الضحى أم ثمانيا

كتاب الزكاة [١]

١ (مسئله) : نصل مالدر اوكه نصابنده اولهرق صاحبى يدنده بر سنه قالديغى وزكات ترتب ايتديكى [٢] حالده ضائع اولمقسزين زكاتى ساقط اولمش اوله؟ (جواب) : شول مال موهوبدركه واهب هبهدن رجوع ايدرك موهوب لهدن انى استرداد ايتمشدر [٣]. بونده واهبه دخى زكات يوقدر. چونكه حولان حول اثناسنده او مال انك ملكندن مخرجدر.

موهوب لهه زكات ترتب ايتامسى دخى عليهنه استحقاق

[١] زكات لغتده نماء وطهارت معنالرينهدر. بونك زكات شرعيهيه وجه اطلاقى زكاتى ويريلان مال انكله پاك ونمادار اولمقده اولديغندندر. زكات سببيله مالده بركت وصاحبيچون مغفرت وذنوبدن طهارت حاصل اولور. أىّ مال اديت زكاته درّت بركاته. ولاتجب على الانبياء اجماعاً.

النار آخر دينار نطقت به • والهمّ آخر هذا الدرهم الجارى
والمرء بينهما ان لم يكن ورعاً • معذب القلب بين الهمّ والنار

[٢] معلومدركه زكات عاقل وبالغ ونصابه مالك اولان حرّ مسلمه بورجندن وحوائج اصليهسندن فارغ بولنان واوزرندن سنه آشمش اولان مال ناميسيچون فرضدر. (نصاب) آتيده مفسردر. او هالك اولورسه زكاتده ساقط اولور.

[٣] بوتعبيرات وبومسائل ايچون كتاب الهبهيه مراجعت لازم كلور.

وارد اولمش اولمسندندركه استحقاق، واجبى رفع و وجوبى منع ايلر اه ذخائر عن حيرة الفقهاء.

بو مسئلهنك نظائرى واردر :

(١) بر آدم بر آدمك صقالنى حلق وازاله ايدرك بيتمسنه مانع اولمغله ديت كامله ايله محكوم اولوب [*] صقالسز قالان آدم ديتى الدقدن واوزرندن بر سنه كچدكدن صكره صقاللانوبده ديتى ويرن آدم ويرديكى ديتى كيرو الدقده هيچ برينه زكات ترتب ايتمز. ديتى ويرنه زكاتك ترتب ايتامسى او مدتده مال انك ملكنده بولنمامش اولمسندندر. ديتى الانه دخى زكاتك ترتب ايتامسى ماله مستحق چيقمقله انك او ماله مالك اولمديغى تبين ايتمسندندر.

(٢) برينك جاريهسنى تزوج ايدوبده جاريه اولديغنى بيلميهرك مهرينى كنديسنه اعطا ايدن آدم بر سنه صكره انك جاريه اولديغنى اكلادقده وافنديسى جاريهنك نكاحنى اجازه ايتميوب رد ومهرينى صاحبنه (جاريهنك زوجنه) اعاده ايتدكده هيچ برينه يعنى نه زوجه ونه افندىيه زكات ترتب ايتمز. چونكه زوج بر سنه او ماله مالك دكل ايدى. افندى دخى مملوكنده اولان ماله كرچه مالكدر ولكن مستحق ظهور ايتمكله انكده فى الحقيقه مالك اولمديغى ظاهر اولمشدر.

(٣) بر حرّ مسلم ديكر بر حرّ مسلمه نصاب مقدارى

[*] بو مسئله ايچون كتاب الجناياته مراجعت اقتضا ايدر.

بورج اقرار ايدرك پاره‌یی اكا ويردكدن برسنه صكره بورجلی دكل ايمش اولديغنه تصادق وقوع بولسه يعنی ايكيسی‌ده صادق ويكديكرينی مصدق بولنسه پاره، صاحبنك ملكنه عودت ايتمكله هيچ برينه زكات ترتب ايتمز اه من الذخائر.

٢ (مسئله) : هانكی نصاب حوليدر [١] اوكه بورجدن وحوائج اصليه‌دن فارغ بولنديغی حالده اكا زكات ترتب ايتميه ؟ (جواب) : قادين قسمنك مهريدركه قبضندن اوّل اكا زكات ترتب ايتمز. كرچه عقدنكاح ايله زوجه مهره مالك اولور ولكن مهر انك مقبوضی اولمدقچه نما [٢] معدوم ديمك اولمغله مقبوضی اولنجيه قدر كچن مدت ايچون زكات لازم كلمز.

مال غائب دخی بويله‌دركه اكا ضادك كسريله (ضمار) تعبير اولنور صاحبنه واصل اولمدقچه واصل اولنجيه قدر كچن مدت ايچون زكات ويرمك لازم كلمز. زيرا صالح نما دكلدر. صاحبی انی نماالندرمغه دخی قادر دكلدر. همده صاحبی اكا يداً دكل، يالكز رقبة مالكدر. انده ملك دخی تام دكل ديمك اولمغله بعدالوصول يعنی صاحبی اكا يداً دخی مالك اولدقدن صكره ضمار مدتيچون زكات ويرمز.

دكزه دوشمش اولان و غصب اولنوبده بينه‌سی اولميان

[١] اوزرندن سنه آشان نصاب ديمكدر. (نصاب) دخی مالدن زكات ترتب ايدن مقداردر. وسيفسر.

[٢] شرعاً اولان زياده: تجارت وتوالد وتناسل.

وبياپانده مدفون اولوب مكانی اونوديلان [١] وودیعه اولوبده مودعی بيلدك اولميه‌رق اونودلمش اولان [٢] ومصادره ايديلان وآله‌جق اولوبده مديون منكر و بينه دخی معدوم بولنان [٣] مال دخی ضمار يعنی مال مفقود ديمكدر [٤] كما فی الذخائر.

٣ (مسئله) : نصل اولور كه بر آدم كنديسی زكات ويرديكی حالده زكات آلمق دخی اكا جائز و حلال اوله ؟ (جواب) : ايكيوز درهم كموش قيمتندن دون قيمتده نصاب سائمه‌يه مالك اولاندر.

معلومدركه زكات ويرمك اقتدارينی حائز اولانه زكات وصدقه اخذی حلال اولماز. فقط بو اقتدار حوائج اصليه دن خارج اوله‌رق زكات نقد [٥] نصابنه مالك اولان

[١] خانه‌ده مدفون اولوبده مكانی منسی اولان مستثنادركه اكا زكات مترتبدر. باغده وترلاده مدفون اولان مال حقنده اختلاف واردر اه ملتقى.

[٢] كذا فی شرح الكنز للعلامة العينی ويأتی فی المسألة التاسعة.

[٣] مديون، مقرّ اولورسه كرك ملیء وكرك معسر ويا مفلس اولسون ومنكر اولديغنه كوره بينه وارايسه بوحكمده دكلدركه اكا زكات مترتبدر. امام ابو يوسف بينه‌سز اولان دين مجحودده نكول احتماله مبنی تحليف قاضی‌يی دخی شرط قيلمشدر.

[٤] آله‌جقلی اولوبده مديون فرار ايتمكله كنديسی ووكيلی مطالبه‌دن عاجز قالمش اولمق صورتی دخی بوحكمده‌در. كما فی الذخائر.

[٥] نقدده كموشك نصابی ايكيوز درهمدر. آلتونك نصابی يكرمی مثقالدر. ياخود بونلرك قيمتيدر.

ایچوندر. سائمه اولان یعنی سنه‌نك اکثرنده قیرده یایيلمقله یاشایان حیوانات اهلیه‌نك [١] دخی نصابنده زكات واردر. دوه‌نك نصابی بش وصیغرك نصابی اوتوز وطوارك [٢] قرق اولمقدر. بو نصابلردن برینه مالك اولوبده زكات اوله‌رق مثلا بش دوه‌ده بر قیون واوتوز صیغرده بر بوزاغی وقرق طوارده برطوار ویرمسی لازم كلان بر آدمك مالی ایكیوز درهم كموش قیمتنه بالغ اوله‌میور ایسه آخردن اخذ زكات ایتمسی دخی جائز وحلال اولور [٣].

٤ (مسئله) : هانكی كیمسه در اوكه نصاب نقده مالك اولدیغی حالده اخذ وقبول زكات ایتمك اكا جائز وحلال اوله ؟ (جواب) : یساری اولمیاندن الاجقلی بولناندركه پاره‌سی النه كچمدكجه اخذ زكات ایده‌بیلور.

بر كیمسه‌نك بیك دینار دخی الاجغی اولوبده مؤجل یعنی بر وقت ایله مقدر بولنسه الاجغنك میقاتی حلول ایدنجیه قدر كندیسنه كفایت ایده‌جك مقداری زكات اخذ ایده‌بیلور.

كذلك بر كیمسه مسافر یعنی دوه و یایا یور یشیله اوچ

[١] بونلردن آت واشك واستر مستثنادركه آنلره زكات ترتب ایتمز. دوه وصیغر وطوارك معلوفه‌لرینه یعنی سنه‌نك اكثرنده آخورده بسلنانلرینه دخی زكات یوقدر.

[٢] اناطولی تركجه‌سنده (طوار) لفظی عربجه‌ده‌كی (غنم) كبی كچی وقیون جنسنه اطلاق اولنور.

[٣] آتیده یدنجی مسئله‌یی اوقو. اون برنجی مسئله‌یه دخی باق.

كونلك ودها زیاده مسافه قطع ایتمك اوزره یولجی اولوبده وطننده برچوق پاره‌سی دخی وار ایسه ده كندیسنی وطننه ایصال ایده‌جك قدر آقچه یاننده قالمامق صورتنده انك دخی او مقدار اخذ زكات ایتمسی حلال وجائز اولور.

٥ (مسئله) : زكاتك اعلان اخراجی مطلوب اولدیغی حالده انی اخفا ایتمك كیملره كوره لائق وجائز اوله بیلور؟ (جواب): مرض موتنده ورثه‌دن مكتوماً اداء زكات ایتمك ایستیان كیمسه [٭] وكثرت مالنه مطلع اولمسونلر ایچون ظلمه‌دن خوف اوزره اولان كیمسه زكاتنی اخفا ایده بیلور.

٦ (مسئله) : امام ابو حنیفه حضرتلرینه كوره غنی اولمغله

[٭] ذخائرده بومسئله مختصر المحیطدن نقلاً زكات مالنی مرض موتنه قدر تأخیر ایتمش اولان كیمسه حقنده تصویر اولنوب «تا كه ورثه بیلوبده ثلثاننده اولان تصرفنی منع ایتمیه‌لر» دینلمشدر.

ابن وهبان بومسئله‌یی ضعیف اولوبده ذمتنده جمیع مالنی مستغرق زكات مجتمع اولمغله ثلثدن فضله اولاننی وارثك فقیردن استرداد ایتمسندن خوف اوزره اولان حقنده نظم ایتمشدر وآنی قنیه‌یه عزو ایلمشدر. قنیه‌ده مذكور اولان ایسه بودركه: «اوكیمسه زكاتی اعطا ایتمز. ایدر ایسه ورثه ایچون ایكی ثلثنده فقرایه مراجعت ایتمك حقی واردر». بدیعده «بوقضاءً در دیانةً دكلدر. قاضی جلال الدین امالیسنده مطلق اوله‌رق بیان ایتمشدركه زكاتنی اوآدم ورثه‌دن صاقلی ویرر. صدر قضاتك شرحنده واقع اولدیغی اوزره آنك بوتصرفی جمیع مالندن اولمق اوزره معتبردر» دیو مذكوردر. كلام ابن وهباندن مزكینك ورثه‌نك غیریدن اخفاء زكات ایتمیه‌جكی وخبرك آنلره وصولی ظن اولنمق صورتنده بشقه‌لرندن دخی جواز اخفایی مفهومدر اه من الذخائر مع شرح الحموی علی الاشباه.

اخذ زكات ايتمسی حلال اولمیان و امام محمد حضرتلرینه كوره
فقیر اولمغله اخذ زكات ایتمسی حلال اولان كیمسه كیمدر ؟
(جواب) : عقاری اولوبده كراسندن نصابه مالك اوله میاندر .
بدل عقاری جهتیله غنی عد اولنسه بیله الدیغی كرا ادارهسنه
كافی اولمدیغی صورتده قبول زكات و صدقه ایتمسنده امام محمد
رأینجه بأس یوقدر [١] .

٧ (مسئله) : نصل مالدر اوكه ایكیوز درهم كموشه مساوی
اولمدیغی حالده انده زكات ویرمك لازم كله ؟ (جواب) : عددجه
تام وكامل اولوب قیمتجه دون وناقص بولنان سوائمدر [٢] .

٨ (مسئله) : هانكی اون كشی در آنلركه حوائج اصلیه
خارجنده اون بیك درهم (بیكر درهم) كموشه مالك اولدقلری
واقچهنك اوزرندن سنهده آشمش اولدیغی حالده انلره زكات
ترتب ایتمیه ؟ (جواب) : بیك درهم كموش استقراض ایتمش
بر آدمه كفیل بولنان ذاتلردركه مالك اولدقلری مال حسب الكفاله

[١] كافی الاشباه . بومسئله ذخائر اشرفیهده شویله مصوردر : هانكی
آدمدر اوكه «حالك نصلدر؟» سؤالنه جوابده «بن امام ابو حنیفهیه كوره
غنیم بكا اخذ صدقه حلال اولماز . امام محمده كوره فقیرم اخذ صدقه
ایتمك بكا حلال اولور» دیمش اوله؟ (جواب) : كرایه ویرر بیوت ودكاكینی
اولاندركه قیمتی بیكره مساویدر . غلهسی كندینك وعیالنك قوتنه كافی
اولمدیغی صورتده امام ابو حنیفه حضرتلرینه كوره او آدم غنیدر اخذ
صدقه ایتمك اكا حلال اولهماز . امام محمد حضرتلرینه كوره فقیردر اخذ
صدقه ایتمك اكا حلال اولور .

[٢] سائمهنك جمعیدر . اوچنجی مسئلهیه باق .

دیندن خالی دكل دیمكدر . زیرا معلومدركه بر بورج ایچون
بشقه بشقه كفیللر بولنمق صورتنده مكفول له انلردن قنغیسنه
ایستر ایسه مراجعت ایدهبیلور .

مدیون ایسه دینی مقداری مالنده زكات ایله مكلف دكلدر .
كرك جهت قرض وكفالتدن وكرك ثمن مبیعدن وكرك حكم
كچمش نفقهدن طولایی اولسون . امام ابوحنیفه و امام محمد
حضرتلرینه كوره عشر وخراجدن طولایی اولان دین دخی
مانع زكاتدر . كافی حواشی الملتقی .

٩ (مسئله) هانكی آدمدر اوكه زكاتی لازم اولان
جنسدن [١] بر چوق مالی اولدیغی حالده برینه هبه ایدوب
بعده رجوع ایتمك كبی حیل شرعیهسی دخی اولمیهرق اون
سنه قالمشدرده زكات لازم كلمامشدر؟ (جواب) : مالنی بیلمدیكی
بر آدمه ودیعه ایتمش اولاندركه اون سنه صكره مالنه دسترس
اولدقده كچن مدت ایچون زكات ویرمز . مودَع [٢] بیلدیكی
اولوبده ودیعه ایتدیكینی اونوتمش اولمق صورتی بویله دكلدركه
خاطرلادیغی آنده كچن مدت ایچون زكات لازم اولور [٣] .

١٠ (مسئله) : نصل اولوركه مالدار بر كیمسه خدمت ایچون

[١] مسكوك ویا اوانی اولان آلتون وكموش ایله مأكول اولان
حیوانات سائمه مراددر . عقاره وعروض ومما لیك وجواهر جنسنه زكات
ترتب ایتمز . انجق آنلرك اجاراتندن وثمن تجاراتندن متراكم نقوده ترتب ایدر .

[٢] ایداع اولناندركه ودیعهیی قبول ایدن دیمكدر .

[٣] ایكنجی مسئلهنك ذیلنه باق .

كوله ويا جاريه آلوب مملوك وفات ايتمكله كنديسنه زكات ترتب ايده؟ تجارت ايچون اشترای عبد وياجاريه ايدوبده مملوكك وفات ايلمسى صورتنده زكات ساقط[*] اوله؟ (جواب): بو شويله اولوركه اوكيمسه نزدنده زكات ترتب ايدجك نصاب موجود ايكن اوزرندن سنه آشدقده انكله كوله ويا جاريه آله‌رق آلديغى مملوك وفات ايتمكله نصابى ضائع اولمش اولور. ايمدى اكر اشترا ايتديكى قول خدمت ايچون اشترا اولنمش ايديسه‌اوكيمسه مال زكاتى بشقه برشيله استهلاك ايتمش اولديغى جهتله زكات آندن ساقط اولميوب قرقده برحسابيله پاره‌نك زكاتى ويرمك لازم كلور. واكر تجارت ايچون اشترا ايدلمش ايديسه مال زكاتى اوكيمسه ينه برمال زكات ايله استبدال ايتمش ديمك اوله‌جغندن استهلاك دكل، هلاك عد اولنه‌رق زكات ساقط اولور. كما فى الذخائر.

معلومدركه زكات حوائجدن خارج نصاب حولى اولان مال موجوده ترتب ايدر. سنه تماممنده نصاب هالك اولورسه زكات دخى ساقط اولور.

١١ (مسئله): كيمدر اوكه زكاتى ويره‌جك ايكى نوع مالى اولوبده برنوعنك اوزرندن سنه آشدقده آنى كنديسى استهلاك ايتمكله ديكرنوعك زكاتى ساقط اولمش اوله؟(جواب):

[*] معهذا كه قول جنسنه زكات انجق مال تجارت اولوبده تحصل ايدن اثمان ونقود اوزرينه‌در. نتكيم طقوزنجى مسئله‌نك هامشنده بيان اولنمشدر.

بو اول كيمسه‌دركه سائمه اوله‌رق بش دوه‌سى و قرق طوارى اولوب دوه‌لرك اوزرندن سنه آشه‌رق زكاتى اولمق اوزره بر قيون ويرمك لازم كلديكى حالده صاحبى آنلرى استهلاك ايتسه زكات ساقط اولماز ايسه‌ده آندن صكره طوارلرك اوزرندن سنه آشه‌رق زكات زمانى كلدكده آنلرك زكاتى ويرمك لازم كلمز. چونكه كنديسى دوه نصابنى استهلاك ايتمش اولمقله ذمتنده فقرا حقى اوله‌رق بر قيون قالمش اولور و انكله طوارلرك نصابى تناقص ايتمش بولنور. بناءً عليه آندن طوار زكاتى ساقط اولور. اكر دوه نصابى آنك صنعى اولميه‌رق هالك اولور ايسه ذمتنده برشى قالمش اولماغله طوارلرك نصابى تام وكامل اولمش اوله‌رق زكاتى لازم كلور [١].

كتاب الصوم [٢]

١ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه نهار رمضانده بلاعذر

[١] نصاب وسائمه تعبيرلريچون اوچنجى مسئله‌يه مراجعت اولنسون.

[٢] صومك لغت معناسى كف وامساكدر. قال النابغة:

خيل صيام وخيل غير صائمة * تحت العجاج واخرى تعلك اللجما

بوبيتده (صيام) صائمك جمعيدركه مراد اعتلافدن امساك افواه ايدن آتلردر. (غير صائمه)دن مراد دخى خيول معتلفه‌در.

شرع شريفده دخى صوم جميع اجزاء نهارده مفطرات ثلاثدن يعنى اكل وشرب ومباشرتدن امساك نفسدر. وفى الحديث: للصائم فرحتان فرحة عندافطاره وفرحة عندلقاء ربه.

افطار ایتمش یعنی اوروجنی ییمش اولدیغی حالده کفارت لازم کلیه؟
(جواب): بو شویله اولورکه بر آدم هلال رمضانی یالکزجه رؤیت ایتمش اولورده شهادتی نزد قاضیده مردود اولمش بولنور. اشته او کیمسه باشلادیغی اوروجی رمضان ثابت اولمدی دیو بوزار ایسه او کونی قضا ایدر. کفارت یعنی اعتاق رقبه ویاخود ایکی آی متتابعاً اوروج لازم کلمز.

معلومدرکه کرك شهر رمضان هلالنی وکرك شوال آینك هلالنی یالکزجه رؤیت ایدوبده سوزی نزد شرعده مسموع اولمیان آدم اوروج طوتار. طوتماز ایسه ویاخود طوتدیغنی نقض ایدرسه یالکز انی قضا ایدر. کفارت، تمکن ایدن شبهه‌یه مبنی مندفعدر. «الصوم یوم یصومون والفطر یوم یفطرون» بیورلمشدر.
آتی الذکر التنجی ویدنجی مسئله‌لر دخی بوکا شبیهدر.

٢ (مسئله): کیمدر اوکه رمضانده اوروجه کیجه‌دن نیت ایتمش اولدیغی حالده او کون طوتدیغی اوروج نافله اوله یعنی فرض اوله‌رق طوتلمش اولمیه؟ (جواب): طلوع فجردن صکره بلوغه ایرمش اولاندرکه وقت وجوبه ایرمدین طوتمش اولدیغی جهتله انك او کونکی اوروجی نفل وتطوعدر.

٣ (مسئله): هانکی صائمدر اوکه اوروجنی بوزدیغی حالده قضا دخی لازم کلیه؟ (جواب): اوزرنده قضا یعنی اوروج بورجی وار ظنیله قضایه نیت ایدرك اوروجه شروع ایتمش اولوبده بورجی اولمدیغی بعده کندیسنه متبین اولان کیمسه‌در. اشته او

کیمسه باشلادیغی اوروجی بوزه بیلور وهیچ برشی لازم کلمز.

٤ (مسئله): هانکی زوج وزوجه‌در انلرکه مقیم [١] وصحیح البدن اولدقلری حالده نهار رمضانده بلا اکراه [٢] بینلرنده قران واقع اولمغله بریسنه کفارت لازم کلوب دیکرینه کفارت لازم کلیه؟ (جواب): طلوع فجری بری بیلوب بری بیلمیه‌رك اقتران ایتمش اولانلردرکه قنغیسی جانبندن بیله‌رك کتم واقع اولدی ایسه کفارت اکا لازم کلور. دیکری یالکز قضا ایدر.

٥ (مسئله): آیك اولندن وآخرندن علی التوالی ایکی کون اوروج طوتمق نذرم اولسون دییان آدم نه یاپملیدر؟ (جواب): اون بشنجی واون التنجی کونلری طوتملیدر.

٦ (مسئله): کیمدر او عاقل وبالغ ومقیم وصحیح که نهار رمضانده متعمداً اوروج ییمش اولسونده اکا کفارت لازم کلمسون؟ (جواب): کونك ابتداسنده ییوب انتهاسنده خسته اولاندرکه خسته‌لك کندیسنده اختیار اولمیان بر فعل آسمانی اولمغله آخر نهارده انك وجود بولمسی شبهه ایراث ایتمشدر.
کفارت ایسه تمکن ایدن شبهه اوزرینه مندفع اولور. نتکیم برنجی مسئله دخی بو قبیلدن ایدی.

اوروج ییمك معلوم اولدیغی اوزره مفطرات ثلاثك یعنی اکل وشرب ووقاعك برینی نهار رمضانده ارتکاب ایله اولور.

[١] مسافر مقابلیدرکه یولجی دکل دیمکدر.
[٢] اکراه، تهدیدینی ایقاعه مقتدر اولان کیمسه‌نك جبری دیمکدرکه اوده ملجیء اولور ایسه کفارتی مسقطدر.

اورج ييديكى كونك اقشامنه قريب سفر بر اولمسى دخى بو حكمدهدركه يالكز قضا لازم كلور كفارت لازم كلمز. نتكيم مسئلهٔ آتيه مفهومندن مستبيندر.

٧ (مسئله) : هانكى مكلفدر اوكه مقيم وصحيح البدن بولنوب نهار رمضانده عمداً افطار ايتديكى واو كون خستهلنمديكى ويولجى دخى اولمديغى حالده قضا لازم كلهده كفارت لازم كلميه؟ (جواب) : صومه نيت ايتمامش اولاندر اه ذخائر.

سرحدده مقيم اولان غازى دخى محاربه وقوع بولهجغنى تيقن ايتديكى كون قوتلى بولنمق ايچون اورجنى ييرده محاربه او كون واقع اولماز ايسه كفارت لازم كلميوب ينه قضا لازم كلور. اه منه ايضاً.

٨ (مسئله) : هانكى مسلم عاقل وبالغ ومقيم وصحيح البدن دركه صوم رمضانى بسبتون ترك ايتمش اولديغى حالده قضا وكفارت ايتمسى لازم كلميه؟ (جواب) : ديار اجنبيهده مسلم اولان شول اجنبيدركه رمضانى اوراده اورجسز كچورمش اولوبده دار اسلامهورودنده رمضان اورجنك فرضيتنى جاهل بولنديغنى بيان ايتمش اوله.

كتاب الصلاتده كچن اوتوز سكزنجى مسئلهيه باق.

٩ (مسئله) : هانكى انساندر اوكه «فلان ايش اولديغى كون اورج طوتمق نذرم اولسون» ديو بر خصوص تعيين ايدرك اكا نذر صومى تعليق ايتمش اولهده كونك برنده او

خصوص وقوع بولمش اولديغى واوكون رمضان وبيرام اولمديغى حالده [١] انك او اورجى طوتمسى لازم كلميه؟ (جواب) : اول قاديندركه نذرينى كندى عادتنى كورهجكى كونه تعليق ايتمشدر. صومى قبول ايتميان بر كونه مضاف قيلديغى ايچون نذر صحيح اولمامشدر. كذا فى الذخائر.

١٠ (مسئله) : مقامات اوقويانلر «رمضانده كوندز ييانه برشى لازم كلميوب كيجه ييانه قضا وكفارت لازم كلور» ديورلر. بو ندر؟ (جواب) : كوندزك عربجهسى اولان (نهار) طوى قوشنك ياوريسنه دخى اطلاق اولنور. كيجهنك عربيسى اولان (ليل) آغاج دلن ديدكلرى قوشك ياوريسنه دخى اطلاق اولنور [٢]. اشته بومعنالر ايله توريه قصد اولنمشدركه رمضانده

---

[١] رمضانى نذر ايدنك نذرى لازم اولميوب بيرامى يعنى ايام منهيهيى نذر ايدنك نذرى مذهبمزجه صحيح وافطار وقضا لازم كلور. كما تقرر فى الاصول. قال ابن الدهان :

نذرالناس يوم برئك صوماً * غير أنى نذرت وحدى فطرا
عالماً انّ يوم برئك عيد * لا أرى صومه ولوكان نذرا

[٢] قال بعض الشعراء:

اكلت النهار بنصف النهار * وليلاً اكلت بليل بهيم

«نصف نهارده (نهار) وشب تاريكده (ليل) اكل ايتدم» ديمكدر. مأكول اولان ليل ونهاردن مراد ذكر اولنان ييلجلردر.

کیجه مفطرات مباحه حلال وکوندز انلر حرام وبلا عذر موجب کفارتدر دینلمك ایستنلمشدر [١].

کتاب الحجّ [٢]

١ (مسئله) : او هانکی حاجیدرکه حجّ قرانه نیت ایدرك أفعال عمره‌یی وافعال حجی ایفا ایدر اولمش اولدیغی وکندیسی حر وبالغ بولندیغی حالده اکا قربان کسمك لازم کلمیه؟ (جواب) : حج وقتندن اوّل میقاتدن حج وعمره نیتیله احرامه کیرمش اولوبده بعده زمان حجده انلرك یعنی حج ایله عمره‌نك افعالنی ایفا ایتمش اولاندر.

معلومدرکه (حج) آفاقی اولانه یعنی مکه اهالیسندن اولمیانه کوره اِفراد وتمتع وقران اسملریله اوچ قسمدر. (اِفراد) یالکز حج ایتمکدر. صاحبنه (مُفرِد) دینور. (تمتع) عمره

[١] وهذا من قول الحريرىّ فى المقامة ٣٢ : «قال فان اكل الصائم بعدما أصبح؟ قال هو احوط له واصلح. أصبح أى استصبح بالمصباح. قال فان عمد لان اكل ليلاً؟ قال ليشمر للقضاء ذيلاً. ذكر ابن دريد انّ الليل فرخ الحبارى وقال غيره هو ولد الكروان» اه

[٢] حج لفظى حانك فتح وکسری ایله قصد وزیارت وعلى قول برشیئه چوق وارمق معنالرینه‌در وباب اوّلدن مصرّفدر. (مناسك) امور حج معناسنه‌در. اوده باب اوّلدندر. حجك معنای اصطلاحیسی زمان مخصوصده مکان مخصوصی فعل مخصوص ایله زیارتدن عبارتدر. ایدنه (حاجّ) دینورکه جمعی (حجیج) و(حجاج) کلور. مؤنثی (حاجّة) وجمعی (حواجّ)در.

نیتیله احرامه کیروب مکه‌یه دخولده طواف وسعی ایتدکدن صکره احرامدن چیقمق وبعده ذی‌الحجه‌نك سکزنجی کونی [١] ویاخود اندن اولجه مکه داخلنده حج ایچون احرامه کیروب افعال حجی ایفا ایلمکدر. بونی یاپانه (متمتع) دینور. (قران) هم حج وهم عمره نیتیله احرامه کیررك مکه‌یه دخولده اوّلا عمره ایچون طواف وسعی وثانیاً حج ایچون طواف وسعی ایتمك واحرامدن هیچ چیقمیه‌رق افعال حجی اتمام ایلمکدر. صاحبنه (قارن) دینور.

مکه اهالیسنه ومواقیت احرام[٢] داخلنده ساکن اولانلره کوره تمتع وقران یوقدر. انلر انجق مُفرِد اولورلر.

حجّ قران حجّ تمتعدن وحجّ تمتع حجّ افراددن افضلدر. قران ایله تمتعده قربان واجبدر. مقتدر اوله‌میان اوچ کون یوم نحردن اوّل ویدی کون حجدن صکره اولمق اوزره اون کون اوروج طوتار.

اَشهُرِ حجکه شوال وذی‌القعده وعشر ذی‌الحجه‌در وقت حجدر بوندن اوّل احرامه کیرمش بولنان قارندن قربان

[١] عرفه‌دن اوّل اولان کوندرکه آدی (یوم ترویه) در.

[٢] مواقیت میقاتك جمعیدرکه احرامه کیریله‌جك مواضع دیمکدر : «ذوالحليفه (آبار على) وذات عرق وجحفه (رابغ) وقرن ويلملم.» قال الفيومىّ بعد مافسر الميقات بالوقت: وقداستعير الوقت للمكان ومنه مواقيت الحج لمواضع الاحرام.

ساقطدر[١] ولكن وقت حجدن اوّل احرامه كيرمك كراهت تحريميه ايله مكروهدر[٢].

٢ (مسئله) : او هانكى فقيردركه استقراض ايدوب حجه كيتمك اكا لازم اوله؟ وهانكى غنيدر اوكه كنديسنه حج ايتمك لازم اولميه؟ (جواب) : اوزرينه حج فرض اولەجق ماله مالك اولوبدەانى استهلاك ايدرك فقير دوشنه حج ايتمك لازم، واداء حجه مقتدر اولديغى حالده يولده خطر اولمق صورتنده زنكينه حج ايتمك غير لازمدر.

معلومدركه حجك لزومندەامن طريق دخى شرطدر. مولانا عينى كنز شرحندەديمشدركه: امن طريق امام ابو حنيفه حضرتلرندن ابو شجاعك روايتنده شرط وجوبدر. قاضى ابو حازم انى شرط ادادر دير ايدى. امام احمد حضرتلرى ده بوكا قائل اولمشدر. ثمرهٔ خلاف وجوب ايصاده ظاهردركه شرط وجوب اولديغنه كوره حجى وصيت ايتمك لازم كلمز. شرط ادا اولديغنه كوره وصيت لازم كلور. ابو القاسم الصفار ديمشدركه «بن حجك قادينلردن ساقط اولديغنه شك ايتمم. انجق ارككلردن ساقط اولديغنده شك ايدرم. باديه بنجه دار حربدر». ابو بكر الاسكاف «بن فى زماننا حج فرضدر ديمم» ديمشدركه بو سوزى اوچيوز يكرمى

[١] كمافى الذخائر. قال : كذا فى النهاية من المحيط.

[٢] سواء امن على نفسه من المحظورات اولا. بخلاف تقديم الاحرام على المواقيت فى الاشهر فانه جائز بل هو افضل ويحرم تأخيره عن المواقيت كما هو المصرّح فى الكتب.

آلتى تاريخنده سويلەمشدر. ابو بكر الرازى «حج بغداد اهاليسندن ساقط اولدى» ديو افتا ايتمشدر. متأخريندن بر طاقم علمادخى بويله ديمشلردر. ابو الليث ايسه ديمشدركه «يولده سلامت غالب ايسه حج لازم كلور. تهلكه غالب ايسه لازم كلمز.» اعتماده بونك اوزرينەدر. بن ديرمكه بوكا كوره مصر وشام اهاليسندن حج ساقط اولميەجق. زيرا آنلرك يوللرنده سلامت غالبدر. بوده تركلرك بولنمسندندركه حجاجى قطاع طريقدن آنلر حمايه ايديورلر. حتى تركلرك از بولنديغى سنەده فنالق چوق اوليور. بو حالده «يولدن ترك كسيلور ايسه حج ساقط اولور» دينلمك ممكن اوليور. بوده بر امر ظاهردركه خفى اولماز اه كلام العينى ترجمةً بايضاح.

قاضى عياض مرحومك شفاء شريفده قسم ثانى ابوابندن باب رابعك قُبيلنده جهت حجازه وخصوصيله دار الهجرة السنيه اولان مدينهٔ طاهرهٔ بهشت طرازه متحسراً انشاد ايتمش اولديغى أشعار او عصرلردەدخى امن طريق اولمديغنى اشعار ايتمكدەدر[١].

[١] قاضى عياضك تاريخ ولادتى درتيوز يتمش التى شعبانى وتاريخ وفاتى بشيوز قرق درت رمضانيدر. اوراده ايراد ايتمش اولديغى ابيات شرّاحك بيانلرينه كوره قاضينك كندى أشعارندن اولمق ظاهردر. وهى:

يادار خير المرسلين ومن به * هدى الانام وخصّ بالآيات
عندى لاجلك لوعة وصبابة * وتشوّق وتوقد الجمرات
وعلىّ عهد ان ملأت محاجرى * من تلكم الجدرات والعرصات
لا عفرن مصون شيبى بينها * من كثرة التقبيل والرشفات

٣ (مسئله): او هانكی آفاقیدركه [١] میقاتی احرامسز كچوب احرامه صكره‌دن كیرمش بولندیغی حالده بر شی لازم كلیه ؟ (جواب): مكه‌یه دخولی مراد ایتمامش [٢] اولاندركه میقاتی اوجهتله احرامسز كچمك ومكه‌یه دخولی مراد ایتدكدن صكره احرامه كیرمك ایله اوزرینه دم یعنی قربان لازم كلمز.

٤ (مسئله): او هانكی مُحْرِمدركه بر آو آولایوب اذا ایتمه‌رك صالیویردیكی حالده اكا جزا لازم كله ؟ (جواب): آنی حرم یعنی میقات داخلنده آولایوبده حله یعنی میقات خارجنه چیقاررق صالیویرندركه اكا جزا لازم كلور.

معلومدركه (محرم) احرامده بولناندر. آوك برّی وبحریسی احرامده اولمیانلر ایچون مباحدر. بحریسی آنلره دخی مباح ایسه‌ده برّیسی محرمه مباح دكلدر. حتی محرمك آو آلش

لولاالعوادی والاعادی زرتها * ابداً ولو سحباً على الوجنات
لكن ساهدی من حفيل تحيتی * لقطين تلك الدار والحجرات
اذكى من المسك المفتق نفحة * تغشاه بالآصال والبكرات

والبيت الخامس دليل لما قلنا. فانّ الاعادی جمع الاعداء جمع العدوّ. وأیّ عدوّ اكبر من قاطع طريق بيت الله الحرام اومدينة سيدالانام على اهل الاسلام. والعوادی جمع عادية وهی شغل يصرفك عن الشیٔ.

[١] مكهٔ مكرمه‌ده ویاخود (مواقیت) تعبیر اولنان حدود داخلنده ساكن بولنمیانه (آفاق) تعبیر اولنوركه مكه‌یه حدودی خارجندن كلان دیمكدر.

[٢] بل أراد بینها وبين المواقيت كالبستان مثلا لحاجة مست اليه.

ویرشی باطلدر. داخل حرم اولانك الندە آو بولنور ایسه صالیویرملیدر. آو آولایان یاخود اوّلجه آولادیغنی صالیویرمیان محرمه جزا واردر. میقات داخلنده آولایوبده میقاتك خارجنه چیقه‌رق صالیویرمك صورتنده بیله جزا مترتبدر. (جزا) ایكی عادلك آوه تقدیر ایده‌جكلری قیمتدر. [١]

٥ (مسئله): او هانكی محرمدركه بر جنایت [٢] ایتمش اولدیغی حالده ایكی قربان كسمك لازم كله؟ (جواب): احرام حقنده دمی موجب جنایتی ایشلیان قارندركه مُفرده [٣] بر دم لازم كلدیكی جنایت احرامده اكا ایكی دم لازم كلور. زیرا ایكی احرامك‌ده حرمتنی هتك ایلمشدر.

٦ (مسئله): نصل كیمسه‌در اوكه آوی داخل حرمده (میقات داخلنده) اخذ ایتمش اولدیغی حالده برشی لازم كلیه؟ (جواب): بو اول كیمسه‌دركه میقات خارجنده بر آوه آو كوپكنی ارسال ایتمش اولوبده كلب آوی تعقیب ایدرك حرم داخلنده طوتمشدر. كلبك حرمه یعنی میقات داخلنه دخولی او كیمسه‌نك فعلنه مضاف اولمدیغی وچونكه او آدم كلبنی حرم خارجنده ارسال ایتمش اولدیغی جهتله برشی لازم كلمز.

مسئلهٔ آتیه‌دخی بوكا شبیهدر.

[١] ويخير فيها بين الهدی والطعام والصيام.

[٢] حجده حرام اولان شیئه‌دخی عندالفقهاء (جنایت) اطلاق اولنور.

[٣] قارن ومفرد تعبیرلری ایچون برنجی مسئله‌یه مراجعت اولنسون.

٧ (مسئله) : هانكى ايكى محرمدر انلركه برموضعده ايكيسى دخى جنايت احرامده بولنديغى حالده جزا برينه لازم كلهده اوبرينه لازم كلميه؟ (جواب) : بر آغاجك كوكى ميقاتك خارجنده ودالارى ميقاتك داخلنده اولوبده دالك اوزرنده قوش بولنمق حالنده محرمك برى قوشى اورسه وديكرى دالى كسسه‌جزايى قوشى اوران چكر. آغاجك كوكى داخل ميقاتده اولوبده دالارى خارج ميقاتده بولنمق صورتنده جزايى دالى كسن چكر. چونكه قوش تابع دكل، مستقلدر. بناءً عليه آنك بولنديغى محل معتبردر. آغاجك دالى ايسه مستقل دكل، اصله تابعدر. اصلك يعنى كوكك بولنديغى بر حرم ايسه اودالى كسمك جنايتدر. دكل ايسه دكلدر.

(محرم) و (جنايت) و (جزا) تعبيرلريچون دردنجى مسئله‌يه وبشنجى مسئله‌نك هامشنه باق.

٨ (مسئله) : بركيمسه بيك غروش بر آدم ايچون وبيك غروش فقرا ايچون وبيك غروش كندى طرفندن حج ايچون وصيت ايتمش اولوبده ثلث مالى ايكى بيك غروشدن آرتق چيقمامق صورتنده نه ياپلمق لازم كلور؟ (جواب) : او ايكى بيك اوچه تقسيم اولندقدن صكره فقرا ايچون اولان حصه‌يه مراجعت اولنه‌رق حج حصه‌سى آندن اكمال ايديلور. زيرا حج فرضدر. فقرايه تصدق ايسه تطوعدر. كذا فى الذخائر الاشرفية [*].

[*] قال وقد أوسعت الكلام فيها فى شرح الوهبانية.

كتاب النكاح

١ (مسئله) : او هانكى پدردركه بنت صغيره‌سنى كفوينه تزويج ايتمش اولديغى وكنديسى مجنون ومعتوه اولمديغى حالده امام ابو حنيفه حضرتلرينه كوره نكاح جائز [١] اولميه؟ (جواب) : سرخوش اولديغى حالده قيزينى قدر معروفندن اقل مهر ايله تزويج ايتمش اولان پدردر اه من الذخائر والاشباه.

معلومدركه ولى، پدر اولديغى وياخود پدرك پدرى بولنديغى صورتده صغير اوغلنى وياحفيدينى وصغيره قيزينى ياخود حفيده‌سنى كفوينه قدر معروفى مهر ايله نكاحلامش اولمق صورتنده نكاح نافذ ولازم اولوب خيار بلوغ [٢] دخى اولماز. ولى، اب وجد اولمديغنه كوره خيار بلوغ واردركه اكر نكاحلنان چوجق قبل البلوغ عقددن خبير وخبيره ايسه بلوغه ايرديكى حينده وعقده بعد البلوغ خبير (وخبيره) اولمش ايسه خبير اولديغى آنده نكاحى فسخ ويا ابقا ايده‌بيلور. ولى، اب ياخود جد اولديغنه

[١] عدم جواز تعبيرى سائر كتب فقهيه‌يه‌ده موافق اوله‌رق ذخائر اشرفيه صاحبى اولان ابن الشحنه‌نكدر. ابن نجيم مرحوم اشباهده عدم نفاذ ايله تعبير ايتمشدر. حموى ايسه فن ثالثك شرحنده عدم نفاذ تعبيرينى قبول ايتمش اولديغى حالده فن رابعك شرحنده عدم جواز تعبيرينى تصويب ايتمشدر. انظر من مطبوعه الى ص ١٥١ و ٢٨٠.

[٢] بلوغ زماننده اولان خيار فسخ ديمكدركه آتياً مشروحدر.

كوره اركك چوجغی مهرده غبن فاحش ايله وقيز چوجغنی كفوينك غيری‌يه دخی امام ابو حنيفه حضرتلرينه كوره تزويج وانكاح ايده‌بيلور. امامينه كوره بوحق اب وجدك غيريده اولمديغی كبی انلرده دخی يوقدر. امامين ديرلركه «زيرا پدرك اولسون، پدر پدرينك اولسون، ولايتلری نظريدر. ضرری تضمن ايتديكی حالده جائز اولماز.» امام ابو حنيفه حضرتلری ايسه بيوررركه «ابك وجدك شفقتلری وافردر انلرك اوصورتله تزويج وانكاحلرندن ظاهر اولان بودركه او ضرر بشقه برطاقم فوائد مقابلنده منعدم اولمش ومثلا زوج حسن خلق والفت وسعهٔ انفاق وعفت صاحبی اولمغله عقدده بوجهتلر نظره آلنه‌رق آرتق ضرر قالمامش اولور».

امام ابو حنيفه حضرتلريله امامين آره‌سنده اولان بواختلاف درردهٔ تصريح اولنديغی اوزره پدرك حال صحوده تزويج وانكاح ايتمش اولمسی صورتنده‌در. اكرحين تزويج وانكاحده بابا سرخوش بولنور ايسه اونكاح [*] اتفاقا صحيح اولماز. پدر، طمعندن ويا سفهندن ناشی سوء اختيار ايله معروف بولنمق صورتنده

[*] يعنی چوجق حقنده ضرری متضمن اولان نكاح صحيح اولماز. اصولده مذكوردركه طريق محظور ايله سكران اولانك كافهٔ تصرفاتی صحيحدر. سكرانك شهادتی وقضاسی صحيح اولمديغی كبی صغيره‌يی كفوينك غيری‌يه تزويجی دخی صحيح دكلدر. مهر مثلدن اقل ويا اكثره اوله‌رق صغيره‌يی وصغيری تزويجی نافذ اولميوب صحو حالنده اجازتنه موقوفاً منعقد اولور. فليحرر.

دخی نكاح مذكور بالاتفاق صحيح اولماز. زيرا حال صحوده فرط شفقتی ووجوه مصالحه اهتداسی سببيله آنك او نكاح وتزويجی تجويز اولنمشدر. بوراده ايسه اوسبب مفقود اولمشدر. فعلی هذا مسئله‌يی قول امام اولمق اوزره تصويره حاجت يوقدر [١].

٢ (مسئله): هانكی قادیندر اوكه بر كون ايچنده اوچ قوجه‌دن اوچ نكاح آلمش اوله؟ (جواب): اول كه‌خاتوندركه زوجندن آيرلديغی متعاقب وضع حمل ايتمش اولمغله عدتی منقضيه اوله‌رق بشقه‌برينه واروب واندن بلازفاف مطلقه اولوب عدت اقتضا ايتمامكله بر اوچنجی قوجه‌يه دها واروب آنكده اوكون وفاتی وقوع بولمش اولور. زوج اوّل ايله زوج ثالثدن تام بر مهر وزوج ثانيدن نصف مهر حق ايتمكله بر كونده اوچ نكاح يعنی ايكی بچق مهر آلمش بولنور [٢].

معلومدركه حامل اولان قادينك عدّتی وضع حمل ايله منقضی اولور. قرآن كريمده [واولات الاحمال اجلهنّ أن يضعن حملهنّ] بيورلمشدر. مدخول بها اولميان قادينك طلاقنده عدّت يوقدر. فمالكم عليهنّ من عدة تعتدّونها.

[١] هذا ولكن رأيت فی هامش الملتقی الذی عندی بطبع بولاق انّ هذا القول للامام علی الاصح. فليحرر.

[٢] ذخائرده واشباهده بويله مذكوردر. اون التنجی مسئله دخی بوكا شبيهدر.

٣ (مسئله) : او هانکی ارککدرکه وفاتنده درت قاریسی قاله‌رق آنلردن بری هم مهر وهم میراث آله ؟ وبری نه مهر ونه میراث آله‌میه ؟ وبری مهر آلوب میراث آلمیه؟ وبری میراث آلوب مهر آلمیه؟ (جواب) : او شـول کوله‌درکه افندیسی اکا ایکی جاریه‌سنی تزویج ایتمش اولوبده بعده آنی وهمده او ایکی جاریه‌نك برینی آزاد ایلمشـدر . کوله آزاد اولندقدن صکره برحر خانم وبرده خرستیان قادین تزوج ایتمش بولنه‌رق وفات ایلدکده بعـدالعتق آلمش اولدیغی (حرّه) متـوفی زوجنك مخلفاتندن هم مهرینی وهم میراثنی آلور . (جاریه) اوله‌رق قالان زوجه‌سی نه‌مهره ونه‌میراثه مستحق اوله‌ماز. (خرستیان) بولنان زوجه‌سی مهره مستحق واختلاف دین سببیله میراثدن محرومدر. کندیسیله برابر آزاد اولنمش اولان (زوجه‌سی) ایسه میراثه مستحق وفقط مهری مولاسنه یعنی کندیسنی آزاد ایدن افندیسنه عائد اولمغله [١] اکا غیر مستحقدر.

٤ (مسئله) : هانکی صغیردر اوکه نکاحی کندی اجازتنه متوقف اوله ؟ (جواب) : عبد مکاتب [٢] اولان صغیر درکه

[١] وقد أسقطه بالاعتاق == اوده انی اعتاق ایله اسقاط ایتمشـدر .

[٢] آزادی افندیسی طرفندن کندینك مال اعطاسنه تعلیق قلنمش اولان کوله‌درکه ارتق او کوله ویا جاریه ید خصـوصنده فی‌الحال حر ورقبه خصوصنده آتیاً حردر.

بدل کتابتی [١] تأدیه‌ایتمدین اکا افندیسی برینی تزویج ایدجك اولورسه بالغ کبی آنك کندی اجازتی لازم اولور .

وكذا الصغيرة المكاتبة .

٥ (مسئله) : او هانکی پدردرکه کریمه‌سنی تزویج ایتمش ایسه‌ده ولی‌راضی اولمامغله عقدنکاح باطل اولمشدر؟ (جواب): او پدر عبد مملوکدرکه آنك قیزی دخی افندیسنك جاریه‌سی دیمك‌اولمغله صحت نکاحنده ولینك یعنی‌افندینك رضا واجازه‌سی لازمدر .

٦ (مسئله) : حرمت مصاهرتی [٢] موجب اولمیان وقاع هانکی وقاعدر؟ (جواب): صغیره‌یه ومیته‌یه اولان وقاعدر[٣].

٧ (مسئله) : او هانکی مطلقه‌درکه زوجندن اوچ‌طلاق‌ایله آیرلمش اولوبده بعدالعده زوج آخره واروب زفاف اولدقدن

[١] بدل کتابت (مکاتب) اولان کوله وجاریه‌نك تأدیه‌سیله مکلف اولدیغی مبلغدر.

[٢] بالدیزاق وانشته‌لك جهتندن اولان حراملغی دیمکدرکه انسانه کندی بالدیزی یعنی زوجه‌سنك اوز وسـوت همشیره‌سی وهانکیسنی ارکك فرض ایتسه‌ك بینلرینه نکاح دوشمیه‌جك درجه‌ده قریبه‌سی ومثلا زوجه‌سنك تیزه‌سی وخاله‌سی حرامدر. انلردن بریله معامله‌ده یاخود انك مقدمه‌سنده بولنورسه حلیله‌سی کندیسنه حرام اولور. قاین والده دخی بویله‌در.

[٣] أقول ذكر ذلك في التاتار خانية معزياً الى العتابية اه حموى . ولعل المراد بالصغيرة غيرالمشتهاة. بخلاف العجوز. لجواز وقوع الولد منها. كما في ابراهيم وزكريا عليهما السلام.

وحسب القدر آیریلوب عدتی چیقدقدن صکره زوج اوّله حلال اولمیه؟ (جواب) : زوج ثانی یه عقد فاسد ایله منکوحه اولاندر. مثلا حین عقدده ایکی شاهد بولنمامق وعقدی معین بر مدت اوزرینه ایتمك و یاخود زوج ثانینك درت منکوحه‌سی اولمق نکاحی افساد وابطال ایدر. وکذا زوج ثانی برینك کوله‌سی اولوبده افندیسی نکاحی اجازه ایتمدین زفاف وقوع بولور ایسه بوزفاف اوقادینی زوج اوّله حلال قیلماز. کما فی الذخائر والاشباه بزیادة من شرح الحموی.

معلومدرکه دینمزده تعدد زوجه مشروع اولدیغی کبی طلاق دخی مشروعدر. انجق ایکیسنك ده حدّ معینی واردر. منکوحه‌نك عددی دردی تجاوز ایده‌مدیکی کبی طلاقك دخی عددی اوچی تجاوز ایده‌مز [*] حقّ طلاقه مالك اولان ازواج اوحقی حسن محافظه ایدوب سوء استعمال ایتمامری ایچون شارع تعالی اوچنجی طلاقدن صکره زوجه‌نك زوجنه عودت ایده‌بیلمه‌سنی زوج آخره وارمسیله مشروط قیلمشدر. شویله‌که اوچنجی طلاقدن صکره اوقادین آرتق قوجه‌سنه حلال اولمیوب عدتی چیقدقدن صکره نکاح صحیح ایله بشقه برقوجه‌یه کیدر. آنکله بینلرنده زوجیت قائم اولدقدن وحسب القدر اوزوجك وفاتی

[*] بونلر احرار وحرائر حقنده‌در. عبدك تحت تزوجنده ایکی منکوحه‌دن زیاده بولنماز. جاریهٔ منکوحه‌نك طلاق دخی ایکیدن زیاده اولماز. طلاق الامة ثنتان وعدتها حیضتان.

ویاخود طلاقی وقوع بوله‌رق آندن آیریلوب عدّت بکله‌دکدن صکره زوج اوّله واره‌بیلور.

٨ (مسئله) : او هانکی قادیندرکه زوجندن بر طلاق رجعی ایله مطلقه اولوب عدت بکله‌مکده ایکن هم زوج اوّلك اکا مراجعتی ممتنع اوله؟ همده خاتون اوحالده زوج آخره حلال اولمیه؟ (جواب): او شول معتدّه‌درکه اوچنجی عادتندن اغتسال ایتمش اولوبده بدننده ایصلانمدق برپارچه یر قالمشدر واایام عادتی اون کوندن اقل بولنمشدر.

معلومدرکه (طلاق رجعی) مخالعه‌نك ومال اوزرینه اولان طلاقك وحال غضبك غیریده ویریلان طلاقدر. (معتده) دخی عدت بکله‌مکده اولان قادیندر. طلاق رجعی اوچ اولمدقجه وقادینك عدتی منقضیه اولمش بولنمدقجه زوج مطلقه‌سنه مراجعت ایده‌بیلورکه زوجه‌نك خبری ورضاسی اولمسه بیله تجدید نکاحه حاجت قالمقسزین زوجك مجرد رجوعیله بینلرنده ازدواج قائم ودائم اولور. عادت کورن مطلقاته کوره (عدت) اوچ عادتدر [١]. اوچنجی عادتدن اغتسال ایدن قادین عدتنی اکمال ایتمش دیمك اولمغله زوجنك اکا مراجعتی ارتق ممکن اوله‌ماز. اوحالده همان زوج آخره وارمق صورتنده دخی عادتدن چیقان قادینك حلّ تقربی [٢] یا اغتساله ویاخود اون کونی

[١] اکر جاریه ایسه ایکی عادتدر. کما تقدم.

[٢] تقربی حلال اولمق دیمکدرکه عادت حالنده زوجه‌یه تقرب حرامدر.

بکچورمکه متوقف اولمغله اون کوندن اقلده اغتسال ایدوبده غسلی صحیح اولمیانه قربان دخی حلال اولماز.

٩ (مسئله) : کیمدر او کیمسه که والده‌سنی وایکی همشیره‌سنی بر آدمه تزویج ایتمش اولدیغی حالده نکاح جائز اولمش اوله ؟ حالبوکه انا ایله قیزك وایکی همشیره‌نك بر آدمه تزویجی با نص قرآن حرامدر[*]. (جواب): او کیمسه شول جاریه‌نك اوغلیدرکه او جاریه ایکی کشینك مشترکاً مملوکه‌لری اولدیغی حالده او کیمسه‌یی طوغورمش اولورده او ایکی کشینك ایکیسی دخی چوجق طوغدیغی وقت بنمدر دیو دعوی ایتمش بولنورلر. اوغلانك نسبی ایکیسندن دخی ثابت اولمغله او کیمسه انلرك مشترکاً اوغلی اولدیغی کبی انلردن هر برینك بشقه انادن برر ده قیزی بولنمغله او قیزلر او کیمسه‌نك بابا جهتندن همده همشیره‌لری اولمشدر. بناءً علیه او کیمسه کندی والده‌سیله برابر کندینه من جهة همشیره ایسه‌ده نه والده‌سنه نه ده بری برلرینه مناسبتی اولمیان ایکی همشیره‌سنی بر آدمه تزویج ایده بیلور.

بوندن صکره‌کی اوچ مسئله دخی بو قبیلدندر.

اخطار — برجاریه بردن زیاده کیمسه‌لره مملوك مشترك

[*] حتی زوجه‌سنی تطلیق ایدرك انك همشیره‌سنی آلمق مراد ایدن کیمسه عدت بکلر. (وفات صورتی مستثنادرکه انده ارککه عدت یوقدر) ایکی همشیره جاریه‌یی دخی استفراشده جمع ایده‌مز. منکوحه‌سنك والده‌سنی دخی اله‌ماز. موطوءه‌سنك دخی قیزینی اله‌ماز. کتاب الطلاقك یکرمی برنجی مسئله‌سی بو اصله متفرعدر.

اوله بیلور ایسه‌ده انلره انجق آنك استخدامی جائز اولوب استفراشی جائز اوله‌ماز. زیرا (بضع) اشتراك قبول ایتمز. هرهانکیسی استفراش ایدرسه زنا ایتمش اولور. شوقدرکه شبهۀ محل [١] اولدیغندن بو زنایه حد ترتب ایتمز. وصاحبلرینك ادعاسیله نسب ثابت اولوب [٢] اوچوجق انلره میراثجی اولور.

١٠ (مسئله) : کیمدر او کیمسه که کندی اوغلنك نسباً اولان همشیره‌سنی تزوج ایتمك اکا حلال اولمش اوله ؟ (جواب): بو

[١] الشبهة مایشبه الثابت ولیس بثابت واصحابنا رحمهم الله قسموها الی شبهة فی الفعل وتسمی شبهة الاشتباه والی شبهة فی المحل وتسمی شبهة الدلیل. فالاولی تتحقق فی حق من اشتبه علیه الحلّ والحرمة فظن غیرالدلیل دلیلاً. فلابد من الظن. والافلا شبهة. کظنه حل وطء جاریة زوجته اوابیه اوامه وان علوا ووطء المطلقة ثلاثاً فی العدة او بائناً علی مال والمختلعة. ففی هذه المواضع یندرئ الحدّ اذا قال ظننت انها تحل لی. ولایثبت النسب والعدة بها وان کانا یثبتان بالوطء بالشبهة. والشبهة فی المحل فی ستة مواضع جاریة ابنه والمطلقة طلاقاً بائناً بالکنایات والجاریة المبیعة اذا وطئها البائع قبل تسلیمها الی المشتری والمجعولة مهراً اذا وطئها الزوج قبل تسلیمها الی الزوجة والمشترکة بین الواطئ وغیره والمرهونة اذا وطئها المرتهن. ففی هذه المواضع لایجب الحد وان قال علمت انها علیّ حرام لان الشبهة نشأت فیه عن الدلیل اه اشباه مع زیادة من المرآة.

[٢] من الکلّ. وفی روایة عن الامام یثبت من الخمسة لا من الزیادة. لان المقصود من النسب احکامه لاعینه. واحکامه المیراث والتربیة والحضانة ونحو ذلك مما یقبل الشرکة. فتقبل بینة الکلّ. کما لو ادّعوا نتاج دابة فاقام کلّ منهم البینة انها دابته ولدته دابتی هذه لدابة معروفة له. فانه یقضی بالبینات وان کثرت. ذکره قاضیخان فی فتاواه اه ذخائر.

اول كيمسه‌دركه بشقه بريله بروجه اشتراك برجاريه‌يه مالك اولوب جاريه‌دن براوغلان چوجق دنيايه كلمكله كرك او، وكرك مشتركى چوجق بندر ديو دعوى ايدرك مسئلهٔ سابقه وجهله هرايكيسندن چوجغك نسبى ثابت اولمش بولنور. مشتركك بشقه برقاديندن قيزى بولنمق صورتنده اوكيمسه اشته اوقيزى اله بيلور. مع هذا كه اوقيز اوكيمسه‌نك كندى اوغلنك يعنى نسبى كندندن دخى ثابت برچوجغك لاب همشيره‌سيدر.

١١ (مسئله): اوهانكى كيمسه‌دركه حر اولان خاتوندن طوغمش كندى حر اوغلنك همشيره‌سنى تزوج ايتمش اولديغى حالده نكاح صحيح اولمش اوله؟ (جواب): اوشول ايكى كيمسه‌نك بريدركه انلردن هر برى وفات ايتمش برقادين حقنده بنم زوجه‌م ايدى ديو دعوى ايدرك اقامهٔ بينه ايله حكم قازانمش ومرحومه قادينك برده ولدى بولنمغله اوچوجغك هرايكيسندن نسبى دخى ثابت اولمش اولور. بوحالده مدعىٔ آخرك بشقه برقاديندن قيزى بولنمق صورتنده اوكيمسه اشته اوقيزى تزوج ايده بيلوركه اوقيز مسئلهٔ متقدمه‌ده اولديغى كبى او آدمك، نسبى كندندن ثابت براوغلنك همشيره‌سى ديمكدر.

١٢ (مسئله) : اوهانكى مرئهٔ مسلمه‌دركه اوزرنده ايكى مسلمك بردن نكاحى ثابت واحكام نكاح [*] انلره مترتب اولمش اوله؟ (جواب) : وفات ايتمش اولان شول قادينَدركه ايكى كيمسه

[*] احصان و وجوب مهر ولزوم نفقه دخى احكام نكاحدن ايسه‌ده بوراده مقصود وراثتدر.

آنى كندينك منكوحه‌سى اولمق اوزره دعوى واثبات مدعى ايدوب حكم قاضى‌يى قازانمش اولورلر. ايكيسى برآدم كبى آنك ميراثنى ييرلره يعنى ميراثدن حصهٔ زوجى انلر اقتسام ايدرلر اه ذخائر عن قاضيخان.

بومسئله‌ده مرئه‌يى (مسلمه) ايله تقييد حربيهٔ مسبيه ذات الزوج دخى اولسه دار اسلامده بعد الاستبراء استفراش واستنكاح اولنور اولديغنه بناءدر. كماقال الفرزدق :

وذات حليل أنكحتها رماحنا ٭ حلال لمن يبنى بها لم تطلق

٭ (ذميه) مسلمه حكمنده‌در. نتكيم [والمحصنات من النساء الاماملكت أيمانكم] قول كريمنده (محصنات) متزوجات ايله بعد التفسير «حرائر مسلمات كنّ اولا» ديو تعميم قلنمشدر.

قالديكه (دعوى الرجلين)ده مدعى به مرأه اولديغنه يعنى ايكى كشى برقادينى بنم نكاحلم ديو دعوى ايتدكلرينه كوره هرايكى مدعينك بينه‌سنى نكاح قابل اشتراك اولمديغيچون تهاتر ايدر يعنى اعتباردن ساقط اولور [١] .

متوفاة [٢] قادين حقنده ظهور ايدن ايكى مدعينك بينه‌لرى دعوالرينى اثباته كافى اولديغى حالده ايكيسى حقنده دخى مدار حكم اولوب اوقادينك زوجه عائد ميراثنه انلر مشتركاً وارث اولورلر. چوجق اولوبده نسبى ايكيسندن‌ده ثابت اولديغنه كوره

[١] بريسى تاريخ مقدم بيان ايتمك وياخود ذى اليد كورنمك كبى اولى اولمدقجه قادينك تصديقنه مراجعت اولنور.

[٢] متوفانك مؤنثيدر. (متوفيه) ديمك غلطدر.

چوجق انلرك ایکیسندن دخی تام میراث آلور. چوجغك وفات ایتمش اولمسی تقدیرنده انلرك ایکیسی بر پدر حصه‌سنه وارث اولور.

طقوزنجی واونجی مسئله‌لرده‌کی جاریه ماده‌سی دخی بویله‌در [*].

١٣ (مسئله) : کیمدر او کیمسه‌که «پدرم والده‌می تزوج ایتدیکی وقت بن انلره موم طوتدم» دیر اوله؟ (جواب): بو اول کیمسه‌درکه والده‌سی جاریه ایکن طوغمش اولورده براز بیودکدن صکره پدری انك اناسنی آزاد ایدرك نکاحلامش بولنور. او حالده او کیمسه انلره موم طوتمش اوله‌بیلور.

١٤ (مسئله) : هانکی کیمسه‌لردر شول ایکی ذات‌که ایکیسی برخاتونه طالب ایکن برینك طلبی ونکاحی حلال اولوب دیکرینك طلبی حلال ایسه‌ده نکاحی حلال وصحیح اولمیه؟ (جواب) : انلردن بری کندینك درت نکاحلیسی اولاندرکه اکا کوره بر بشنجی خاتونه دها طالب اولمق جائز اولور ایسه‌ده انی نکاحلامق جائز اوله‌ماز.

بو مسئله شو وجهله دخی تصویر والغاز اولنه‌بیلور (س): او هانکی قادیندرکه بر عدتده ایکی زوجه وارمشدرده انلردن یالکز برینك نکاحی صحیح اولمشدر؟ (ج) : زوجیندن

[*] کافی باب الاستیلاد. ویأتی فی الفرائض فی المسئلة الخامسة ان شاء الله تعالی وقبلها فی کتاب اللقیط.

بری کندینك درت نکاحلیسی اولمغله بشنجی اوله‌رق اوقادینی نکاحلامش ایسه‌ده نکاحی فاسد اولدیغندن قادین اندن آیریله‌رق همان بر بشقه‌سنه تزوج نفس ایلمشدر. معلومدرکه حر اولانه کوره درت منکوحه‌دن وعبد اولانه کوره ایکی منکوحه‌دن زیاده‌سی یوقدر. دردنجی زوجه‌سنی طلاق بائن ایله دخی تطلیق ایتمش بولنسه عدتی منقضیه اولمدقجه بشنجی بر قادینی تزوج ایده‌من. عبد دخی اوچنجی‌یی تزوج حقنده بویله‌در [*].

١٥ (مسئله) : نصل اولورکه برکیمسه صباحلین بر حره تزوج ایدوب اوکله وقتنده او قادین بر اوغلان طوغرمش وایکندی وقتی اولدقده آدمجق وفات ایتمکله اوغلان اکا وارث اولمش اوله؟ (جواب) : بو شویله اولورکه برکیمسه استفراش ایتدیکی بر جاریه‌سی کندندن کبه قالمغله آنی وقارنده‌کی چوجغی آزاد ایتمشدر. مؤخراً بر صباح اومعتقه‌یی نفسنه نکاحلیه‌رق اوکون اوکله‌ین چوجق دنیایه کلمش و وقت عصرده آدمجغزك وفاتی وقوع بوله‌رق چوجق اکا وارث اولمشدر.

١٦ (مسئله) : نصل اولورکه برقادین برکون ایچنده اوزرندن درت عقد نکاح کچوب درت مهره مستحق اولمش وبر کونده ایکی قوجه‌دن میراث یمشدر؟ (جواب) : اوقادین شول آدمك زوجه‌سیدرکه زوجی آنی کبه اولدیغی حالده تطلیق ایتمکله

[*] وفاتده ارککه عدت یوقدر. وقد علم ذلك فی المسألة السابعة وهامشها. وسیأتی فی آخر کتاب الطلاق ان شاء الله تعالی.

تام بر نکاحه مستحق اولمش ومتعاقباً زوج مراجعت ایدوب تطلیق ایدرك بر مهره دها مستحقه اولدقدن صکره زوج ینه مراجعت ایتمش ومتعاقباً وفات ایلمشدر. قادین اوکون حملنی بلا بلل[١] وضع ایدرك بشقه بر قوجه یه واروب زفافدن صکره زوج ثانی دخی آنی تطلیق ایتمکله قادین اندن دخی بر مهره مستحقه اولمش وبعده زوج اکا اوکون مراجعت ومتعاقباً وفات ایتمکله قادین بر کون ایچنده درت مهری استکمال ایتمش [٢] واوزرندن درت عقد جریان ایدوب ایکی قوجه یه دخی وارثه اولمش اولور.[٣]

١٧ (مسئله) : او هانکی صغیره قیزدرکه دیکر بر صغیره ایچون مهر ویرمسی لازم کله؟ (جواب) : کندی کبی بر صغیره نك بکارتنی کیدرمش اولان قیز چوجقدرکه مهر مثل ویرمسی لازم کلور. [٤]

[١] بلا نفاس دیمکدرکه حال نفاسده قربان حرام اولدیغی ایچون قاعدۀ شریعته مراعاةً قاعدۀ خلقته مبالات اولنمامشدر.

[٢] زوج ثانینك وفات مهری دخی داخل حساب اولور ایسه بش مهری استکمال ایلمش اولور. کما لا یخفی.

[٣] ایکنجی مسئله دخی بوکا شبیه ایدی.

[٤] والمسئلة مذکورة فی الذخائر نظماً:

س { یا ایها الاذکیاء أفتوا * مستفتیاً عن صغیرتین
یلزم احداهما للاخری * مهر صحیح بغیر مین } (أی بلا کذب)

ج { صغیرة منهما أزالت * عذرة الاخری بغیر مین
یلزمها الشرع مهر مثل * فکن بنظمی قریر عین }

١٨ (مسئله) : نصل اولورکه بر کیمسه بلا نکاح بر قادین ایله زفاف اولدیغی حالده مهر وعدت لازم کلمش ونسب ثابت اولمش اوله؟ (جواب) : خطأً زفاف وقوع بولمقله اولور.

معلومدرکه لیلۀ زفافده قادینلرك «بوسنك زوجه کدر» دیو یاکلشلقله یانته صالیویردکلری قادینه قربان ایدن کوکی زنا ایتمش اولور [١] ایسه ده بوندن طولایی محدود ومعاقب اولمیوب مهر مثل ایله محکوم اولور [٢] وعندالتفریق قادینه عدت بکلمك لازم کلور. حمل وقوع بولمش اولدیغی تقدیرده چوجغك نسبی اندن ثابت اولوب وفاتنده وارثی اولور.

١٩ (مسئله) : او هانکی کیمسه درکه اوّلا برینك جاریه سنی تزوج ایدوب بعده برده حرّه تزوج ایتمش اولمغله جاریه نك نکاحی جائز اولمیه؟ مع هذا که جاریه اوزرینه حره استنکاح اولنور. حره اوزرینه جاریه استنکاح اولنماز؟ (جواب) : جاریه یی افندیسندن اذنسز تزوج ایتمش اولوب بعده حره یی تزوجندن صکره جاریه نك افندیسی آنك نکاحنی اجازه ایلمش اولان کیمسه درکه حره اوزرینه جاریه تزوج ایتمش دیمك اولمغله جاریه نك نکاحی جائز اولماز اولور اهـ ذخائر.

[١] حتی لایحدّ قاذفه لانه وطء حرام فی غیر الملك فیسقط به احصانه. وعن ابی یوسف لایسقط اهـ عینی.

[٢] چونکه دار اسلامده اولان وطء یا حددن ویاخود مهردن خالی اولماز. حد، شبهۀ محل ایله ساقط اولمغله مهر متحتمدر. (حد) جزاء شرعیدر. (محدود) جزادیده‌در. کتاب الحدوده باق.

حديث شريفده « لاتنكح الامة على الحرة » بيورلمشدر. بوحديث مطلقدر زوجك عبد ويا حر اولمسيله مقيد دكلدر. حره‌نك رضاسی صورتی دخی استثنا بيورلمامشدر [٣].

٢٠ (مسئله) : نصل اولورکه بر آدم چارسويه چيقمش اولوبده اوه عودتنده زوجه‌سنی بشقه اره‌وارمش بولسون وبو جائز اولسون؟ مع هذا که برينك زوجه‌سی بشقه‌سنه نكاحلانماز. مفارقت وقوعی تقديرنده دخی قادينك بشقه اره‌وارمسی عدتی انقضاسنه توقف ايدر؟ (جواب) : بوشويله اولورکه او آدم زوجه‌سنك طلاقنی برشيئی رؤيته تعليق ايتمش اولوبده چارسويه چيقديغنده اوشيئی كورمش بولنور. زوجه‌سی حامل دخی اولمغله شرطك وقوع وتحققنی متعاقب زوجندن بوش دوشديكنه خبير اولمغله برابر حملنی وضع ايله عدتی دخی منقضيه اولمش بوله‌رق زوجی چارسودن كلنجه‌قدر زوج آخره نكاحلانمش اوله‌بيلور.

ايكنجی مسئله‌يه باق. مسئلهٔ آتيه دخی بوقبيلدندر.

٢١ (مسئله) : نصل اولورکه برکيمسه زوجه‌سنه يیه‌جك تدارکيچون چارسويه چيقمش ايكن اوه عودتنده زوجه‌سی اکا «چيق، بن بشقه‌سنه واردم. سکا حلال دکلم وسن بنم کوله‌مسين» ديمش اولسون؟ (جواب) : بوشويله اولورکه برقيزی پدری

[٣] بناءً عليه حديث شريف مذکور «حره اوزرينه جاريه استنكاحی حره‌نك رضاسيله جائزدر» ديان مالکيلر عليهنه حجت اولديغی کبی «زوج عبد اولمق صورتنده حره اوزرينه جاريه استنكاحی جائزدر» ديان شافعيلر عليهنده دخی حجتدر. کافی شرح الكنز للعينی.

کندی کوله‌سنه تزويج ايتمش بولنور. قادين اندن حامل اوله‌رق زوجی برچارسويه چيقشنده وضع حمل ايدوب اواراليق پدری دخی وفات ايلمکله زوجنه ارثاً مالكه اولور. کوله‌يه کوره کندی خانمنی تزوج ايتمك صحيح اولمامغله [١] نكاح همان باطل اوله‌رق ووضع حمل جهتيله عدته‌ده لزوم قالميه‌رق [٢] قادين بشقه‌سنه واره بيلور.

ياخود پدرينك وفاتيله کوله خانمه ارثاً انتقال ايدرك نكاح باطل اولدقده زوجی اولان عبد اکاهنوز داخل اولمامش اولمغله عدت بكله‌مکه لزوم قالميه‌رق [٣] بشقه‌سنه همان وارمش اوله‌بيلور.

بومسئله شوصورتله دخی تصوير والغاز اولنور: اوهانکی قادينـدرکه زوجی طشره‌ده ايكن اکا «بن بشقه‌سنه واردم. نه‌قازانور ايسه‌ك بكا كوندرمليسين که آنی كندمه صرف ايده‌يم. چونكه سن بنم کوله‌مسين» ديو مكتوب يازمش اوله؟ (جواب) ماتقدمدر. کذا فی الذخائر.

اصولده [٤] مبين اولديغی اوزره مكاتب بوبابده مستثنادرکه

[١] يکرمی ايكنجی مسئله‌يی اوقو.

[٢] ايكنجی مسئله‌يی اوقو.

[٣] ايكنجی مسئله‌يی اوقو.

[٤] يعنی کتب علم اصولك حقيقت ومجاز بحثنده کلامك کندی ذاتنده اولان دلالته مبنی معنای حقيقينك متروك اولديغی ومثلا کمال مسمايی ناطق برلفظك اندن قاصر اولان افراده شامل اولميه‌جغی مبحثنده مبيندر.

عبد مکاتب افندیسنك قیزینی تزوج ایتمش بولنمق صورتنده افندیسنك وفاتی وقیزك اکا وراثتی وقوعیله نکاح فاسد اولماز. زیرا مکاتب تماماً مملوك اولمدیغی جهتله زوجه‌سی اکا ارثاً مالکه اولمش دکلدر [٥].

٢٢ (مسئله) : نصل اولورکه برکیمسه برینه دونوب «زوجه‌کی بکا نکاحلا» دیمش اوله‌ده اودخی «بابامه صورایم» دیه. اوکیمسه «بابالک وفات ایتدی» دیمکله اودخی «اویله ایسه بن‌ده سکا آنی تزویج ایتدم» دیمش اوله؟ (جواب) : بو شویله اولورکه برکیمسه کندی جاریه‌سنی اوغلنه نکاحلامش بولنه‌رق اوغلی جاریه‌یه کوکی کیرمدین کندیسی وفات ایلمکله جاریه ارثاً اوغلنه انتقال ایدوب اکا مملوکه اولمش وبناءً علیه ارەلرنده‌کی نکاحك حکمی قالمامش اولور. جاریهٔ مملوکه‌سنی ایسه انسان بشقه‌سنه تزویج وانکاح ایده‌بیلور اه ذخائر.

متن مسئله‌سی اوله‌رق معلومدرکه افندینك جاریهٔ مملوکه‌سنی کندینه نکاح ایتمسی وکوله‌نك کندی خانمنی نکاح ایله آلمسی صحیح دکلدر. بونکاحلرك بطلانه اجماع واقع اولمشدر. چونکه

[٥] مکاتب اولان عبده افندینك مالکیتی انجق رقبةً در. یده مکاتبك کندی مالکدر. افندینك انده بیع وهبه ایله تصرفی جائز اولماز ومکاتب جاریه اولدیغنه کوره استفراشی اکا حلال اولماز. بوندن طولاییدرکه «بنم هر مملوکم حردر» دیان صاحب ممالیکك نیتی اولمدقجه عبد مکاتبی آزاد اولمش اولماز. (مکاتب) تعبیریچون دردنجی مسئله‌نك حاشیه‌سنه مراجعت اولنسون.

ملك متعه مولی ایچون ذاتاً ثابت اولمغله اونکاح حاصلی تحصیلدر. کوله‌نك خانمی تزوجنده‌دخی ملك یمین ایله ملك نکاحی جمع ایتمك ومملوك محض صاحبه مالك قیلمق واردر. بوده بالاجماع باطلدر. [١]

بعض شروح قولنجه «افندی‌یه کندی مملوکه‌سنی نکاحلامق صحیح دکلدر» دیمك معناسی نکاحه ترتب ایدن وجوب مهر ووقوع طلاق وبعدالاعتاق دخی بقاء نکاح وثبوت نسب ومنکوحه درتدن زیاده اولدیغنه کوره بشنجی عد اولنمق [٢] کبی شیلر اونکاحه ترتب ایتمز دیمکدر. یوقسه حرامده واقع اولمقدن احترازاً افندی کندی اوطه‌لغنی کندیسنه نکاحلایه‌بیلور. زیرا جاریه دیو الدیغی احتمالکه حره‌در یاخود آزادلیدر ویا آزاد ایدلمك اوزره یمین اولنمشدرده یمینی ایدن حانث اولمشدر [٣].

٢٣ (مسئله) : اوهانکی کوله‌درکه افندیسنك اذنیله کندیسنه برزوجه نکاحلامش اولدیغی حالده افندیسی انك فعلنه راضی اولور ایسه نکاح باطل اولور. افندیسی انك فعلنی رد ایدر ایسه نکاح جائز وصحیح اولور اوله؟ (جواب) :

[١] بوندن صکره‌کی مسئله دخی بواصله متفرعدر. (زوجه) زوجنه مالکه اولمق صورتنده نکاحك فساد وبطلانی بوندن اوّلکی مسئله‌ده دخی مصرحدر.

[٢] کذا فی البحر ولایخفی ما فی عدم عدها خامسةً من عدم الاحتیاط فی وقوعه فی المحرم اه شرنبلالی.

[٣] وکثیراً مایقع سیما اذا تداولتها الایدی اه من الشرنبلالی أیضاً عن البحر.

بو اول كوله دركه تزوج ايتديكي وقت كندي رقبه‌سني امهار ايلمشدر يعني قاريسنه مهر اوله‌رق كنديسني كوله كوسترمشدر. اكر افندي بوكا راضي اولور ايسه نكاح باطل اولور. زيرا كوله‌يه زوجه‌سي مالكه اولمش ديمكدر. ملك يمين ايله ملك نكاح ايسه اجتماع ايتمز. نتكيم بوندن اولكي مسئله‌ده مبيندر. اكر افندي اكا راضي اولماز ايسه نكاح جائز وصحيح وكوله كندي ملكنده باقي اولوب قادينه مهر [١] لازم كلور.

٢٤ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه برقادني وكيلندن تزوّج ايتمش اولسونده كوكي كيردكدن صكره قادين مخير اولوب ايسترايسه آيريله‌بيلسون؟ (جواب): او شويله اولوركه او قادين كنديني تزويجه بريسني توكيل ايدوب تعيين مهر ايلمشدر. يعني وكيلنه «نكاحمي شو قدر غروش اولمق اوزره بني بريسنه تزويجه‌سني وكيل ايتدم» ديمشدرده وكيل اندن دون برمبلغ ايله اوخاتوني تزويج ايلمشدر. خاتون حين زفافده مهرينك كندي مطلوبندن اوكسك (ناقص) اولديغني اكلامغله زوجه‌لكده مخير اوله‌بيلور اه من الذخائر.

لكن بومسئله زوجك وكيلي تصديق ايتمسيله مقيددركه امر توكيل خاتونك ديديكي كبي اولديغني زوج اقرار ايتمش اولميدر. قادين ردّي اختيارنده زوجك اكا مهرمثل ويرمسي لازم كلوب نفقهٔ عدّتدن ساقط اولور اه منه أيضاً عن العدة [٢].

[١] تسميه اولندي ايسه مسماسي واولنمدي ايسه مهر مثلي لازمدر.

[٢] قال وكذلك ان انكر الزوج لان القول قولها مع اليمين.

٢٥ (مسئله): او هانكي قادیندركه زوجندن مُبانه (آيرو) دوشدكدن صكره بشقه قوجه‌يه وارمسي جائز اولمسون؟ (جواب): زوجندن آيرلمق ايچون مرتدّه اولان قادیندركه اسلام اوزرينه جبر اولنور [١] وكندي زوجندن بشقه‌سنه وارەماز اه ذخائر.

معلومدركه زوجيندن برينك ارتدادي بينلرنده‌كي نكاحك في الحال انفساخي ديمكدر. زوجه مدخول بها اولديغنه كوره مهرني تماماً آلور. ارتداد كرك انك جانبندن وكرك زوج جانبندن وقوعه كلمش اولسون. چونكه مهر دخول ايله تأكد ايدر. ارتق انك سقوطي تصوّر اولنماز. زوجه مدخول بها اولمديغنه كوره اكر ارتداد زوج طرفندن وقوع بولمش ايسه نصف مهر آلور. كندي طرفندن وقوع بولمش ايسه حقني كنديسي اسقاط ايتمش اولديغي جهتله برشي لازم كلمز يعني نصف مهري زوج اعطا ايتمكله مكلف اولماز.

كتاب الطلاق [٢]

١ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه زوجه‌سني تطليق ايتمش اولوبده طلاق واقع اولمسون؟ (جواب): يلاندن اخبار

[١] قال وتعزر خمسة وسبعين سوطاً.

[٢] (طلاق) رفع قيد معناسنددر. تبييندن (بيان) وتكليمدن (كلام) وتسليمدن (سلام) وتسريحدن (سراح) تطليق ايله طلاقك نظائريدر.

طلاق ایتمك ایستدم دیان کیمسه‌نك طلاقی واقع دکلدر . کمافی الذخائر والاشباه .

معلومدرکه انشاء طلاقده هزل جد ایله مساوی اوله‌رق طلاق واقع اولور . اخبار واقرار انواعنی هزل ابطال ایتمکله کرك بیع ونکاح کبی قابل فسخ اولان عقود ده اولسون ، کرك طلاق وعتاق کبی قابل فسخ اولمیان خصوصده اولسون بینلرنده نکاح ویا تبایع اولدیغنه دائر اقرارده هزله اتفاق ایدن عاقدلر بیع ونکاح ایتمش اولمدقلری کبی هازلاً اخبار طلاق ایدنك دخی طلاقی واقع اولماز [*].

٢ (مسئله): کیمدر اوکیمسه‌که «حتی تقوم الساعة یعنی (قیام قیامته دك) بنم تزوّج ایده‌جکم قادین بوشدر» دیمش اولدیغی حالده الدیغی قادین بوش دوشمامشدر ؟ (جواب) : ساعتدن معنای قیامتی دکل‌ده ایچنده بولندیغی زمانی مراد ایتمش اولاندرکه (تقوم) کلمه‌سی مضارع مخاطب صیغه‌سی اوزره اولمغله متکلم کلامنی خطاب ایتدیکی کیمسه‌نك او ساعتده قیامنه تعلیق ایتمش دیمك اوله‌رق اندن صکره‌کی تزوّجنه خلل کلمامشدر .

[*] اصولاً بو مسئله‌نك حکمی بو ایسه‌ده حموی مرحوم ابن الشحنه‌نك شرح وهبانیه‌سندن بعض نقول ایرادیله: کیمنك «حاکم بونی تصدیق ایتمیه‌جکی جهتله بو دیانةً بویله‌در» دیدیکنی وکیمنك «قضاءً حکم مسئله بودر. دیانةً بینه وبین الله هدر» دیمش اولدقلرینی بیان ایتمشدر . مأخذمز اولان ذخائر اشرفیه‌نك کتاب الاعتاقنده بو مسئله عتاق حقنده دخی بویله‌جه تصویر اولنمشدر.

بوده (الساعة) لفظی حال وقفده اوقونه‌رق اعراب ایتامك صورتنده اوله بیلور . اکر عباره‌یی اعرابنی ویره‌رك اوقورسه لفظك ایکی معنایه احتمالی قالماز که حتی انلردن بری مقصوددر دینلسون . کمافی الذخائر والاشباه مع حاشیة الحموی .

کوریلیورکه بو مسئله لغت عرب اوزرینه تصویر وتصور اولنه‌بیلور [١]. مقصود اولان معنایه کوره (تقوم) مخاطب وفاعلی ضمیر مستتر اولان (انت)در . (الساعة) ظرفیت اوزره منصوبدر . ساعتدن یوم قیامت مراد اولدیغنه کوره (تقوم) مؤنث و(الساعة) اکا فاعلیتله مرفوعدر .

٣ (مسئله) : نصل اولورکه برکیمسه‌نك ایکی زوجه‌سی بولنورده انلردن بری برچوجغی امزرمکله دیکری زوجنه حرام اولور؟ (جواب) : اوشویله اولورکه برکیمسه کندی صغیر اوغلنه برجاریه تزویج ایتمش اولور. اوجاریه آزاد اولندقده خیار عتاقه [٢] ایله کندی نفسنی اختیار ایدرك چوجقدن آیریلوب بشقه برینه وارمش بولنور. واردیغی آدمك ایسه

[١] وكذلك لوكان التعليق بعتق كل جارية يشتريها كذلك. ونقل عن الامام الاعظم مثله حين حلفه ابو جعفر المنصور فقال فى آخره حتى تقوم الساعة وعنى قيامه لاقيام الساعة كذا فى الظهيرية اه ذخائر وذكره الحموى.

[٢] عتق زمانده اولان خیار فسخ دیمکدرکه کتاب النکاحك برنجی مسئله‌سنده کچن (خیار بلوغ) حکمنده‌در. آخره تزویج ایدلمش اولان برینك جاریه‌سی آزاد اولندقده یاخود خبر آزادی کندیسنه واصل اولدقده نفسنی ویاخود زوجنی ایسته‌مکده مخیر اولوب دیلرسه زوجندن آیریله‌بیلور.

امزكلى برزوجه‌سى اولوب اوقادين اوجاريه‌نك زوج سابقى اولان چوجغى بو آدمك سوديله امزيريورر. بو حالده چوجق او آدمك سوت اوغلى اوله‌رق او آدم اوجاريهٔ معتقه‌يى تزوج ايتمكله سوت اوغلنك زوجه‌سنى تزوج ايتمش اولوركه بوده جائز دكلدر. اشته او آدمه ايكى زوجه‌سندن برى برچوجق امزرمش اولمغله ديكرى حرام اولمشدر.

طلاق مسائلى أشباهك فن رابعنده بو مسئله ايله ختام بولمشدر. ذخائر اشرفيه‌ده بومذكور اولديغى كبى بوكا شبيه شويله برمسئله دها مذكوردر: (س) هانكى ايكى قادينلدر انلركه هنوز سوت امكده اولان براركك چوجغه تزويج اولنمشلردرده ايچلرندن برينك سودى اولمغله زوجى اولان چوجغى امزردكده ايكيسى بردن برآدمه حرام اولمش اولسونلر؟ (ج) انلر بر آدمك جاريه‌لريدر وبريسى آنك امّ ولديدر [*]. او آدم انلرى اوچوجغه تزويج ايتمشدر. امّ ولد اولان جاريه افنديسنك سوديله زوجنى ارضاع ايتمش اولمغله زوج او آدمك سود اوغلى اوله‌رق جاريه‌لرينك ايكيسى دخى كندى كلينى اولمشدر. بناءً على ذلك اوجاريه‌لر بالعتاقه افنديلرينه عودتى مراد ايتسه‌لر اكا حلال اولمازلر اه.

اصول فقهده دخى احكام وضعيه بحثنده شويله برمسئله واردر: بر كيمسه صغيره وكبيره ايكى زوجه تزوّج ايدوب زوجهٔ كبيره

[*] (امّ ولد) افنديسندن چوجق كتورن جاريه‌در.

صغيره اولان اورتاغنى مدت رضاعنده ارضاع ايلمش اولمقله انلرك ايكيسى بردن او كيمسه‌يه حرام اولمشدر. چونكه او كيمسه انا ايله قيزى تحت نكاحنده جمع ايلمشدر [١]. زوج زوجهٔ صغيره‌سنك نصف مهرينى ويروب كبيره بونى بيله‌رك ياپمش ايسه اكا رجوع ايلر.

٤ (مسئله): كيمدر او آدم كه مدخول بها اولان زوجه‌سنى مال اوزرينه تطليق ايتمش اولديغى يعنى شو قدر غروش ويرمك اوزره بن سنى براقدم ديمش اولوبده قادين دخى قبول وموافقت ايلمش بولنديغى حالده عوض باطل وبرطلاق بائن [٢] واقع اولمش اوله؟ (جواب): بو اول كيمسه‌دركه مال اوزرينه طلاقى ايكى زوجه‌سندن لاعلى التعيين برينه تكليف وانلر دخى قبول ايدوب ايكيسنى بردن تطليق ايلمشدر. يعنى ايكى زوجه‌سنه بردن خطاب ايله ايكيكزدن برى بكا بيك غروش ويرمك شرطيله ايكيكزى دخى تطليق ايده‌جكم ديوب وانلرك هربرى بوكا راضيه اولوب بونك اوزرينه زوج انلره ايقاع طلاق ايتمشدر. اشته بو حالده قادينلرك ايكيسى بردن بوش دوشر وهيچ

[١] بو ايسه حرام وغير جائزدر. كتاب النكاحده‌كى طقوزنجى مسئله‌نك هامشنه باق.

[٢] تجديد نكاحه محتاج اولان طلاق ديمكدر. كتاب الصلاتك اون يدنجى مسئله‌سنده‌ده كچمشدر. قالديكه «عوض باطل اولمش» ديمك قادينك طلاق اوزرينه موافقت ايتديكى مالى ويرمسى لازم كلمامش ديمكدر. نتكيم مسئله‌نك جوابندن ظاهر اولور.

برينه بدل طلاق اولان بيكى اعطا لازم كلمز چونكه هانكيسنك ويرجكى تعين ايتمامشدر اه ذخائر.

ذخائر اشرفيه ده بو مسئله جوابيله برابر نظماً دخى تصوير ايدلمشدر . اصول فقهده عوارض بحثنده مبين اولديغى اوزره (اكراه) قبول ماله متصل اولديغنده دخى قادين مال اعطاسيله مكلفه اولماز يعنى بر زوجه خُلع وياخود طلاق على المال طريقيله مال طلاق اعطاسنى قبوله جبر واكراه اولنديغنده زوجك تطليقيله طلاق واقع اولور . ولكن مال اعطاسى رضايه موقوف اولوب اكراه ايسه رضايى معدم اولمغله بدل خُلع وبدل طلاق، خُلع صغيره ده اولديغى كبى قادينه لازم كلمز . نتكيم بر كيمسه منكوحه اولان صغيره قيزينى ولايتى حسبيله قيزك كندى مالندن اولمق اوزره زوجندن مخالعه ايتسه زوجك قبول وتطليقيله طلاق واقع اولور . انجق بدل خُلع لازم كلمز [*] و قيزك مهرى ساقط دخى اولماز . كما فى عامة المتون.

٥ (مسئله) : بر كيمسه زوجه سنه خطاباً «سن بنم آوجمك ايچنده كى قيل عددنجه بندن بوشسين» ديسه وياخود «اليمك اوزرنده كى قيللر صايسنجه سن بندن بوشسين» ديسه وحالبوكه الينك اوستنده كى قيللرى حمام اوتيله كيدرمش بولنسه بونك حكمى ندر؟ ايكيسى برميدر؟ (جواب) : اولكى صورتده بر

[*] الأن يضمن الولىّ فيلزم عليه.

طلاق واقع اولور . نتكيم ايچنده هيچ بالق اولميان بر حوضى كوسترك قاريسنه «سن بو حوضك ايچنده كى بالق عددنجه بندن بوشسين» وياخود «ابليسك وجودنده كى قيللر قدر بندن بوشسين» ديمك صورتنده دخى انجق بر طلاق واقع اولور . زيرا الك ايچ يوزنده وبدن ابليسده قيل اولماز . بالقسز حوضده دخى بالق بولنماز . بناءً عليه عدد لغو وبر طلاق ايقاع ايدلمش اولور. ايكنجى صورتده ايسه هيچ بر شى واقع اولماز . زيرا الك اوستنده قيل اوله بيلور . ازاله اولنه رق او موجود اولماز ايسه شرطده وجود بولمامش اولور. كذا فى الذخائر عن العدة.

٦ (مسئله) : زوجه سنه «سن نجوم مثالى بندن بوشسين» ديان آدمك طلاقى نصل واقع اولور؟ (جواب) : اكر نور وضياده يعنى روشنالقده و آشكارلقده نجوم كبى ديمك ايسته مش ايسه بر طلاق رجعى واقع اولور. واكر نجومدن عدد مراد ايتمش ايسه اوچ طلاق واقع اولور.

٧ (مسئله) : زوجه سنه «سن بندن قار كبى بوشسين» ديان آدمك طلاقى نجه اولور؟ (جواب) : اكر آقلقده و روشنالقده قار كبى ديمك ايسته مش ايسه بر طلاق رجعى واقع اولور. واكر برودتده قار كبى ديمك ايسته مش ايسه بر طلاق بائن واقع اولور.

بونلر ذخائر اشرفيه ده حاوئ قدسيدن نقلاً مذكوردر . معناى ثانى لسانمزده كى «بوز كبى» تعبيرينه امسدر [*].

[*] امثال مولدينندن «ابرد من يخ» مؤداسنده اولمق اوزره بوز كبى برآدم تعبيرى «پاره ايسته مه بندن بوز كبى سوغورم سندن» مثلى كبى شائع وزبانزددر. معناى اولّه امس اولمق اوزره برده «بوز كبى صرمه» تعبيرى واردر. بوحالده ايكيسنك ده لسانمزه تطبيق ممكندر. فاعرفه.

٨ (مسئله) : زوجه‌سنه «سن بوشسين، نه آز ونه چوق» دييان آدمك طلاقى نصل اولور ؟ (جواب) : بونده اختلاف اولنمشدر. بعضلر «سن بوشسين» تعبيرى بر طلاقى واقع قيلار. اندن صكره‌كى «لا قليل ولا كثير» تعبيرى طلاق واقعى دفع وقول اوّلى نفى ايتمز ديديلر. بعضلر «ايكى طلاق واقع اولور . زيرا بر قليل واوچ كثيردر. ايكى ايسه قليل ايله كثير اره‌سنده برشيدر» ديديلر. وبعضلر: اوچ طلاق واقع اولور زيرا «انت طالق لاقليل» دييان آدم كثيرى قصد ايتمش ديمكدر اندن صكره‌كى «ولا كثير» قولنك تأثيرى اولماز. ديديلر. بوكا كوره «لا كثير» تعبيرينى اوّل سويله‌مش اولديغى يعنى «انت طالق لا كثير ولا قليل» ديمش بولنديغى صورتده بر طلاق واقع اولمق لازم كلور. چونكه «لا كثير» ديمكله قليلى قصد ايتمش اولوب صكره‌كى «ولا قليل» قولنك تأثيرى قالمامش اولور . كذا فى الذخائر .

اشباهك فنّ قواعدنده «اعمالى ممكن اولميان كلامك اهمالى لازم كلور» قاعده‌سنه ابن نجيم مرحومك تفريع ايتمش اولديغى مسائلدركه ايكى زوجه‌سندن برينه مثلا : «بندن درت كره بوشسين» (ياخود) بوش اول . » ديو اوچدن زياده طلاق وين كيمسه، زوجه‌سنك «اوچ طلاق بكا كافيدر» ديمسى اوزرينه «زياده‌سى اورتاغككدر» ديمش اولمغله اوته‌كى زوجه‌سنى دخى تطليق ايتمش اولماز . زيرا شارع، طلاقك اوچدن زياده‌سنى

ابطال بيورمش [١] اولمغله انك كيمسه‌يه ايقاعى ممكن اولميوب كلام، مهمل قالور .

٩ (مسئله) : زوجه‌سنه «بردن زياده وايكيدن آز اوله‌رق بندن بوشسين» دييان آدمك طلاقى نصلدر ؟ (جواب) : اوچ طلاقدر . چونكه بردن زياده ديمكله زوجه‌يه طلاقك بردن زياده‌سى واقع اولوب وايكيدن آز ديمكله ايكينك عيناً وقوعنى دخى سلب ايتمش اولمغله اوچك وقوعى تعين ايدر اهـ من الذخائر [٢] .

١٠ (مسئله) : درت قاريسى اولان بر كيمسه زوجه‌سنك برينى بوشادقدن صكره ايكنجيسنه «سنى ده اكا شريك ايتدم» ديسه بعده اوچنجيسنه «سنى دخى ايكيسنه شريك ايتدم» ديسه وبعده دردنجيسنه «سنى ده اوچنه شريك ايتدم» ديسه طلاق نصل واقع اولور ؟ (جواب) : برنجى ايله ايكنجى‌يه بر طلاق واقع اولوب اوچنجى‌يه ايكى ودردنجى‌يه اوچ طلاق واقع اولور. كذا فى الذخائر .

١١ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم بر كيمسه‌يه «بنم سكا حاجتم وار درانى ايفا ايدرميسين ؟» ديوبده او دخى «اوت» ديمكله برابر «اكر ايفا ايتمز ايسه‌م زوجه‌م بوش اولسون» ديو طلاق اوزرينه يمين ده ايتدكدن صكره انك حاجتنى قضا ايتمامش

[١] كتاب النكاحك يدنجى مسئله‌سنده ويريلان معلوماتى اوقو.

[٢] قال للزوم الاكثر من الواحدة وانتفاء الثنتين اهـ

اولديغى حالده حانث اولمامشدر يعنى كنديسنه برشى لازم كلامشدر ؟
(جواب) : بو اول حاجتدر كه انى ديله‌يان آدم يمين (شرط
ايدن مخاطبك زوجه‌سنى اوچ طلاق ايله ترك ايتمسندن عبارت
اولديغى كنديسنه بيان ايتمشدر . ايشته بو صورتده او كيمسه
زوجه‌سنى تطليق ايتمامك و او آدمى تصديق ايلمامك واردر
وهيچ برشى لازم كلمز اه ذخائر عن الظهيرية والخانية .

١٢ (مسئله) : كيمدر اوكه ديشارى گيتمك اوزره اولديغنده
زوجه‌سى اكا « كانجه قدر هانكى قادينى آلورسه‌ك او بوش
اولسون وهانكى جاريه‌يى آلورسه‌ك او حر اولسون » ديو
زوجندن طلاق وعتاق اوزرينه سوز آلمق ايسته‌يه‌رك حريفه
« نعم » يعنى اوت ديدرمش اولمقله برابر زوج ديشارده اولنمش
وجاريه استفراش ايتمش اولديغى حالده حانث اولمامش يعنى
طلاق وعتاق وقوع بولمامشدر ؟ (جواب) : بو اول كيمسه‌دركه
نعم ديمش اولديغى وقت اندن (أنعام) لفظنك مفردى بولنان
ودرت اياقلى حيوان ديمك اولان (نعم) كلمه‌سنى مراد ايلمشدر .
فتاواى ظهيريه‌ده وسائره‌ده بويله مذكوردر . وسيط محيطده
ايسه ديمشدركه بو ، ديانةً بويله‌در قضاءً بويله‌دكلدر اه ذخائر .
يعنى مفتى‌يه مراجعتده عدم حنث ايله افتا اولنور ايسه‌ده
محكمه‌يه ترافعده حكم قاضى بويله اولماز . نتكيم زوجه‌سنه خطاباً
« سنك اوزريكه الديغم قادين بندن بوشدر » ديوبده او زوجه‌سى
باقى ايكن بشقه بر قادين دها تزوج ايتمك صورتنده « سنك

اوزريكه تعبيرندن معناى استعلانك حقيقتنى يعنى سنك صرتكه
ياخود بيونكه وياخود باشكه چيقارديغم قادين ديمكى مراد ايتدم
ديديان آدم سوزى حقيقت كلامنى نيت ديمك اولديغى جهتله
انجق ديانةً تصديق اولنه بيلور . مجاز متعارف مقابلنده حقيقت
متروكه‌يه اتفاقا اعتبار اولمديغندن قضاءً تصديق اولنه‌ماز [*] .

١٣ (مسئله) : زوجه‌سنه « سن بوشسين اكر ديلرسه‌ك
وديله‌مز ايسه‌ك » ديمش اولان كيمسه حقنده حكم ندر ؟
(جواب) : زوجه‌سنك ايسته‌مسنى وايسته‌مامه‌سنى شرط واحد
قيله‌رق طلاقى انلره تعليق ايتمش اولديغى وبناءً عليه انلرك مجتمعاً
وجودى مشروط بولنديغى جهتله برشى لازم كلامكدر . طلاق
عباره‌ده تأخير اولنه‌رق « اكر سن ديلرسه‌ك وديله‌مز ايسه‌ك
بوشسين » ديلمك تقديرنده دخى حكم مسئله ينه بودركه برشى
لازم كلمز . كما فى الذخائر عن العدة .

عباره‌ده طلاقك مقدم مذكور اولمسى صورتنده « اكر ايستر
ايسه‌ك واكر ايسته‌مز ايسه‌ك » ديمش اولمق تقديرنده زوجه‌سى
او مجلسده طلاقى ديلر ايسه بوش اولديغى كبى ديله‌ميه‌رك مجلسدن

[*] ابن الشحنه مرحوم ذخائر اشرفيه‌نك كتاب العتاقنده « ديشارى
كيده‌جك زوجنه : كانجه قدر اشترا ايده‌جك جاريه حردر . ديو عتاق
اوزرينه اوت ديدرتان خاتونك زوجى جاريه‌دن سفينه مراد ايتمش اولديغى
حالده اوطه‌لق اشتراسيله حانث اولماز . نه قضاءً ونه ديانةً » ديمشدركه
غريبدر . مانحن فيه اولان مسئله‌ده‌كى (نعم) لفظى كبى جاريه لفظى دخى
مؤولدر .

قالقدیغی صورتده دخی بوش دوشر. زیرا زوج انك مشیتنی وعدم مشیتنی وقوع طلاق ایچون بشقه بشقه برر شرط قیلمشدر. ایمدی زوجه او مجلسده طلاقی مراد ایتمكله شرطك بری بولنه‌رق مطلقه اولدیغی كبی مراد ایتمیوب قالقدیغی تقدیرده دخی شرط آخر تحقق ایدرك ینه مطلقه اولور. عبارده طلاق، مؤخر اولمق اوزره «سن اگر دیلر ایسه‌ك واگر دیله‌مز ایسه‌ك بوشسین» دینلمك صورتنده طلاق واقع اولماز. چونكه طلاقك ذكرینی تأخیر ایتمش اولدیغندن «اگر دیلر ایسه‌ك» الخ تعبیری كلام تام اولمیوب تمام كلام ذكر طلاقه توقف ایتمش اولور. بو حالده انلرك ایكیسی شرط واحد اوله‌رق ایكیسنك بر حالده اجتماعی مشروط اولور. بوده متصوّر دكلدر. «اگر ییر ایسه‌ك وایچرسه‌ك» دینلمك صورتنده طلاق گرك مقدم وگرك مؤخر مذكور اولسون اكل ایله شرب اجتماع ایتمدكجه طلاق واقع اولماز. «سن بوشسین اگر ییر ایسه‌ك واگر ایچر ایسه‌ك» دینلمك تقدیرنده اكل وشربدن هانكیسی واقع اولور ایسه قادین بوش دوشر اه من الذخائر.

بو تفصیل، تعلیق مراد اولندیغی صورتده‌در. تحقیق وتنجیز قصد اولندیغی تقدیرده «سن هر حالده مطلقه‌سین» دیمك اوله‌رق طلاق بهمه‌حال واقعدر اه منه أیضاً.

١٤ (مسئله) : زوجه‌سنه «سن بوشسین اگر ایستر ایسه‌ك واگر امتناع ایلر ایسه‌ك» دیان كیمسه‌نك زوجه‌سی بوش

دوشمامك ایچون چاره ندر؟ (جواب) : اولدیغی مجلسدن قالقنجه‌قدر سكوت ایتمكدر. برشی لازم گلمز اه ذخائر عن العدة.

بوندن مقدمكی مسئله‌ده عدم مشیت مجلسدن سكوت ایله قیام ایتمكده تحقق ایدر ایسه‌ده ابا وامتناع سكوت ایله تحقق ایتمز. زیرا عدم مشیت امر عدمیدر. امتناع ایسه امر وجودیدر. قاله ابن الشحنة.

١٥ (مسئله) : او هانكی قادیندر كه اون سنه بر آدمك تحت نكاحنده بولندیغی حالده كبه قالمقله نكاحندن چیقه‌رق او آدمه انك معاملۀ زوجیه اجراسی جائز اولمیه؟ حالبوكه زوج انك طلاقنی وحرمت وطئنی حملی وقوعنه تعلیق ایتمامشدر؟ (جواب) : بو اول قادیندر كه اوّلا بر كیمسه‌دن بوشانمشدر وعادت گورمز اولدیغی جهتله كندیسنی آیسه (عادتدن قالمش) ظن ایدرك عدتنی شهور حسابیله چیقارارق زوج آخره وارمشدر. مؤخراً حملی وقوعه گلمكله آیسه اولمدیغی تبین ایدرك عدّتی اوچ عادت اولمق لازم گلور ایكن انی اوچ آی قیلمش اولدیغندن هنوز معتدّه دیمك اولمغله نكاحی فاسد وزوجنه وطئی حرام اولمشدر اه ذخائر.

معلومدر كه عدّت اوچ عادتدر. صغیره وآیسه حقنده اوچ آیدر. قال تعالی : واللائی یئسن من المحیض الآیة.

١٦ (مسئله) : نصل كیمسه‌لردر انلر كه ایكیسی برابر طعام اوزرنده طورورلر ایكن بری دوشوب اولمكله دیگرینه زوجه‌سی

حرام اولور؟ (جواب) : قالان آدمك زوجەسى طامدن دوشوب اولن آدمك جاريەسى اولوب زوج دخى آنك وارثى بولنمغله دوشوب اولدكده جاريه اكا ميراث قالەرق حرام اولمشدر. كذا فى الذخائر.

كتاب النكاحك يكرمى ايكنجى مسئلەسنى بتمامها اوقو.

١٧ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم بر كونك صباحنده باقمش اولديغى بر قادين كنديسنه حرام ايكن قوشلق وقتى اكا حلال اوله؟ اوكله وقتى حرام اولوب ايكندى وقتى ينه حلال اوله؟ اقشام وقتى حرام اولوب كيجەلين ينه حلال اوله؟ ايرتسى كون صباحلين حرام اولوب قوشلق وقتى ينه حلال اوله؟ اوكلەين حرام اولوب ايكنديين ينه حلال اوله؟ اقشاملين حرام اولوب ياتسوين ينه حلال اوله؟ (جواب): او آدمك صباحلين باقديغى قادين برينك جاريەسيدركه اكا حلال دكلدر. قوشلق وقتى آنى اشترا ايدوب جارەسنى بولەرق امر استبرايى [*] دخى اسقاط ايتمكله اكا همان حلال اولمشدر. اوكلەين آزاد ايتمكله بلا نكاح استفراشى حلال اولمامشدر. ايكندى وقتى آنى

[*] جاريه تملك ايدن آدم رحمنده چوجق اولوب اولمديغى اكلاشلمق ايچون عادتنى كورنجەقدر، وهنوز عادت كورميانه كوره بر آى، امساك نفس ايتمكه فقهده (استبراء) تعبير اولنور. جاريه اشترا ويا اتهاب ايدن كيمسه صاحب اوّلى قادين وجاريه بكر بيله اولسه بلااستبرا آنى استفراش ايدەمز. حرامدر. اسقاطى چارەسيچون كتاب الحيله مراجعت لازم كلور.

تزوّج ايدرك كنديسنه حلال قيلمشدر. اقشام وقتى ظهار [*] ايله آنى نفسنه حرام قيلمشدر. كيجه وقتى كفارت ايتمكله ينه حلال اولمشدر. ايرتسى كون صباحلين تطليق ايتمكله كنديسنه حرام اولمشدر. قوشلقلين تزوج ايدرك ينه حلال اولوب اوكلەين تكرار تطليق ايتمكله ينه حرام اولمشدر. ايكندى وقتى ينه تزوج ايدوب حلال اولدقدن صكره اقشام وقتى عياذاً بالله تعالى مرتد اولمغله كنديسنه ينه حرام اولوب ياتسو وقتى اسلامه رجوع ايدرك حلال اولمشدر.

[*] زوجەسنى ياخود باشلوجه اعضاسندن برينى كندى محرمى اولان قادينلردن برينك كنديه نظرى حرام اولان ،وضعنه تشبيه ايتمك يعنى زوجەسنه خطاباً مثلا : سن (ياخود) سنك باشك (ويا) نصف بدنك بكا انامك ارقەسى (ياخود) قرنى كبيسين (ياخود) كبيدر. ديمك (ظهار)در. تعبير مشهورى اولان « انت علىّ كظهر امى » قولندەكى (ظهر) لفظنه مراعاةً (ظهار) و(مظاهره) نامنى آلمشدر. عرب جاهليه عرفنجه بو بر طلاق مؤبد ايدى. شرع منير كفارت تشريعيله بونى موقت قيلدى. زوجەسنه اوخطابى ايدن آدم معناى ظهارى قصد واراده ايتمش اولديغى تقديرده كفارت ايتمدكجه زوج معاملەسنى وآنك دواعيسنى ايتمك اكا حرام اولور. (كفارت ظهار) ايسه يا برقول آزاد ايتمك ياخود ايكى آى على التوالى اورج طوتمق وياخود التمش فقيرى اطعام ايلمكدر. ظهارى مراد ايتميوب طلاقى مراد ايدرسه طلاق بائن اولوب تجديد نكاح لازم كلور.

ذخائر اشرفيەده ظهار ايچون برمسئله الغاز اولنوب دينلمشدركه: كيمدر اوكه زوجەسى اكا كوندز حلال اولەده كيجه حلال اولميه؟(جواب): زوجەسنه «انت علىّ كظهر امى ليلاً» ديمش اولاندركه اوكيمسه زوجەسنه كيجەلين ظهار ايتمش اولور اه فليحرر.

١٨ (مسئله): نصل اولورکه بر آدمك اون جاریه‌سی اولوب انلرك جمله‌سنی استفراش اکا حلال ایکن بر جاریه دها آلمقله هیچ برینك استفراشی حلال اولمیه؟ (جواب): اوشویله اولورکه بر آدمك اون بر جاریه‌سی اولوب «سزك بر کز حرّه‌در» دیو انلردن «لاعلی التعیین برینی آزاد ایتمش بولنور. بعده انلرك اوننی برکیمسه‌یه صاتار. انك بیعه اقدامی انلرك ایچنده آزادلی اولمدیغنه دلیل اولمغله الان کیمسه‌یه او جاریه‌لرك اوننی دخی استفراش ایتمك بعدالاستبراء جائز وحلال اولور. اخیراً اون برنجی جاریه‌سنی دخی اوکیمسه‌یه صاتار. اشته اوحالده انلرك جمله‌سی آلان کیمسه‌یه حرام اولور. زیرا معلومکه انلرك بریسی آزادلیدر وحالبوکه غیرمعینه‌در. جاریهٔ اخیره صاتلمدین احتمال منتفی ایدیکه آزادلی اولان جاریه او اون جاریه‌نك بری اولمق احتمالی یوق ایدی. چونکه انلر صاتیلغه چیقارلمش ایدی. اون برنجی جاریه دخی صاتلمقله احتمال عودت ایتمش اولدی. افاده ابن الشحنة

١٩ (مسئله): او هانکی قادیندرکه زوجی انی تطلیق ایتمش اولمغله اکا درت عدّت بکله‌مك لازم کلمشدر؟ (جواب): او بر صغیره جاریه‌درکه بر حرّك تحت نکاحنده ایکن زوج انی تطلیق ایتمش اولور. صغیره اولدیغی جهتله شهور اوزرینه عدّت بکله‌مه‌سی لازم کلوب جاریه بولنمق حسبیله نصف مقدّری اولان

بربچق آی اوزرینه عدّت بکله‌مکده[١] وعدتی منقضیه اولمق اوزره ایکن عادت کوررك بالغه اولور. بوحالده عدتی عادت حالنه منقلب اوله‌رق [٢] انی بکله‌مکده ایکن آزاد اولنور. ایمدی انقضایه یوز طوتمش اولان ایکنجی عدّتی شمدی حرّه‌لر عدتنه منقلب اوله‌رق اوچ عادت بکله‌مه‌سی لازم کلور. انی ختامه ایردرمك اوزره ایکن زوجنك وفاتی وقوعه کلمکله اکا عدّت وفات اولان درت آی و اون کون لازم کلور. کما فی الذخائر.

٢٠ (مسئله): نصل اولورکه برکیمسه زوجه‌سنی بر طلاق ایله تطلیق ایتدیکی حالده زوجه ایکی طلاق ایله مطلقه اولور؟ (جواب): طلاقنه ایکی طلاقی تعلیق ایتمکله اولورکه مثلا «بن سنی بوشایه‌جق اولورسه‌م بیلمش اول که بندن ایکی طلاق ایله بوشسین» دیمش بولنوبده بعده ایقاع طلاق ایتدکده بر طلاق ایکی، واکر اوچی تعلیق ایتمش ایسه اوچ بیله اولور. کما فی الذخائر.

برده (کلما) مفهومیله زوجه‌سنه «بن سنی هر نه زمان تطلیق ایدرسه‌م سن بوشسین» دیمش اولان آدم ایقاع طلاق

[١] چونکه جاریه عدت خصوصنده حره‌نك نصف مرتبه‌یله مکلفه‌در. حره‌نك وفات عدتی درت آی واون کون ایکن جاریه‌نك ایکی آی وبش کوندر. مدخول بها اولان حرهٔ بالغه‌نك طلاق عدتی اوچ عادت وغیربالغه‌نك وآیسه‌نك اوچ آی ایکن جاریهٔ بالغه‌نك طلاق عدتی ایکی آی وغیربالغه‌نك وآیسه‌نك بربچق آیدر.

[٢] لانها قدرت علی الاصل قبل حلول المقصود بالخلف.

ايتـدكده اكا تعليق ايتمش اولديغى طلاق دخى واقع اولەرق زوجەسى ايكى طلاق ايله مطلقه اولمش اولور اه من الذخائر عن الحاوى القدسى.

٢١ (مسئله) : نصل اولوركه ايكى برادر ايكى همشيرەيى تزوج وبعده هر برى كندى زوجەسنى بر طلاق ايله تطليق ايتمش اولوبده زوجەلر عدّتلرينى اكمال ايتمدكجه هيچ برى كندى حلالنه عودت ايدەمديكى حالده [*] تطليق ايتدكلرى كون هر برى ديكرينك زوجەسنى تزوج ايتمش اولملرى تقديرنده نكاح همان صحيح اولمش اولسون ؟ (جواب) : بو، امام ابو حنيفه حضرتلرى زماننده وقوع بولمش بر مسئلەدر شويلەكه ايكى همشيرەيى تزوّج ايدن ايكى برادر ياكلشلقله يكديكرينك زوجەلريله زفاف ايدوب ايرتسى صباح خطالرينه آكاه اولمشلر ايدى. امام ابوحنيفه حضرتلرينه سؤال ايدوب چاره طلب ايتدكلرنده «هر برى كندى منكوحەسنى بر طلاق ايله تطليق ايدوب بعده كوكى كيرديكى قادينى تزوّج ايتمليدر. بو حالده انلرك هر برى كندندن معتدّەسى اولان قادينى تزوج ايتمش اولوب همشيرەسى انك عدتنده قالمامش اولور. اكر بعد التطليق

[*] چونكه كتاب النكاحك طقوزنجى مسئلەسنده هامشده كچديكى وبوندن صكرەكى مسئلەده مستقلاً بيان اولنەجغى اوزره بر كيمسه زوجهٔ مطلقەسنك همشيرەسنى تزوج مراد ايتدكده آنك عدتى منقضيه اولنجه قدر بكلەمك لازمدر.

كندى زوجەسنى تزوج ايتمك ايستر ايسه مطلقەسى اولان همشيرەنك عدتنى بكلەمك لازم كلور» بيورمشدر. كما فى الذخائر.

كتاب النكاحك طقوزنجى مسئلەسنى هامشيله برابر اوقو وبوندن صكرەكى مسئلەيه دخى باق.

٢٢ (مسئله) : قادينلره عدّت ايكى وجهدن لازم كلور، برى طلاق وبرى وفات. يعنى زوجندن كرك انك وفاتى وكرك طلاقى ايله آيرو دوشن زوجه عدت بكلەمدكجه زوج آخره وارەماز بو معلومدر. عجبا ارككەده عدّت بكلەمك وارميدر؟ وقاچ وجهدندر؟ (جواب) : اركك قسمى دخى طقوز وجهدن عدّت بكلر: (١) درت زوجەسى اولان كيمسه انلردن برينى تطليق ايدرك بشقه بر زوجه تزوج ايدەجك اولدقده مطلقەسنك عدّتنى بكلر. او عدّت منقضيه اولنجەقدر قادين بشقه ارە كيدەمديكى كبى او كيمسه دخى بشقه قادين الەماز. (٢) زوجەسنى تطليق ايدوبده انك همشيرەسنى آلمق ايستيان آدم مطلقەسنك عدتى چيقمدقجه انك همشيرەسنى تزوج ايدەمز [١] . (٣) بر جاريه اشترا ايدن آدم بر عادت ياخود بر آى بكلەمدكجه انى استفراش ايدەمز [٢] . (٤) دار حربه (ديار اجنبيه) داخل اولوبده اوراده كتابيهٔ اجنبيەيى يعنى غير مسلم بر اجنبى قادينى تزوج

[١] بوندن اولكى مسئله بوكا مستنددر.

[٢] بوكا (استبراء) تعبير اولنور. اتهاب دخى اشترا حكمندەدر. اونيدنجى مسئلەنك هامشنه باق.

ايدن كيمسه او قادين بر عادتنى كورمدكجه انى وطء ايتمك امام ابو حنيفه وامام ابو يوسف حضرتينى عندلرنده جائز وحلال اولماز. (٥) كتابيهٔ اجنبيه دار حربدن چيقوب مهاجرت طريقيله دار اسلامه كلمش ومملكتنده قوجه‌لى بولنمش اولمق تقديرنده امام ابو حنيفه حضرتلرى رأينجه عدت بكله‌ميه‌رك بشقه بر قوجه‌يه واره‌بيلور ايسه‌ده امامين حضرتينى قوللرنجه انى تزوج ايده‌جك اولان زوج مسلم عدتى چيقنجه قدر بكلر [١]. (٦) حملى اولان قادينى تزوّج ايدن كيمسه‌يه او قادين وضع حمل ايتمدكجه حلال اولماز . (٧) نفاس حالنده اولان خاتونى تزوج ايدن آدم او حالك انقضاسنه قدر بكلر . (٨) عادت حالنده دخى اركك انتظار وآرام لازمدر. (٩) زنا ايتديكى قادينى تزوج ايدن كيمسه‌يه امام ابو حنيفه وامام ابو يوسف قوللرنجه استبرا واجب دكل ايسه‌ده امام محمد قولنجه بر عادت استبرا [٢] ايتمدكجه او قادين اكا حلال اولماز اه ذخائر .

كتاب العتاق [٣]

١ (مسئله) : او هانكى كوله‌دركه بلا اعتاق آزاد اولوب

[١] كتاب النكاحك اون ايكنجى مسئله‌سنى اوقيه .

[٢] قادينلرك عادتى حيضدر . (استبراء) اون يدنجى مسئله‌ده مذكوردر .

[٣] عتاق طلاق وزننده‌دركه انده ولفظ عتاقه‌ده عينلر مفتوحدر. آزاد معناسنه‌در.

افنديسى اكا مملوك اوله؟ (جواب) : داراسلامه بلا امان داخل اولان بر حربى [١] مسلم اولان كوله‌سيله برابر كلمش بولنور ايسه او عبد مسلم بلا ولاء [٢] آزاد وبالاستيلاء افنديسنه مالك اولور. كما فى الذخائر والاشباه [٣] .

حمدى مرحوم بو مسئله‌ده عتقى امام ابو حنيفه حضرتلرينك قولى اولمق اوزره كوستروب امامين عندنده عتق واقع اوليه‌جغنى سويلمشلر ايسه‌ده ملتقاده وسائره‌ده «بزم دارمزه مسلم اوله‌رق چيقوب كلان عبد حربى اتفاقاً آزادليدر» ديو

[١] ذمت اهل اسلامده اوليان اجنبى ديمكدر.

[٢] ولاء لفظى واوك فتحيله اولوب عتقدن طولايى اولان حقّ وراثت ديمكدركه (ولاء عتاقة) تعبير اولنور. حقيقى مالك ايله مملوك اره‌سنده عتق سببيله حاصل اولان قرابت حكميه‌دن عبارتدر. اغلب فقها عندنده يالكز مالك معتق جانبنده مرعيدركه انسان آزاد ايتديكى كوله وياجاريه‌نك عصبهٔ نسبيه‌سى اولمدقجه وارثيدر. عتيق يعنى آزاد اولان كوله وياجاريه جانبنده مرعى دكلدر. بعض تابعين مذهبنده عتيق جانبنده دخى مرعى اولمغله انسانه كندى آزادليسى دخى وارث اوله‌بيلور. مانحن فيه اولان مسئله‌ده كوله‌نك بلا ولاء آزاد اولمسى بلا ولد وفاتى تقديرنده ميراثنك افنديسنه عائد اولمامسى ديمكدر. وقد بينت ذلك مع ولاء الموالاة فيما جمعته وترجمته من الحديث باسم (الحقائق مما فى الجامع الصغير والمشارق) اسأل الله تعالى تيسير اتمامه بجاه خير الخلائق وهو المولى ونعم الخالق.

[٣] ووجه استيلائه على سيده انه حربىّ دخل دارالاسلام بغير امان كما فى الحموىّ وغيره .

مذكوردر[١]. عبيد اهل طائف مسلمين اولەرق چيقوب كلدكلرندە صحابه حضراتى انلرى پايلاشمق ايستەمشلر ايدى. عليه الصلاة والسلام افندمز حضرتلرى «هم عتقاء الله» يعنى انلر اللهك آزادليلريدر بيورديلر.

٢ (مسئله): نصل اولوركه زوج وزوجه مملوك ومملوكه اولدقلرى حالده انلردن طوغان چوجق بلا اعتاق حر اولسون؟ (جواب): زوج برينك كولەسى اولوب افنديسنك اذنيله تزوج ايتمش بولنور. الدينى قادين دخى حر بولنان كندى پدرينك جاريەسى اولوب انك اذنيله تزويج ايدلمش اولور. ايمدى طوغان چوجق برحرك حفيدى يعنى اوغلنك اوغلى اولمغله حر اولور. كافى الذخائر والاشباه.

معلومدركه (ولد) دينده خير ابوينه تابعدر [٢]. رقده

[١] لانه مسلم استولى على مال الكافر وهو نفسه فيملكها اه داماد فى كتاب الاعتاق. وانما الخلاف فى عبد مسلماً كان او ذمياً اشتراه مستأمن فى دارنا وادخله دارهم فهذا لايعتق عندهما وعند الائمة الثلاثة. لان الواجب أن يجبر على بيعه فقد زال اذ لايد لنا عليهم فبقى عبداً فى ايديهم. و يعتق عندالامام فانه اذا زالت ولاية الجبر اقيم الاعتاق مقامه تخليصاً له عن ايدى الاعداء. قيد بكون الحربى ملكه فى دارنا لان العبد المسلم اذا اسره الحربى من دار الاسلام وادخله داره لايعتق اتفاقا. كافى باب استيلاء الكفار.

[٢] بناءً على هذا مسلم ايله غير مسلمه ارەسنده تولد ايدن چوجق مسلم عد اولنور. كتابيه ايله غيركتابى ارەسنده تولد ايدن كتابى اولور. يهودى ايله نصرانيه وياخود نصرانى ايله يهوديه ارەسنده تولد ايدن نصرانى اعتبار اولنور.

والدەيه تابعدر. حرەدن طوغان حر وحرەدر. جاريەدن طوغان كوله وجاريەدر. جاريەنك صاحبنه انلر دخى مملوكدر. فقط جاريەنك زوجى كندى افنديسى اولديغنه كوره اندن طوغان حر اولديغى كبى [*] مانحن فيه اولان مسئلەدە دخى جاريەسندن طوغان چوجغه مالك اولەجق ذات چوجغك باباسنك باباسى اولديغندن اوچوجق دخى حردر.

مغرورك ولدى دخى قيمتيله حردر. (مغرور) شول كيمسەدركه حرە ديو استنكاح ايتديكى قادين برينك جاريەسى چيقمش اولور. ياخود اشترا ايتديكى جاريەيه مستحق ظهور ايدر. اشته بو صورتلردە ارەدە چوجقدە حاصل اولمش بولنورسه او چوجق حر اولەرق پدرينه قالوب پدرى جاريەنك صاحبنه چوجغك قيمتنى تاديه ايدر.

٣ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه كولەسنى آزاد ايتمش اولديغى حالده صاتەبيلور اوله؟ (جواب): كوله آزاد اولدقدن صكره عياذاً بالله تعالى مرتد (ودار حربه لاحق) اولور ايسه افنديسى انى سبى وبيع ايدەبيلور اه ذخائر من التهذيب وذكره ابن نجيم.

٤ (مسئله): او هانكى كولەدركه كنديسنك آزادى برشرطه تعليق اولنمش واوشرط موجوداولمش ايكن كوله آزاد اولنمش اولميه؟ (جواب): او شول كولەدركه افنديسى اكا «اكر سن

[*] حتى طوغان چوجق والدەسنى دخى رقدن آزادە ايدر واكا (ام ولد) تعبير اولنور. كماتقدم فى ص ٢٩.

بر ركعت نماز قيلار ايسه‌ك حرسين» ديمش اولورده كوله‌دخى بر ركعتى قيلدقدن‌صكره تكلم ايدرك نمازى بوزمش بولنور. بو حالده عتق واقع اولماز. زيرا ركعت چفت‌اوله‌رق معتبردر[١]. اكر ايكى ركعت نماز قيلار ايسه آزاد اولور. كما فى الذخائر عن العدّة وذكره صاحب الاشباه.

٥ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه كوله‌سنك آزادينى اقرار ايتمش اولديغى حالده آزاد واقع اولمش اولميه؟ (جواب): آزادى كنديسنك چوجقلغى زمانه اسناد ايدر يعنى بن انى چوجقلغمده آزاد ايتدم ايدى دير ايسه صبينك طلاق واعتاقى صحيح اولمديغى جهتله آزاد واقع اولمش اولماز. كما فى الذخائر والاشباه.

٦ (مسئله): نصل اولوركه كوله‌سنه «ياحرّ» ديو ندا ايدن كيمسه‌نك كوله‌سى نه قضاءً ونه ديانةً [٢] آزاد اولنمامش اولسون؟ (جواب): او شويله اولوركه كوله‌نك اسمى (حرّ) اولديغنى صاحبى ادعا واكا بينه اقامه ايلمش بولنور. اوجهتله كوله آزاده اولماز. كذا فى الذخائر الاشرفية.

[١] اى جائزة بلاكراهة فانّ التنفل بالبتراء مكروه تحريماً قاله الحموىّ . ولك أن تقول ان البتراء تؤثر فى افساد ذات الاربع اذا كانت خامسة مع فوات القعدة الاخيرة فلم لاتكون معتبرة فى حصول العتاق مع كونه معلقاً عليها بالصراحة .

[٢] قضا وديانت تعبيرلرى كتاب الطلاقك اون ايكنجى مسئله‌سنده مفسردر.

علم اصول فقهده مجازك حقيقته خلفيتى مسئله‌سنده حضرت امام ايله امامينك جهت خلفيتده اولان اختلافلرينه متفرع مسائلدن اولمق اوزره مذكوردركه برافنديسنك كنديسندن سناً بيوك اولان كوله‌سيچون «بو بنم اوغلمدر» ديمسى عباره‌نك من جهة التركيب صحتنه مبنى عند الامام كوله‌نك حريتنى اقراره حمل اولنه‌رق كوله آزاد اولور. وعند الامامين معناى حقيقى محال اولديغى يعنى بركيمسه‌نك كنديسندن بيوك اوغلى اولمق ممكن اولمديغى جهتله كلام مذكور مجاز دكل، سنى بن يارادلمدين آزاد ايتدم ديمك كبى لغو وبى‌حكم قاله‌رق انكله آزاد واقع اولماز. عبدينه «اوغلم!» ديو ندا ايتمك بو قبيلدن دكلدركه انده مقصود انجق مناداىى استحضاردر. بناءً عليه عتق اتفاقاً واقع دكلدر. «ياحر! (ياخود) اى آزادلى!» ديو ايديلان ندا بوكا مخالفدركه انده صراحت اولديغى جهتله آزاد اتفاقاً واقعدر اه مكركه كوله‌نك اسمى حر اوله. اوحالده مطلوب معنى دكل، استحضار منادَد [١] بناءً عليه عتق واقع اولماز.

٧ (مسئله): او هانكى عبد مسلمدركه صاحبى طرفندن نه صراحةً ونه كنايةً معلق ويامنجز [٢] براعتاق وقوع بولمامش اولديغى حالده آزاد اولمش اولور؟ (جواب): او شول

[١] بصورة الاسم لابمعناه واذا لم يكن المعنى مطلوباً لم تصح الاستعارة لتصحيح المعنى لانّ تصحيح غير المطلوب اشتغال بمالا يعنى اه مرآة.

[٢] بونك مصدرى اولان (تنجيز) تعليق مقابليدركه بلاتعليق ايقاع ديمكدر. شرط كائنه تعليق دخى تنجيزدر.

عبد مسلمدركه اجانب انه دوشه‌رك آنى دارحربه ادخال ايتمش اولورلرده بعده انلردن قاچوب قورتيله‌رق دار اسلامه داخل اولمش بولنور واشته اوحالده آزاداولور. چونكه انلر اكامالك اولمشـلر ايدى. فرار ايتمكله انلرك ملكنه مسـتولى اولمش اولدى‌كه اوده كندى نفسيدر. كمافى الذخائر. برنجى مسئله‌يه‌باق.

٨ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه كندى طرفندن ايكى كوله‌نك برينى آزاد ايتمك صحيح اولورده ايكيسنى بردن آزاد ايده‌جك اولورايسه عتق ايكيسنده‌ده نافذ اولماز اولور؟(جواب): او شويله‌اولوركه بركيمسه‌بركوله‌يى بشقه بركوله مقابلنده [*] كنديسيچون اوچ كون خيار شرط اولمق يعنى اوچ كونه قدر بيعى فسخ ويا اجازه ايتمك اوزره صـاتمش بولنور. اشـته اومدت ظرفنده اوكيمسه اوايكى كوله‌نك هانكيسنى ديلرسه انلردن برينى آزاد ايده بيلور. شويله‌كه اشترا ايتديكى عبدى آزاد ايدرسه بيعى اجازه‌ايلمش اولور. بيع ايتديكى عبدى آزادايدرسه بيعى فسخ ايلمش‌اولور. اكر ايكيسنى بردن آزاد ايده‌جك اولورسه ايكيسنده دخى اعتاقى نافذ اولماز. فسخ‌ايله اجازه وملك ثمن‌ايله ملك مثمن اجتماع ايتمز. قاله ابن‌الشحنة.

٩ (مسئله): نصل‌اولوركه برآدم «اكر شـو كوله‌يى بن يابالنفس وياخود وكيل‌واسطه‌سيله اشترا ايدرسه‌م حراولسون» ديوبده بعـده اشـتراايتمش اولديغى حالده كوله آزاد اولمامش

[*] كه بوكا (مقايضه) يعنى ترانپه تعبير اولنور.

اولسون؟ (جواب) : اوشويله اولوركه او آدم اوكوله‌يى شراء فاسد ايله مثلا مال‌غير متقوّم [١] مقابلنده اشترا ايدوب قبض ايتمامش بولنور [٢] بونكله عقـدهٔ يمين انحلال بولمش اولمغله بعده شراء صحيح ايله آنى اشتراايدر. ياخود آنى حين‌اشترا‌ده بائع برمدت ايچون خيارشرط [٣] قيلوب اومدت ايچنده بيعى نقض ايدر. بعده اوكيمسه آنى تكرار اشترا ايتمكله آزادواقع اولماز اه ذخائر عن وسيط المحيط.

كتاب‌الايمان [٤]

١ (مسئله) : بركيمسه نهرده ييقانمقده اولان زوجه‌سـنه

[١] متقوم اولميان مال ديمكدركه اوده يا انتفـاعى مباح اولمامق ايله اولور: شراب وخنزير كبى. وياخود محرز اولمامقله اولور: دكزده‌كى بالق وباتمش قايق كبى.

[٢] بو قيدك وجهى بيع فاسد قبض ايله تمام ومفيد ملك اولديغيدر.

[٣] خيار شرط بوندن اولكى مسئله‌ده مفسردر.

[٤] أيمان لفظى همزه‌نك فتحيله اولوب يمينك جمعيدر. يتيم وأيتام كبى. بو بابده مذكور مسائلك همان هپسى يمين بالله دكل، يمين بالطلاق وياخود يمين بالعتاقدر. وبو مسائل كتاب الحيله انسب ايكن أشباهده وذخائرده بويله بولنمشدر.

قالديكه (يمين) يديمنى يعنى صاغ ال معناسنه ايكن انك قسمه اطلاق عرب عندالتحالف صاغ اللريله بالمصافحه تأكيد عقد وپيمان ايدر اولدقلرى ايچون صاغ الى او بابده استعمال ايدر اولملرندندر. (يمين) برده قوت معناسنه‌در . [لاخذنا منه باليمين] قول كريمى «بقوة وقدرة» ايله مفسردر . بو معناجه قسمه يمين اطلاق آند ايچن كيمسه عزمنى انكله تقويه ايتمش اولمسندندر.

« اكر سن بو صودن چيقارسه‌ك بندن بوشسين » ديمش اولورسه نه‌يابمق لازم كلور؟ (جواب): صودن چيقار وبرشى لازم كلمز. چونكه قادينك بولنديغى صو جريان ايتمكده اولديغى جهتله اندن زائل اولمشدر. محلوف عليه واقع اولان صو اودكلدر. كذا فى الذخائر والاشباه [١].

صو راكد اولديغنه كوره دخى يمين، فور حمل اولنه‌رق قادين برمدت صكره چيقمقله طلاق واقع اولماز.

(يمين فور) كتب علم اصولدن تحقيقده مبين اولديغى اوزره امام ابو حنيفه حضرتلرينك ابداعيدر. اندن اول «يمين يا مؤبد اولور وياخود موقت اولور» ديلور ايدى [٢] امام ابو حنيفه حضرتلرى برقسم ثالث بولوب آنى سرعت معناسنه اولان (فور) لفظنه مضاف قيلمشلردر. اوده لفظاً مؤبد ومعنىً موقت اولان يميندر. مثلا زقاغه چيقمق اوزره حاضرلنان قادينه قوجه‌سنك «اكر زقاغه چيقارسه‌ك بندن بوشسين» ديمسى كبى كه آنك او يمينى او خروجه مقصور اولور. دونوب اوطوردقدن صكره چيقسه بيله طلاق واقع اولماز.

٢ (مسئله): زوجه‌سنه طولو برطوربه كتوروب «بونك آغزينى آچمدين وكسمدين ايچنده‌كنى چيقارماز ايسه‌ك سن

[١] ذخائرده ابن الشحنه بونى تهذيبدن نقلاً بيان ايتدكدن صكره «وعندى فيه نظر» ديمشدر. كما فى الحموى وارتضاه ابن نجيم ساكتاً عن ذلك فلينظر.

[٢] المؤبدة كأن قال لا افعل كذا. والموقتة نحو قوله لا افعل اليوم كذا.

بوشسين» ديان آدمك زوجه‌سى ايچون چاره ندر؟ (جواب): اوطوربه‌نك ايچنده‌كى شكر وياخود طوز اولمغله چاره، آنى صويه قومقدر. ايچنده‌كى اريه‌رك طوربه بوشالور اهـ ذخائر واشباه.

نتكيم چقوره جوز آتمق طرزنده طوپ اوينايان آدم يووارلغى چقوردن چيقارمامق اوزره يمين ايتمش اولدقده چاره، چقوره صو دوكه‌رك يووارلغى يوزدرمكدر.

ذكر ذلك فى الذخائر مسألة مستقلة حكاية عن بعض الملوك.

٣ (مسئله): اوچ زوجه‌سى وايكى لباسى اولان برآدم زوجه‌لرينه خطاباً «سزك هر بركز بو آيك ايچنده بو ايكى لباسى يكرميشر كون كيمز ايسه هپكز بندن بوش اولكز» ديمش اولورسه چاره ندر؟ (جواب): انلردن اولا ايكيسى او ايكى لباسى اونر كون كيوب وبعده بريسى چيقاروب اوچنجى‌يه كيدير. اوچنجى آنى آيك آخرينه قدر كيير. ايكنجى يكرمى كون كيدكدن صكره چيقاروب برنجى‌يه كيدير. بو صورتله هر اوچى برآى ظرفنده او لباسلرى يكرميشر كون كيمش اولورلر. ايكيسى على التوالى يكرميشر كون كيوب برى اون كون فاصله ايله كيمش اولور اهـ ذخائر واشباه.

٤ (مسئله): آغزنده لقمه بولنان برقادينه زوجى «اكر لقمه‌يى يوتار ايسه‌ك بندن اوچ طلاق ايله بوش اول واكر چيقارر ايسه‌ك ينه اوچ طلاق ايله بوش اول» ديمش اولورسه طلاق وقوع بولمامق ايچون چاره ندر؟ (جواب): لقمه‌نك

نصفنى آتوب نصفنى يوتمقدر [١]. ياخود بشـقه بريسى جبراً انى آغزندن آلمقدر اه ذخائر. مسئلهٔ آتيه دخى بوقبيلدندر.

٥ (مسئله) : جاريه‌سنى كيمسـه‌يه صاتمامق وباغشلامامق اوزره يمين بالطلاق ايدوب « اكر صاتارسه‌م ياخود باغشلارسه‌م زوجه‌م بوش دوشسون وكوله‌م آزاد اولسون ومالملكم صدقه اولسون » ديمش اولان آدم نه ياپمليـدر ؟ (جواب) : نصفنى صاتوب نصفنى هبه ايتمليدر. بومسئله امام ابويوسف حضرتلرندن مرويدر. ديمشلردركه: بنى بركيجه هرون الرشيد جلب ايدوب ياننه كيرديكمده خاندان سلطنتدن عيسى بن جعفرى دخى يانده بولدم. هرون « عيسى بن جعفرك برجاريه‌سى وار بكا نه صاتايور ونه باغشلايور » ديمكله عيسى بن جعفره سزى بوندن منع ايدن شى ندر؟ ديو صوردم. طلاق وعتاق وتصدق مالملك اوزرينه يمينم واردر ديدى. هرون «بونك برچاره‌سى وارميدر؟» ديمكلـه : اوت واردر، سزه نصفنى بيع ونصفنى هبه ايدر بوحالده نه صاتمش ونه باغشلامش اولور. ديدم. بونك اوزرينه عيسى بن جعفر « سن شـاهد اول كه بن اوجاريه‌نك نصفنى كنديلرينه بيع ونصفنى هبه ايتدم» ديدى. هرون الرشيد «برشى دها وار اوده شوكه بوجاريه اولديغى ايچون استبرا لازمدر[٢]

[١] وفى الاشباه : ان وطئتك عارياً فكذا ولابساً فكذا فما الخلاص؟ فقل يطأها ونصفه مكشوف والنصف مستور.

[٢] (استبراء) كتاب الطلاقك اون يدنجى مسئله سنك ايلك هامشنده تعريف اولنمشدر.

بن ايسه همان استفراش ايتمك ايسترم» ديمكله اكا جواباً دخى « آزاد ايدوب تزوج ايتمليسكز» ديدم . « آزاد ايتدم انى بكا كيم تزويج ايده‌جك؟» ديمكله «بن تزويج ايدرم» ديوب ايكى كشى چاغردم وبرخطبه يعنى مقـدمهٔ دعائيه اوقويه‌رق يكرمى بيك دينار اوزرينـه برنكاح قيدم. بعده چيقوب اويه كلدم. بكا ارقه‌م صيره ايكيوز يكرمى بيك درهم كومش آقچه كوندردى اه كلام ابى يوسف من الذخائر.

٦ (مسئله) : نهار رمضانده زوجه‌ـنه وقاع ايتمك اوزره يمين بالطلاق ايتمش يعنى رمضان كونى اومعامله‌يى ايتمز ايسه‌م زوجه‌م اوچ طلاق ايله بوش دوشسون» ديمش اولان كيمسه نه ياپمليدر؟ (جواب) : بومسئله امام ابوحنيفه حضرتلرى زمانده وقوع بولوب جوابنى كيمسـه بيله‌مديكى حالده امام مشاراليه حضرتلرى «اوكيمسه زوجه‌سـيله برابر يولجى اولوب نهاراً وقاعنى ايتمليدر» بيورمشدر. كما فى الذخائر.

معلومدركه يولجى ايچون افطاره يعنى اورج يمكه رخصت واردر.

ذخائرده بوكا مماثل شويله برمسئله دها مذكوردر: (س) بو رمضـان اورج طوتميه‌جغم ديو يمين ايدن آدم نصـل اولوركه صحيح البدن وعاقل وبالغ بولنديغى ويميننده ثبات ايتديكى حالده كنهكار اولميه؟ (ج): مسافرت ايدندركه اورجنى حال سفرده يير وحال اقامتده قضا ايدر وبوندن طولايى كنهكار اولماز.

٧ (مسئله) : كوله‌سی فرار ایتمش اولان كیمسه «بن انی بولنجه‌قدر اكر يير وايچرايسه‌م او آزاد اولسون» ديمش اولوبده كوله‌نك آزادينی مراد ایتمامكده اولديغی تقديرده نه يا پملیدر؟ (جواب) : انی اولاد صغارندن برينه باغشلامليدر. بعده ييوب ايچمليدر. كوله‌يی بولمسه‌ده برشی لازم كلمز. هبه‌سی سببيله انی ولد صغيريچون قبض ايديور ديمكدر اه ذخائر[١].

معلومدركه پدرك ولد صغيرينه هبه‌سی نفس عقد ايله تمام اولور. موهوب انك قبضنده بولنديغيچون او قبض، صغيرك قبضی مقامنه قائمدر [٢]. ولد صغيره بشقه بر آدمك ايتديكی هبه ولينك قبضيله تمام اولور.

(٨) مسئله : يانده بربارداق صو ايله برابر نردبانده بولنان زوجه‌سنه «اكر صو ايله برابر يوقارو چيقار وياخود اشاغی اينر ايسه‌ك اوچ طلاق ايله مطلقه‌سين واكر صويی دوكر ايسه‌ك اوچ طلاق ايله مطلقه‌سين واكر صويی ايچر ايسه‌ك وياخود نردبانده براقور ايسه‌ك اوچ طلاق ايله مطلقه‌سين» ديان زوج ايچون طلاقك وقوع بولمامسنه چاره ندر؟ (جواب):

[١] قال وقد صوّرها فی وسيط المحيط فيمن قال لعبده : ان اكلت او شربت حتی أضربك فانت حرّ. فابق العبد اه

[٢] لانه وليه سواء كانت العين الموهوبة فی يده او فی يد مودعه بخلاف ما اذا كانت فی يد غاصبه او فی يد مرتهنه او مستأجره حيث لاتجوز الهبة لعدم قبضه اه عينی.

او قادين صويی بر يردن صوروب امه‌ليدر. بعده يوقارو چيقار وياخود اشاغی اينر وهيچ برشی لازم كلمز. كذا فی الذخائر.

بو، امام ابو حنيفه حضرتلرينك بر نهردن مثلا دجله‌دن صو ايچمامك اوزره يمين ايدن كيمسه شربك حقيقت غير شائعه‌سی كَرْعْ [١] اولمق حسبيله انجق كرع ايله حانث اولور ديمه‌لری قبيلندندر. كما تقرر فی الاصول.

٩ (مسئله) : بركيمسه النده اولان اون جوزدن بشنی آييروب زوجه‌سنه «سن شو بشی يه‌جكسين والا بندن بوشسين» واوطه‌لق جاريه‌سنه «سن دخی شو بشی يه‌جكسين والا حرّه‌سين» ديو خصوصی بشر جوز ويروبده جوزلر بری برينه قارشمش اولمق وافراز ممكن اوله‌مامق صورتنده چاره ندر؟ (جواب): جاريه‌يی اعتماد ايتديكی بر كيمسه‌يه صاتوب بعده (زوجه) او اون جوزی يمكدر. مؤخراً جاريه‌يی اشترا ايتمكدر. هم جاريه الدن چيقمامش اولور همده خانم بوش دوشمامش بولنور. كما فی الذخائر.

نتكيم زوجك برشرطه مثلا شو ساعتده خانمك وقاعه مطاوعتنه تعليق طلاق ايتمسی اوزرينه زوجه دخی اكا عناداً كندی جاريه‌سنك آزادينی انك خلافنه تعليق ايتمش يعنی «اكر بن‌ده سكا شو ساعتده مطاوعت ايدرسه‌م جاريه‌م حرّه اولسون» ديمش اولدقده چاره جاريه‌يی زوجنه وياخود بشقه

[١] صويی بلا واسطه اكيلوب ايچمك.

برينـه بيع ويا هبه ايتمك وبعده رام اولمقـدر. كما هو المذكور ايضاً فى الذخائر عن الحيرة.

١٠ (مسئله): زوجه‌سنه «بوكون سن بنـدن طلاق طلب ايدوبده بن‌ده سنى تطليق ايتمز ايسـه‌م سن بوش اول» ديمش اولان كيمسـه‌نك زوجه‌سى «اكر بن‌ده سـندن بوكون طلاق طلب ايتمز ايسه‌م كوله‌م حر اولسـون» ديمش اولدقده چاره ندر؟ (جواب): قادين زوجندن طلاقى طلب ايتمليـدر. زوج دخى «بيك غروش ويرر ايسـه‌ك سنى بوشـادم» ديوب قادين بونى قبول ايتماملیدر. بو حالده برشى لازم كلمز اه ذخائر.

ابن الشحنه ديركه بوده [١] امام ابو حنيفـه حضرتلرينك واقعه‌سيدر. يعنى عصرلرنده وقوع بوله‌رق كنديلرينـك بو جوابى ويردكلرى مسئله‌در.

١١ (مسئله): ايكى كشى برى برلرينه «اكر بنم باشم سـنك باشكدن آغر دكل ايسه زوجه‌م بوش اولسون» ديمش اولدقلرنده هانكيسنك زوجه‌سى بوش اولمق لازم كلور؟ (جواب): انلر اويودقلرى وقت چاغرلمليدر. هانكيسى چابك جواب ويرر ايسـه اوته‌كينك باشى اندن اغردر اه ذخائر.

قال: كذا فى وسيط المحيط [٢].

[١] يعنى بوندن مقدم مذكور اولان التنجى مسئله كبى.

[٢] وذكرنى هذه المسئلة قول النبى صلى الله تعالى عليه وسلم لعدى ابن حاتم رضى الله عنه لما سأل عن الخيط الابيض من الخيط الاسود: انّ وسادك لعريض. او كما قال عليه الصلاة والسلام.

١٢ (مسئله): بر كيمسه زوجه‌سنه «سنك بكا ديديكنى بن‌ده سكا ديمز ايسه‌م سن بندن بوش اول» ديمش اولديغى تقديرده زوجه‌سى «سنى بوشادم» سوزينى ايتسه زوج ايچون چاره ندر؟ كه اوده انى سويلر ايسه زوجه‌سنى بوشامش اوله‌جق وسويله‌مز ايسه شرط ايتمش اولديغى جهتله قارى ينه بوش دوشه‌جكدر؟ (جواب): كلامى استثنايه بنا ايدرك «سنى بوشـادم ان شاء الله» ديمليدر [*] ياخود اوتنجى مسئله‌ده اولديغى كبى طلاقى مال اوزرينـه ايدوب زوجه انى قبول ايتماملیدر. وياخود «سنى بن اكر اوچ كرّه تطليق ايدر ايسه‌م بوشسين» ديمليدر. كما فى الذخائر.

ابن الشحنه بو مسئله‌يى متعاقب حيرة الفقهاءدن نقلاً ديمشدركه: زوجه‌سـنه خطاباً «مرادكى ايفا ايتمز ايسه‌م بندن بوش اول» ديمش اولان كيمسه‌نك زوجه‌سى «بنم مرادم سندن آيرلمقدر» ديمك تقديرنده دخى چاره بودر.

١٣ (مسئله): امام ابو يوسفدن برجماعت روايتيله ثابت اولديغى اوزره مشار اليه ديمشدركه: ابو حنيفه حضرتلرينه بريسى كلوب «زوجه‌م بكا لقردى سويله‌مدين بن اكا سويله‌مامك اوزره شرط ايتدم زوجه‌م دخى سن سويله‌مدين بن سكا سوز سويلر ايسـه‌م جمع مالمكم صدقه اولسـون ديو يمين ايتدى شمدى

[*] استثنا بيان تغيير دركه صدر كلامدن مراد نه اولديغى اظهار اولنه‌رق موجبى تغيير اولنمش وتناقض لازم كلامك ايچون كلامك اولى آخرينه توقف ايدرك مجموعى كلام واحد اولمش ديمكدر.

بن نه یاپه‌یم؟» دیمکله ابو حنیفه حضرتلری «کیت زوجه‌کله‌لقردی ایت برشی یوق» بیوردی. او آدم کیدوب سفیان ثوری‌یه بونی اخبار وحکایه ایتمش اولمغله سفیان ثوری «سن فروجی اباحه‌می ایدییورسین» دیو طاریله‌رق کلدی. ابو حنیفه حضرتلری نه اولمش دیدیلر. سفیان ثوری واقعه‌یی وویردکاری جوابی سویلیوب بو نصل شی؟ دیمکله ابو حنیفه حضرتلری «زوجه مادام‌که زوجك یمینی اوزرینه اکا قارشو یمین ایتمشدر انکله کلام ایتمش دیمکدر وارتق زوجك یمینی یرینه کلمشدر» بیوردی. بونك اوزرینه سفیان ثوری «بزم غافل اولدیغمز شیلری سن بزه اخطار ایتمکده‌سین» دیدی.

١٤ (مسئله) : برکیمسه زوجه‌سنه «سن بو کون ایکی رکعت نماز قیلماز ایسه‌ك بندن اوچ طلاق ایله مطلقه‌سین» دیمش اولمغله زوجه مع الوضوء تکبیر الوب نمازه طوردیغنی متعاقب کندوسندن دم ظهور ایدر ایسه نه یاپار؟ (جواب): کلام ایتمیه‌رك آبدست آلور ونمازه براقدیغی یردن باشلار. انجق ظهور ایدن دمك دم حیض و یاخود دم استحاضه [*] اولدیغی تبین ایدنجه قدر زوج اکا تقرب ایده‌مز. اکر دم استحاضه ایسه زوجه‌انك

[*] قادینك ایام معتاده‌سنك غیریده اوله‌رق عن علة ظهور ایدن دمدرکه صاحبنه (مستحاضه) دینور. انك حکمی معذورك حکمیدر. یعنی او قادین صاحب عذر کبی بش وقتده آبدست آلور.

حلیله‌سیدر واکر دم حیض ایسه اوچ طلاق ایله مطلقه‌در[١].

١٥ (مسئله) بر زوجه‌سی وبر اوطه‌لق جاریه‌سی وبر قزی اولان کیمسه انلردن برینی بالای بامده کوره‌رك «بو اکر زوجه‌م ایسه بندن بوشدر. جاریه‌م ایسه حرّه‌در. قزم ایسه والله یوز دکنك اورایم» دیمش اولوبده خانه‌یه دخولنده انلردن هر بری طامك اوزرنده بولندیغنی اخبار واقرار ایدر ایسه حکم نه اولور؟ (جواب): زوجه ایله جاریه‌نك او اقرارلری زوجك علیهنده اولدیغندن وچونکه کندیلرینك بوبابده طلاق ومهر وعتاق کبی منفعتلری بولندیغندن تصدیق اولنماز. قیزك اقراری تصدیق اولنور. باباسی یمیننده حانث اولمامق ایچون یوز دکنکی بر دمت ایدوب بر کره اورر اه ذخائر [٢].

١٦ (مسئله) : برکیمسه اوینه بر پارچه ات آلوب کلدیکی

[١] اشبو اون دردنجی مسئله‌ده مأخذمز اولان ذخائر اشرفیه‌نك عباره‌سنی بورایه عیناً یازالم:

(مسئلة) ان قیل کیف تصنع امرأة قال لها زوجها ان لم تصلّ الیوم رکعتین فانت طالق ثلاثاً فلما کبرت استقبلها دم (فالجواب) ما قال فی الحیرة تتوضأ وتبنی علی صلاتها ولا یقربها زوجها حتی یعلم ان الدم دم حیض او استحاضة فهی امرأته وان کان دم حیض فهی طالق ثلاثاً وهذا یستقیم علی قول ابی یوسف رحمه الله تعالی اه فتأمله انت مع ماتقدم فی کتاب الصوم من عدم وجوب صوم امرأة نذرت أن تصوم یوم یأتیها حیضها.

[٢] بالخبر الذی ورد فی المخرج انّ النبیّ صلی الله تعالی علیه وسلم قال: خذوا عثکالاً فیه مائة شمراخ واضربوه بها ضربةً واحدةً. وکذا قصة ایوب علیه السلام فی قوله تعالی: وخذ بیدك ضغثاً فاضرب به ولاتحنث. کذا فی الذخائر.

كون زوجه‌سی « اكر بو ات بر اوقيه كلور ايسه بنم جاريه‌م حرّه اولسون » ديوب زوج دخی « اكر بو ات بر اوقيه دكل ايسه سن بوش اول » ديمش اولسه نه يابمليدركه هيچ برينه برشی لازم كلسون؟ (جواب) : اتی پيشدكدن صكره طارتمليدر. شك حصولنه مبنی هيچ برينه برشی لازم كلمز .

كذلك قيشين قبالی هواده اوقنان اذانك اوكله وياخود ايكندی اذانی اولديغی معلوم اولمه‌يه‌رق آدمك بری اوكله اذانيدر ديو و ديكری ايكندی اذانيدر ديو يمين ايدوب مؤذن دخی اوقوديغی اذانك نه اولديغنی اخبار ايتمامك اوزره يمين ايلسه شك وقوعنه مبنی او ايكی كشی‌يه برشی لازم كلمز . كذا فی الذخائر الاشرفية .

١٧ (مسئله) : زوجه‌سنه « اكر سن بوكون قرآن اوقورسه‌ك بندن بوش اول واكر بوكون نماز قيلماز ايسه‌ك بندن بوش اول » ديمش اولان كيمسه‌نك زوجه‌سی نه يابمليدر ؟ (جواب) : نمازی زوجنه وياخود بر قادينه اقتداءً قيلمليدر اه ذخائر [*] .

١٨ (مسئله) : زوجه‌سنه « سن اكر شو اتمكی ير ايسه‌ك وياخود بركيمسه‌يه ويرر ايسه‌ك بندن بوش اول » ديمش اولان

[*] قادينك قادينه امامتی علی سبيل التداعی اولمامق وصفده تقدم وقوع بولمامق اوزره جائزدر.
قالديكه قراءت قرآن تعبيرينك صلاتده‌كی قراءته عرفاً شمولی اولورمی؟ تحری بيوريله.

كيمسه‌نك زوجه‌سنه او اتمكی يمك ايچون چاره نه‌در؟ (جواب): اوفاقلايوب عصيده‌يه قومقدر . اتمك عصيده‌يه مختلطاً مستهلك اولمغله اكلنده حنث وقوع بولماز اه ذخائر .

١٩ (مسئله) : جاريه‌سنه « بن سنی بوكون بر يابانجی‌يه صاتماز ايسه‌م سن حرّه اول » ديمش اولوبده صاتديغی آدمدن صكره كيرو اله‌مم ديو قورقان وهبه ايده‌جك ولدی بولنميان [١] وجاريه‌نك آزاد اولديغنی دخی ايسته‌ميان آدم نه يابمليدر ؟ (جواب) : جاريه‌يی برينه خيار شرط ايله [٢] بيع ايدوب بركون صكره بيعی نقض ايتمليدر . قاله ابن الشحنة فی الذخائر .

٢٠ (مسئله) : بركيمسه سوكيلی جاريه‌سنی صاتمش اولوبده تكرار اشترا ايتمك آرزو ايتديكی حالده زوجه‌سی مانعه اوله‌رق نه كلاً ونه بعضاً اشترا ايتمه‌مك وطرفندن فضولی اشترا اولنسه بيله قولاً ويا فعلاً اجازه ايلمامك وهبه وياخود وصيت ايدلسه قبول ايتمامك اوزره يمين (بالطلاق) ايتديرمش اولديغی صورتده جاريه‌يه مالك اولمه‌نك چاره‌سی ندر ؟ (جواب) : او كيمسه كنديسنك عاقل و بالغ بر كوله‌سنی اون كون فاصله ايله ايكی تقسيطده تأديه ايتمك وهر تقسيطی مثلا بيك ديناره اولمق

[١] يدنجی مسئله‌يه باق.
[٢] خيار شرط كتاب العتاقك سكزنجی وطقوزنجی مسئله‌لرنده كچمشدر.

اوزره (مكاتب) [١] قيلمليدر . عبد مكاتب او جاريه‌يى اشترا ايدوب بعده كندى نفسنى تخليصدن عاجز قالمغله «العبد ومايملكه كان لمولاه» فحواسنجه او جاريه ايله برابر افنديسنك ملكنه رجوع ايدر . بوحالده افندى يميننده حانث اولميه‌رق جاريه‌سنه مالك اولمش اولور . كما فى الذخائر الاشرفية .

كتاب الحدود [٢]

١ (مسئله) : نصل اولوركه عاقل وبالغ بركيمسه حقّ دخولى اولميان بريردن يوز غروش سرقت ايتمش وسرقتى ثابت اولمش اولسون ده الى كسلمك لازم كلسون؟ (جواب) : مبلغ مذكورى دفعةً دكل ده هردفعه‌سنده اون درهم كموش قيمتندن اقل اولمق اوزره اون دفعه‌ده چالمش اولور . كما فى الذخائر والاشباه .

[١] كتاب النكاحك دردنجى ويكرمى برنجى مسئله‌لرنده هامشده كذر ايتديكى وآتيده باب مخصوصنده دخى مبين اولديغى اوزره آزادى بدل اعطاسنه تعليق اولنمش كوله‌يه (مكاتب) دينوركه او ارتق يداً حر ورقبةً مملوكدر. مذلت رقدن اوچمش ايسه‌ده ساحهٔ حريته هنوز قونمامشدر. دوه قوشى كبيدركه استطاره اولندقده تباعد واستحمال اولندقده تطاير ايدر. كما فى شرح الكنز للعلامة العينى.

[٢] حدّ شرب وحدّ قذف وحدّ زنا وحدّ سرقته شامل اولمق اوزره لفظ حدود حدّك جمعيدر. (حد) حقاً لله مقدر اولان عقوبت شرعيه معناسنده اصطلاح فقهيدر. (قصاص) حقوق عباددن اولديغيچون حدوددن معدود اولمديغى كبى (تعزير) دخى بى تقدير اولديغيچون حدود خارجنده‌در.

معلومدركه حدّ سرقت يعنى خرسزلغك جزاسى سارقك الى كسلمكدر شو شرط ايله‌كه سارق مجنون وصبى اولميه‌جق ومسروق يعنى چالنان شى مال متقوّم (محرز ومباح الانتفاع)[١] اولوب اون درهم كموش قيمتندن دون اولميه‌جق [٢] ومكان محرزدن يعنى يا خانه ودكان ومغازه وصندوق وچكمجه ايچندن وياخود آچيقده اولديغنه كوره بكجيلى بريردن كيزلوجه آلنمش اوله‌جق وخانه ومغازه ودكان واوطه اولديغنه كوره سارقك قرابت جهتيله اورايه دخول حقى اولميه‌جقدر. بوشرطلر مجتمعاً متحقق اولور وسرقت يا كنديسنك اقرارى وياخود ايكى اركك [٣] شاهد عادلك شهادتلريله بعد التزكيه ثبوت بولور

[١] كتاب العتاقك طقوزنجى مسئله‌سنه باق.

[٢] سارقلر متعدد اولديغنه كوره هر هانكيسنك چالديغى نصاب سرقته بالغ ايسه قطع يد جزاسنى كورر. (نصاب سرقت) بزجه برقادينه مهر اوله بيلان مبلغدركه لااقل اون درهم كموشدر. وعندالشافعى ربع ديناردر. وعن هذا قال المعرّى تجاوز الله عن سيئاته ان كان يؤمن بالله وآياته :

يدٌ بخمسمئين عسجدٍ وديت ... مابالها قطعت فى ربع دينار

[٣] ايجاب حدودده قادينك شهادتى معتبر دكلدر. نتكيم دردنجى مسئله‌ده مصرّحدر. اسقاط حدده شهادت نسايه اعتبار واردر. مثلا زناده مزنيه‌نك بكر اولديغنى قادينلرك بيانى كافى وزانى عليهنه اقامهٔ بينه اولنمشيكن اندن حد زنايى دافعدر. وكذا حد القذف من الشهود. كافى شرح الكنز للمولى عينى.

و(مسروق منه) يعنی مالی چالنان كيمسه طلب ودعوی ايدر ايسه سارقك صاغ الی بيلكندن كسيلور [١] .

٢ (مسئله) : او هانكی كيمسه‌در كه سرقتی پدرينك والده‌سنك خانه‌سندن ايتمش اولديغی حالده اكا قطع يد لازم كلمش اوله ؟ (جواب) : سوت پدرينك ويا سوت والده‌سنك خانه‌سندن خرسزلق ايتمش اولاندر . كما فی الذخائر وذكره ابن نجيم .

مسئلهٔ اولانك ذيلنده محرر شروطك قرابت جهتيله اولان شبهه قيدندن قرابت ولادمقصود اوله‌رق رضاع استثنا ايدلمشدر.

٣ (مسئله) : نصابی قدر ويا دها زياده مالی بلا شبهه مكان محرزدن دفعةً سرقه ايتمش اولديغی جهتله قطع يد لازم كلور ايكن لازم كلمامك نصل اولور؟ (جواب) : مسروق مال زكات اولمقله اولوركه مزكی (زكات‌ويرن) انی آييروب خانه‌سی داخلنده بريره بشقه‌جه صاقلامش بولنور. اشته آنی چالانه قطع يد لازم كلمز اه من الذخائر عن العدّة [٢].

[١] صول الی واياقلری صاغلام ايسه. اكر انلر صاغلام دكل وحتی صول النك باش پرمغی وياخود اندن بشقه ايكی پرمغی اكسيك ايسه قطع يد جزاسی اجرا اولنماز. سرقتی ايكنجی اوله‌رق ثبوت بولوب مسروق منه طلب ايتدكده صول اياغی قطع اولنور. اندن صكره سرقت تكرر ايتسه‌ده قطع يوقدر. مال مسروقك دخی مصحف وشطرنج كبی قطعدن مستثناسی واردر.

[٢] وكذا ما استثنی فی كتب الفقه من نحو الطير والمصحف واللهو.

٤ (مسئله) : نصل اولوركه بر كيمسه «بن اكر طوعاً شرب خمر ايدرسه‌م مملوكم حر اولسون» ديمش اولوبده طوعاً شرب خمر ايتديكنه بينه قائم اوله‌رق كوله‌سی آزاد اولديغی حالده كنديسنه حدّ شرب [١] لازم كلميه ؟ (جواب) : شربه شاهد اولان بينه برارككله ايكی قادين اولمش اولور. بو ايسه اقامهٔ حد ايچون كافی دكلدر. ايكی اركك شاهد لازمدر [٢]. كما فی الذخائر لابن الشحنة وذكره ابن نجيم .

٥ (مسئله) : او هانكی مسلم مكلفدركه بلا اضطرار عمداً شرب خمر ايتمش اولديغی حالده حدّ شرب لازم كلمش اولميه ؟ (جواب) : او شول اجنبيدركه كندی ديارنده اسلامه كلمش اولوبده ايچكی ايچوب سرخوش اولمش وايچكينك دين اسلامجه حرام اولديغنی بيلمديكنی ادّعا ايلمشدر. اوحالده حداولنماز [٣]. فقط زنا وسرقت ايدوبده آنلرده جهل ادعا ايدرسه حداولنور. زيرا خمرك حراميتی بزم شريعتمزك خواصندن اولديغی ايچون اجنبی اوبابده جاهل اوله‌بيلور. زنا وسرقت ايسه هر دينده حرامدر. قاله ابن الشحنة .

[١] ايچكی جزاسی ديمكدركه سكسان دكنكدر . شرابده قوقوبه ومسكرات سائره‌ده سكره ترتب ايدر وصحو حالنده اجرا اولنور.

(٢) كما مرّ فی المسألة الاولی. وهذا فی غير الزنا . وأما فيه فاربعة عدول. كما يأتی فی كتاب الشهادة.

[٣] موضع شبهه‌ده جهل صالح عذر اولديغی كبی بو بابده همده صالح شبهه‌در. تنكيم اهلنك معلوميدر.

٦ (مسئله) : اوهانكى مسلم بالغ ومكلفدركه زنا ايتمش اولديغنى يعنى شبهۀ عقد وشبهۀ محل اولميان يابانجى بر مرءۀ مكلفه ايله وطء حرامده بولنديغنى درت كرّه بالصراحه اقرار ايتمش اولديغى واقراراندن رجوع ايتمامش بولنديغى حالده حد لازم كلمش اولميه ؟ (جواب) : او شول كيمسه‌دركه ديلسز بر قادين ايله زنا ايتمشدر. مقر قادين اولوبده ديلسز بر آدم ايله زنا ايتديكنى اقرار ايتمش اولديغى صورتده دخى حد لازم كلمز اه ذخائر عن المبتغى .

معلومدركه اقرار صورتيله ثبوت زنا ولزوم حدده طرفينك اقرارى لازمدر. برطرف منكر بولنورسه [*] حد ترتب ايتمز. كتاب الاقرارك برنجى مسئله‌سنه مترقب اول.

---

[*] هذه المسألة على وجهين احدهما أن يقرّ اربعاً بالزنا بفلانة وقالت انه تزوجنى او اقرت اربعاً بالزنا مع فلان وقال فلان تزوجتها لم يحدا وفاقاً وثانيهما أن يقر اربعاً انه زنى بفلانة فقالت مازنى بى ولا أعرفه او اقرت اربعاً بالزنا مع فلان وقال فلان مازنيت بها ولا أعرفها لايحدّ المقرّ عند ابى حنيفه اه درر. يعنى انّ المقرّ يحدّ عندهما دون المنكر كما فى العينى. فهل اقرار الاخرس باشارته المخصوصة معتبر فى باب الحدود كما فى غيرها ام لا؟ ابتغ ذلك. وبعدأن كتبت هذا قرأت فى آخر الكنز فى مسائله الشتى هذه العبارة «ايماء الاخرس وكتابته كالبيان بخلاف معتقل اللسان فى وصية ونكاح وطلاق وبيع وشراء وقود لا فى حدّ» فحمدت الله تعالى وشكرته. ثم راجعت عقلى فوجدته مصرّحاً فى باب الصريح والكناية من الاصول.

كتاب السير [۱]

۱ (مسئله) : نصل اولوركه بردشمن بيك كشى ايچون امان طلب ايدوب مسلمين محاصرين دخى اعطاء امان ايدرك اوبيك كشى قتلدن قورتلديغى حالده طالب قتلدن قورتلمش اولميه ؟ (جواب) : طلب امانلرى قيدنده اولديغى بيك كشى‌يى صايديغى صره‌ده كندى نفسنى صايامامشدر. كذا فى الذخائر والاشباه .

۲ (مسئله) : قتلى لازم كلميان مرتدّ مكلف كيمدر ؟ (جواب) : بالتبع مسلم ايكن ارتداد ايتمش اولاندر. مثلا دار اسلامده لقيط اولوب يعنى سوت چوجغى ايكن بلاد اسلامده زقاقه براغيله‌رق [۲] آلنمش وحضانۀ اسلامه دوشمش بولنوبده دار اسلامه تبعاً

---

[۱] مناسك امور حج معناسنه اولديغى كبى سير دخى امور غزا وجهاد معناسنه‌دره. مأخذ اشتقاقى اولان سير ارض عدوه ذهابى منبيدر. ايستر ايسه‌ك وجه تسميه‌يى «امر مغازيده اولان سير نبى وسير صحابه‌يه مبنيدر» دى. وجه اوله كوره لفظ سير «سار يسير سيراً» دن اسم اولان (سيرة)نك جمعيدر. وجه ثانى‌يه كوره طريقت معناسنه اولان (سيرة)نك جمعيدر. سدره وسدر كبى: سار فى الناس سيرةً حسنةً اوقبيحةً. طريقت معناسنه اولان سيرتك فتح ياء ايله دخى تلفظى واردر. خيرة وطيرة كبى .

[۲] معلومدركه بويله شيلر يا فقر واحتياجه وياخود تهمت زنايه مبنى اولور. انك مضيعى آثم ومحرزى غانمدر. يعنى آتان كنهكار وآلان غنيمتداردر. التقاطى مندوبدر. خوف هلاك حالنده التقاط واجبدر. (لقيط) ايچون كتب فقهيه‌ده وبونده باب مخصوص واردر.

مسلم عد اولنان کیمسه عاقلاً بالغ اولدقدن صکره طوعاً مرتد اولسه قتل اولنمیوب یالکز حبس واسلامه جبر اولنور. کما فی الذخائر والاشباه.

ابن نجیم دیرکه اسلامنده شبهه اولان دخی بویله‌در اه مثلا ممه‌ده اولان بر چوجغك والده‌سی وفات ایتمش اولدیغنده پدری آنی امزکلی بر یهودی قادینه ویرمش وکندیسی غیوبت ایتمش اولوبده یهودیه‌نك دخی آنك کبی بر چوجغی اولدیغی حالده وفاتی وقوعیله چوجقلر بری برندن تمیز ایده‌میه‌رك یهودی یتشورلر ایسه آنلردن بریسی مرتد دیمك ایسه‌ده قتل اولنماز اه حموی [۱].

بر مسلم ایله اهل ذمتدن بری بالاشتراك چوجقلری ایچون بر سوت اناسی استیجار ایتمش اولوبده چوجقلر بیودکلرنده یکدیکرندن تمیز ایده‌مدکلری تقدیرده ترجیحاً للاسلام آنلرك ایکیسیده مسلم عد اولنور [۲].

۳ (مسئله) : او هانکی ممه چوجغیدرکه اصولندن کیمسه‌یه

---

[۱] فان المسلم مسلم تبعاً وقد ارتدّ ولا یلزم واحد منهما بالاسلام للاشتباه واحدهما مرتدّ ولا یلزم بالاسلام لعدم تعینه فلا یقتل. الی هنا کلام الحمویّ وقد اخذه من ذخائر ابن الشحنة.

[۲] احتیاطاً لقوله علیه الصلاة والسلام : الاسلام یعلو ولا یعلی علیه. کما فی الذخائر. وهو مسئلة فیها برأسها. وستأتی فی الفرائض ان شاء الله تعالی فی المسألة السابعة.

تابع اولمیه‌رق مسلم عد اولنمش اولسون؟ وحالبوکه باباسی صاغ وغیر مسلم اوله‌رق موجود بولنسون؟ (جواب) : بلاد اسلامك برنده وحتی اسلام کوینده لقیط اولوبده بعده بر ذمی [۱] کلوب «بونم اوغلمدر» دیو ادعا ایتمش و نسبی ثابت اولمش اولاندر. نقله ابن الشحنة عن ابن وهبان.

بوندن اولکی مسئله‌دن دخی معلوم اولدیغی اوزره (لقیط) زقاقه براغلمش اولوبده [۲] برکیمسه‌نك ثوابنه آلوب باقدیغی چوجقدر. آنده اصل اولان حریتدر. یعنی کوله وجاریه اولدیغی بینه ایله اثبات اولنمدقجه او چوجق حردر. نفقه‌سی وجنایت ووراثتی بیت الماله عائددر. آلان آدم که (ملتقط) تعبیر اولنور آنك انفاقنده متبرعدر [۳]. و او چوجق اندن آلنماز. اکر بری کلوب ادّعا ایدر ونسبی اندن ثابت اولورایسه اولور. مدعی عبد دخی اولسه چوجق حر در. مدعی ذمی دخی اولسه چوجق مسلمدر. اکر مقرّ ذمیانده بولنمامش ایدیسه. واکر مقرّ ذمیاندن التقاط اولنمش وذمی پدری ظهور ایتمش ایسه چوجق ذمیدر.

٤ (مسئله) : نصل اولورکه مخالف دین دشمن النده

---

[۱] تبعه‌دن اولان یهود ونصارایه (اهل ذمت) دینور. مفردی (ذمی) کلور. اهل اسلامك عهد وذمتنده بولنان کیمسه دیمکدر.

[۲] براغیلان چوجغه (منبوذ) دیرلر. انك بعد الالتقاط اسمی (لقیط) در.

[۳] الآن یأذن الحاکم بشرط الرجوع اویصدقه اللقیط اذا بلغ اه ملتق.

بولنان بر قلعه‌یی مسلمین حرباً فتح ایتمش اولدقلری واپچنده کیلر امان دیله‌مدکاری حالده قتللری جائز وحلال اولماز اولور ؟ (جواب) : ایچلرنده اهل ذمتدن یعنی غیرمسلم تبعه‌دن بیلنمدك بر کیمسه بولنور . ایشته او حالده انلرك قتلی حلال اولماز . زیرا مانع، متیقندرکه ایچلرنده قتلی غیرجائز بر کیمسه اولدیغی یقیناً معلومدر. اکر قلعه‌ده کیلرك بر طاقمی اوتلجه قتل وبر طاقمی اخراج اولنمش ایسه باقینك قتلی حلال اوله بیلور . چونکه بو صورتده مانع، متیقن دکلدر . احتمالکه او ذمی حین حربده قتل ویا اخراج اولنانلرك ایچنده بولنمشدر . قیام محرمده شك واقع اولدیغی ایچون قتل حلال اولور . کما فی الذخائر قال : نقلها فی التجنیس عن السیر الکبیر . وذکرها ابن نجیم .

کتاب اللقیط واللقطة والآبق والمفقود [١]

١ (مسئله) : نصل اولورکه حره وعاقله ومتزوجه اولان قادین بر چوجق طوغرمش اولسون ده او چوجق لقیط [٢] حکمنده اوله‌رق بیت المال جانبندن بسلنلسون ؟ (جواب) :

[١] اشباهك فن رابعنده یالکز (کتاب المفقود) منعقد اولوب اوده آتی الذکر بر مسئله‌دن عبارتدر . (لقیط) و(لقطه) و(آبق) ذخائردن زیاده ایدلمشدر. تعریفلری مسئله‌لریله معلوم اولور .

[٢] کتاب السیرك اوچنجی مسئله‌سنك ذیلنه باق.

او شویله اولورکه او قادین بشقه بر قادین ایله برابر قاراکلق بر یرده وضع حمل ایتمش اولوبده ایکیسی بر اوغلان چوجغی ادعا و اوته‌کی چوجغی هر ایکیسی بنم دکلدر دیو نفی و انکار ایلمش بولنور . ایشته او حالده ادعا کرده‌لری اولان چوجق ایکیسنه‌ده حکم اولنه‌رق اوته‌کی چوجق بیت الماله قالور [١].

٢ (مسئله) : نصل اولورکه بر کیمسه بر مالی مالکنك اذنی اولمیه‌رق و اخذنده معذور اوله‌جق بر شبهه‌سی بولنمیه‌رق اخذ و قبض ایتمش اولمغله مأجور اولمش اولسون ؟ (جواب) : او مال (لُقَطه) یعنی ییتك اولوبده اهل عدل وعفت بر کیمسه انی صاحبی چیقارسه تسلیم ایتمك اوزره اخذ والتقاط ایلمشدر. معلومدرکه نفسندن امین اولان عادل [٢] ایچون اخذ لقطه افضلدر . صاحبی ایچون انی ضیاعدن وقایه ایتمش اولدیغنه مبنی کندیسنه اندن طولایی اجر ومثوبت وفضیلت واردر . اخذنده صاحبنه ویرمك اوزره الدیغنه اشهاد ایدرسه لقطه انده امانت دیمکدر. والا تلفنده ضمان ترتب ایدر [٣]. اشهادده «ییتك آرایان اولورسه بنی کوسترك» دیمك کافیدر .

[١] او چوجق انلرك ایکیسندنده تام میراث بیر. انك بعد التمول وفاتی تقدیرنده قادینلرك ایکیسی بر والده حکمنده اوله‌رق حصه‌ٔ امی اقتسام ایدرلر. کتاب النکاحده کچن اون ایکنجی مسئله‌نك ذیلنه باق.

[٢] حسناتی سیئاتنه غالب اولان کیمسه‌در .

[٣] اکر بر ظالمك اخذ ایتمسی خوفندن ناشی ترك اشهاد ایدرسه ضامن اولماز. چونکه اشهاد، مالی صیانت ایچون ایدی. بوبابده‌کی اشهاد ایسه فوت ماله سبب اوله‌جقدر. کذا فی فروق الاشباه .

٣ (مسئله) هانکی (عبد آبق) در اوکه عادل وامین بر آدم انی افندیسنه رد وتسلیمه مالك اوله‌ماز؟ (جواب): معلومدرکه (آبق) تمرد ایدوب افندیسندن فرار ایدن کوله‌در. کوتوروب تسلیم ایده بیله‌جك کیمسه ایچون انی بولدیغنده آلمق احبدر. اخذ وتسلیمه اقتداری اولمیان کیمسه عادل وامین دخی اولسه بو حقه مالك وبو عهده ایله مکلف دکلدر. بناء علیه او کیمسه عبد آبقی افندیسنه یاخود حکومته تسلیم ایتمك اوزره اخذ وضبطه تعرض ایتمامليدر. زیرا عجزی جهتیله کندیسنی هلاکه معروض قیلمق تهلکه‌سی واردر. اولورکه کوله جسارتلنه‌رك آنی قتل ایدر. وبعده صاحبنك دخی النه کچمیه‌جك صورتده فرار واختفا ایلر. بو حالده آنك اخذی صاحبنك کندی مالنه دسترس اوله‌مامسنه دخی سبب اولمش اولور.

---

٤ (مسئله): نعمت حیات ایله متنعم ایکن میت عد اولنان کیمسه کیمدر؟ (جواب): مفقوددر. مفقودك مالنه دائر خصوصده حکم حیاتی وسائرینه نظراً حکم مماتی اولدیغندن (مفقود) حی ایکن میت عد اولنمشدر. [وکنتم امواتاً فاحیاکم] قول کریمنه استناداً حیات جاودانی اولان ایمانه ایرمیانلر دخی بو مسئله‌یه جواب واقع اوله‌بیلورلر. ارتداد ویاخود مورثنی قتل سببیله میراثدن محروم اولان دخی بو سؤاله جواب اوله‌بیلور. چونکه

اوده کندی استحقاقنه نظراً میت، وحاجب وحائل اولدیغی ورثه‌یه نظراً حیدر. کمافی الذخائر وشرح الاشباه للحموی.

غائب اولوبده کندیسندن خبر آلنه‌میان کیمسه‌یه اصطلاح فقهاده (مفقود) تعبیر اولنور. قاضی آنك مالنی محافظه ووکیلی اولمیان حقنی استیفا ایده‌بیله‌جك بر کیمسه نصب ایدر وتلف وتباه اولمق قورقوسی اولان مالنی صاتار وزوجه‌سنه و ولاداً اولان قریبنه نفقه اعطا ایدر. او کیمسه کندی حقنده حیدرکه زوجه‌سی بشقه‌سنه نکاحلانماز، مالی تقسیم اولنماز، اجاره‌سی فسخ ایدلمز. آخر حقنده میتدر. حال مفقودیتنده وفات ایدن قریبنه وارث اوله‌ماز [١]. عمرندن طقسان سنه مرورنده مالی حقنده موتنه حکم اولنور. و او حالده کندیسی موروث اولوب مالی ورثه موجوده‌سنه تقسیم اولنور. زوجه‌سی دخی موته مخصوص عدت ایله معتده اولور. یعنی درت آی واون کون بکلیه‌رك بشقه بر زوجه واره‌بیلور. موتنه حکم اولنمدن اول اولنلر اکا وارث عد اولنمازلر. حقیقة وفاتی صورتنده ثبوت موتی ایچون عادل واحدك اخباری کافیدر [٢]. تتمیم کتاب الصلاتده کچن اون یدنجی واون طقوزنجی مسئله‌لرك حکمندن نمایاندر.

---

[١] ان حکم بموته فیوقف نصیبه منه کلاً اوبعضاً الی أن یحکم بموته فان جاء قبل الحکم به فهوله والافلمن یرث ذلك المال لولاه اه ملتقی.

[٢] اصولده مقرردرکه الزامات نوعندن اولمیان حقوقده عدل واحدك خبری کافیدر. زیرا بو، حالت مسالمتدر. عدده ولفظ شهادته احتیاج،

كتاب الوقف

فى سبيل الله موقوف اولان شيئه تسميه بالمصدر قبيلندن اوله‌رق (وقف) دينور. جمعى (اوقاف) كلور. وقف عند الامام عاريت كبيدر. واقف آنى موتنه مضاف قيلمدقجه وياخود متولى‌يه بعد التسليم رجوع ايتمك ايسته‌رك قاضى حضورنده آنكله بالاختصام لزوم وقفه حكم قاضى لاحق اولمدقجه وقف ايتديكى شى آنك ملكندن چيقمش اولماز. امامين عندنده ايسه وقف لازم اولوب امام ابو يوسفه كوره مجرد وقف ايتدم ديمكله وامام محمده كوره متولى‌يه تسليم ايتمكله كندى ملكندن چيقمش و ملك الله اولمش

تزويرى مؤدى اولان حالت منازعه‌ده‌در. بوندن طولاييدركه نكاحه طارى رضاعى ياخود موتى وياخود طلاقى اخبارده عادل واحد كافى وحرمت مقارنه‌يى اخبارده يعنى كرك ملك نكاح وكرك ملك يمينده رضاع ويا حرمتى اخبارده ابطال حق والزام اولمغله شرائط شهادت متحتمدر.

استصحابه يعنى «برشيئك بولنديغى حال اوزره قالمسى اصلدر» قاعده‌سنه مبنى مفقودك حقيقةً ويا حكماً موتى تبين ايتمدكجه ورثه‌سى جائزكه وفات ايتمشدر ديو انك ايداع ايتمش اولديغى مالنى مودعدن اخذ واقتسامه قادر اولمازلر. مفقودك مودعى آنك وديعه‌سنى وفاتى تبين ايدنجه قدر حفظ ايدر. اكر وديعه طورمقله بوزيله‌جق شيلردن ايسه حاكمك اذنيله صاتوب ثمننى نزدنده امانت اوله‌رق صاقلار. بوزلمسى صورتنده ضمان چكمز.

اولور وبناءً عليه نه بيع ونه هبه ونه رهن اوله‌بيلور. نه‌ده ملك اوله‌رق ورثه‌يه قالور. كما فى الدرر وغيره.

١ (مسئله): او هانكى شيدركه آنى انسان كنديسى ياپارايسه جائز اولماز وكيلى ياپار ايسه جائز اولور اوله؟ (جواب): وقفدر؛ انسان كندى وقفنى قبضه برينى توكيل ايتسه جائز اولور وفقط وقفنى كنديسى قبض ايده‌جك اولورسه جائز اولماز اهـ ابن الشحنة و ابن نجيم [*]

معلومدركه صدقهٔ موقوفه سائر صدقات كبى اولميوب واقفك ملكندن چيقه‌رق بشقه‌سنك ملكنه كيره‌جك اولمديغى جهتله انده قبضه احتياج يوقدر. نتكيم عتق دخى بويله‌دركه اعتاق، عبدى افنديسنك ملكندن زائل قيلار وفقط بشقه‌سنك ملكنه داخل قيلماز. انجق واقفك ملك موقوفى كندى يدنده قالماق ايچون بونى بن وقف ايتدم وكندمدن قبض ايتدم

[*] بو مسئله‌نك نهايتنده ابن الشحنة ذخائر اشرفيه‌سنده «كذا فى وقف الهلال» ديمشدركه مسئله‌يى امام ربانى محمد الشيبانى حضرتلرينك تلامذه‌سندن هلال بن يحيا البصرينك (احكام الاوقاف) ندن نقل ايتمشدر. ابن نجيم دخى انى ذخائردن الوب اشباهك فن رابعنه درج ايتمش وشارحى حموى بو مسئله‌يه دائر ذخائرك «كذا فى وقف الهلال» عباره‌سندن بشقه برشى زياده ايتمامشدر. (وقف هلال) لا له لى كتبخانه‌سنده موجوددر.

دیمسی کافی اولمیوب بر ینی وکیل ایدرك بونی بن قبضه توکیل ایتدم او دخی قبض ایتدی دیمسی کافیدر [١].

٢ (مسئله) : او هانکی وقفدر که انی ایجـار ایدن وفات ایتمکله اجاره منفسخ اوله ؟ (جواب) : اول وقفـدر که انك متولیسی کندی واقفی اولوب ارض موقوفه‌سنی بعد الایجـار عیاذاً بالله تعالی مرتد اوله‌رق وفات ایتمش بولنور . اشـته او حالده اجاره منفسخ اولور و وقف ملك اوله‌رق ورثه‌یه انتقال ایدر. کما فی الذخائر والاشباه.

كتاب البيع

١ (مسـئله) : او هـانکی بیعدر که مالك، محجور [٢]

[١] واقفك بالنفس ولایتی شرط ایتمسی دخی صحیحدر. خیانتی تبین ایدرسه متولیلکی نزع اولنور. واوکه متولیلك کندندن نزع ایدلمامسنی شرط ایتمش بولنسون. چونکه او شرط حکم شرعی‌یه مخالف بر شرط اولمغله ابطال اولنور. «شرط الواقف کنص الشارع» تعبیری عمومی اوزره دکلدر. کما فی مجمع الانهر.

[٢] محجور قیدی اصلده یوقدر. ترجمه‌ده زیاده ایدلمشدر. معلومدر که صبی ومجنون ومعتوه محجوردرلر. سفیه دخی امامینه کوره حاکم طرفندن حجر اولنور. (حجر) تصرفات قولیه‌یی منع دیمکدر. اندن ممنوع اولانه (محجور) دینور. (تصرّفات قولیه) دخی بیع وهبه واجاره وطلاق واعتاق کبی قولاً اولان شیلردر.

اولمدیغی حالده انی عقد وایفا ایدجك اولورسه جائز اولمازده مقامنه قائم اولان آدم انی عقد ایدرسـه جائز اولور اوله ؟ (جواب) : مرض موت ایله مریض اولان مدیونك محاباتی یعنی مالنی دکرندن دون بها ایله برکیمسـه‌یه بیع ایتمسـیدر که جائز دکلدر. مشتری مخیر اولوب دیلرسه ثمنی تمام قیمته ابلاغ ایدر ودیلرسه فسخ بیع ایلر [١]. فقط او مریضك وفاتندن صکره انك وصیسی وفاء دینی ایچون مالنی محـابات یسیره ایله یعنی او قـدر آلدانمه وقوع بوله بیلور درجـه‌ده بیع ایدجك اولور ایسه او محابات معفو طوتیله‌رق بیع صحیح اولور [٢]. کما فی الذخائر والاشباه.

اصـولاً معلومدر که موتی مؤدی اولان مرض [٣] ابتداسـندن اعتباراً حق دائنی وحق وارثی وقایه مقـداری حجری موجب اولور. شویله که مدیون اولان کیمسـه مرض موتنده دینی اکر کافهٔ مالنی مستغرق ایسه کافةً ودکل ایسه

[١] کذا فی الاصل وانت خبیر بمافی هذا.

[٢] ابن الشحنه دیرکه بومسئله شو وجهله دخی تصویر والغاز اولنور: او کیمدرکه مالنی صاتدیغی وقت محابات ایده‌مزده مقامنه قائم اولان آدم محابات ایده‌بیلور؟ (جواب): ماتقدّمدر.

[٣] که اکا (مرض موت) تعبیر اولنور بو اول خسته‌لکدر که اکثریا انده اولوم قورقوسی اولدیغی حالده خسته ذکوردن ایسه خانه‌سی خارجنده واناثدن ایسه خانه‌سی داخلنده اولان مصالحنی کورمکدن عاجز اولوب بو حال اوزره برسنه مرور ایتمدین وفات ایلیه. کرك صاحب فراش اولسون وکرك اولمسون.

ديني مقداري مالني، واوزرنده يالكز حقّ وارث وار ايسه مالنك ثلثاني مقدارني، هبه ومحاباتكبي تصرفدن محجور بولنور [١]. انك بويله محتمل فسخ اولان تصرفي في الحال صحيح اولوب بعدوفاته نقضنه حاجت تعلقنده نقض اولنور [٢]. اعتاق كبي قابل فسخ اولميان تصرّفي موته معلق كبي اولوب حقّ دائن وحقّ وارث باطل اولماق اوزره اعتاقي نافذ اولور.

٢ (مسئله) : نصل اولوركه برآدم كندي باباسني صاتار وثمنني يرده بيعي صحيح وثمنك اكلي اكا حلال اولور اوله ؟ (جواب) : او شويله اولوركه بركيمسه كولهسنه اذن ويروب كوله بر حرّه قادين تزوّج ايدر. قادين اندن بر اوغلان طوغيرركه او اوغلان والدهسنه تبعاً حردر. مؤخراً قادين وفات ايدر ومنحصراً اوغلان اكا وارث اولمغله باباسنك افنديسنه كلوب اناسنك مهرني ايستر [٣] افندي دخي كولهيي يعني اوغلانك باباسني صاتوب ثمنندن اناسنك مهرني اخذ واستيفا ايتمكه اني وكيل ايدر. اوغلان دخي باباسني صاتار وپارهسني آلور. كما في الذخائر والاشباه.

[١] اذن فضلهسي ونفقهسي وطبيب اجرتي ومهر مثل ايله تزوّج كبي كندي حاجتنه متعلق اولانني تصرفدن محجور دكلدر.

[٢] آتيده كتاب الهبهنك ايكنجي مسئلهسي بو حكمي ناطقدر.

[٣] كوله تزوجه مالك اولمغله مأذوناً متزوج اولديغنده زوجهسنك مهري افنديه عائد اولور. بلااذن تزوج ايتمش بولنورسه مهركنديسنك آزادينه وابسته قالور.

بو مسئلهده وكالت قيدي افندي كولهيي اوغلنه تمليك ايدجك اولسه «من ملك ذا رحم محرّم منه فهوحرّ» حديث شريفي حكمنجه كولهنك حر اولمسي لازم كلديكندندر. نتكيم اصول فقه اوقيانلرك معلوميدر.

٣ (مسئله) : نصل اولوركه برآدم امّ ولدني يعني كندندن چوجق كتورمش جاريهسني وكندي همشيرهسني وبرادرني صاتمش وحالبوكه بونلر بتون مسلم ودار اسلامده بولنمش وبيع جائز اولمش اولسون؟ (جواب) : او آدم عبد مكاتبدر [١] تخليص رقبهسي ايچون انلري بيع ايده بيلور. كما في الذخائر نقلاً عن الحاوي القدسيّ.

٤ (مسئله) : نصل اولوركه بركيمسه كولهسني مكاتب ياخود مدبر [٢] قيلمش اولديغي حالده صاته بيلور اوله؟ (جواب): او شويله اولوركه او كيمسه كتابت وتدبيري دار حربده اجرا ايتمش اولمغله باطل وبي حكم اولوب بيع صحيح اولور اهـ ذخائر من الحاوي أيضاً.

٥ (مسئله) : نصل اولوركه برآدم جاريه اشترا ايدرده

[١] كتاب الايمانك يكرمنجي مسئلهسنه باق.

[٢] مكاتب تعريف اولنمشدر. (مدبر) معمروزنده آزادي افنديسنك موتنه مضاف اولان كولهدر. مكاتب قيلمغه (كتابت) ومدبر قيلمغه (تدبير) تعبير اولنور. مؤنثلري تاء ايلهدر. مدبر اولان كوله ومدبره اولان جاريه دخي عبد مكاتب وجاريهٔ مكاتبه كبي عتقدن بشقه برصورتله افنديسنك ملكندن اخراج اولنهماز.

استفراش ایده‌من اوله؟ یعنی اشترا ایتدیکی جاریه‌نك استفراشی اکا حلال اولمیه؟ (جواب) : او شویله اولورکه الدیغی جاریه پدرینك ویاخود اوغلنك مستفرشه‌سی بولنور. یاخود جاریه، مجوسیه اولور. یاخود کندینك ویاخود زوجه‌سنك سوت همشیره‌سی ویا سوت والده‌سی بولنور. یاخود کندینك ایکی طلاق ایله مطلقه‌سی اولور. اشته بو احوالده او جاریه‌نك اکا یالکز استخدامی جائز اوله بیلور. استفراشی جائز اوله‌ماز[١].

٦ (مسئله) : او نصل شیدرکه کوزه کورنمامکله انسان انی یازین بیع ایدجك اولورسه بیع فاسد اولوب قیشین بیع ایدجك اولورسه جائز وصحیح اولور اوله؟ (جواب) : بوزلقده یاخود قار قویسنده اولان طوکق قاردر. چونکه طوك یازین اریدیکی جهتله وقت بیعدن وقت قبضه دکین نقدر اکسلدیکی بیلنه‌من. قیشین ایسه طوك اریمدیکی جهتله بیع جائز اولور اه ابن الشحنة [٢].

[١] مالم تتزوج بزوج آخر فی الصورة الاخیرة کما قدمنابیانه فی کتاب النکاح اوالطلاق.

[٢] قال وسئل محمد بن سلام ابو نصر عن بیع الجمد فقال لایبطله الا احمق وکان ابواحمد العیاضی یفتی بفساد البیع فیه فکأنه تعرض له کذا فی الحیرة اه ولایخفی انه یوزن فتزول جهالته وقد یجازف فیه. ثم ان ابن الشحنة ذکر بعد هذه بمسائل مسئلة فقال: ان قیل أی شیء اذا بیع بیعاً صحیحاً لازماً وتأخر تسلیمه ثلثة ایام انتقض والحال انه لاخیار له فیه؟ فالجواب انه الجمد اذا بیع فی المجمدة للنقصان الفاحش ذکره فی العدة اه

٧ (مسئله): او نصل اتمکدرکه انی انجق مسلمیندن برصنف مخصوصه صاتمق جائز اوله بیلور؟ (جواب): براز مردار صو ایله یوغرلمش اتمکدرکه انی انجق مالکیلر آلور. زیرا ماء قلیل انلرجه متنجس اولماز [١] کما فی الذخائر.

ابن نجیم مرحوم بونی ذخائردن الوب یازدیغی صره‌ده «شافعیلره صاتیلور» دیو ذکر ایتمش ایسه‌ده مذهب شافعیده مادون القلتین اولان صو تجس ایده بیله‌جکی وماء قلیلك تجس ایتمامسی مذهب مالکی مقتضاسی اولدیغی بیانیله حموی مرحوم مسئله‌یی بویله تصحیح ایتمشدر.

٨ (مسئله) : کیمدر اوکه برشی اشترا ایتدکده شراسی جائز وملکی صحیح اولوب مع ذلك انی بیعه اوکیمسه مجبور اولور؟ (جواب) : عبد مسلمی ویاخود مصحف شریفی اشترا ایتمش اولان اهل ذمتدر اه من الذخائر [٢].

٩ (مسئله) : برکیمسه برکیمسه‌یه «هرکونده بر وهر ایکی کونده ایکی غروش ویرمك اوزره شوکتابی سکا اون غروشه

[١] لم یجز بیعه من الیهود والنصاری لانه اذا أعلمهم لایشترونه ولم یجز بغیر اعلامهم بخلاف المالکیة فانه عندهم طاهر فیجوز بیعه منهم بلااعلامهم اه من الاشباه بتصحیح من الحموی.

[٢] قال کذا فی المبتغی اه وسیأتی نوع من هذا فی کتاب القضاء ان شاء الله تعالی. وفی المقامة الثانیة والثلاثین من مقامات الحریری: قال ایباع الابریق علی بنی الاصفر؟ قال یکره کبیع المغفر. الابریق السیف الصقیل الکثیرالماء وبنو الاصفر الروم اه

صاتدم » دیمش اولدقده مشتری اولان کیمسه ثمنی نه صورتده تأدیه ایتمك لازم کلور ؟ (جواب): برنجی کون بر وایکنجی کون اوچ واوچنجی کون بر و دردنجی کون اوچ وبشنجی کون بر وآلتنجی کون ینه بر غروش ویرمك اوزره التی کونده تأدیه ایدر . چونکه ایکنجی ایله دردنجی هم هر کوندن وهم هر ایکی کوندندر . بناء علیه انلرده غروش اوچردر . قاله ابن الشحنة .

١٠ (مسئله) : بر یرده صافی کندی ملکی اولمق واخذ واعطاسی مباح شیلردن بولنمق اوزره آلش ویرش ایتمکده بولنان بر کیمسه حقنده بشقه برینك « بوندن برشی آلمق کیمسه یه مناسب دکلدر » دیمسی نصل اوله بیلور ؟ (جواب): یول اوزرنده کلنه کچنه ضرر ویره جك صورتده اوطوروب صاتیجیلق ایدن آدم آلش ویرش ایده مامليدر . زیرا اندن کیدوب برشی اشترا ایدن کیمسه اثم وعدوان اوزرینه اکا معین اولمش دیمکدر . اه ذخائر .

کتاب الکفالة

١ (مسئله) : نصل اولورکه بر کیمسه دیکرینه « بکا کفیل بالمال [١] اول » دیو امر ایتمش اولوبده امری اوزرینه کفیل

[١] معلومدرکه (کفالت) مطالبه ده ذمتی ذمته ضم ایتمکدن عبارتدر . بر کیمسه نك شخصنه کفیل اولانه (کفیل بالنفس) وبرمالك اداسنه کفیل اولانه (کفیل بالمال) تعبیر اولنور .

اولوب پاره یی ویرن آدم ویردیکی پاره یی آلمق ایچون آمره مراجعت ایتمك حقی اولمیه ؟ (جواب) : بو شویله اولورکه افندی کندی بورجی ایچون کوله سنه کفالتی امر ایدوب کوله دخی کفیل اولمغله بعدالعتق پاره یی عن کفالةٍ تأدیه ایدر . کفالت صحیح [١] و وقت کفالتده کندیسی عبد اولمغله [٢] افندیدن اخیراً پاره یی ایسته مك حقی اوله ماز اه ذخائر [٣] .

عبدك طلبی اوزرینه افندینك عبدینه کفالتی دخی بویله درکه افندی کوله سنك بورجنه کفیل اولوب کوله یی آزاد ایتدکدن صکره بورجنی دخی جهت کفالتدن طولایی تأدیه ایتسه بعده کوله یه رجوع ایده مز . کما فی عامة المتون .

عبدك کفالتی صورتنده اوزرنده بورج اولمامق مشروطدر . اکر عبد مأذون، مدیون ودینی کندی قیمتنی مستغرق اولور ایسه کفالتی جائز اولماز . چونکه ابطال حقّ غرمایی متضمن اولور . نتکیم او حالده عبدك رهن اولمسی دخی صحیح دکلدر . قاله العلامة العینیّ فی شرح الکنز .

[١] لایرجع لانها لم تقع موجبة شیئاً علی المولی کذا فی الاصل .

[٢] والمعتبر وقت الکفالة ولم یکن فیه مایستوجب شیئاً علی مولاه کذا فی الاصل .

[٣] وقال زفر له الرجوع وقداستوفینا الکلام علیها فی شرح الوهبانیة . کذا فی الاصل .

كتاب الحواله [*]

معلومدركه (حواله) بورجى برذمتدن برذمته نقل ايتمكدر. ايدنه افعال بابندن اسم فاعل صيغه‌سيله (محيل) ديتوركه مديوندر. واولنانه اسم مفعول صيغه‌سيله (محال عليه) ديتوركه كندى اوزرينه حواله‌يى قبول ايدندر.

١ (مسئله) : محيلك رضاسى اولميه‌رق صحيح اولان حواله هانكى حواله‌در؟ (جواب) : برينك بركيمسه‌ده اولان الاجغنى مديونك خبرى اولميه‌رق بشقه بريسى كندى اوزرينه بطريق الحواله قبول ايتمش اولدقده محيلك رضاسى بولنميه‌رق حواله حاصل اولمش اولور. ولكن بوحواله‌ده محال عليه محيله رجوع ايده‌مز اه ذخائر. قال وهى فى مسائل الزيادات.

٢ (مسئله) : محال عليهك رضاسى اولميه‌رق صحيح اولان حواله نصل حواله‌در؟ (جواب) : زوجى اوزرينه قاضينك نفقه تقدير ايدرك استقراض ايتمسنه اذن ويرديكى قادينك حواله‌سيدر. كذا فى الذخائر الاشرفية.

معلومدركه زوجه‌سنى انفاق ايتميان زوجك غيابنده قاضى نفقه تقدير ايدرك قادينى استقراضه مأذون ايدرسه قادين زوجنه حوالةً نفقه‌سنى قرضاً آلور و زوج آنلرى اوده‌مكه بورجلى اولور.

[*] اشباهك فنّ رابعنده بوباب مذكور دكلدر.

كتاب القضاء [١]

(قضاء) ولايت عامه‌دن صادر اولان قول ملزمدن عبارتدركه حكم وحاكملك تعبير اولنور.

١ (مسئله) : او نصل شيدركه بر آدمك النده بولنمقله حاكم آنى صات ديو اكا امر ايدر اوله؟ (جواب) : بر صغير غير مسلمك وليسى يدنده بولنان كوله‌دركه اوكوله مسلم اولدقده آنى صاته‌جقسين ديو حاكم اوولى‌يه امر وحكم ايلر [٢].

حكمك بوصورته اختصاصى اولميوب جاريهٔ غير مسلمه‌سنى عبد غير مسلمنه تزويج ايتمش اولان ذمينك كوله‌سى مسلم اولدقده آنى وآنك صلبندن كلان چوجغى بيع ايتمك اوزره حاكم او ذمى‌يه دخى امر وحكم ايدر. عبد مسلمك بر حصه‌سنه مالك اولان غير مسلم دخى اوحصه‌نك بيعنه مجبوردر.

سؤال مذكورده برقيد دها آرتيريله‌رق «دار اسلام ايچنده او هانكى مسلمدركه بر شيئه مالك اولورده آنى صات ديو كنديسنه حكم اولنور؟» دينلدكده: «اول مسلم فاسقدركه امرد بركوله آلمشدر. آنك عادتى عبد امرد اشترا ايتمك ايسه دفعاً للفساد آنى صاته‌جقسين ديو حاكم اكا امر وحكم ايلر.»

[١] بوباب، اشباهك فنّ الغازنده بو عنوان ايله وذخائر اشرفيه‌ده (كتاب ادب القاضى) عنوانيله عقد اولنمشدر.

[٢] كه قضاء الزامدر. (كتاب البيع) ك سكزنجى مسئله‌سى دخى بونى ناطقدر.

جوابی ویریلور. کذا فی المبتغی اهـ کلها من الذخائر. وذکر بعضاً منها ابن نجیم.

٢ (مسئله) : کیمدر اوکه کندینك اقراری اولدیغی حالده حاکم آنك علیهنده بینه استماع ایدر اوله ؟ (جواب) : اول وارثدرکه مورثنك دینی اولدیغی مقرّ اولمشدر. حاکم آنك علیهنده اولمق اوزره مورثك مدیونیتی حقنده‌کی شاهدلری استماع ایدر؛ تاکه سائر ورثه‌یه دخی دین ترتب ایده‌بیلسون.

مدیون دخی بر انسانك قبض دینه وکالتنی اقرار ایتمش اولدیغی حالده قاضی وکالت بینه‌سنی استماع ایدر؛ تاکه طالب، وکالتی منکر اولمیه اهـ من الذخائر.

٣ (مسئله) : نصل اولورکه برقاضی حضورنده اوچ کشی برماله شهادت ایدوب قاضی اشتباهه مبنی آنلرك شهادتلریله حکم ایتمامش اولدیغی حالده ایرتسی کون آنلردن ایکیسی ایفای شهادت ایتمکله شهادتلرینی قبول وموجبنجه حکم ایلمش اولسون ؟ (جواب) : بوشویله اولورکه قاضی اواوچ شاهددن برینك قبل الحکم «أستغفر الله؛ یلان سویلدم» دیمش اولدیغی ایشتمشدرده هانکیسی اولدیغی بیله‌مامشدر. و آنلر «بز جملةً شهادت اوزره‌یز» دیوب رجوع ایتمدکلرینی بیان ایتمشلردر. بوحالده حاکم آنلرك شهادتلریله حکم ایده‌مزکه کندیسنه اشتباه واقع اولمشدر. ایرتسی کون آنلردن ایکیسی بتکرار ایفای شهادت ایتمکله کذب

اوته‌کینك اوزرنده قاله‌رق قاضی شهادت شاهدین ایله حکم ایده‌بیلور. قاله ابن الشحنة.

٤ (مسئله) : نصل اولورکه برقاچ کیمسه‌یه شرعاً یمین توجه ایتدیکی حالده انجلرندن یالکز بری یمین ایتمکله دیکرلرندن یمین ساقط اولمش اولسون؟ (جواب) : بوشویله اولورکه برکیمسه قپوسی جاده‌یه برخانه اشترا ایدر. اصلندن اواوك چیقماز زقاقه دخی برقپوسی اولمغله خانه‌یی اشترا ایدن آدم اوچیقماز زقاقه ینه برقپو آچمق ایستر. قومشولر اصلندن اوراده اواوك قپوسی اولدیغنی انکار ایله اکا مانع اولورلر [١]. صاحب خانه‌نك بینه‌سی اولمامغله قومشولرك تحلیفی لازم کلور. آنلر اکر یمیندن نکول ایدرلر ایسه حاکم خانه صاحبنه اورادن قپو آچه بیلمسیچون حکم ایدر. زیرا نکول اقرار منزله‌سنده‌در. اکر آنلردن بری یمین ایدرسه سائرلرندن یمین ساقط اولور [٢]. زیرا تحلیفك ثمره‌سی نکول سببیله فتح بابه تمکن حصولی ایدی. او تمکن ایسه یمینی ایدن آنی منع ایتمش اولمغله ممتنع اولمشدر. نقله فی العمادیة عن فتاوی ابی اللیث اهـ ذخائر. واخذه ابن نجیم.

[١] معلومدرکه طریق خاصده حق مروری اولمیان کیمسه مجدداً قپو آچه‌مازو برکیمسه طریق خاصده اولان قپوسنی سد ایتمکله حق مروری ساقط اولماز بناءً علیه صکره کندوسی وخانه‌سنی صاتمش ایسه مشتریسی تکرار قپویی آچه‌بیلور.

[٢] واو آدم اورایه قپو آچه‌ماز.

كتاب الشهادة [°]

١ (مسئله) : هانکی ایکی شاهددر انلرکه برخصوص

[°] (شهادت) برکیمسه‌نك بشقه برکیمسه‌ده اولان حقنی ظن وکمان اوزره دکل، مشاهده وعیان صورتیله حضور حاکمده اخباردن عبارت اولوب اخبار ایدنه (شاهد) وحق صاحبنه (مشهود له) واوته‌کینه (مشهود علیه) ونفس حقه (مشهود به) تعبیر اولنور. نصاب شهادت، زنا حقنده درت ارککدر. حدّ قذف وحد شرب وحد سرقت حقنده وقصاصده ایکی ارککدر. حقوق عبادده شهادتك نصابی ایکی ارکك یاخود برارکك ایله ایکی خاتوندر. ارککلرك اطلاعی ممکن اولمیان یرلرده مثلا اوزرینه نماز قیلنمق ایچون استهلال صبی ماده‌سنده وولادت وبکارت وعیوب نسا دعوالرنده یالکز برقادینك شهادتی دخی کافیدر. «ضرورتلر کندی مقدارنجه مقدر اولور» فحواسنجه رجالك اطلاعی ممکن اولان شیلرده یالکز خاتونلرك شهادتلری قبول اولنماز. شهادتك شرطی عقل کامل وضبط وعدالت وحریتدر. رکنی (اشهد) یعنی شهادت ایدرم دیمکدر. حکمی قاضینك بعدالتزکیه موجبنجه حکم ایلمسنك وجوبیدر. شهادتك ذکر اولنان مراتب اربعه‌سنده یعنی (١) حدودده (٢) قصاصده (٣) رجالك مطلع اوله‌مدیغی خصوصده (٤) بونلرك غیریده‌که مثلا کرك مال وکرك نکاح وطلاق ووکالت ووصیت وارث ایچون استهلال صبی ایشلرنده لفظ شهادت شرط اولدیغندن وشهادت ایسه مشاهده ومعاینه‌یی انبا ایتدیکندن انسان کوزیله کورمدیکی شیئه شهادت ایده‌من. یالکز آلتی شیده اعتماد ایتدیکی کیمسه‌دن ایشتدیکنی اخبار ایده‌بیلور. (١) نسبده: فلان فلانك اوغلیدر یاخود برادریدر. (٢) مونده: فلان آدم وفات ایتمشدر. (٣) نکاحده: فلانجه فلانجه‌یی تزوج ایتمشدر. (٤) دخولده: فلان فلانه‌یی تزوج ایدوب کوکی کیرمشدر. (٥) ولایتده فلان ذات فلان تاریخده بو بلده‌ده والی یاخود حاکم ایدی. (٦) اصل وقفده: شوراسی فلانجه‌نك وقفیدر. کما فی المتون.

حقنده ایکی اورتاق علیهنه شهادت ایتدکلرنده انلرك مشهود علیهدن یالکز بری حقنده شهادتلری جائز ومقبول اولوب دیکری حقنده جائز اولمیه؟ (جواب) : بری مسلم ودیکری غیر مسلم ایکی کشینك برعبد مشترکلری اولوبده انلردن هر بری کندی حصه‌سنی آزاد ایتمش اولدیغنه ایکی غیر مسلم شهادت ایتمش اولمق صورتنده انلرك یالکز غیر مسلم حقنده‌کی شهادتلری مقبول اوله‌بیلور. کما فی الذخائر والاشباه.

٢ (مسئله) : مشهود علیه معلوملری اولمدیغی حالده شهادتلری مقبول اولان شاهدلر هانکی شاهدلردر؟ (جواب) : شهادته شهادت ایدن شاهدلردرکه انلر مشهود علیهی بیلمدکلری حالده دخی مقبول الشهاده اولورلر. قاضی مدعیدن مشهود علیه بو اولدیغنه بینه طلب ایدر. افاده ابن الشحنة. واخذه الحموی.

معلومدرکه انسان بیع واقرار وحکم حاکم وغصب وقتل کبی ایشتدیکی وکوردیکی شیلره بلا دعوة دخی شهادت ایده‌بیلور. فقط بشقه‌سنك شهادتنه بلا دعوة شهادت ایده‌من. کرك اصل شاهد حضور حاکمده اداء شهادت ایدر ایکن دیکله‌مش وکورمش وياخود مجلس حکمك غیریده انك شهادتنی ایشتمش اولسون وکرك او شاهدك برعذره مبنی مجلس حکمه وارەمیه‌جغی جهتله شهادتنه بشقه‌سنی اشهاد ایدر ایکن ایشتمش بولنسون [°]. شاهد اصیلك دعوت واشهادی اوزرینه

[°] لان الشهادة ليست موجبةً بنفسها فيشترط فيها التحمل ولم يوجد فلا تجوز.

شهادت ايده‌بيلور. كما فى الملتقى وغيره. واشته اوحالده آنك مشهود عليهى بيلمسى لازم كليوب مشهود عليه معلومى دكل ايسه مدعى آنى بشقه‌جه اثبات ايدر. هذا هو المفهوم من الاصل.

قالديكه شهادته شهادت نوقت اوله‌بيلور؟ بونى بيانه كلنجه؛ ابن نجيم مرحوم أشباهك فنّ قواعدنده بشنجى قاعده اوله‌رق ذكر ايدوب برچوق قواعده دخى آنى اصل اتخاذ ايتديكى (الضرر يزال) قاعده‌سنده «برعذره مبنى جائز اولان او عذرك زواليله باطل اولور» ديو اكا تفريع ايتديكى قاعده‌ده ديمشدركه بو قاعده‌يه كوره شهادته شهادت خصوصنده شاهد اصيل مريض وياخود مسافهٔ سفرده اولوبده بعد الاشهاد صحت بولمق وطشره‌ده ايسه كلمك صورتنده «شهاده على الشهاده اصيلك انجق موتى ياخود مرضى وياخود سفرى ايچون جائز اوله‌بيلور» ديانلرك قولنجه اشهاد باطل اولمق لازم كلور. انتهى كلام ابن نجيم.

حموى ديركه: «ديانلرك قولنجه» الخ تعبيرى مسئله‌ده اختلاف اولديغنى انبا ايدر. بز او اختلافه مطلع اوله‌مدق. انتهى كلام الحموىّ.

فى الواقع شهاده على الشهاده حدود و قصاصك غيريده جائز و آنك مقبوليتى اتفاقا حضور اصيلك تعذريله مشروطدر. اوده موت[*]

[*] اى بموت الاصل كما فى الهداية وغيرها. لكن فى القهستانى نقلاً عن النهاية ان الاصل اذا مات لاتقبل شهادة فرعه فيشترط حياة الاصل كذا فى مجمع الانهر شرح ملتقى الابحر. وهو مخالف لما فى عامة المتون. قال فى الكنز: ولاشهادة للفرع بلاموت اصله اومرضه اوسفره.

ومرض وسفر كبى شيلردر. كما فى الغرر وغيره. وهر اصل ايچون عدد معتبردركه اصللرك شهادتنه دخى شاهد يا ايكى ار وياخود برارايله ايكى قادين اولمليدر [١]. حموى ينه ديركه: كلام ابن نجيمده برده حصر واردركه «شهاده على الشهاده انجق اواوچ صورتده جائز اولور» دينلمشدر. اوده اويله دكلدر. قنيه‌ده مذكوردركه شاهد اصيل مخدّره[٢] اولدقده آنك شهادتنه اشهادى جائزدر. اصيل حكومت حبسخانه‌سنده محبوس بولنمق صورتنده‌ده اشهاد جائزدر. محكمه حبسخانه‌سنده محبوس بولنمق صورتنده اختلاف واردر. كما فى المحيط.

٣ (مسئله): او هانكى شاهددركه مشهودله معلومى دكل ايكن لهنده ايتديكى شهادت مقبول اوله؟ (جواب): اول شاهد دركه بيلمديكى برقادين حقنده آنك ملكى اولمق اوزره مشتهر وحدود معينه ايله محدود برمحل ايچون اوقادينك ملكيدر ديو شهادت ايتمش اولور. اشته او شهادت خصافك ادب القاضيده اولان

[١] لقول علىّ رضى الله تعالى عنه لايجوز على شهادة رجل الاشهادة رجلين كما فى الدرر. قال ولايجب أن يكون لكل شاهد شاهدان متغايران بل يكفى شهادة شاهدين عن كلّ اصل اه ولايخفى انه يجوز أن يشهد عليها رجل وامرأتان لتمام النصاب. ولايشترط أن يكون المشهود على شهادته رجلاً. لانّ للمرأة ايضاً أن تشهد على شهادتها رجلين اورجلاً وامرأتين كما فى مجمع الانهر.

[٢] وهى التى لاتخالط الرجال ولو خرجت لقضاء حاجة اوللحمام انتهى مافى القنية.

بيانته كوره مقبول اولور. ذكرها ابن الشحنة فى الذخائر [١].

٤ (مسئله) : كتم شهادت كيمك ايچون جائز اوله‌بيلور ؟ (جواب) : حق، سائليله قائم اولديغى وقت شهودك برى اداء شهادت ايتمه‌بيلور. برده شاهد عادل كندى معتقدينك خلافنه حاكمك حكم ايدجكنى بيلور ايسه اداء شهادتدن كيرو قالور. وبرده حاكم شهادتنى قبول ايتميه‌جك اولديغنى بيلن شاهد كندى ناموسنى صيانةً كتم شهادت ايده‌بيلور اه من الاشباه مع الذخائر.

معلومدركه حدودده كتم شهادت اولادر. حقوق عبادده ثبوت حق كيمك شهادتنه متوقف ايسه انك كتم شهادت ايتمسى موجب اثم وعقوبتدر. تحمل شهادته متعين اولان كيمسه‌يه اندن امتناع ايتمك جائز اوله‌ماز. و اندن طلب وقوعنده [٢] اداء شهادت لازم ومتحتمدر. قال تعالى: ولا يأب الشهداء اذا ما دعوا. وقال تعالى: ولاتكتموا الشهادة ومن يكتمها فانه آثم قلبه. مجمع الانهرده ديركه بر شيدن نهى انك ضدينى امر ديمك اولمق قاعده‌سنه مبنى بو آيتلرده‌كى نهيلر اداء شهادتى امر

[١] قال وقد ذكرتها مبسوطةً فى شرحى للوهبانية اه

[٢] وجوب شهادتده طالبك يعنى مدعينك طلب و دعوت ايتمسنك اشتراطى حقوق عباده كوره‌در. عتق جاريه و تطليق زوجه كبى حق اللهده طلب ودعوت شرط دكلدر. انلرى بيلن كيمسه بلاطلب دخى شهادت ايتمك واجبدر. چونكه بو بابده تحريم فروج واردر. بونده ترك شهادت ايسه فسقه رضاديمكدر. فسقه اولان رضا دخى عين فسقدر. اه درر.

وبناء عليه اداء شهادت دخى كتماندن منزجر اولمق كبى بر فريضه‌در [*]. انجق اداء شهادتك وجوبى موضع شهادتك موضع قضايه قريب اولمسى صورتنده در. بركونده حاكمك اولديغى يره واروب دونمك ممكن اولميه‌جق درجه‌ده اوزاقده بولنان شاهد اداء شهادتى ترك ايتمكدن طولايى آثم اولماز. اكر شاهد پك مسن اولوبده يوريمكه قدرتسز بولنورسه مدعينك مركبنه يعنى آتنه و آرابه‌سنه بينه‌بيلور. والاّ فلا اه

شاهدلر متعدد اولوبده انلردن ايكيسى اداء شهادت ايتمش وشهادتلرى مقبول اولمش ايسه سائرلرينه ادا لازم وتاركى آثم اولماز. اكر بشقه‌لرينك ادا ايتدكلرى شهادت مقبول اولمامش ايسه تضييع حقى مؤدى اولمامق ايچون ادا متعين اولور. كما فى الدرر.

٥ (مسئله) : نصل اولوركه برشى حقنده ايكى مسلمك شهادتلرى مقبول اولماز ده ايكى خرستيانك شهادتلرى مقبول اولور ؟ (جواب) : او شويله اولوركه بر خرستيانك ايكيسى مسلم و ايكيسى غير مسلم درت اوغلى بولنور. وفاتى وقوعنده مسلم اولان ايكى اوغلى انك خرستيان اوله‌رق وفات ايتديكنه شهادت ايدرلر. غير مسلم اولان ايكى اوغلى ايسه انك مسلم اوله‌رق وفات ايتديكنه شهادت ايدرلر. ايشته او خصوصده

[*] كتم شهادت ايدنه (خائن) تعبير اولنور.

خرستیانلرك شهادتلری مقبول ومسلملرك شهادتلری غیر مقبول اولور . کما فی الذخائر والاشباه [*] .

بومسئله‌ده هرایکی فرقه پدرلرینك کندی دینلری خلافنده وفات ایتمش اولدیغنه شهادت ایتدکلری جهتله میراثنی یه‌مزلر . نتکیم کتاب الفرائضده بیانی کلور .

٦ (مسئله) : برکیمسه حدودیله معین بر محلك فلان کیمسه‌نك اولدیغنه شاهد ایکن ایکی عادل یعنی حسناتی سیئاتنه غالب ایکی معتبر ذات « اوراسنی صاحبی اولان فلان حالا ذی الیدی بولنان فلانجه‌یه صاتمشدر » دیو اخبار ایتمش اولملری صورتنده اوکیمسه ینه کندی بیلدیکی وجهله شهادت ایدوب او ایکی عادلك سوزینه التفات ایتمیه‌بیلور . کذلك برینك برنده اله‌جغی اولدیغنه علم و وقوفی اولان شاهدلره ایکی عادل کیمسه کلوب دائنك مدیونی ابراء ایتمش اولدیغنی اخبار ایتمش اولملریله او شاهدلر ابرادن بالذات خبیر اولمدقجه شهادتدن امتناع ایتمیه‌بیلورلر . هانکی صورتدر اوکه شاهدلره ایکی عادل کلوب برشیئی اخبار ایتمش اولملریله شاهدلر او صورتده کندی بیلدکلری وجهله شهادت ایده‌میه‌لر اوله ؟ (جواب) : نکاحه شهادت صورتیدرکه عقده شاهد اولانلره ایکی عادل کیمسه کلوب زوجك او منکوحه‌یی تطلیق ایتمش اولدیغنی اخبار ایتدکلرنده شاهدلره

[*] قال لاثبات الاسلام کما فی العدة اه قول ابن الشحنة .

ارتق زوجیت اوزرینه اداء شهادت ایتمك جائز اولماز . اکر مخبر بر اولورسه جائز اولور اه ذخائر .

٧ (مسئله) : نصل اولورکه شهود عدول برکوله‌نك آزادینه شهادت ایتمش اولدقلری حالده انلرك شهادتلری مقبول اولمیه ؟ (جواب) : کوله کندینك آزادینی منکر ایسه شاهدلرك شهادتی مقبول اولماز اه ذخائر عن العدة .

برده ایکی کشی برکیمسه‌یه برکوله صاتوبده مشتری کوله‌یی قبض ایتمامش اولدیغی صورتده بائعلر مشتری علیهنه « اوکوله‌یی آزاد ایتدی » دیو شهادت ایدرلرایسه مقبول اولماز . زیرا انلر کندیلرینی عهده‌دن ابراء ایتمك یعنی کوله‌یی تسلیم کلفتی اوزرلرینه آلماق ایستیورلر دیمکدر .

ذخائرده بوده مسئله مستقله‌در .

٨ (مسئله) : نصل اولورکه ایکی کوله کندیلرینی صاتان آدم علیهنه اقچه‌لرینی قبض ایتمش اولدیغنه شهادت ایتدکلرنده مقبول الشهاده اولمش اولسونلر ؟ مع هذا که شاهدده ولایت شرطدر . عبد ایسه اهل ولایت [*] دکلدر . (جواب) : او شویله اولورکه اوکوله‌لری اشترا ایدن آدم شرا عقبنده انلری

[*] ولایت غیر اوزرینه نفوذ تصرفدر . غیرك موافقی کرك اولسون وکرك اولمسون .
« شاء او ابی » قیدی تعریف ولایتده مأخوذ ایکن (تشریح القواعد الکلیة) کتابنده اخذ اولنمامشدر .

آزاد ايتمش بولنور . اشته او حالده انلر كندى بائعلرى اولان كيمسه‌نك استيفاء ثمن ايتمش اولديغنه شهادت ايده‌بيلورلر . قاله ابن الشحنة .

كتاب الوكالة [*]

١ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم بيك غروشه بر كوله آلمق اوزره بريسنى وكيل ايدوب پاره‌يى ويرديكى وكوله النه

[*] بو باب اشباهك فن رابعنده مذكور دكلدر. (وكاله) واوك فتحيله‌در. كسرى‌ده جائزدر. مرادفى (الجراية)در. انده جيم مكسوردر. مفتوح دخى اولور. (توكيل) و (تجريه) برينى بر ايشه وكيل قيلمقدر. (وكيل) ياخود (جرى) فعيل بمعنى مفعولدركه كنديسنه ايش تفويض اولنان كيمسه‌در. وكيل برده كوروب كوزه‌دن معناسنه‌در. او حالده بمعنى فاعلدر : حسبنا الله ونعم الوكيل.

نسفى طلبه‌ده ديركه حضرت على رضى الله تعالى عنه خصومتده بولنميوب برادرلرى عقيلى توكيل ايدرلر ايدى . عقيل بيودكده برادر زاده‌لرى عبدالله بن جعفر حضرتلرينى توكيل ايدرلر ايدى. وبيوررلر ايدى كه : «يحضرها الشيطان وانّ لها قحماً» . يعنى خصومته شيطان حاضر اولور وانك امور شاقه‌سى واردر اه

القحمة والقحم كغرفة وغرف وقحم الخصومات ما يحمل الانسان على ما يكرهه قاله الفيومىّ بعدما فسر القحمة بالامر الشاقّ . وفى كتاب الحج للبخارىّ : عن اسامة بن زيدٍ رضى الله عنهما انه قال يا رسول الله اين تنزل فى دارك بمكة ؟ فقال وهل ترك عقيل من رباع او دور . وكان عقيل ورث ابا طالب هو وطالب ولم يرثه جعفر ولا على رضى الله عنهما شيئاً لانهما كانا مسلمين وكان عقيل وطالب كافرين.

كلديكى حالده وكيله بيك غروش دها ويرمك لازم كلمش اولسون؟

(جواب) : او شويله اولوركه او آدم وكيله او بيك غروشى ويرديكى وقت وكيل انى اوينه براغه‌رق بيك غروش ويره‌سى‌يه بركوله آلوب كتورمشدر . اوه كلديكنده پاره‌يى چالنمش وكوله‌يى اولمش بولمشدر. موكلك پاره‌سى وكوله‌سى انده امانت اولديغى جهتله كنديسى ضماندن برى وموكل كوله‌نك قيمتى اولان بيك غروشى بائعه ويرمك اوزره وكيله اعطا ايله مكلفدر اه ذخائر عن العدة .

كوله‌يى وكيل كندى كيسه‌سندن بيك غروش ويررك پشين آلمش اولمق صورتنده دخى موكله مراجعت ايدر .

درروده بو مسئله سكز وجه اوزره تصوير اولنمشدر .

معلومدركه شرايه وكيل اولان كيمسه استيفاء ثمن ايدنجه قدر مبيعى حبس ايده‌بيلور يعنى يانده آليقويه‌بيلور . مال مشترا وكيلك يدنده قضارا ضائع وهالك اولدقده اكر وكيل انى استيفاء ثمن ايچون حبس ايتمش دكل ايسه موكلك مالندن تلف اولمش اولور . واكر استيفاء ثمن ايچون حبس ايتمش اولوبده او حالده تلف اولمش ايسه وكيلك مالندن تلف اولمش اولور.

٢ (مسئله) : نصل اولوركه بر كيمسه برينى معين بر شى اشتراسنه وكيل ايتمش اولديغى حالده وكيل او شيئى كندى

نفسی ایچون آلمش اولوب بیع موکله واقع اولمش اولمیه‌ ؟
مع هذا که ثمنك جنس ومقدارنجه فعل وکیل موکلك افاده‌سنه
مخالف دوشمامشدر [١]. حالبوکه برمعین شی اشتراسنه وکیل
اولان کیمسه او شیئی کندوسی ایچون اشترا ایده‌من [٢].
زیرا موکل اکا اعتماد ایتمش اولدیغی حالده او انی تغریر ایتمش
اولور. اشترا ایدر ایکن «بن بونی کندم ایچون الدم» دیسه
بیله کندوسنك اولمیوب موکلك اولور. مگرکه موکلك تعیین
ایتدیکی بهادن زیاده‌یه مثلا موکل بیك غروشه دیمش اولدیغی
حالده او ایکی بیك غروشه آلمش اوله؛ اولوقت وکیلك اولور.
چونکه موکلنك امرینه مخالفتی جهتیله کندی اوزرنده قالوب
مخالفت ضمننده کندیسی منعزل‌ده اولمش اولور. برده موکل
حاضر اولدیغی حالده وکیل «بن بونی کندم ایچون الدم»
دیر ایسه او مال وکیلك اولور. زیرا وکیل موکلی حضورنده
کندینی عزله مالك اوله‌بیلور. اما غیابنده علمی اولمیه‌رق عزل
نفسنه مالك اوله‌ماز. چونکه بوصورتده انی تغریر واردر.
(جواب): او شویله اولورکه موکل او وکیله تسمیهٔ ثمن ایتمامش
بولنور. وکیل دخی او مال معینی برینك ذمتنده اولان وياخود
عیناً کندی یدنده بولنان برمال (مثلا) بغدای مقابلنده اشترا

[١] الی هنا کلام ابن الشحنة ترجمةً. وزدت علی هذا ماتری.
[٢] أی لایکون شراؤه لنفسه متصوراً حتی لوتلفظ بشرائه لنفسه
اونواه یکون للموکل الا اذاکان حاضراً وصرح بالشراء لنفسه فانه یصح
لهلملکه عزل نفسه بحضرة موکله دون غیبته اه شرنبلالی.

ایتمش اولور. وکالتلر عرف وعادت ایله مقید اولوب عرف ناسده
ایسه اشترا اقچه ایله اوله‌کلدیکی جهتله [١] انك او اشتراسی
کندی نفسیچون اولمش اولور [٢] اه من الذخائر بزیادات
منی فی السؤال.

٣ (مسئله): هانکی وکیلدر اوکه وکالت، دوریه اولمدیغی [٣]
حالده آلك عزلنه مالك اولمیه؟ وکیل یاخود موکل وفات ایتمش
بیله اولسه وکالت باقی اوله؟ (جواب): بو، رهن حقنده تصور
اولنورکه ید عدلده [٤] یاخود یدمرتهنده [٥] موضوع بولنان

[١] شهرلرجه بویله ایسه‌ده کویلرجه مقایضه غالبدر. حتی هیچ پاره‌سز
تعیش ایدنلر یعنی حوائجنی مبادله ایله تدارك ایلیانلر پك چوقدر.
[٢] قال فی الکنز فلواشتراه بغیرالنقود اوبخلاف ماسمی من الثمن وقع
للوکیل اه لانه خالف امره فینفذ علیه وینعزل فی ضمن المخالفة اه عینی.
وقد قدمناه فیمازدناه.
[٣] وکالت دوریه آتیاً دخی مبین اولدیغی اوزره موکل طرفندن
وکیله «بن سنی نه‌وقت یاخود هرنه‌زمان عزل ایدرایسه‌م سن وکیلسین»
دینلمش اولمق صورتیله اولان وکالتدر.
ثم ان عبارة الاصل هنا هذا: «ولیست هذه الوکالة دوریة ولافی عتاق
ولاطلاق.» فتأمل انت فی الطلاق والعتاق. وبعدأن کتبت هذا رأیت فی
آخرالکنز فی مسائله الشتی یقول: «وکلها بطلاقها لایملك عزلها» لانه
یمین من جهته لمافیه من معنی الیمین وهوتعلیق الطلاق بفعلها فلایصح الرجوع
عن الیمین وهو تملیك من جهتها لان الوکیل هوالذی یعمل لغیره وهی عاملة
لنفسها فلاتکون وکیلة بخلاف الاجنبی اه عینی.
[٤] طرفینك امینی بولنان برآدمه دیمکدر. وسنزیده بیاناً.
[٥] مرتهن رهن آلان کیمسه‌در.

رهنده راهن [١] آنلردن برینی یاخود ایکیسنی ویاخود بشقه‌سنی بیع رهنه توکیل ایتمش اولوبده بیع رهنه وکالتی عقد رهنده شرط ایتمش بولنور. یعنی «میعادك حلولنده تأدیهٔ دین ایتمدیکم حالده رهنمی صاتمغه سنی وکیل ایتدم بو شرط ایله رهن ایدییورم» دیمش اولور ایسه او وکیل نه آنك عزلیله ونه مرتهنك وفاتیله نه‌ده امام ابو یوسف قولنجه کندینك وفاتیله منعزل اولمیوب وکالت وصیسنه انتقال ایدر. بونی ابن وهبان ذکر ایتمشدر. قاله ابن الشحنة.

معلومدرکه وکالتده طرفینك علمی شرطیله [٢] هم موکل عزل وکیله همده وکیل عزل نفسنه مالکدر. آنلردن برینك موتی ویاخود مطبقاً جنونی [٣] ایله دخی انعزال حاصلدر. کذلك آنلردن برینك عیاذاً بالله تعالی ارتدادیله دار حربه لحاقنه

[١] راهن رهن ویرن کیمسه‌در.

[٢] معلوم اولدیغی اوزره وکالت خبر واحد ایله ثابت اولور. مخبر کرك حر کرك عبد، کرك عدل کرك فاسق، کرك ارکك کرك قادین، کرك صبی وکرك بالغ اولسون. امامینه کوره عزل دخی بویله در. امام ابو حنیفه حضرتلرینه کوره عزل انجق عدد ویاخود عدالت ایله ثابت اوله بیلور. کما تقرر فی الاصول وصرح به فی الدرر.

[٣] جنون قلیل اغمایه ملحقدر. جنون مطبق وکالتی ابطال ایدر. اوده امام ابو یوسفه کوره بر آی وامام محمده کوره بر سنه‌در. قال وهو الصحیح اه درر وفی الشرنبلالیة: والمختار انه مقدر بشهر.

حکم حاکم تعلق ایتدکده دخی وکیل منعزل اولور [١] انجق بو صورتلرده وکیلك انعزالی حقّ غیر تعلق ایتمش اولمامق قیدیله مقیددر. اکر وکالته غیرك حقی تعلق ایتمش ایسه نه موکل وکیلنی نه‌ده وکیل کندیسنی عزل ایدەمز. نتکیم بر مدیون مالنی رهن ایدوبده عقد رهن ایتدیکی حینده دینك وعده‌سی حلولنده تأدیه وقوع بولماز ایسه رهنی صاتمق اوزره برینی توکیل ایتمش اولدقده مرتهنك رضاسی اولمدقجه او وکیل معزول و منعزل اوله‌ماز. راهن موکلك توکیل ایتدیکی ذات کرك مرتهن یعنی رهنی آلان دائن اولسون، وکرك رهن کندیسنه تودیع ایدلمش بر عدل [٢] یعنی طرفینك امینی بر کیمسه اولسون کرکسه بشقه بریسی بولنسون [٣].

[١] وکیلك موکلی علیهنه حضور حاکمك غیریده اقراری دخی باعث انعزالیدر. موکلك بالذات موکل بهه تصرف و تصدیسی وقوع بوله‌رق وکیلك اکا امتثالدن عجزی تحققنده دخی انعزال واقع اولور. نتکیم بر کیمسه برینی عبدینی اعتاق ویا کتابته یاخود بر قادین تزویجنه ویاخود بر شی اشتراسنه یاخود طلاقه ویا خلعه یاخود عبدینی بیعه وکیل ایتمش اولدقدن صکره بونلری بالذات کندیسی ایفا وایقاع ایتمش اولمقله وکیل وکالتنی ایفادن عاجز قاله‌رق وکالت بالضروره باطل اولمش اولور اه درر.

[٢] معلومدرکه رهن بر عدله دخی براغیلورکه او آدم طرفینك یعنی راهنك ومرتهنك امینی دیمکدر. و او حالده انلردن هیچ بری رهنی اندن آله‌ماز. او آدم انلردن هانکیسنه رهنی ویره‌جك اولورسه تضمین ایدر. رهن انك النده هالك اولدقده مرتهنك یدنده هالك اولمش اولور.

[٣] وکذا اذا جعل امر امرأته فی یدها ثم جنّ الزوج. کما فی الدرر. زوجه‌سنی کندی طلاقنه وکوله ویا جاریه‌سنی عتاقنه توکیل ایدن دخی عزل وکیلنه مالك اوله‌ماز. کما عرفته مما قدمناه.

كلەلم (وكالت دوريه) نك بياننه؛ وكالت دوريه (متى) ياخود (كلّما) مفهوميله اولان وكالتدركه موكل وكيلنه «بن سنى فلان ايشه وكيل ايتدم نه وقت عزل ايتدم سن بنم وكيلمسين» ياخود «هرنه زمان بن سنى عزل ايدرسەم سن بنم وكيلمسين» ديمش اولور. اشته بو نوع وكالتده دخى وكيل وكالتدن عزل اولنماز. انى عزل واخراج ايتمك ايستيان موكل صورت اولاده يعنى متى مفهومنده «عزلتك ثم عزلتك» يعنى «سنى بن عزل ايتدم ينه بن عزل ايتدم» ديملىدر. صورت ثانيەده يعنى كلّما مفهومنده «بن وكالت معلقەدن رجوع ايتدم ووكالت منجزەدن سنى عزل ايتدم» ديملىدر. بو حالده معزول اولور. كما فى الغرر والدرر.

٤ (مسئله) : نصل اولوركه بر مسلم بيع خمر ايتمك ايچون تبعەدن برغير مسلمى توكيل ايدر وتوكيلى صحيح اولور اوله؟ [*] (جواب) : او شويله اولوركه بر غير مسلم بر مسلمى وصى ايدينەرك وفات ايتمش اولوب ملكنده خمر ظهور ايتمش بولنور. وصىّ مسلم اوخمرى صاتمق ايچون طرفندن برغير مسلمى توكيل ايدر وبو توكيل بالاجماع صحيح اولور. چونكه انك بو توكيلى غير مسلم طرفندن نيابتى حكميلەدر. يوقسه خمره مالك اولمسى حكميله دكلدر. بو ايسه جائزدر اه ذخائر من وسيط المحيط.

٥ (مسئله) : نصل اولوركه بركيمسه برشيئى بالذات ايفا

[*] حالبوكه موكلك موكل به اولان ايشى يابمغه مقتدر اولمسى شرطدر. خمر ايسه مسلمه مال دكلدركه انى بيع ايدەبيلسون ؟

ايدرسه جائز اولور. اكا بر وكيل تعيين ايدرسه جائز اولماز. ايكى وكيل تعيين ايدرسه جائز اولور اوله؟ (جواب) : اوشويله اولوركه برپدر ايكى صبى اوغللرندن برينك مالنى ولايتى حسبيله ديكر اوغلنه بيع ايدەبيلور. بو بيعه يالكز بركيمسەيى توكيل ايدرسه جائز اولماز. اكر برى برطرفدن بيعه وديكرى ديكر طرفدن اشترايه وكيل اولمق اوزره ايكى كشىيى توكيل ايدرسه جائز اولور اه ذخائر. [١]

[١] بومسئلەنك جوابنده اصلك عبارەسى شودر: فالجواب انه الاب لوباع مال احد الابنين من الآخرجاز ولو وكل به وكيلاً واحداً لم يجز ولو وكل وكيلين بذلك جاز نقلها فى العمادية عن العدة.

بوبابده جامع الفصولينده كى عبارەدخى شودر (فش) جاز للاب لا للقاضى والوصىّ بيع مال احدالصغيرين من الآخر (عدة) جاز للاب ذلك لا لوكيله ولو وكل وكيلين بذلك جاز.

كتاب الاقرار [١]

١ (مسئله) : او هانكى اقراردركه تكرار اولنمسى لازمدر؟
(جواب) : اقرار بالزنا خصوصيدركه درت كرّه تكرار ايدلمش اولمدقجه حد لازم كلمز اه من الذخائر والاشباه.

ناموس انسانى محترم اولديغندن زنا يا مجلس واحدده درت شاهد ايله مع التزكيه وياخود زانينك عاقل وبالغ اولمسى شرطيله درت مجلسده [٢] درت كره اقرار ايتمسيله ثابت اوله‌بيلور. حاكم انى اوچ اقرارنده رد ايدوب دردنجيسنده اقرارينى قبول ايدرك «زنا ندر؟ نصل اولور؟ [٣] نرده زنا

[١] اقرار بركيمسه بشقه‌سنك كندنده اولان حقنى خبر ويرمكدر. سويليانه (مقر) وحق صاحبنه (مقرله) واو حقه (مقربه) دينور. اقرار لغتده برشيئى قراركير ايتمكدركه (تقرير) دخى دينور. ضدينه (انكار) و(تنكير) تعبير اولنوركه تغيير ديمكدر. قال تعالى: نكروا لها عرشها. (تنكر) تغير معناسنه‌در. قال الشاعر :

ان الذى كان لنا * تنكر العام لنا
ومابقى من جفوة * الابها عاملنا

وهذا كقول البستى :

كلكم قد اخذ الجام ولاجام لنا
فما الذى ضرّ مدير الكأس لو جاملنا

(٢) مقرك مجلسى درت اوله‌جق، حاكمك دكل. يعنى مقر درت كره كلوب اقرار ايتمش بولنه‌جقدر.

(٣) چونكه التقاء ختانين وقوع بولمامش اولور.

ايتمش [١]؟ نه زمان زنا ايتمش [٢]؟ وكيمكله زنا ايتمش؟ اولديغنى [٣] صورار. مقرّ انلرى اكر بيان ايدرسه ندباً تلقين رجوع ايدوب «احتمالكه سن لمس وياخود تقبيل ايتمشكدر وياخود بر شبهه‌يه مبنى وطء ووقاعده بولنمشكدر» دير. بونك اوزرينه مقرّ اكر اقرارندن رجوع ايدرسه اثناء حدده دخى رجوع ايتمش اولسه حاكم انك سبيلنى تخليه ايدر. اقرارندن رجوع ايتمز ايسه اوزرينه حد اقامه ايدر. (حد) ايكى نوعدر؛ محصن اولانه يعنى تأهل كورمش بولنانه كوره رجم [٤] ومحصن اولميانه كوره يوز جلده (طباق) در.

اقرار صورتيله ثبوت زناده طرفينك اقرارى لازمدر. نتكيم كتاب الحدودك التنجى مسئله‌سنده مصرحدر.

زنانك اقرار ايله ثبوتى صورتنده مالك يعنى مهر مزنيه‌نك لزومى دخى اقرارك تكررينه متوقفدر. اقرار زنا ايدن آدم اقرارينى درت كرّه تكرار ايتمش اولمدقجه مزنيه‌نك مهرينى يعنى عقر واجرينى اعطا ايله محكوم اولماز [٥].

[١] چونكه دار حربده ايديلان زنا موجب حد دكلدر.

[٢] چونكه تقادم، شهادتده مانع حددر. اقرارده دكل ايسه‌ده بونى ينه صورمق لازمدر. زيرا احتمالكه چوجقلق زماننده ايتديكى زنايى اقرار ايتمشدر.

[٣] چونكه احتمالكه موطوءه محل شبهه‌در.

[٤] اولنجه قدر طاشلامقدر. قاچار غائب اولورسه قورتيلور.

[٥] «اخذى حرام اولانك اعطاسى دخى حرام اولور» فحواسنجه مهر بغىّ دخى رشوت وربا وحلوان كاهن واجرت نائحه وزامر كبى اعطاسى اخذى كبى حرام اولانلردندر.

معلومدركه زنا ایچون استیجار ایدلمش اولان قادین ایله ایدیلان زنا کتب فقهیه‌ده موجب حد اولمیان ازنیه عدادنده مذکوردر [١]. ابن الشحنه دیرکه «بزم ایچون ظاهر الروایة [٢] خلافنده اوله‌رق بو مسئله‌ده بر جواب دها واردرکه اوده زنایه قیاساً

[١] قالوا هذ قول الامام. وقالا حدّا. وهوقول الشافعیّ. اذلیس بینهما ملك ولاشبهة ملك. فكان زناً محضاً. وله ماروی أن امرأة سألت رجلاً مالاً فابی ان یعطیها حتی تمكنه من نفسها . فدرأ عمر رضی الله تعالی عنه عنهما الحدّ. وقال: هذا مهرها. كمافی الدرر وغیره .

[٢] ظاهر الروایة مذهبمز اصحابی اولان امام ابوحنیفه وامام ابویوسف وامام محمد حضراتندن مروی مسائلدركه اكا (مسائل الاصول) دخی دینور. اومسائلك كتبی امام محمد حضرتلرینك شو آلتی كتابیدر: «مبسوط. زیادات. جامع صغیر. جامع كبیر. سیر صغیر. سیر كبیر.» بونلرك محتویاتی امام محمد حضرتلرندن ثقاتك روایاتیله ثابت اولدیغیچون (ظاهرالروایة) تسمیه اولنمشدر. بونلرك امام مشارالیهدن روایتی حد تواترده ویاخود درجهٔ شهرتده‌در. (خلاف ظاهر الروایة) مسائل النوادر دیدكلریدركه انلر ینه ائمهٔ مشارالیهمدن مرویدر . ولكن اوكتابلرده دكل، بلكه یا امام محمد حضرتلرینك كیسانیات وهارونیات و جرجانیات ورقیات كبی كتب سائره‌سنده ویاخود اصحاب ابوحنیفه‌دن حسن بن زیادك محرر وسائره كبی آثارنده یاخود امام ابو یوسف حضرتلرینك امالیسنده روایت اولنمشدر. بونلره قسم ثالث اولمق اوزره برده (واقعات) و(نوازل) واردركه اوده امام ابو یوسف وامام محمد حضرتلری اصحابی وآنلرك اصحابنك اصحابی كبی مجتهدین متأخرینك كندیلرینه واقع اولان اسئله ومراجعاتده استنباط ایتمش اولدقلری مسائلدر. بونكله مذهب حنفی مسائلی اوچ طبقه اوزره اولمش اولور. ابن عابدین مرحوم بونی ردّ المحتارده نظما ونثراً اجمال وتفصیل ایلمشدر. رحمهم الله تعالی.

دین اقرارنده دخی تكررك اشتراطیدر. مثلا بر كیمسه بریسنه بیك غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایدوبده مقرّله «بنم سنده هیچ بر الەجغم یوقدر» دیمش اولمق صورتنده مقر بریء اولور. ومقرّله بر شیئه مستحق اوله‌ماز. تا كه مقر اقرارینی تكرار ایدوب مقرّله دخی بعد التكرار انی تصدیق ایتمش اوله. او حالده مستحق اولور.» الی هنا كلام ابن الشحنة.

ابن نجیم مرحوم بونی أشباهده استغراب ایدوب «ظاهر اولان بودركه بوروایت موجود دكلدر» دیمشدر [١]. حموی ایسه انی تعقب ایدرك «ثقاتك نقل ایتدكلری شی حقنده بویله سوز سویلنمز» دیمشدر [٢].

اقرارده مقرّ لهك قبولی شرط اولمیوب ردّیله مردود اولمق معروفدر. بوده تكرارك تذكیر اولمسی صورتنده منافی دكلدر [٣]

٢ (مسئله) : بنم فلانجه‌یه شوقدر دینار دینم واردر مالنده

[١] ولفظه : والثانی من اغرب مایكون والظاهر انه لاوجود لتلك الروایة اه

[٢] حموینك اوراده‌كی «اقول هذا مما لا یقال بعد نقل الاثبات لها» قولنده (اثبات) لفظی فتح همزه ایله‌دركه ثقات دیمكدر.

[٣] «الساقط لایعود» قاعده‌سنه تیمم كی منافیمیدر؟ تأمل اولنه. تیمم ایله كیدن حدث رؤیت ماء ایله عودت ایدر. اگر بر عذره مبنی جائز اولان او عذرك زوالیله باطل اولور دیر ایسه‌ك تیممك بزجه طهارت مطلقه اولدیغنی وحق انكله ایكی فرض ادا اولنه‌بیله‌جكنی ودخول وقتدن اوّل تیمم ایتمك جائز اوله‌جغنی درمیان ایدرز.

اولمق اوزره عربی اوله‌رق «لفلان علیّ كذا كذا ديناراً» ديان كيمسه‌نك قاچ دينار تأديه ايتمسی لازم كلور؟ عطف صورتيله «لفلان علیّ كذا وكذا ديناراً» ديان كيمسه‌نك قاچ دينار تأديه ايلمسی لازم كلور؟ (جواب): بونلر عشراتی مبنیٔ تعبيرلر اولمغله [١] زياده‌يی كندی بيان ايتمدكجه اقلّ ما يتناول ايله حكم اولنوب صورت اولاده اون بر دينار وصورت ثانيه‌ده يكرمی بر دينار لازم كلور. چونكه اسماء اعداد قاعده‌سنجه حرف عطف اعداد مركبه‌نك انجق يكرميدن صكره‌سنه كله‌بيلور. كما فی الذخائر نقلاً عن العدّة.

كتاب الصلح [٢]

١ (مسئله): نصل اولوركه بر كيمسه بشقه بر كيمسه‌نك معين برشيده اولان حقنی ترك ايتمك اوزره مال معلوم اوزرينه بينلرنده صلح وقوع بولمش اولمغله حق صاحبنك حقی ساقط اولديغی حالده بدل صلح اولان مال لازم كلسون والمش اولديغی

[١] بدليل افراد التميز ونصبه.

[٢] معلوم اولديغی اوزره صلح برعقددركه نزاعی رفع ايدر. ركنی ايجاب ايله قبولدر. حكمی دعوادن براءتدر. طرفينه (مصالح) وبدل صلحه (مصالح عليه) ومدعی به اولان شيئه (مصالح عنه) دينور. وفی الصلح اطفاء النائرة. أی العداوة والشحناء. والصلح خير.

تقديرده بيله كيرو ويرمسيچون كنديسنه جبر اولنمش اولسون؟ (جواب): اوشويله اولوركه بر كيمسه بر يرك شفيعی بولنور. اوراسنی اشترا ايدن آدم شفعه‌ده اولان حقندن وازكچمسيچون بر مال تعيين ايدرك اوكيمسه ايله او مال اوزرينه اوزلاشور. اشته او صورتده شفيعك حق شفعه‌سی ساقط اولور وكنديسنه مصالح عليه اولان مالی اعطا ايتمك لازم كلمز. اخذ ايتمش اولديغی تقديرده كيرو ويرمسيچون جبر دخی اولنور. كما فی الذخائر والاشباه.

ابن الشحنه ديركه مخيره‌ده وكفالت بالنفسی اسقاط ايچون بر عوض معين اوزرينه صلح وقوع بولمق صورتنده دخی حكم بويله‌در. يعنی اختيار، صحيح وكفالت ساقط اولديغی حالده مال لازم كلمز اهـ قال علی احدی الروايتين فی الكفالة.

(مُخَيَّرَه) تعبيرنی اكلامق شو بياناتی ديكلمكه توقف ايدر: اصولده مقرر اولديغی اوزره عيوب خمسه‌كه «جذام وبرص وجنون وجبّ وعنه» دن عبارتدر مذهبمزجه موجب فسخ دكلدر. شو قدركه زوجی مجبوب يعنی مقطوع الذكر بولان قادينك طلبی اوزرينه حاكم انی درحال تفريق ايدر. زيرا تأجيلده فائده يوقدر. زوج عنين يعنی آق آغا وياخود خصیّ يعنی ايكدش اولمق صورتنده قادينك طلبی اوزرينه قاضی انی

بر سنه تأجيل ايدر [١] . بر سنه ظرفنده تقرب وقوع بولور ايسه فبها. والاّ قاضی قادينك طلب حقّ ايتمسی اوزرينه بينلرينی تفريق ايدرك زوجه برطلاق ايله مبانه دوشر . زوج تقرب ايتدم ديوبده قادين آنی انكارده بولنمق صورتنده حالا بكر اولديغی قادينلرجه خبر ويريلور ايسه قاضی قادينی تخيير ايدر. زوجنی اختيار ايتدكده حقی باطل اولور . واكر ثيّب اولمش ايسه زوج يمينيله تصديق اولنور. اشته زوجه‌نك قبل حاكمدن تخييری وقوع بولمش اولمق صورتنده زوجك «بنی بيك غروش مقابلنده اختيار ايت يعنی بنی اختيار ايدر ايسه‌ك سكا بيك غروش وار» ديمسی اوزرينه زوجه زوجنی اختيار ايتمش اولدقده اختيار صحيح اولور واقچه‌نك اعطاسی لازم كلمز.

كتاب المضاربة [٢]

١ (مسئله) : او هانكی مضاربدركه بروجه مضاربه اشترا

[١] بو برسنه مهلده فصول اربعه كچوريله‌رك معذرت زوج برضعف ورخاوته مبنی ايسه متبين وارتق عذر منقطع اولور. قادينك حقّ طلبی دخی وقت نكاحده عنينيت معلومی اوله‌مامق صورتنده‌در.

[٢] بومضاربه سير معناسنه اولان «الضرب فی الارض» دن مأخوذدر. مضارب طلب ربح ايچون اكثريا كشت وكذار اوزره اولديغندن بونام ايله ياد اولنمشدر.

(مضاربه) معلوم اولديغی اوزره برنوع شركتدركه برطرفك سرمايه‌سی وديكر طرفك سعی وعملی ايله اولور. سرمايه صاحبنه (ربّ المال) وچاليشانه (مضارب) تعبير اولنور. اهل مدينه اصطلاحنده (مقارضه) دخی مضاربه معناسنه‌در.

ايتمش اولديغی بر كوله ويا دابه‌يی انفاق واعاشه ايلمش اولديغی حالده اوانفاق اكا عائد اولوب كنديسی اوبابده متبرع اولمش يعنی رب الماله برشی لازم كلمامش اولسون؟ (جواب) : اوشول مضاربدركه ربّ المالك اكا ويرمش اولديغی سرمايه مثلا بيك غروشدن عبارت ايكن كنديسی بيك غروش قاته‌رق ايكی بيك غروشه بر كوله ويا دابه اشترا ايتمشدر. يدنده اصل سرمايه‌دن برشی قالمامش اولديغی جهتله او مضارب طوعاً كندی كيسه‌سندن انفاق ايتمش ديمكدر. مكركه ايشی ابتداسندن قاضی‌يه رفع وارجاع ايتمش بولنوبده نفقه‌يه اذن قاضی لاحق اولمش اولسون . اوحالده ربّ الماله مراجعت ايده‌بيلور . كمافی الذخائر والاشباه .

كتاب الهبة [*]

١ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم كنديسنك صغير ويا كبير اوغلنه وياخود زوجه‌سنه برشی هبه ايتمش اولسون‌ده آندن رجوع ايتمك جائز اوله‌بيلسون؟ (جواب) : اوشويله اولوركه او آدمك اوغلی ياخود زوجه‌سی يابانجی بر آدمك مملوكلری

[*] هبه باغشلامقدر. مادهٔ اصليه‌سی (وهب) در. بناءً عليه باغشلايانه (واهب) وباغشلانان ماله (موهوب) وباغشلاديغی كيمسه‌يه (موهوب‌له) تعبير اولنور. (استيهاب) برمالك هبه اولنمسنی طلب ايتمكدر. (اتّهاب) تشديد تاء ايله قبول هبه ايلمكدر.

بولنور [١] مملوكه اولان هبه ايسه افنديسنك اولمغله آندن يعنى يابانجى يه اولان هبه دن رجوع صحيح اولور . كما فى الذخائر والاشباه .

حموى ديركه مالكى يابانجى ايله تقييدك وجهى بودركه مملوكك مالكى يابانجى اولميوبده كنديسنك قريب غير محرمى اولورايسه اكا عائد اولان هبه دن رجوع ينه صحيح اولماز اه [٢].

معلومدركه هبه قبض ايله تمام اولور. موهوب له موهوبى قبض ايتمامش اولدقجه واهب هبه سندن رجوع ايده بيلور . قبض ايتمش اولدقدن صكره آنك رضاسى ياخود حاكمك حكم وقضاسى اولمدقجه واهب هبه دن رجوع ايده مز يعنى ويرديكنى كيرو آله ماز . برطاقم موانع رجوع واردركه هبه ده آنلر اولدقجه حاكم دخى هبه يى فسخ ايليه مز . موانع رجوع كه هبه دن رجوع اولنمغه مانع اولان شيلر ديمكدر شو بيتده :

ومانع عن الرجوع فى الهبه * ياصاحبى حروف دمع خزقه [٣]

[١] بركيمسه آخرك هنوز مملوكه سى بولنان جاريه سنى انك اذن وتزويجيله تزوّج ايده بيلور . نكاح وطلاق واستمتاعى اكا ورقبه سى واستخدامى وحاصل اولان ذرّيتى افنديسنه عائد بولنور . او كيمسه انده مشروعاً قضاء وطر ايتمش اولور . حرّه استنكاحنه ذى قدرت اولميانلر ايچون بورخصتدر . ذلك لمن خشى العنت منكم وأن تصبروا خيرلكم . أى صبركم عن نكاح المملوكات خيرلكم لئلا يصير الولد رقيقاً .

[٢] قرابت قريبه رجوعه مانع اولديغى كبى مملوكيته دخى مانع اولوب قرابت غير قريبه ايسه رجوعه غير مانع اولمغله بونده نظر واردر .

[٣] خزقه خزقاً من باب ضرب طعنه . فكأنه شبه الدمع بالسنان .

مرموز اولديغى اوزره يديدر . آنلرى شو شو تركيب : (دمع خزقه) رمزاً جامعدر . (د) زيادهٔ متصله يه (م) واهب ايله موهوب لهدن برينك موتنه (ع) عوضه (خ) ملكدن خروجه (ز) زوجيته (ق) قرابته (ه) موهوبك هلاكنه اشارتدر .

ايمدى : موهوب عبد صغير اولوبده بيومك و زبون ايكن سمورمك وارض اولوبده اوزرنده غرس ويابنا احداث ايدلمك وقماش اولوبده بيچيلوب ديكلمك وبوياسز ايكن بوياغق وكوله ويا جاريه اولوبده تعليم قراءت وكتابت ايدلمك كبى زيادهٔ متصله [١] حاصل اولديغنده [٢] وعاقديندن برينك وفاتى وقوعنده [٣] وهبه يه عوض وبدل ومكافات اولمق اوزره كرك موهوب له جانبندن وكرك بشقه بركيمسه طرفندن برشى ويرلدكده [٤] وموهوب هرنه صورتله اولور ايسه اولسون

[١] زيادهٔ منفصله مانع رجوع دكلدر : موهوبك قيمتى آرتمق وموهوبه طوغرمق كبى كه طوغرمق صورتنده واهب انادن رجوع ايده بيلور . ياورى ياخود چوجق موهوب لهه قالور . موهوب ، ثوب اولوبده يالكز بيچلمك صورتنده دخى حقّ رجوع باقيدر . ديكلمش ده اولورسه رجوع اوله ماز .

[٢] موهوب بغداى ايسه اوكودلمك وبكر جاريه ايسه افتضاض ايدلمك كبى اسمى دكشمك دخى مانع رجوعدر .

[٣] اكر مرض موتنده هبه ايدوبده وفات ايتمش اولورسه ورثه رجوع ايده بيلور اه داماد . ايكنجى مسئله بونى ناطقدر .

[٤] بلا رحم اولان قرابت يعنى قرابت نسبيه نك غيريسى بو بابده معتدّ به اولمديغى ومثلا سوت برادره وقاين والده لره واوكى اولاده ودامادلره وكالينلره ايديلان هبه دن رجوع صحيح اولديغى كبى محرم اولميان قريبك قرابتى دخى كافى ومعتبر دكلدر . بناءً عليه عموجه زاده يه اولان هبه دن دخى رجوع صحيحدر .

موهوب لهك ملكندن چيقدقده وزوج ايله زوجه‌دن برى
بينلرنده زوجيت قائم ايكن برى ديكرينه بر شى هبه وتسليم
ايلمش اولدقده وموهوب له واهبك اصول وفروعى وبرادرى
وهمشيره‌سى و برادرزاده و همشيره‌زاده‌سى و عموجه‌سى
وخاله‌سى كبى قريب محرمى [١] بولندقده وموهوب موهوب له
يدنده هالك وتالف اولدقده رجوعه محل قالماز [٢] .

٢ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم بر آدمه بر جاريه هبه
ايتمش اولسون‌ده موهوب له اوجاريه‌يى وطء واستفراش ايلمش
بولنديغى حالده واهبك وفاتى وقوع بولمغله هبه ردّ اولنوب
عُقْر اعطاسى يعنى موهوب لهك بدل بكارتى ويره‌سى لازم
كلسون ؟ (جواب) : او شويله اولوركه واهب آنى مرض
موتنده هبه ايتمش ووفاتى وقوعنده جميع مالنى مستغرق دينى
ظهور ايلمش اولور. اوحالده قابل فسخ اولان تصرفاتى فسخ
اولنور. كتاب البيعك برنجى مسئله‌سنه باق .

٣ (مسئله) : او هانكى شيدركه انسان آنى بشقه‌سنه هبه
ايدوب قبول واقع اولدقدن صكره موهوب له واهبه آنك ثمننى
ويرمك لازم كلسون ؟ (جواب) : اوشى مُسْلَم فيهدر. يعنى

[١] هلاك خصوصنده سوز موهوب لهكدر. زياده‌ده واهبكدر.
اه ملتقى . يعنى موهوب‌له متصلا ازدياد ادعا ايدوب واهب انى انكار
ايتدكده سوز واهبك اولور اه مجمع الانهر.

[٢] عوضه مستحق چيقدقده هبه‌يه رجوع ايدر. هبه‌يه مستحق
ظهورنده عوضه رجوع ايدر اه مجمع الانهر عن خزانة الفقه.

سَلَمْدَه [١] مبيع واقع اولاندركه ربّ سلم اولان كيمسه آنى
مسلم اليهه هبه ايتدكده مسلم اليه بولنان كيمسه رأس المالى ردّ
واعاده ايتمك لازم كلور. چونكه بو هبه اقاله[٢] منزله‌سنده‌در.
ربّ سلم «بن سنى مسلمك فيهك نصفندن ابراء ايتدم» ديمش
اولمق صورتنده دخى مسلم اليه رأس المالك نصفنى ويرمك لازم
كلور. چونكه سلم برنوع بيعدر . بيعده دخى انسان بر شى
اشترا ايدوبده بعده بائعه قبل القبض «بن سكا بونك نصفنى
باغشلادم» ديوب بائع دخى قبول ايتدكده بوصورت او نصف
حقنده نصف ثمن ايله اقاله اولمش اولور اه ذخائر. واوجزه
ابن نجيم غاية الايجاز .

[١] سلم - بائع برشيئى كنديسنه دين اوله‌رق صاتمقدركه پيشين‌پاره
ايله ويره‌سى‌يه مال آلمق تعبير اولنور. مثلا زماننده شوقدركيله محصول
آلمق اوزره پاره‌سنى اوّلجه ويرمكدر.
بائع (مسلم اليه) ومشترى (ربّ سلم) ومبيع (مسلم فيه) وثمن (رأس
المال) در .
وفى الحديث : من أسلم منكم فليسلم فى كيل معلوم و وزن معلوم الى
اجل معلوم.
ميمه بدل فاء ايله «من أسلف فى شئ فليسلف» الخ دخى روايتدر.
وفى النوابغ : الاسلاف اتراف والاسراف اتلاف.

[٢] اقاله - عقد بيعى رفع ايتمكدركه بازارلغى بوزمق تعبيراولنور.

كتاب الاجاره [١]

١ (مسئله) : نصل اولورکه بر کیمسه اجرت معینه ایله بر آدمی معین بر ایش ایچون کرالامش اولسون ده او ایشك تمامنده او آدمه اجرتك یالکز اوچده بری ویرمك لازم کلسون ؟ (جواب) : او شویله اولورکه بر آدم عملده بری برینك اورتاغی اولمیان اوچ کشی‌یی بر ایش ایچون اجرت ایله طوتار. آنلردن یالکز بری او ایشی تماماً کورمش اولور. اشته اکا او حالده اجرتك ثلثی ویرمك لازم کلوب دیکر ایکیسنه برشی ویرمك لازم کلمز. چونکه بر ایشك اجیری اوچ کشی اولدقده هر برینه ایشك اوچده بر پایی اصابت ایدر. آنلر ایسه بینلرنده اورتاق اولمدقلرندن[٢] ایچلرندن بری ایشی اتمام ایدیویرمکله دیکرلری ایشك ایکی ثلثنده متطوّع قالمش اولور اهـ ذخائر.

[١] بو باب کرچه اشباهك فنّ رابعنده معقوددر آنجق ذخائردن اخذاً ایچنده مذکور اولان برمسئله کتاب الحیله عائد اولدیغندن اخذ وترجمه اولنمشدر.

(اجاره) فعاله وزننده‌در. (اجابه) وتخلیص معناسنه اولان (اجاره) کبی افعال وزننده دکلدر.

[٢] چونکه شرکت أعمالده شریکلر یکدیکرینك وکیلیدر و مشترکاً تقبل ایتدکلری ایشی بالذات برر برر ایفایه مجبور دکللردر.

كتاب العارية [°]

١ (مسئله) : او هانکی شیدرکه برکیمسه آنی عاریت آلمش اولدیغی حالده صاحبی ایستدکده آلمغه مقتدر اولمیوب مستعیر آنی منع ایده‌بیلور اوله ؟ (جواب) : او آندرکه بر آدم آنی اوزرنده غزا ایتمك اوزره صاحبندن عاریت آلمشدر. صاحبی دار حربده آنی آلمق ایستدکده شرا یاخود کرا ایله بشقه برحیوان تدارك اولنه‌میه‌جق بر یر ایسه استرداد ایده‌میوب اجرت مثلیله ترك ایدر.

یاغ طلومی اعاره ایدوبده ایچنده یاغ بولندیغی حالده

[°] عاریة لفظی تداول معناسنه اولان (تعاور) دندرکه وزنی فتح فاء وعین ایله (فعلیة) در. کلمه اجوفدر. یاءسز اوله‌رق (عارة) دخی او معنایه‌درکه آنك وزنی فتحتین ایله (فعلة) در. قال الشاعر وهو عبدالله ابن همام السلولی:

فأخلف وأتلف انما المال عارة * وکله مع الدهر الذی هو آکله
فاهون مفقودٍ وایسر هالك * علی الحیّ من لایبلغ الحیّ نائله

(عاریة) لفظنده یا مشدد اولدیغی ایچون جمعی دخی تشدید یاء ایله (العواریّ) در: هم یتعاورون العواریّ ویتعوّرونها. اذا أعار بعضهم بعضاً. شعرده أفراداً وجمعاً تخفیف اولنه‌بیلور. قاله الفیومی. صاحب صحاح «کأنها منسوبة الی العار لانّ طلبها عار وعیب» دیمسی عیبدر. استعاره فعل نبیدر. قاله الشرنبلالی.

(عاریة) عوضسز تملیك منفعتدر. فعلنه (اعارة) وفاعلنه (معیر) وطالبنه (مستعیر) تعبیر اولنور. (استعاره) عاریت ایسته‌مکدر.

بیابانده آنی کیرو آلق ایسته‌مك ویركیمسه‌یه كمی یاخود قایق
اعاره ایدوبده دكزك اورتاسنده آنی ایسته‌مك دخی بوقبیلدن
درکه مستعیر آنی ویرمیه‌بیلور. معیر آنلری اجر مثل ایله براغور.

چوجغه سوت ویرمك اوزره بریسنك جاریهٔ مرضعه‌سنی
استعاره ایتمش اولان کیمسه‌نك چوجغی او مرضعه‌نك ممه‌سنه
آلشوب آندن آیرلماز اولدیغی صورتده دخی معیر کندی
جاریه‌سنی مستعیردن استرداد ایده‌من. اجر مثل ایله ترك ایدر [*].

رهن مستعارك (عاریت رهنك) دخی تأدیهٔ دیندن اوّل
حکمی بودر. یعنی بر کیمسه بورجنه رهن ایتمك اوزره بریندن
عاریت بر مال آلمش اولوبده صاحبنك اذنیله او مالی رهن ایتدکدن
صکره بورجنی اوده‌مدین معیرانی استرداد ایده‌من. کذا فی الذخائر
والاشباه.

سلاح استعاره‌سی صورتنده معیر آنکله برینی ظلماً اولدرمك
اوزره استرداد ایتمش اولمسی تقدیرنده دخی مستعیر آنی
ویرمیه‌بیلور. زاده ابن نجیم.

بر کیمسه کندی اراضیسنی برینه اوّلا اجاره وبعده
اعاره ایتمش اولمق تقدیرنده اعاره اجاره‌یی فسخ ایتمش اولمغله

[*] زیرا عرفاً معروف اولان شی شرطاً مشروط کبیدر. بناءً
علی ذلك حمال وقایقجی کبی اجرت ایله خدمت ایدن مقوله آدملری اجرت
سوزی ایتمیه‌رك استخدام ایلك ومعدّ للاستغلال اولان محلی سکنی ایدنمك
اجرتی مستلزمدرکه حین ادّعاده اجر مثل ایله حکم اولنور.

مستعیر انده اکین اکمش بولنمق صورتنده دخی حکم بو درکه
معیر او اراضی‌یی استرداد ایده‌من. زیرا بونده مستعیری
اضرار واردر. قاله ابن الشحنة.

كتاب الوديعة [١]

١ (مسئله): نصل اولورکه مودع نزدنده بولنان ودیعه
قضارا هالك اولمقله قیمتیله مودعه رجوع ایدر اوله؟ یعنی او
ودیعه‌نك قیمتنی دالك فتحیله اولان مودع دالك کسریله اولان
مودعدن طلب ایتمکه حقلی بوله؟ (جواب): اوشویله اولورکه
بر آدم غصب ایتمش اولدیغی برمالی بریسنك نزدینه ودیعه ایدر.
اومال اوکیمسه‌نك نزدنده آنك صنعی اولمیه‌رق تلف اولور.
مالك اصل صاحبی قیمتنی طلبده غاصبه یاخود آنك مودعنه

[١] ودیعه ترك معناسنه اولان ودعدن (فعیله) اولمغله «المال المتروك
عند انسان یحفظ» ایله تعریف اولنورکه حفظ ایچون برآدمه براغیلان
مال دیمکدر. قال علیه الصلاة والسلام: لینتهین اقوام عن ودعهم الجماعات.
ای عن ترکهم ایاها.
اوفعله یعنی امانت براقمغه (ایداع) وبراغانه دالك کسریله (مودع) وقبول
ایدنه دالك فتحیله (مودع) دینور. (استیداع) دخی ودیعه قبول ایتمکدر.
آنك اسم فاعلی کسر دال ایله (مستودع) درکه ودیعه قبول ایدن دیمکدر.
(امانت) لفظی ودیعه‌یه وعاریته واجاره صورتیله اولانه وبلاعقد وقوعه
کلمش بولنانه شاملدرکه بونلردن اعمدر.
امانت بجمیع اقسامها مضمون دکلدرکه امینك صنع وتقصیری اولمیه‌رق
ضائع اولدیغی تقدیرده تضمین یوقدر. مضمون اولان مغصوبدر.

مراجعتده مختار اولمغله مودعك تضمينني اختيار ايتمش بولنور. اوحالده مودع آنى بعدالتضمين قيمتنى آلمق اوزره مودعه مراجعت ايدر. كمافى الذخائر [١].

معلومدركه غاصبك مودعى اتفاقا ضامندر. مالك ديلرسه غاصبه وديلرسه مودعه تضمين ايتديرر. غاصبك تضمين ايتمسى دركاردر. مودعك تضمين ايتمسى دخى آنى غاصبدن مالكنك رضاسى اولميه‌رق قبض ايتمش اولمسندندر. مودع آنك غاصب اولديغنى بيلميه‌رك وديعه‌سنى قبول ايتمش اولوبده ضمانى چكديكى تقديرده غاصبه رجوع ايده‌جكنده سوز بر دركه آنده شك وشقاق يوقدر. غاصب اولديغنى بيلديكى تقديرده حكم ينه بويله اولمق ظاهردر [٢].

٢ (مسئله): هانكى مودعدر اوكه استيداع ايتديكى مالى

[١] بو مسئله اشباهده محلنك غيريده اولمق اوزره كتاب العاريه‌ده شو وجهله مذكوردر: «أىّ مودع ضمن بالهلاك؟ فقل اذا ظهرت مستحقة». حموى ديركه (ظهرت) فعلنك فاعلى مودع لفظندن مفهوم اولان وديعه‌يه راجع ضميردر. وديعه‌نك مضمونه بالهلاك اولمسى مودعك آنده اولان يدينك يد حفظ اولميوب يد غصب اولديغى مؤخراً معلوم اولمسندندر اه

ابن نجيم مرحوم مؤخراً كتاب الغصبده بومسئله‌يى «أىّ مودع يضمن بلاتعد؟ فقل هومودع الغاصب» ديو تكرار ايتمش اولديغى حالده حموى مرحوم تنبه ايتمامشدر.

[٢] وحكى ابواليسر أنه لايرجع. واليه اشار شمس الائمة. كذا فى النهاية اه درر. ومثله فى شرح الكنز للعلاّمة العينىّ

صاحبنك امرى خارجنه چيقارمامش اولديغى وامرى مقتضاسنه امتثال ايلديكى حالده زيانى چكر اولسون؟ (جواب): بو اول مودعدركه بركيمسه اكا برمال ايداع ايدوب وفاتندن صكره آنى ورثه‌سندن فلانجه‌يه ويرمك اوزره امر وتنبيه ايتمش اولمغله بعد وفاته مودع آنى او وارثه اعطا وتسليم ايتمشدر. ايشته اوحالده سائر ورثه‌نك طلبلرى اوزرينه اومودع آنى تضمين ايدر. كمافى الذخائر والاشباه [١].

معلومدركه ميتك ثلث مالنده نفاذ وصيتى اجنبى‌يه كوره‌در. وارثى حقنده‌كى وصيتى ولو ثلث مالندن اولسون نافذ دكلدر [٢].

٣ (مسئله): نصل اولوركه بركيمسه اقرار وديعه ايتديكى ومقرٌّ له ودها محتاج تصديقى اولانلر دخى آنى تصديق ايلديكى حالده قاضى اومالى صاحبنه ويرمك اوزره اكا امر ايتمش اولميوبده بشقه‌سنه اعطاسنى امر وحكم ايلمش بولنسون؟ (جواب): او شويله اولوركه برآدم مديوناً وفات ايدوب بر اوغل و (مثلا) بيكده غروش ترك ايدر. اوغل: «بوپاره فلانجه‌نكدر؛ بابامك نزدنده وديعه ايدى.» ديوب فلانجه دخى

[١] وجه الضمان انّ الوديعة بعد موته تصير موروثةً لجميع الورثة فليس له أن يدفعها الى بعضهم وان امره بذلك المودع اه حموى.

[٢] واعترض بانّ تولى الشارع فى الثلثين لاالكلّ فلم لايجوز وصيته للوارث من الثلث؟ والجواب انّ قوله عليه السلام «ألا لاوصية للوارث» نفى جنس الوصية فيقتضى أن لاتبقى وصية مشروعة فى حقه اصلاً. ولانّ تخصيص الوارث بالذكر يدلّ على ذلك لانه وغيره فيما وراء الثلث سواء اه مرآة.

آنی مصدق اوله‌رق کلوب امانتنی ایستر. میتك دائنلری دخی آنی بوخصوصده تصدیق ایدرلر. قاضی اوپاره‌یی میتك دیننه محسوباً غرمایه تقسیم ایدوب ودیعه ادعا ایدنه ویرمز. زیرا وارثك ودیعه اقرار ایتمسی وغرمانك آنی اوبابده تصدیق ایلملری صحیح دکلدر. وارثك اقرارینك صحیح اولمامسی شونك ایچوندرکه ترکه‌نك مستغرق دیون اولمسی ورثه‌نك مالکیتنه مانعدر. اوحالده وارث ملك غیری اقرار ایتمش اولمغله اواقرار معتبر اولماز. غرمانك اقرارلرینك صحیح اولمامسی قاضی آنلری میت علیهنده تصدیق ایتمدیکندندرکه میتك بورجلی اوله‌رق قالمسنی موجب اوله‌جق حالده قاضی انلری تصدیق ایده‌مز. شوقدرکه قاضی اوپاره ایله اله‌جقلیلرك حقنی اوده‌مش اولدیغی صورتده ودیعه مدعیسی انلره مراجعت ایدوب اقرارلریله انلردن ودیعه‌سنی استیفا ایدر. بونی صدرشهید ادب القاضیده[١] ذکر ایدوب «ودیعه حقنده بویله اولدیغی کبی اجاره‌ده ومضاربه‌ده وعاریت ورهنده دخی حکم بودر وبوعجائب مسائلدندر انجق صاحب کتاب یعنی خصاف جانبندن معروف اوله بیلدی» دیمشدر. رحمه الله تعالی. ذکره ابن الشحنة. وانتحله الحموی.

[١] کتاب ادب القاضی اك اوّل ابویوسف طرفندن بطریق الاملاء تألیف اولنمشدر. بعده متعدد (ادب القاضی) لر یاپیلمشدر. اك مشهوری ٢٦١ سنه‌سنده متوفی امام ابو بکر احمد بن عمرو الخصافکدر. بوراده مقصودده اودر. (صدرشهید) دیو معروف اولان و٥٣٦ سنه‌سنده قتیلاً وفات ایدن امام برهان الائمه عمر حسام الدین آنك شارحیدر.

کتاب المکاتب[١]

١ (مسئله) : اجانبك یعنی عاقدلردن بشقه‌سنك نقض ایده بیله‌جکی کتابت[٢] هانکی کتابتدر؟ (جواب) : کتابته کسیلان عبد، مدیون دوشر ایسه دائنلر آنك کتابتنی نقض ایده بیلورلر. کذا فی الذخائر والاشباه.

معلومدرکه کتابت، رهن وکفالت وعقدامان کبی برجانبدن لازم وبرجانبدن جائز اولان عقودددندر. (رهن) مرتهن جانبنده جائز وبعدالقبض راهن جانبنده لازمدر. (کفالت) طالب طرفنده جائز وکفیل جانبنده لازمدر[٣]. (عقدامان) حربی جانبنده جائز ومسلم جانبنده لازمدر. (کتابت) دخی عبدجانبنده جائز وسید جانبنده لازمدر. عبدمکاتب افندیسنك ملکندن

[١] مفاعله بابندن اسم مفعول صیغه‌سی اوزره‌در. رقبة وذاتاً هنوز مملوك اولوبده یداً وتصرّفاً حرقلنمش اولان عبد دیمکدر. کتاب الایمانك یکرمنجی مسئله‌سنك هامشنده تعریف اولنمشدر.

[٢] مکاتب لفظنك مأخذ اشتقاقیدر. بوکتابت دخی تحریر ایله تفسیر اولنور اما بوتحریر یازویی تبییض ایتمك معناسنه دکلدر. بلکه عبدی حرقیلمق معناسنه‌در: الکتابة تحریر المملوك یداً فی الحال و رقبةً فی المآل.

[٣] کفالتك انعقادندن صکره کفیل کندیسنی کفالتدن چیقاره‌مازه مکرکه دین ذمت مدیونه ترتب ایتمدین مثلا فلانجه‌یه صاتاجغك مالك ثمننه ضامنم دیوبده صاتش وقوع بولمدین کندیسنی کفالتدن اخراج ایلمش یعنی بن کفالتدن واز کچدم سن او آدمه مال صاتمه دیمش اولسون.

اعتاقدن بشقه بر طريق ايله چيقماز. يعنى افنديسى آنى صاتاماز. باغشلايه‌ماز. رهن ايده‌مز. بدل كتابتى تأديه‌دن عبد مكاتب عاجز قالدقده قضا ياخود رضا ايله كتابت منفسخ اوله‌رق كوله افنديسنك ملكنه عودت ايدر اولديغى كبى يده مالك بولنمق حسبيله مديون دوشدكده دخى دائنلر آنك كتابتنى نقضه قادر اولورلركه حاكم فسخ كتابتى حكم ايتمكله او كوله كندى بورجنه بدل صاتيلور وياخود اله‌جقلرينه بدل انلره ويريلور. جانى اولمسى صورتنده دخى حكم بويله‌در.

٢ (مسئله) : نصل اولوركه بر كيمسه كوله‌سنى مكاتب ياخود مدبر [*] قيلمش اولديغى و مكاتبده عجز تحقق ايتمديكى حالده او كوله‌يى مؤخراً صاته بيلسون وبيعى صحيح اولسون؟ (جواب): او شويله اولوركه او كيمسه حربى اولان عبدينى دار حربده مكاتب وياخود مدبر قيلمش ومؤخراً آنى دار اسلامه اخراج ايلمش بولنور. دار حربده‌كى فعلنه اعتبار اولنمامغله آنى بيع ايده بيلور. عبد مدبر عياذاً بالله تعالى مرتد اولوب دار حربه لاحق اولدقدن صكره افنديسى اكا بتكرار اسراً مالك اولمق صورتنده دخى آنى بيع ايده‌بيلور. كما فى الذخائر.

[*] معمر وزننده عتق و آزادى افنديسنك موتنه تعليق ايدلمش اولان عبددر. اوده بن بو خسته‌لكمده ياخود بو سفرمده وياخود اون سنه‌يه قدر اولورسه‌م وياخود فلانجه وفات ايدرسه سن حرسين كبى مقيد اولمامق صورتنده نه صاتيلور نه‌ده رهن وهبه ايديلور. آنجق استخدام وايجار اولنور. افنديسنك وفاتنده ثلث مالندن آزاد اولور.

مكاتبك ارتداد والتحاقى صورتنده‌ده حكم بودر. اه اشباه [١].

كتاب المأذون [٢]

١ (مسئله) : او هانكى عبددركه آنك اذنى افنديسنك سكوتى ايله ثابت اولميه؟ يعنى افنديسى او كوله‌يى بيع وشرا ايدر ايكن كوروب سكوت ايتديكى واخذ واعطادن منع ايتمديكى حالده او عبد، مأذون اولمش اولميه؟ حالبوكه عبد، افنديسنك فكّ حجر ايدوب بيع وشرايه آنى بالصراحه مأذون قيلمسيله مأذون اولديغى كبى بالدلاله دخى مأذون اوله بيلوركه افنديسى آنى بيع وشرا ايدر ايكن كوروب سكوت ايتمكله دخى آنك حقنده اذن ثابت اولمش اولور. (جواب) : او كوله قاضينك كوله‌سيدركه حكام بحسب العاده بيع وشرايه مباشرت ايدر اولمدقلرى جهتله انلرك كوله‌لرى او حكمدن استثنا ايدلمشدر. قاضى كندى كوله‌سنى بيع وشراده كوروب سكوت ايتمكله آنى مأذون قيلمش اولماز. صراحةً اذن ويرمش اولمدقجه او كوله محجوردر. مأذون دكلدر. كما فى الذخائر والاشباه.

[١] اشباهده بو مسئله حربينك دار حربده‌كى كتابت وتدبيرى صورتنده تصوير اولنمشدر. جواب اخيركه ارتداد صورتيدر مولانك مسلم اولمسيله تقييدى اقتضا ايدر. وهو ظاهر عبارة الذخائر فى الصورتين.

[٢] اصطلاح فقهاده (مأذون) حجرى فكّ ايديلوب تصرفنه اذن ويرلمش اولان كوله‌در. كوله‌يه اختصاصى يوقدر. جاريه‌يه و محجورينده

ولكن اخذواعطايه اذن عداولنان عقود ربح قصداولنديغنه دلالت ايدن عقد مكررلردر. يوقسه فلان‌شيئى آل ياخود فلان شيئى صاتيوير ديمك كبى يالكز برعقدك اجراسنى امر، اخذ واعطايه اذن دكلدر. او، توكيل وارسال قبيلندن برشيدر. برده ملك‌اجنبى‌يى بيع واشتراايدر اولميدر. كمافى الغرروغيره. فليحرر.

كتاب الغصب [*]

١ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم برشيئى استهلاك ايتمش

اولان صبى وصبيه‌يه دخى شاملدر. (مأذون‌له) عبدايله صبى و(مأذون لها) امة ايله صبيه‌در. بو اسم مفعولك فعلى باب‌رابعدن اولوب لام ايله استعمال اولنه‌كلديكندن ناشى طوغريسى (مأذون‌له) دينلمكدر. قال تعالى: لم اذنت لهم. (مشترك) كلمه‌سنده اولديغى كبى بونده دخى حذف وايصال ايدلمشدره نسفى ديركه اذنك حقيقتى اعلام وقولاغه ايصال كلام ديمك اولديغى ايچون اذنده استماع آذان مشروطدر . ولهذا امام ابو حنيفه وامام محمد رحمهما الله تعالى حضرتلرى «زوجه‌سى كندندن اذنسز بر يره چيقمامق اوزره يمين ايتمش بولنان آدم زوجه‌نك ايشتميه‌جكى وجهله اكا اذن ويرمش اولوبده زوجه چيقمش بولندقده حانث اولور» ديمشلردر. اذن ايله اذن ماده‌ده متحددر . واذن اذندن مأخوذدر.

روى عن النبىّ صلى الله تعالى عليه وسلم: انه كان يركب الحمار ويخصف النعل ويرقع الثوب ويحلب الشاة ويجيب دعوة المملوك. هو حضور ضيافةً المأذون له اه

[*] غصب بر مال متقوّم محترمى مالكنك اذنى اولميه‌رق آچيقدن آلمقدر. آلانه (غاصب) وماله (مغصوب) وصاحبنه (مغصوب‌منه) تعبير اولنور. (غصب) مصدردر مغصوب معناسنه اسم‌دخى اولور واوحالده

اولديغى حالده ايكى شيئى تضمين ايتمك لازم‌كلور اوله؟ (جواب): ايكى قنادلى برقپونك برقناديني وبرچفت آياق قابنك تكنى استهلاك ايدن كيمسه ايكيسنى بردن تضمين ايتمك لازم‌كلور. كمافى الذخائر والاشباه والنظائر [١].

٢ (مسئله) : نصل‌اولوركه بركيمسه برشيئى غصب ايدوب بعده آنى الديغى كبى صاحبنه تسليم ايتديكى حالده ضماندن برى اولمش اولميه؟ (جواب) : اوشويله اولوركه اوكيمسه غصب ايتديكى شيئى اخذ ورد ندر هنوز بيلميان برصبىّ غير مميزدن غصب ايتمش وبعده اكا ردّ وتسليم ايلمشدركه اوحالده او آدم برىءالذمه اولمش اولماز اه ذخائر [٢].

٣ (مسئله) : نصـل اولوركه بر آدم بر آدمك مالنى غصب

(غصوب) دبو جمعلنور. (اغتصاب) دخى غصب‌ايتمكدر. انك بر معناسى‌ده قادينك جبراً ناموسنه لكمكدر : اغتصبت فلانة نفسها . بالبناء المجهول اذا وطئت مقهورةً غير طائعة.

(غصب) مال متقومده اوله‌جغندن فقهاً « فلان فلانك زوجه‌سنى (ياخود) خمرينى غصب ايتدى » دينلمز . (محترم) قيدى مال حربيدن احترازاً در . غصبك حكمى مال غير اولديغنى بيلنه كوره كناه اولمق ومغصوب موجود ايسه عيناً كيرو ويرمك و دكل ايسه مثلاً ويا قيمةً اوده‌مكدر.

[١] قيل عليه يخالفه مافى البزازية : اتلف فرد نعل انسان ضمن المتلف لاغير كما لوكسر حلقة خاتم يضمن الحلقة لاالفص ّ اه حموى.

[٢] بو بابده اشباهك عباره‌سى اشملدركه (صبى) بدلنده اوراده (لايعقل) دينلمش اولمغله مجنونه دخى شامل بولنمشدر.

ايتمش اولمغله مغصوب منه اولان آدم غاصبه كفالتی وهيچ بر مناسبتی اولميان بشقه بر آدمه آنی اودتديره بيلمش اولسون؟ (جواب) : اوشويله اولوركه بر آدم بر آدمدن برشی غصب ايتمش اولدقدن صكره بشقه بريبانجی آدم اومال مغصوبی اتلاف ايتمش بولنور. مغصوب منه بو حالده انلردن هرهانكيسنه ديلرسه مالنی اكا تضمين ايتدرمكده مختار اولمغله متلفك تضمينني ترجيح ايتمش اولور.

٤ (مسئله) : تقصير وتعدّيسی اولميه‌رق نزدنده‌كی وديعه‌نك تلفی صورتنده ضمان چكمسی لازمكلان مودع كيمدر؟ (جواب): غاصبك موديعدركه مغصوب آنك عندنده تلف اولدقده مالك اكا تضمين ايتديره‌بيلور. اوده صكره غاصبه رجوع ايدر. كتاب الوديعه‌نك ايلك مسئله‌سی دخی بو حكمی ناطقدر.

كتاب الشفعه [*]

١ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم بر خانه اشترا ايدوب

[*] شفعه (وتر) نقيضی اولان (شفع) دندركه (وتر) تك و(شفع) جفت معناسنه‌در. قال تعالى: والفجر وليال عشر والشفع والوتر. الآية. قوزيلی قويونه (شافع) وچاتال كورن كوزه (شافعه) ونمازك ايكی ركعتدن عبارت اولان بربلوكنه (شفع) تعبير اولنور. «يكره الصلاة بين الاشفاع» دينوركه بين التراويح ديمكدر. شفاعتدن اولان (شفيع) مشفوع لهك نيازينه كندی نيازينی وشفعه‌دن اولان (شفيع) كندی ملكنه ملك مشفوعی ضم وعلاوة ايتمكده‌در. لفظ (شفعه) اكله ولقمه

اوخانه‌نك شفيعی دخی حقّ شفعه‌سنی اكا بخش و تسليم ايتمش اولديغی حالده شفيعك حقی ساقط اولمش اولميه؟ (جواب) : او شويله اولوركه خانه‌يی اشترا ايدن آدم بشقه‌سی ايچون بالوكاله آلمش اولور. شفيعك حقّ شفعه‌يی تسليمه رضاسی ايسه آنك شخصنه اولوب [١] موكلنه اولمديغی صورتده حقّ شفعه‌سی باقی اولور. ساقط اولماز. كما فی الذخائر والاشباه.

ارتق فتاوای بزازيه‌ده بوكا مخالف اوله‌رق مذكور اولان شو كلام: «شفيع بائعه وياخود وكيل اولان مشتری‌يه بيعكی ياخود شراكی بن سكا تسليم ايتدم ديمش اولمق تسليم شفعه ديمكدر» شرايه وكيل اولان كيمسه‌يی شفيع كنديسيچون آليور ظن ايتمش اولمسی صورتنه محمول اولمق لازمكلور. قاله الحموی [٢].

٢ (مسئله) : نصل اولوركه بركيمسه برخانه اشترا ايدرده

كلمه‌لری كبی فعلة بمعنی مفعولدركه ملك مشفوع معناسنه‌در. مؤخراً تملك مخصوصدن عبارت اولمشدر. امام شعبينك شو قولنده بو ايكی معنی مجتمعدر: «من بيعت شفعته وهو حاضر فلم يطلب ذلك فلا شفعة له» برنجی شفعه مال وايكنجی شفعه تملك معناسنه‌در. ومنه قولهم: من ثبت له شفعة فاخر الطلب بغير عذر بطلت شفعته.

«الجار احقّ بسقبه» معناه بقربه. وبابه تعب وقرب. والباء فی بسقبه من صلة احقّ. وفسر بالشفعة. كما فی المصباح.

[١] اما اكراماً له اوخوفاً من شرّه. قاله العينیّ.

[٢] ويؤيده ماذكره المولى خسرو بقوله: سمع أی الشفيع شراءك فسلمها أی الشفعة فظهر شراء غيرك اوبيعه بالف فسلم وكان باقل فهی له أی الشفعة تكون للشفيع ولايكون تسليمه مانعاً اه بحذف.

شفعه آنك انجق بر ثلثنده ثابت اولور اوله؟ (جواب) : اوشویله اولورکه اوکیمسه اوخانه‌یی اوچ کشیدن علی التعاقب آلمش بولنور. ایلك ثلثنی اشترا ایتدیکنده جار ملاصق شفیع چیقه‌رق آنی آلور. دیکر ایکی ثلثنی آله‌ماز. چونکه مشتری انلری اشترا ایتمکله شریك اوله‌رق انلرده شفعه قالمامش اولور. نقله ابن الشحنة عن العدّة.

نفس مبیعده خلیط وشریك اولان شفعه‌یه احق اولدیغی جهتله بعده انلردن هرهانکیسی حصه‌سنی بیع ایده‌جك اولورسه شفعه دیکریچون ثابت اولور. کما هو الظاهر.

کتاب القسمة [١]

١ (مسئله) : قابل قسمت اولان ملك مشترکلرینی بینلرنده پای، ویاخود بالاتفاق آخره بیع، ایتمکه مالك اوله‌میان شرکا کیملردر؟ (جواب) : طریق خاصّ صاحبلریدرکه برچیقماز زقاق [٢] انده حقّ مروری اولان کیمسه‌لرك ملك مشترکلری

[١] پایلاشمق معناسنه اولان اقتسامدن اسمدر. رفعت ایله ارتفاع کبی. نصیبه دخی اطلاق اولنور وسدرة ایله سدر کبی جمعلنور. نتکیم قسم لفظی بولمك وپای ایتمك دیمك اولان وباب ثانیدن اولوب جزم وزننده مصدر بولنان قسمدن اسم اولدیغی حالده حصه ونصیبه دخی اطلاق اولنه‌رق جمعنده اقسام دینور.

[٢] عربجه‌سی (الردب) در. مقلوبی اولان (الدرب) طریق ممتد معناسنه‌در.

لاتقل قد ذهبت اربابه * كلّ من یمشی علی الدرب وصل

دیمکدر. انجق طریق عامدن مرور ایدنلرك زحام سببیله اوطریقه دخی دخول ایتمك حقلری واردر. بناءً علیه برطریق خاص اصحابی اویولك آغزینی قپایه‌مدقلری کبی آنی بینلرنده پای ده ایده‌مزلر. بشقه‌سنه بیع ده ایده‌مزلر [١].

کتاب الاضحیة والذبائح

١ (مسئله) : او هانکی مسلم عاقلدرکه حین ذبحده باسم الله دیمش اولدیغی حالده ذبیحه‌سی یعنی بوغازلادیغی حیوان مأکول حلال اولمیه؟ (جواب) : ذبیحه اوزرینه بسمله‌یی مراد ایتمیه‌رك باسم الله دیمش اولاندر.

معلومدرکه اهل ذبحك [٢] عمداً ترك بسمله ایدرك کسدکاری حیوانك اکلی حلال دکلدر. نسیان عذر مقبولدر. بسمله‌ده آنك ذبح ایچون انشا اولنمش اولمسی لازمدر. نتکیم مستقبل

[١] بونی ابن شحنه کتاب البیعده وکتاب القسمه‌ده مکرراً ذکر ایتمش وفقط حکمنده تردد کوسترمشدر. ابن نجیمك وحموینك بیانلرینه کوره بونده تردده محل یوقدر. مسئله نوادر ابن رستمدن منقولدر. (ابن رستم) امام ثانی اصحابندندر.

[٢] اهل اسلام واهل کتاب اولانلر جملةً اهل ذبحدرکه بسمله چکه‌رك کسدکاری یننور. قادین وچوجق دخی اولسه. شوقدرکه چوجغك بسمله‌یی تعقل ایدر اولمسی لازمدر. بوبابده بسمله جناب حقك اسمنی اکمقدن عبارتدر. یالکز (باسم الله) یاخود یالکز (الله اکبر) دیمك کافیدر.

القبله وكامل الطهاره اولان آدم افتتاح صلاتی قصد واراده ایتمیه‌رك «الله اكبر» دیمش اولمقله نمازه شروع ایتمش اولماز [١].

٢ (مسئله) : نصل اولورکه بر آدم بشقه‌سنك صاغلام اولان قیونی آنك اذنی اولمیه‌رق تعدیاً ذبح ایتمش اولدیغی حالده ضمان لازم كلمسون؟ (جواب): قربان بیرامی كونی بركیمسه بشقه برینك قربانی آنك اذنی اولمیه‌رق كسیویرسه استحساناً [٢] ضمان لازم كلمز وقربان كسلمش اولور. كمافی الذخائر. قال وجازت عن الاضحیة.

قصابك كسمك اوزره آیاقلرینی باغلادیغی قیونی آنك اذنی اولمیه‌رق بربشقه‌سی كلوب كسمش اولدیغی صورتده دخی ضمان یوقدر. كمافی الذخائر والاشباه والنظائر.

٣ (مسئله) : هانكی صاحب یساردر اوكه قربان بیرامنده اكا یالكز برقیون كسمك لازم وهانكی صاحب اعسار (تنكدست)در اوكه اكا ایكی قربان كسمك لازم كلمش اولسون؟ (جواب) : بواول تنكدستدركه قربان ایتمك اوزره برقیون آلوب

[١] صرح به الحموی وابن الشحنة قبله. قال : وقد مرت. یعنی فی كتاب الصلاة.

[٢] وجه الاستحسان انها تعینت للذبح لتعینها للاضحیة حتی وجب علیه أن یضحی بها بعینها فی ایام النحر ویكره ان یبدل بها غیرها فصار المالك مستعیناً بمن یكون اهلاً للذبح فصار مأذوناً له دلالةً اه عینی. عند قول صاحب الكنز : « وذبح كل اضحیة صاحبه صح ولا یضمنان ». قال ثم اذا جاز یأخذ كل واحد منهما اضحیته ان كانت باقیةً ولا یضمنه لانه وكیله فان كان كل واحد اكل ماذبحه یحلل كل واحد صاحبه فیجزئه اه

آنی چالدرمش یاخود قاچرمش وغیب ایتمش اولمغله بشقه برقیون دها آلوب كسدكدن صكره اوّلجه آلدیغی قیونی دخی ایام نحر كذر ایتمدین بولمشدر. اشته اوحالده آنی ده كسمك لازم كلور. بوحال صاحب یسارده واقع اولسه ایكیسنی قربان ایتمك اكا لازم كلمز. چونكه یساری اولانه قربان شرا ایله دكل، ابتداءً وتبرعاً واجبدر. بناءً علیه آنك اشترا ایتدیكی قیون قربان اولمق ایچون تعین ایتمش دكلدر. فقیرك اشترا كرده‌سی اولان قربان ایسه انجق قربان ایدلمك ایچون اشترا ایدلمش اولدیغندن آنك قربان اولمسی لازمدر. كمافی الذخائر الاشرفیة.

كتاب الكراهية [١]

١ (مسئله) : اوهانكی طاهر قابدركه كموشدن والتوندن

[١] كراهیه لفظی تخفیف یاء ایله‌دركه ثمانیه وزننده‌در. یاسزاولان وقباحته موازن بولنان كراهة كبی باب خامسدن بر مصدردر. چركینلك وسومسزلك معناسنه‌در. قال فی المصباح : كره الامر والمنظر كراهةً فهو كریه مثل قبح قباحةً فهو قبیح وزناً ومعنیً وكراهیةً بالتخفیف ایضاً وكرهته اكرهه من باب تعب كرهاً بضم الكاف وفتحها ضد أحببته فهو مكروه اه

قالدیكه كتب فقهیه‌ده بوباب كیمنده بونام ایله وكیمنده (كتاب الحظر والاباحة) اسمیله وكیمنده (كتاب الاستحسان) عنوانیله معقود ومعنون ومولانا عینینك بیانه كوره كیمنده دخی (كتاب الزهد والورع) دیو مترجمدر. مسائل شرعیه‌نك اك فائده‌لیسی كتب فقهیه‌نك بو بابنده‌در. مباحات وممنوعات بونده‌در. (كراهیت) نامنه قصر عنوان ایدنلر وجوب احترازی جهتیله مكروهك بیانتی اهم كورمشلر دیمكدر.

اولمديغى وكيمسه‌نك ملكى ونه‌ده مغصوب بولنمديغى حالده انى استعمال ايتمك جائز اولميه؟ (جواب) : اجزاء آدميدن مثلا انسانك قيلندن ياخود بشقه بر جزئندن ياپيلمش اولان قابدركه انسان مرداراولديغندن دكل، محترم بولنديغندن انك اجزاسندن متخذ اولان قاب جائز الاستعمال اوله‌ماز. كمافى الذخائر والاشباه.

كتاب الطهاره‌ده «انسانك دريسى دباغت ايله طاهراولماز» دينلديكى ده بومعنايه‌در.

۲ (مسئله) : هانكى مباح الاستعمال اولان قابدر اوكه اندن آبدست آلمق مكروه اولسون؟ (جواب) : اول قابدركه انى انسان كندى نفسنه تخصيص ايتمكله انجق كنديسى اندن آبدست آله‌بيلوب بشقه‌سى آله‌ماز اوله اه ذخائر من البزازية.

واخذه ابن نجيم. والمسئلة التى بعد هذه نظيرهذه.

۳ (مسئله) : مسجدك نره‌سنده نماز قيلمق مكروه اولور؟ (جواب) : اول يرنده‌كه انسان انى كندى نفسيچون تخصيص وتعيين ايتمش بولنور [۱].

٤ (مسئله) : اوهانكى ماء طاهردركه حوض كبيرده [۲] اولديغى

[۱] اشباهده بويله مذكوردر. ذخائرده ايسه ابن الشحنه بومسئله‌يى «مسلم ايچون مسجدده اوطورمسى مكروه اولان بر نره‌سيدر» ديو تصوير ايدوب جوابى ينه بزازيه‌دن اولمق اوزره بوراده اولديغى كبى ذكر ايتمشدر.

[۲] صوينك سطحى يوز آرشون كلان حوضه (حوض كبير) تعبير اولنور. بشنجى صحيفه‌يه باق.

و اوحوض آبدست آلمغه مخصوص [۱] اولمديغى وكيمسه‌نك ملكى‌ده بولنمديغى وايچنده انسانه مضر برشى اولمديغى حالده اندن ايچمك كيمسه‌يه حلال اولمسون؟ (جواب) : او شول حوضك صويدركه اندن برچوجق بربارداق صو آلوب بعده آنى ينه اوحوضه بوشالتمش اولور. كذا فى الذخائر والاشباه والنظائر [۲].

صو اشياء مباحه‌دن اولمغله چوجق اندن احراز ايله مالك اولديغى مقدارى اكا قارشدردقده تميزى ممكن اولمديغى وچوجقده ولايت اباحه بولنمديغى جهتله اوصو ارتق كيمسه‌يه حلال اوله‌ماز.

٥ (مسئله) : نصل اولوركه برآدم بربارداق صو ايچرايكن نصفنى ايچدكدن صكره نصف باقيسى اكا حرام اولمش اولسون؟ (جواب) : او شويله اولوركه اوكيمسه صو ايچركن بورنى قنايوب بارداقده‌كى صويك نصفى قان ايله قاريشه‌رق مردار اولمشدر.

٦ (مسئله) : او هانكى شيدركه آنى مساجد درونده ايشله‌مك مساجدك تعظيمنى اخلال ايديجى معنايى مشتمل

[۱] والتوضى من الحوض افضل منه من النهر رغماً للمعتزلة اه الدر المختار. والمسئلة مبنية على المسألة الكلامية وهى مبسوطة فى ردّ المحتار. ارجع ان شئت .

[۲] بومسئله‌يى ابن الشحنه حاوىء قدسيدن نقل ايتمش وابن نجيم دخى اخذ وقبول ايلمشدر . ابن نجيم مرحوم بونى فن ثالثك احكام صغارنده دخى ذكر وايراد ايدوب حوى مرحوم اوراده عبدى دخى حكمده صبى‌يه تشريك ايتمشدر. وقد ذكرت ذلك فى كتاب الطهارة .

اولمق حسبيله جوامع ومساجدده اندن نهی اولنمشدر. يالكز مسجد حرامده آنك فعلی تجويز ايدلمشدر. (جواب): تعريف لقطه ايشيدركه مسجد حرامدن بشقه مسجدلرده لقطه تعريف اولنماز [١].

٧ (مسئله): او هانكی حيواندركه اتی يينور حيواناتدن اولديغی و بر مسلمك ملك صحيحی وعلی وجه الصحه مذبوحی بولنديغی حالده نه صاحبنك ونه بشقه‌سنك انی اكل ايتمسی حلال اولميه؟ (جواب): نجاست اكليله اتنده عفونت حاصل اولمش اولان حيواندر. كما فی الذخائر الاشرفية [٢].

[١] لقطه يوز يكرمی بشنجی صحيفه‌ده معلوم اولديغی اوزره مال ملقوطدركه برينك غيب ايدوب ديكرينك بولوب آلديغی مال وآقچه‌در. حل وحرمده لقطه امانت وتعريفی واجبدر. (تعريف لقطه) يتيكی اولان يا نه كلسون كبی ندالردن عبارتدركه مكان اخذنده ومجمع ناس اولان يرلرده اولور. حرم شريف مستثنی اولمق اوزره جامعلر تعريف لقطه‌يه محل اولماز. ايجاب ايدرسه قپولرنده ايديلور. التقاط اولنان مال ضائعك اسمی ضم لام ايله (لقاطة) و (لقاط) اولوب رطبة وزننده اولان (لقطه) آنك مخففيدر. بونده قاف ساكن دكلدر. بونی ضحكة و لعنة امثالی فعلة وفعلة كبی ظن ايدنلر اصابت ايتمامشلردر. كما فی المصباح.

[٢] معلومدركه اكا سجاده وزننده (جلاله) تعبير اولنور. طاوقده وسيغرده ظهور ايدر.

كوبلكارده كزن طاوقلر جلاله حالنه وارمدين بيله برقاچ كون حبس ايدلمدكجه اكل اولنماز.

كتاب الضمان [*]

١ (مسئله): نصل اولوركه بر آدم كتابنی ياخود قيمتدار سائر بر مالنی اون كشی‌يه بردن امانت ايتمش اولديغی حالده ضمان انلردن يالكز برينه ترتب ايتسون؟ (جواب): او شويله اولوركه او آدم كتابنی اون كشی‌يه امانت ايتديكنده انلرك جمله‌سی ضامن ايديلر. بر بر قالقوب كيتدكلرنده ضمان انلرك اك متاخرلرنده تقرر ايتمش اولمغله او تقيد ايتميه‌رك كتاب ضائع اولور ايسه تضمينی منحصراً اكا عائد اولور. قاله ابن الشحنة.

معلومدركه وديعه‌ده صراحةً ايجاب وقبول ايله ايداع منعقد اولديغی كبی دلالةً اولان ايجاب وقبول ايله‌ده ايداع منعقد اولور. بناءً عليه بركيمسه مالنی وديعه اولمق اوزره برقاچ كشينك يانته براغوب كيتمك وانلردخی كوروب سكوت ايلمك ايله اومال جمله‌سنك نزدنده امانت اولمش اولور. شوقدركه انلر اورادن بر بر قالقوب كيتدكلرنده اك صكره‌يه قالان كيمسه حفظ وحراسته تعين ايتمكله او مال انجق آنك نزدنده وديعه قالمش اولور.

[*] بو كتاب، أشباهك فن رابعنده عقد اولنمامشدر. بو بابك مسائلندن اولان وحتی فن رابع أشباهك مأخذی اولان ذخائر اشرفيه‌ده بو بابده مذكور بولنان: «حريق ايچون هدم ايديلان بيتك تضمين ايدلميه‌جكی» مسئله‌سی أشباهك كتاب الكراهيه‌سنده ذكر اولنمشدر. وليس كما ينبغی.

٢ (مسئله) : نصل اولورکه برکیمسه بر دیکر کیمسه‌نك اذنی اولمیه‌رق خانه‌سنی هدم ایتمش اولسون‌ده ضمانی چکمك لازم کلمسون؟ (جواب) : او شویله اولورکه بر محله‌ده حریق وقوعه کلوب اتصالنه سرایتله امتداد ایتامك ایچون بر خانه‌نك هدمی لازم‌کلور. اشته او خانه اذن سلطانی ایله هدم ایدلدکده هاده‌لر آنی تضمین ایتمز. کما فی الذخائر [١].

معلومدرکه ضرر عامك دفعیچون ضرر خاص اختیار اولنور. مائل ویا منشق اولوبده هر کسك یولنه ویاخود قومشونك طامی اوزرینه ییقیله‌جق اولان دیوار دخی صاحبنه تقدم واخطار ایله هدم اولنور.

٣ (مسئله) : نصل اولورکه برشیئی ایکی کشی افساد و اتلاف ایتدیکی حالده ضمان ایکنجی‌یه لازم کلوب برنجی‌یه لازم کلمسون ؟ (جواب) : او شویله اولورکه مثلا بر کموش ابریقی بر آدم چیکنه‌یوب ازمش اولدقدن صکره بر دیکری دخی کلوب انی ایجه ازسه اول چیکنه‌یان ضماندن بری اولوب ضمانی ایکنجی چکر. کذلك بریسنك بغداینه بر آدم صو دوکوب انی ایصلاتمش اولدقدن صکره دیکر بریسی دخی کلوب قیمتنی

[*] بو مسئله‌یی ابن نجیم فنّ رابعك کتاب الکراهیه‌سنده ذکر ایتمشدر.

ووجدناها فی الاصل فی هذا الباب کما ذکرنا. وصوّرنا مسئلة الجدار باحسن من تصویر ابن الشحنة.

وانا کالحریق اصاب غاباً * فیخبو ساعةً ویشبّ ساعا

دها تنقیص ایدر درجه‌ده او بغدایه صو آتسه ضمان ایکنجی‌یه لازم کلور. کذا فی الذخائر.

اهلنك معلومی اولدیغی اوزره بو، عتقه نظراً ملك ایله قرابت و وارثیته نظراً نسب ایله موت کبیدرکه هانکیسی اخیراً تحقق ایدر ایسه حکمك موجبی او عدّ اولنور. علم اصولده احکام وضعیه‌نك علت قسمنده معنیً وحکماً اولان علت نوعندندر. حصول سکرده قدح اخیر وغرق سفینه‌ده حمل اخیر دخی بو قبیلدن عدّ اولنمشدر.

کتاب الجنایات [١]

١ (مسئله) : نصل اولورکه بر آدم برکیمسه حقنده جنایت

[١] جنایات جنایتك جمیدر. مادهٔ اصلیه اولان (جنی) آغاجدن یمش قوپارمقدر. هنوز قوپمش ویاخود قوپارلمق اوزره بولنمش میوه‌یه فتحتین ایله اولان فعل وزننده (جنی) تعبیر اولنور. قال تعالی : وجنی الجنتین دانٍ. فعیل وزننده (جنیّ) دخی دینور.

(جنایت) برکیمسه حقنده شر احداثندن عبارتدر. یقال: جنی علیه شراً. اذا أحدثه. جنی علی قومه؛ اذا أذنب علیهم ذنباً یؤاخذ به.

اصلنده عام ایکن ایشلنمسی حرام اولان شیئه خاص اولمشدر. کرك ماله وکرك نفسه تعلق ایتمش اولسون. عرف فقهاده ماله تعلق ایدن جنایتلر غصب وسرقت اسملریله آیریلوب (جنایت) لفظی جانه وبدنه واعضایه تعلق ایدنه تخصیص ایدلمشدرکه السنهٔ فقهاده جنایت، قتل وقطع وجرح معنالرنده وبرده محرّمات حجده استعمال اولنمشدر. جنایتك فاعلنه (جانی) ومفعولنه (مجنیّ علیه) تعبیر اولنور.

غیری جنی وانا المعاتب فیکم * فکأننی سبابة المتندم

ايتمكله مجنىٌّ عليه وفات ايدرسه جانينك نصف ديت ويرمسى لازم كلوب مجنىٌّ عليه وفات ايتمزسه جانينك ديت كامله اعطاسى لازم كلمش اولسون ؟ (جواب) : بو شويله اولوركه بركيمسه برچوجغى باباسنك اذنيله سنت ايدرايكن خطأً تپه‌يى تماميله [١] كسمش بولنور . اكر چوجق اوليورر ايسه سنتجينك [٢] نصف ديت ويرمسى لازم كلور . چوجق اولميوب يشايه جق اولورسه سنتجينك تام ديت ويرمسى لازم كلور . كافى لذخائر والاشباه .

موت ايله حيات بيننده بو بابده كى فرق شودركه سنتجى ايكى ايش ياپمشدر . انك برنده اذن ولى واردر . ديكرنده يوقدر . چوجغك وفاتى وقوعنده وفاتك مأذون فيه اولان فعلدن كه ختاندر وقوع بولمش اولمسى ده محتملدر . مأذون فيه اولميان فعلدن كه قطع حشفه‌در وقوعه كلمش اولمسى ده محتملدر . بو صورتله شك واقع اولديغندن ديت تنصف ايدر . چوجق او يارەدن افاقت بولوب يشامق صورتنده سنتجى حدّ معتادى تجاوز ايدرك موضع تناسلك منفعتنى سكته‌دار ايتديكى جهتله انك تام ديت ويرمسى لازم كلور اه حموى عن شرح الوهبانية [٣] .

[١] وبقطع بعضها (أى بعض الحشفة) يجب حكومة عدل كما ذكره الاتقانى قاله الشرنبلالى .

[٢] جنايت ايله لازم كلان ضمان ، عاقله‌يه عائد اولور ايسه‌ده عاقله ضمان عقودى چكمز . معتادى تجاوز ايدرك هلاك حصوله كتورن فصد وحجامت كبى . درره باق .

[٣] بونى منلا خسرو مرحوم درره‌ده كتاب الاجاره‌نك اجير فصلنده زيلعيدن نقلاً ذكر ايدوب « وهو من الغرائب » ديمشدر . اندن اول مولانا عينى دخى كنز شرحنده ضمان اجير بابنده ذكر ايدرك « وهو من اغرب المسائل واندرها حيث يجب الاكثر بالبرء والاقل بالهلاك » ديمشدر .

معلومدركه ختان سنت حضرت ابراهيمدر وفطرتدن [١] وشعائر اسلامدندر . تركنه اتفاق ايدن قريه اهاليسى انك اجراسنه جبر اولنور . امام ابوحنيفه حضرتلرى ختان ايچون وقت تقدير ايتمامشلردر . چونكه وقتى حقنده آيت وحديث و اجماع وارد اولمامشدر . مقادير شرعيه رأى ايله معلوم اوله‌ماز [٢] . متأخرين اكا وقت تقدير ايدرك : كيمى يدى ياشندن اون ياشنه قدر ديمشدر . وكيميسى ولادتنك يدنجى كونيدر . وكيميسى يدنجى كوندن صكره المنه متحمل اوله‌بيله‌جكى زمانه قدر وقت ختاندر ديمشدر اه من الدرر [٣] . شرنبلالى

[١] أى من السنة القديمة التى اختارها الانبياء واتفقت عليه الشرائع . كما قال من شريعته اكمل الشرائع : خمس من الفطرة الختان والاستحداد وقص الشارب وتقليم الاظافر ونتف الابط .

[٢] قيل :

ثمان توقف فيه الامام * وقد عد ذلك ديناً مبينا
اوان الختان وسؤر الحمار * وفضل الملائك والمرسلينا
ودهر وخنثى وجلالة * وكلب وطفل من المشركينا

[٣] بونى منلا خسرو مرحوم دررك كتاب الشهاده‌سنده « اقلفك شهادتى قبول اولنور » ديديكى يرده سويله‌مشدر . مختون اولميانه (اقلف) و (اغرل) تعبير اولنور . نتكيم اغرلك جمعى اولان (غرل) شو حديثده واردر : يحشر الناس عراةً حفاةً غرلاً .

اقلفك مقبوليت شهادتى او بابده‌كى نصوص ، ختان ايله مقيد اولميوب مطلق بولنديغندندر . يرده عدم مختونيت مخل عدالت دكلدر . فقط بوده كبرسن وخوف هلاك كبى بر عذره مبنى ختان متروك اولمش اولمق صورتنده‌در . اكر استخفافاً ختانى ترك ايتمش اولور ايسه او حالده

دیرکه : «بر چوجغك زمان ختانی ولادتنك یوم سابعیدر» دیانلر حضرت حسنینك (رضی الله تعالی عنهما) یوم ولادتلرینك یدنجی کونی ختان ایدلمش اولدقلری حقنده‌کی روایت ایله استدلال ایتمشلردر.

طحطاوی مرحوم مراقی الفلاح [*] حاشیه‌سنده ختانك رجال ایچون سنت ونسا ایچون مکرمت اولدیغی حقنده‌کی حدیثی نقلدن ووقتی خصوصنده امامك توقفی اوزرینه مشایخ حنفیه‌نك اختلافلرینی بیاندن صکره دیمشدرکه : بو اقوالك اشبهی یعنی قیاس وامثالنه اك موافقی چوجغك اوان طاقت وتحملنه اعتبار ایتمکدر. نتکیم در مختارده وغیریده مذکوردر.

٢ (مسئله) : نصل اولورکه بر آدم بر آدمه بر جنایت ایتمکله مجنی علیه وفات ایدرسه بر دیت ویرمك لازم کلوب یاشار ایسه درت دیت ویرمك لازم کلسون ؟ (جواب) : او شویله اولورکه بر آدم بر کیمسه‌یه قاینار صو دوکه‌رك انك قولاغی وکوزی وصاچی یاخود صقالی وعقلی ضائع اولمشدر. اکر او حالده

عادل عد اولنه‌میه‌جغی جهتله مقبول الشهاده اوله‌ماز. کما هو المصرح فی الدرر. رد المحتارك مسائل شتاسنده سراج وهاجك کتاب الطهاره‌سندن نقلاً شویله‌ده بر مسئله واردر : ومن بلغ غیر مختون أجبره الحاکم علیه فان مات فهو هدر لموته من فعل مأذون فیه شرعاً.

[*] عبادات خمسی حاوی متناً وشرحاً ابو الاخلاص حسن بن عمار الشرنبلالینك تألیفکرده‌سی کوزل بر کتابدر. طحطاوی کبی بر فقیه اصولینك دخی اکا حاشیه‌سی واردر وبولاق باصمه‌سیله مطبوعدر. او وار ایکن حلبی اوقمه‌سنه تعجب اولنور.

او کیمسه یاشار ایسه درت دیت ویرلمسی لازم کلور. اولور ایسه بر دیت کامله ویریلور. کذا فی الذخائر.

معلومدرکه مادون النفس جنایت ایدن آدم جنس منفعتی تمامیله محو ایتدیکی ویاخود بنی آدمجه مقصود اولان کمال جمالی کیدردیکی صورتده دیت کامله لازم کلور. زیرا من وجه اتلاف نفس ایتمش دیمکدرکه اوده تعظیماً للانسان من کل الوجه اتلاف حکمنده‌در. ایمدی قتل نفسده نصل دیت کامله لازم کلور ایسه بورونك قصبه‌سنی ونطقه یاخود اکثر حروفی ادایه مانع اوله‌جق درجه‌ده لسانی وذکری وتپه‌یی قطعده وسمع یاخود بصری وقوهٔ شامه ویا ذائقه‌یی ابطالده وصاچی یاخود صقالی بر دها نابت اولمیه‌جق وجهله ازاله‌ده دخی دیت کامله لازم کلور [١].

بیقده حکومت عدل [٢] لازم کلور. چونکه انده من کل الوجه تفویت منفعت یوقدر. علی الصحیح. قاله العینی.

بو بابده اصل مستند صاحب شریعت افندمز حضرتلرینك دیل وبورن حقنده دیت کامله حکم بیورمش اولملریدر. حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دخی بر آدمك باشنه بر اورشده عقلنی

[١] وکذا کل ما فی البدن اثنان وفی احدهما نصفها. کما فی الغرر.

[٢] حکومت عدل - مجروحی کوله فرض ایدوب اکا بر کره او عذریله برده او عذرسز قیمت تقدیر اولنمق وارده‌کی تفاوت هر قاچ غروش ایسه مجموع دیتدن او مقداری آلمقدر. مثلا بیقلی بر کوله‌نك قیمتی بیك غروش ایکن بیغی چیقمیه‌جق صورتده ازاله اولندقده قیمتی طقوز یوز غروشه

وسمعنى و بصرينى وكلامنى ضائع ايتمش اولان بر جانى حقنده درت ديت كامله حكم ايلمشلردر . كمافى الدرر .

٣ (مسئله): نصل اولوركه بر كيمسه بر انسانك بر قولاغنى كسمش اولمقله نصف ديت لازم كلديكى حالده باشنى كسمش اولمق صورتنده يالكز اللى دينار ويرلمك لازم كلسون ؟ (جواب) : او شويله اولوركه بر جانى هنوز طوغمقده اولان چوجغك ظهور ايدن باشندن بر قولاغنى كسمشدر [*] . اكر چوجق او حالده طوغار وياشار ايسه بر قولاقلى قالديغى ايچون انسانك نصف ديتنى الور. اكر او جانى او چوجغك هنوز ظهور ايتمكده اولان باشجغزينى كسمش بولنور ايسه ديت جنين ايله محكوم اولوركه اوده غرّه يعنى ديت كامله نك نصف عشريدر. كمافى الذخائر والاشباه والنظائر.

ديت كامله بيك دينار اولوب انك عشرى يوز ويوزك نصفى

تنزل ايتمش ايسه يوز غروش بيك غروشك عشرى اولمغله مثلا مجموع خون بهاى انسانى اولان اون بيكك عشرى كه بيكدر ديت اوله رق انك اعطاسى لازم كلور.

---

[*] چونكه بدن انسانيده كوز وقولاق وال وآياق ودوداق كبى جفت اولان شيلرك وحتى ايكى قاشك بيله محو واتلافى ديت كامله يى موجبدر. نصف ديتك ترتبى انلردن يالكز برينك زوال وضياعى صورتنده در. قادينلرك مه لرى وحتى مه لرينك دوكه لرى حقنده دخى حكم بودر. اركك مه سنى محوده تفويت منفعت اولمديغيچون انده حكم بو دكل، كوسه نك صقالنده اولديغى كبى حكومت عدلدر. وقد عرفتها. ولاتنس ان دية المرأة نصف دية الرجل فى النفس ومادونها. كمافى عامة المتون.

اللیدر. دوه حسابيله يوز دوه نك عشرى اون دوه در. انك نصفى بش دوه ايدر.

(غرّه) فى الاصل كزيده مال معناسنه اوله رق او قيمتده كوله ويا جاريه در.

لكن ديت جنين هر حالده غرّه دكلدر. ميتاً ساقط اولورسه غرّه در. حياً ساقط اولوبده بعده اولور ايسه ديت كامله لازم كلور. اركك ايسه اركك ديتى. قيز ايسه قادين ديتى كه اركك ديتنك نصفيدر ويرلمك لازم كلور. انى دوشورنك عاقله سى چكر وبرسنه ده اودر. اكر دوشن جنين ايكى ايسه ايكى ديت لازم كلور. ديرى دوشوبده اولمك صورتنده اناسى دخى اولورسه ينه ايكى ديت لازم كلور. مستبين الخلقه اولان جنين تام الخلقه حكمنده در. كذا فى كتب الشرع.

٤ (مسئله) : انسانك هانكى جزءيدر اوكه اتلافنده ديت كامله ايله انك اوچ خمسى لازم كلور اوله؟ (جواب): ديشلردركه هپسنك اتلافى حالنده بيك التيوز دينار ويرلمك لازم كلور. كمافى الذخائر نقلاً عن النهاية والمحيط.

بيك دينار ديت كامله در. انك خمسى ايكيوزدر. اوچ كرّه ايكيوز دخى التى يوز اولمغله مجموعى بيك التيوز دينار ايدر. اون بيك درهم كموش حسابيله انك خمسى ايكى بيك اولوب اوچ كرّه ايكى بيك ايسه التى بيك اولمغله مجموعى اون التى بيك درهم ايدر. ديت أسنانك ديت انساندن زائد اولمسى خلاف قياس

اوله‌رق نصّ نبی ایله درکه هر دیش ایچون بش دوه بیورمشلردر [١] . اوتوز ایکینك بشه ضربنده حاصل حساب یوز التمش اولمغله دیت کاملهٔ انسانیه اولان یوز دوه‌دن التمش دوه فضله ظهور ایتمشدرکه اوده یوزك اوچ خمسیدر.

$$\frac{١٠٠}{٥}=٢٠\times٣=٦٠$$

٥ (مسئله) : نصل اولورکه بر جانی جنایتنه برجنایت دها ضمّ وعلاوه ایتمکله بو حال حقنده خفت جزایی موجب اولمش اولسون ؟ (جواب) : او شویله اولورکه قطع طریق جنایتنی ایدن رهزن آدم اولدرمك جنایتنده دخی بولنورسه حدّاً قتل اولنورکه انده عفو اولیاء جریان ایتمز . قتل نفس ایله برابر نصاب سرقتك مادونی مال دخی اخذ ایتمش اولمق صورتنده قطع ید لازم کلیوب قتلنده عفو اولیاء دخی جریان ایدر . نهایه‌ده بویله ذکر ایتمشدر اه ذخائر .

٦ (مسئله) : او هانکی ایکی عضودرکه انلرك اتلافنده برصورتده ایکی دیت کامله و برصورتده حکومت عدل [٢] لازم کلمش اولسون ؟ (جواب) : قضیب ایله خصیتین درکه قضیبك قطعندن صکره خصیتینی قطع ایدرسه بری قضیب [٣]

[١] دیت جنین میت کی غره درکه دیت کاملهٔ انسانیه‌نك نصف عشریدر .

[٢] ایکنجی مسئله‌نك ایکنجی هامشنه باق.

[٣] لفوات منفعةٍ جمّةٍ من الوطء والایلاد واستمساك البول ورمیه ودفق الماء والایلاج الذی هوطریق الاعلاق عادة اه عینی.

وبری خصیتین ایچون اولمق اوزره ایکی دیت لازم کلوب اوّلا خصیتینی وبعده قضیبی قطع ایتمش اولمق صورتنده خصیتین ایچون دیت وقضیب ایچون حکومت عدل لازم کلور اه ذخائر[١].

٧ (مسئله) : نصل اولورکه بر آدم بر آدمی قتل ایتمکله دیت لازم کلدیکی حالده انك بر عضوینی قطع ایتدکده ضمان لازم کلسون ؟ (جواب) : او شویله اولورکه بر آدم کندی عبد مکاتبنی قتل ایدرسه قصاص ودیت لازم کلیوب [٢] انك اعضاسندن برینی قطع ایدرسه تضمین ایدر اه ذخائر . لانه حرّ یداً.

کتاب الوصایا[٣]

١ (مسئله): نصل اولورکه بر آدمك کندی قرینه اولان

[١] لزوال اکثر منافعه بقطع انثیین فمابقی الامبال اه عینی.

[٢] لایقتل الرجل بعبده ومدبره ومکاتبه وبعبد ولده وبعبدٍ ملك بعضه. لاطلاق قوله علیه السلام : لایقاد الوالد بولده ولاالسید بعبده. والدیة بدل عن القود. کمن قتل مباح الدم. فان من قتل انساناً قد اباح الشرع قتله لاشئ علیه . مثلا من شهر علی المسلمین سلاحاً وجب قتله ولاشئ بقتله. لقوله علیه السلام : من شهر علی المسلمین سیفاً فقد أبطل دمه . وکذا اذا شهر علی رجل سلاحاً فقتله اوقتله غیره دفعاً عنه فلایجب بقتله شئ. الاّ اذاکان الشاهر مجنوناً اوصبیاً. فانّ فیهما الدیة . وکذا الحکم فی صولة الدابة . اذا صالت علی انسان فقتلها یجب علیه الضمان .

[٣] بوکتاب أشباهك فنّ رابعنده مذکور دکلدر. قاریکه (وصایا) لفظی قضیه وقضایا کبی لفظ (وصیه) نك جمعیدر . وصیه فعیله وزننده

وصيتی ورثه‌نك رضا و اجازه‌لرينه متوقف اولميه‌رق جائز ونافذ اولسون ده اجنبی‌يه اولان وصيتی جائز ونافذ اولمسون؟

(جواب) : او شويله اولوركه او آدم كنديسنك مستحق ميراثی اولميان قريبنه ثلث مالندن وصيت ايتمش بولنور. بعدوفاته مالنك ثلثنده اولان حق كنديسنه عائد اولوب موصی له اولان كيمسه دخی انك قريبی ايسه‌ده وارثی اولمديغندن او وصيت جائز ونافذ اولور. يعنی ورثه‌نك اجازه‌لرينه موقوف اولماز. اجنبی‌يه وصيت صورتنده ايسه بعدالوصيه موصی‌له انی قتل ايتمش بولنورسه اووصيت جائزاولماز. يعنی موصی له اولان قاتل، ورثه مجيز اولمدقجه [*] اووصيته نائل اوله‌ماز.

معلوم اولديغی اوزره وصيت، دينی وورثه‌سنك فقری اولميانه كوره مستحبدر. وتركه‌نك انجق ثلثندن صحيح اوله‌بيلور.

اولوب كرك او وكرك حصاة وزننده اولان (وصاة) مابعد موته مضاف برتمليكدر. بواسملرك فعلی باب افعال وتفعيلدن مصرف اولمغله وصيتی ايدنه (موصی) وايديلانه (موصی‌له) تعبير اولنور. واوك فتح وكسری ايله اولان (وصاية) وصيلك معناسنه‌در.

[*] مجيزك اهل تبرعدن اولمسی يعنی عاقل و بالغ بولنمسی شرطدر. برطاقمی اجازه ايدوب برطاقمی اجازه ايتمامك صورتنده مجيز اولانك حصه‌سی مقداری جائزاولور. سائرندن دكل. چونكه هركسك ولايتی كنديسنه‌در. موصينك حياتنده ورثه‌نك اجازه‌لرينه اعتبار يوقدر. آنك وفاتندن صكره رجوع ايده‌بيلورلر. كمافی شرح الملتقی.

ذخائر اشرفيه‌نك كتاب الفرائضنده بوكا مخالف برمسئله واردر. آتيده كتاب الفرائضك اوچنجی مسئله‌سی اولمق اوزره مذكوردر.

ثلثان حقّ ورثه‌در. انلرك اجازه‌سی اولمدقجه ثلثدن زياده‌سنی وصيت ايتمك صحيح اولمديغی كبی [۱] ورثه‌دن برينه وكندی قاتلنه وصيت دخی صحيح اولماز. مكركه ورثه اجازه ايده‌لر. لانّ الامتناع لحقهم. فيجوز باجازتهم.

قاتلی اولميان اجنبی‌يه ثلثدن ايديلان وصيتك صحت وجوازنده ورثه‌نك اجازه‌لرينه حاجت يوقدر. موصينك وفاتی اوزرينه موصی‌له قبول ايتمكله اكا مالك اولور[۲].

شودخی معلومدركه موصی‌لهك قريب وارث اولمسنده اعتبار وقت وصيته دكل، وقت موته‌در[۳]. شويله‌كه كنديسنك وارثی اولان (مثلا) برادرينه ثلث مالندن برشی وصيت ايدن آدم وفات ايدنجه قدر براوغلی وجوده كلمش اولمق صورتنده برادر ميراثدن محروم اوله‌جغی جهتله حقنده‌كی وصيت صحيح اولور. بونك عكس وخلافی اولمق اوزره اوغلی اولان برآدم

[۱] بوندن وصيت مستأمن مستثنادركه ديارمزده مستأمن اولان غير مسلم اجنبی مالنك ثلثندن زياده‌سنی وحتی هپسنی برمسلمه وياخود تبعه‌دن بولنان برغيرمسلمه وصيت ايدجك اولور ايسه وصيتی تماميله صحيح ومعتبر اولور.

قال العينی : لان امتناع الوصية بمازاد علی الثلث لحق الورثة وليس لورثته حق مراعیّ لانهم اموات فی حقنا. وستأتی فی المسألة الثانية.

[۲] لقوله صلی الله تعالی عليه وسلم : انّ الله تعالی تصدق عليكم بثلث اموالكم فی آخر اعماركم زيادة لكم فی اعمالكم فضعوها حيث شئتم. وعليه الاجماع كمافی الدرر.

[۳] لانه تمليك مضاف الی ما بعدالموت فيعتبر وقت التمليك.

كندينــه وارث دوشميان برادرينــه بر مال وصيت ايدوبده كندندن اوّل اوغلى وفات ايتمش اولمق صورتنده برادر وارث دوشمكله حقندهكى وصيت باطل اولوب تركهدن حصهٔ ارثيهسنى آلور. مريضك وارثى حقنــدهكى هبهسى وصــدقهسى دخى بوبابده وصيت كبيدر [*]. اقرارى بونك عكسنهدركه مريضك وارثنه مال اقرارنده وقت موت دكل، وقت اقرار معتــبردر. شويلهكه وقت اقرارده وارثى اولميان كيمســه حقنده مريضك ايتمش اولديغى اقرار معتبر اولوب مورثك وفاتنه دكين بينلرنده قرابت ارثيه دخى پيدا اولســه مانع اولهماز. شــوشرط ايلهكه مقرّله اولان كيمســهنك اووراثتى بعدالاقرار حادث اولان برسبب اوزرينه اولمش اولمليدر. مثلا اوغلى ايچون برمال اقرار ايدن مريضك اوغلى عبــد مملوك اولوبده پدرك وفاتنــدن اوّل آزاد اولنهرق اكا وارث اوليويرمكله اقرار باطل اولمش اولماز. زيرا انك وراثتى سبب حادث اولان حريت ايله حاصل اولدى. كذلك بر اجنبى قادينه مال اقرار ايدوبده بعــده انى تزوّج ايتســه اقرار باطل اولماز. اما عنــدالاقرار قائم اولان سبب ايله وارثى بولنان كيمسهيه مثلا اوغلى ايله محجوب اولان برادرينه برمال اقرار ايدوبده اوغلى وفات ايدرسه اقرار صحيح اولماز. كمافى شرح الكنز للعلامة العينى.

٢ (مسئله): حر بر آدمك كندى اوغلنه وپدرينه وصيتى

[*] لانه وصية حكماً حتى تعتبر من الثلث اه من مجمع الانهر.

سائر ورثهنك اجازتلرينه توقف ايتميهرك نصل صحيح اولهبيلور؟

(جواب): حربى اولوبده ديارمزده مستأمن بولنان كيمسهنك مسلم اولان باباسنه وذمى بولنان اوغلنه وصيتى بلا اجازه صحيح اولور اه ذخائر.

معلومدركه مسلمك ذمىيه وذمينك مسلمه ثلث مالدن وصيتى ورثهنك اجازهلرينه حاجت اولميهرق صحيحدر. حربىيه اولان وصيت ورثه اجازه ايتســهلرده صحيح دكلدر. حربىّ مستأمن كافهٔ مالنى بيله برمسلمه ياخود بر ذمىيه وصيت ايتسه صحيح ومعتبر اولور. زيرا حربى تنجيزاً تمليكه (مثلا هبه ايتمكه) اهل اولديغى كبى مضافاً تمليكه دخى اهلدر. وآنك ورثهسيچون بزجه گوزهديلهجك برحق يوقدر [١].

كتاب الفرائض [٢]

١ (مسئله): اسلامده الك اول تقسيم اولنان ميراث

[١] لانهم اموات فى حقنا. وقيل من كانت ورثته معه لايجوز باكثر من الثلث الا باجازتهم. كذا فى شرح العينى على الكنز.

[٢] فرائض مقدرات يعنى تقدير وتعيين اولنمش نصيبلر ديمكدر. مقدرهمعناسنه اولان فريضهنك جمعيدر. تقدير ديمك اولان وباب ثانيدن مستعمل بولنان فرضدن مشتقدر. قال تعالى: نصيباً مفروضاً.

مولانا عينى ديركه: بوعلمه يعنى تقسيم مواريث فننه (فرائض) دينلمسى شارع تعالى بونى بذاته تقدير بيوروب بونك تقدير وتعيينى ملك مقربه ونبى مرسله تفويض ايتمامشدر. ونصف وربع وثمن وثلثين وثلث وسدس

هانكيسيدر؟ (جواب) : سعيد بن الربيع رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك ميراثيدر [*] .

بونى ابن الشحنه مرحوم محيطدن نقلاً ذكر ايتمش و ابن نجيم دخى اخذ ايدوب «كذا فى المحيط» ديمشدر.

حموى ديركه : سيوطينك (الوسائل فى الاوائل) نام كتابنده مذكور اولديغنه كوره اسلامده اك اول ميراث براغان عدىّ ابن نضله دركه اوغلى نعمان اكا وارث اولمشدر. عدىّ بن نضلة حبشستانه هجرت ايدنلر ايچنده اك اول وفات ايليانلر. بوراده مذكور اولانى (يعنى اسلامده اك ابتدا ميراثى تقسيم اولنان سعيد بن الربيع اولديغنى) آيت مواريث تفسيرنده ثعالبى سويلمشدر. فى الواقع (اسد الغابة) نام تراجم صحابه‌ده ابن الاثير

كبى انصبابى بر بر كنديسى بيان بيورمشدر. صلاة وزكاة وحج كبى سائر احكام بويله دكلدركه انلر حقنده‌كى نصوص مجملدر. سنت مطهره انلرى بيان ايلمشدر. وبو اشرف علومدندر. عليه الصلاة والسلام حضرتلرى: «العلم ثلثة وماسوى ذلك فضل آية محكمة او سنة قائمة او فريضة عادلة.» بيورمشلردر. بوعلمك تعليم وتعلمنه ترغيب دخى ايدرك: «تعلموا الفرائض وعلموها فانه نصف العلم وهو ينسى وهو اول شئ ينزع من امتى.» بيورمشلردر. انتهى كلام العينى.

(فرائض) علم مستقل اولديغندن كتب فقهيه‌نك صوكنده ذكر اولنمش وبعض كتب فقهيه‌ده ازآن جمله (هدايه)ده و(درر)ده هيچ ذكر اولنمامشدر.

[*] كتاب الطهاره‌نك ايلك مسئله‌سى كبى بودخى فن الغازه انسب اولميان مسائلدندر. والا فسائر الاوليات ألغاز ولاقائل به اه حموى.

فرائضه دائر اولان ألغاز واحاجى اوقدر چوقدركه هپسى يازلمق لازم كلسه بر بوقدر كتابده او اولور.

الجزرىّ (سعيد بن الربيع) حضرتلرينى انصاردن اولمق و يمامه وقعه‌سنده‌كه خلافت حضرت صديقده واقعه‌در شهيد اولانلردن بولنمق اوزره ذكر ايتمشدر. (عدىّ بن نضله) [*] حضرتلرينى ايسه حبشه‌يه هجرت ايدوب اوراده مرحوم اوله‌رق اسلامده اسلام ايله اك اوّل موروث اولان ذات، مشار اليه اولمق اوزره ذكر ايتمش واوغلى نعمانك اكا وارث اولديغنى سويله‌مشدر. (نعمان بن عدىّ) حضرتلرينى دخى پدريله برابر حبشستانه كيدوب پدرى اوراده ارتحال دار آخرت ايتمكله بو اكا وارث اولمشدر. اسلامده ايلك وارث بودر ديو ذكر ايلمشدر. بو حالده صحت، سيوطينك افاده‌سنده قالور.

٢ (مسئله) نصل اولوركه بر صحيح بر مريضه «بكا مال وصيت ايت» ديدكده مريض اكا جوابا «بن نه وصيت ايده‌يم! سنك ايكى خاله‌ك (يعنى عمه‌ك) وايكى تيزه‌ك وايكى بيوك والده‌ك وايكى همشيره‌ك وايكى زوجه‌ك بكا وارثه‌درلر» ديمش اولسون؟ (جواب) : او شويله اولوركه صحيح اولان يعنى خسته اولميان كيمسه او خسته‌نك ايكى بيوك والده‌سنى تزوج ايتمش بولنوركه برى اناسنك اناسى و ديكرى باباسنك اناسيدر. خسته دخى او صحيحك ايكى بيوك والده‌سنى يعنى اناسنك اناسيله باباسنك اناسنى آلمش اولور. صحيحك ايكى بيوك والده‌سى اولوبده

[*] ابن اثير بو اسمك بنيۀ تصغير ايله‌ده روايت اولنديغنى سويله‌مشدر: نضيلة.

مريضك تحت تزوجنده بولنان ايكي خاتوندن هر بري او مريضك صلبندن ايكيشر قيز طوغرمش اولور . ايمدي صحيحك انا اناسى اولان بيوك والده سندن تولد ايدن ايكى قيز انك تيزه لرى وبابا اناسى اولان بيوك والده سندن تولد ايدن ايكى قيز انك خاله لرى (عمه لرى) اولور . مريضك پدرى دخى صحيحك والده سنى تزوج ايتمش اولوب اوده اندن ايكى قيز طوغرمش اولمغله او قيزلر دخى صحيحك انا برهمشيره لرى و مريضك بابا برهمشيره لرى اولور . ايمدى او مريض وفات ايتدكده ايكى زوجه سنه سكزده بر دوشر كه او قادينلر صحيحك ايكى جده سيدر . درت قيزينه ايكى ثلث اصابت ايدركه او درت قيزك ايكيسى صحيحك خاله سى وايكيسى تيزه سيدر . ايكى جده سنه يعنى ايكى بيوك والده سنه آلتيده براصابت ايدركه انلر صحيحك زوجه لريدر . لاب اولان ايكى همشيره سى باقى يى آلوركه آنلر صحيحك لام همشيره لريدر . كمافى الذخائر والاشباه والنظائر [*] .

٣ (مسئله) نصل اولوركه بر آدم وفات ايدوب اوغللرى وقيزلرى مالنى على السويه بينلرنده پاى ايتمش اولدقلرى يعنى اركك اولاد دخى قيز كبى حصه آلوب زياده برشى آلمديغى حالده هيچ برينه بو پايى بوزوب قيزلرك آلديغندن دها پاى ايسته مك حقى اولميه؟ حالبوكه [للذكر مثل حظ الانثيين] نص كريميله اركك اولاد قيز اولادك ايكى پاينى آلمق حقنى حائزدر . (جواب) :

[*] اشباهك فن ألغازى بومسئله ايله ختام بولمشدر .

او شويله اولوركه مرض موتده اولان كيمسه قيزلرينى قايرمق ايچون اوغللرينه وقيزلرينه خطاباً «بنم تركه مى بينكزده على السويه پايلاشك» ديوب كندى حياتنده مالنى آنلره سوياً بولشديرر . هر كس حصه سنى قبض ايتدكدن صكره بو تقسيمى بوزمغه انلرده حق قالماز . زيرا بابالرينك هپسنه بردن تركه مى بينكزده على السويه تقسيم ايدك ديمسى قيزلريچون برمقدار مال وصيت ايتمكدر . اوغللرينك مالى على السويه پايلاشملرى دخى او وصيتى اجازه ديمكدر . بناء عليه وصيت نافذ اولمش وبعده انى نقضه محل قالمامشدر اه ذخائر عن النهاية . عازياً الى فوائد صدر الاسلام طاهر بن محمود .

كتاب الوصايانك برنجى مسئله سنك ايلك هامشنده «موصينك حياتنده ورثه نك اجازه لرينه اعتبار يوقدر انك وفاتندن صكره رجوع ايده بيلورلر» ديو شرح ملتقادن نقل اولنان شى بوكا مخالفدر . فليحرر .

٤ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم وفات ايدوب وارث اوله رق لابوين بر برادر وبر زوجه براقديغى وزوجه سنك برده برادرى بولنديغى حالده زوجه تركه دن حقنى آلدقدن صكره باقى يى زوجه نك برادرى آلمش اولسون ده ميتك شقيقنه يعنى انا وبابا براركك قرنداشنه برشى دوشمسون؟ (جواب): اوشويله اولوركه بركيمسه كندى اوغلنه قاين والده سنى تزوج ايدوب اوغلنك آندن براوغلى اولور . بعده كندى اوغلى وفات ايدر .

آندن حاصل اولان اركك چوجق او كيمسه‌نك قاینی یعنی زوجه‌سنك لام برادری اولور. بعده او كيمسه وفات ایتدكده میراثی زوجه‌سیله آنك برادرینه عائد اولوركه آنك برادری كندینك اوغلنك اوغلیدر . حفید ایسه میراثده برادره مقدمدر . اوغلنك اوغلی موجود اولان بر آدمك میراثنه برادری داخل اوله‌ماز . كمافی الذخائر [١] .

٥ (مسئله) : او هانكی پدردركه كندندن بشقه وارث اولمدیغی حالده اوغلندن انجق نصف یه‌بیله ؟ (جواب) : او شول كیمسه‌دركه بشقه بریسیله بر متوفاة قادین حقنده منكوحه‌مدر دیو دعوی و اثبات مدعی ایدرك ایكیسی بردن حكم قازانمشدر. اوقادینك ولد صدریسی اولان اوغلان آنلرك ایكیسنك‌ده اوغللری دیمك اولمغله آنلر او چوجقدن بر بابا میراثی ییرلر . بناءً علیه پدرك بری آندن آنجق نصف حصه آلور اه من الذخائر عن الخانیة [٢] .

٦ (مسئله) : او هانكی زوجدركه زوجه‌نك كندی ولدی اولمدیغی جهتله نصف آلمق لازمكلور ایكن ربع آلمش اولسون وزوجه‌نك ولدی بولنمق صورتنده زوجك ربع آلمسی لازم كلور ایكن ثمن آلمسیله حكم اولنسون؟ (جواب) : بوندن اولكی

[١] بومسئله‌یی حریری مرحوم دخی مقاماتك (فرضیه) تسمیه ایتمش اولدیغی اون بشنجی مقامه‌سنده نظماً بیان ایتمشدر.

[٢] بومسئله كتاب النكاحك اون ایكنجی مسئله‌سی اولمق اوزره یچمشدر. كتاب اللقیطه‌ده‌كی مسئله‌نك هامشنده دخی مذكوردر.

مسئله‌ده مذكور اولان قادینك زوجیدركه ایكی زوج آنجق برزوجك میراثنه مالكدر . بو حسابجه هر برینه نصف فرض اصابت ایدر. ربع ایسه نصفك نصفی اولدیغی كبی ثمن دخی ربعك نصفیدر. كمافی الذخائر.

٧ (مسئله) : او هانكی كیمسه‌دركه پدری وفات ایتمش وكندندن بشقه وارثی قالمامش اولدیغی و بابا اوغل ایكیسی‌ده حر ومسلم ودار اسلامده مقیم اولوب بری دیكرینی قاتل دخی اولمدیغی [١] حالده اكا وارث اولمیه ؟ (جواب) : او شول كیمسه دركه پدری آنی وقتیله بر اهل ذمت ایله بالاشتراك استیجار ایتمش اولدقلری سوت آنایه امزیروب غیرمسلم اولان عمه ارقداشیله متمیز اوله‌میه‌رق بیومشدر . ترجیحاً للاسلام آنلرك ایكیسی دخی مسلم عد اولنور. انجق مال ، شك ایله استحقاق اولنه‌مدیغندن آنلر پدرلرینه وارث اوله‌مازلر . كمافی الذخائر [٢] .

[١] معلومدركه رق وقتل واختلاف دین واختلاف دار مانع ارثدر. «شیئی وقتندن اول استعجال ایدن محرومیتله معاتب اولور» فحواسنجه مورثنی تسبباً دن ماعدا هانكی صورتله ایسه قتل ایدن آدم انك میراثندن محرومدر.

[٢] كتاب السیرك ایكنجی مسئله‌سنه باق. بونی ابن الشحنه كتاب الفرائضك اواخرنده صورت اخری ایله تكرار ایتمشدر. اوراده «ولا یرثان من ابویهما شیئاً» قولندن صكره شونی زیاده ایلمشدر: لان الكفر والاسلام اذا اجتمعا كانت الغلبة للاسلام لكن لا یورث بالشك والاحتمال.

مكركه بينلرنده اوزلاشمش اولسونلر . او حالده وارث اوله‌بيلورلر. زيرا حق آنلرى تجاوز ايتمز. قال: وبه يفتى.

٨ (مسئله) : نصل اولوركه برخاتون آلتيوز دينار براغوب كيتمش اولان برادرندن يالكز بر دينار ميراث يمش اولسون؟ مع هذاكه همشيره قيز اولاد كبى دخى [*] ميراث آله‌بيلور .
(جواب) : او شويله اولوركه بر آدم وفات ايدوب بر زوجه وبروالده وايكى قيز واون ايكى برادر وبر همشيره ترك ايتمش بولنور. زوجه‌يه ثمن دوشر. آلتيوزك ثمنى (سكزده‌برى)ايسه يتمش بشدر. والده‌يه‌سدس دوشر. آلتيوزك سدسى (آلتيده برى) ايسه يوزدر. ايكى قيزه ثلثان دوشر . آلتيوزك اوچده ايكيسى ايسه درتيوزدر. باقى يكرمى بش دينارك يكرمى دردى اون ايكى برادركدر. برى دخى برهمشيره‌نكدر.

٦٠٠
ثمن | ٧٥
٥٢٥
سدس | ١٠٠
٤٢٥
ثلثان | ٤٠٠
٢٥
| ٢٤
١

[*] والاخوات لاب وام كبنات الصلب عند عدمهن فللواحدة النصف وللاثنتين فصاعداً الثلثان ومع الاخ لاب وام للذكرمثل حظ الانثيين. ولهن الباقى مع البنات او مع بنات الابن.

بومسئله امام ابوحنيفه حضرتلرى عصرنده وقوعه كلمشدركه برخاتون امام مشاراليهه كلوب: بنم برادرم وفات ايدرك آلتيوز دينار ترك ايتمش اولديغى حالده بكا يالكز بر دينار ميراث ويرديلر. ديو بيان حال ايتدكده امام ابوحنيفه حضرتلرى: فريضه‌كزى كيم تقسيم ايتدى؟ ديو سؤال ايله خاتوندن «داود طائى» جوابنى الدقدن صكره: «طوغرى تقسيم ايتمش، سنك حقك اودر. برادرك برزوجه وبرام وايكى بنت واون ايكى اخ ايله سنى ترك ايتمديمى؟ زوجه‌نك حقى ثمن وامك حقى سدس‌در» الخ ديو بروجه بالا مسئله‌يى بالبداهه تصوير وفريضه‌يى تقسيم بيورمشدر. رحمه الله تعالى.

ابن الشحنه‌ديركه بومسئله حضرت عليدن وشريحدن وعبدالله ابن مروان‌دن ومأموندن دخى محكيدر.

٩ (مسئله): نصل اولوركه برقادين قوجه‌سندن نصف ميراثه نائل اوله‌بيلسون؟ زوجه‌نك ايسه حقى زوجك ولدى اولمديغنه كوره ربع واولديغنه كوره ثمندر. (جواب) : او شويله اولوركه بركيمسه وفات ايدوب براوغل وبرقيز وبركوله ترك ايتمش بولنور. كوله‌يى ايكى قرنداش آزاد ايدرك قيز اكا وارمش اولور. زوج اولان عبد معتق بلاولد وفات ايتدكده زوجه‌سى اولان خانم اندن بحسب الزوجيه بر ربع اله‌رق باقى اوچ ربعى بحسب الولاء ايكيلى برلى اولمق اوزره برادريله اقتسام ايدر. بوحسابجه

حصه‌سنه بر ربع دها اصابت ایدرك مزبوره بر نصفه دسترس اولمش اولورکه ایکی ربع بر نصفدر .

١٠ (مسئله) : درت اوغلی اولان بر مریض : «بن اولدیکم وقت برنجی اوغلمه بر دینار ایله باقینك خمسی یعنی بشده برینی وایکنجی اوغلمه ایکی دینار ایله باقینك خمسنی واوچنجی اوغلمه اوچ دینار ایله باقینك خمسنی ودردنجی اوغلمه تمام باقی‌یی ویرك» دیمش اولسون ده هپسنه میراثدن حصهٔ شرعیه‌سی اصابت ایتمش بولنسون . بونصل اولور ؟ (جواب) : او شویله اولورکه ترکه اون آلتی دینار اولوب ایلك اوغلنه بر دینار ایله باقی اون بشك خمسی که اوچدر اعطا اولندقده مجموع، درت ایدر واون ایکی دینار قالور . ایکنجی اوغلنه اون ایکیدن ایکی ویرلمکله برابر باقی اونك خمسی اولان ایکی دخی اعطا ایدلدکده مجموع، درت اولور وسکز دینار قالور. اوچنجی اوغلنه سکزدن اوچ ایله برابر باقی بشك خمسی اولان بر دخی اعطا اولندقده مجموع، ینه درت اولور و درت دینار قالور . او ده دردنجی اوغلنه ویریلورکه هر بری سویةً وارث اولمش اولور .

١١ (مسئله) : بش اوغلی اولان بر مریض مرض موتنده میراثنی بر نهج شرع انلره تقسیم ایتمك ایسته‌یه‌رك : «بن اولدیکم وقت برنجی اوغلمه بر دینار ایله باقینك سدسنی یعنی آلتیده برینی وایکنجی اوغلمه ایکی دینار ایله باقینك سدسنی واوچنجی اوغلمه اوچ دینار ایله باقینك سدسنی ودردنجی اوغلمه درت دینار ایله

باقینك سدسنی وبشنجی اوغلمه تمام باقی‌یی اعطا ایدك» دیمش اولسون ده هپسنه حقّ ارثی اصابت ایتمش بولنسون. بونصل اولور ؟ (جواب) : ترکه یکرمی بش دیناردر . بش اولاده بشر دینار دوشر .

برنجی‌یه بر دینار ایله باقی یکرمی دردك سدسی که درتدر اعطا اولندقده مجموعی بش دینار ایدر ویکرمی دینار قالور . ایکنجی‌یه ایکی دینار ایله باقی اون سکزك سدسی که اوچدر اعطا اولندقده مجموع، بش اولور و اون بش دینار قالور . اوچنجی‌یه اوچ دینار ایله باقی اون ایکینك سدسی که ایکیدر اعطا اولندقده مجموع، بش اولوب اون دینار قالور. دردنجی‌یه درت دینار ایله باقی آلتینك سدسی که بردر اعطا اولندقده مجموع، ینه بش اولوب بش دینار قالور. اوده بشنجی ولده اعطا اولنمغله هپسی علی السویه حقنه دسترس اولمش اولور.

١٢ (مسئله) : نصل اولورکه غیر مسلم بر آدمك ایکیسی مسلم وایکیسی غیر مسلم درت اوغلی اولدیغی وجملةً داراسلامده بولندقلری حالده هیچ بری پدرینه وارث اوله‌میه؟ (جواب) : اوشویله اولورکه او آدم وفات ایتدکده مسلم بولنان ایکی اوغلی آنك غیر مسلم اوله‌رق وفات ایتمش اولدیغنه شهادت ایدوب غیر مسلم بولنان ایکی اوغلی دخی آنك اسلام اوزره وفات ایتدیکنه شهادت ایلمشلردر. بوبابده غیر مسلم اولان اوغللرینك شهادتلری مقبوله‌در. هرایکی طرف پدرلرینك کندی دینلرینه

مخالف بردين اوزره وفات ايتديكنه شهادت ايلمش اولدقلری
جهتله هيچ بری وارث اولهماز اه ذخائر عن العدة .

بو حكم كتاب الشهادهنك بشنجی مسئلهسنده كچمشدر .
اختلاف دين موانع ارثدندر [*] .

١٣ (مسئله) : انا وبابا برايكی برادرك بری بر ميتك مالنه
وارث اولوب ديكری وارث اولهمامق نصل اولور؟ (جواب):
ميت آنلردن برينك اوغلی بولنمقله اولور .

١٤ (مسئله) : نصل اولوركه بر آدم وفات ايدرك ترك
ايتديكی عمزادهسی آندن اون بيك دينار ميراث يمش اولوب
اكر ميتك براوغلی بولنمش اولسه ايكی بيك دينارينی او آلمق
لازم كلمش اولسون؟ (جواب) : او شويله اولوركه وفات ايدن
آدمك اوتوز بيك ديناری چيقوب يكرمی سكز قيز ايله
برعموجهزاده وارثی بولنور . انجهنك ثلثانی اولان يكرمی بيكی
قيزلر آلوب باقی برثلثی كه اون بيكدر عموجهزادهنك اولور .
اكر ميتك براوغلی بولنمش اوليدی [للذكر مثل حظ الانثيين]
فحوای عاليسی اوزره اوتوز بيكك ايكی بيكی مستقلاً آنك
ويكرمی سكز بيكی يكرمی سكز قيزك اولور ايدی .

[*] بناءً علی هذا عقيل وطالب ابوطالبه وارث اولمشلردرده حضرت
علی وجعفر وارث اولمامشلردر . كما نقلته لك فی هامش كتاب الوكالة عن صحيح
البخاری .

- فرائضه متعلق مسائل حسابيه ومسائل متفرقه -

١ (مسئله) : نصل اولوركه برقادين بری برارقهسندن اوچ
برادره واروب آنلرك ثلث اموالنه وارثه اولمش اولسون ؟
(جواب) : او شويله اولوركه قادينك علی التعاقب وارمش
اولديغی اوچ برادردن برينك سكز وايكنجينك بر واوچنجينك
اون سكز اولمق اوزره اوچينك يكرمی يدی ديناری
اولور . برنجيلرينك بلاولد وفاتنده زوجه آندن ربع آلوركه
سكز دينارك ربعی ايكی دينار در . باقی آلتی ديناری علی السويه
ايكی برادر آلوركه هر برينه اوچر دينار دوشر . قادينك عدتی
منقضيه اولدقدن صكره آنی ايكنجی برادر تزوج ايدوب
بلاولد وفات ايدر . زوجه آندن دخی ربع آلوركه اوده
بردينار دن عبارتدر . باقی اوچ ديناری اوچنجی برادر آلور .
قادين اوعدتدن دخی قورتيلهرق اوچنجی برادره واروب آنكده
آرقهسنه قالور . او آدمك ايسه ذاتاً اون سكز ديناری اولديغی
حالده ايكی برادرندن اوچر دينار دخی ميراث يهرك يكرمی
درت ديناری اولمش وكنديسی بلاولد وفات ايتمشدر . زوجه
آنك دخی ربعنی آلوركه يكرمی دردك ربعی آلتيدر . برنجی
برادردن ييديكی ايكی دينار ايله ايكنجی برادردن ييديكی
برديناركه جمعاً اوچ دينار در آلتی‌يه ضم اولندقده طقوز ايدركه
اوده يكرمی يدينك ثلثيدر . اشته بو حسابجه اوقادين آنلرك
ثلث اموالنه وارثه اولمشدر .

٢ (مسئله) : نصل اولورکه بر قادين على التعاقب وارمش اولديغى برقاچ قرنداشدن آنلرك نصف اموالنه وارثه اولمش اولسون؟ (جواب) : او شويله اولورکه آنك وارديغى برادرلردن برنجينك سکز وايکنجينك آلتى واوچنجينك اوچ ودردنجينك بر ديناری بولنور . بونلر جمعاً اون سکزدر . برنجى برادر بلاولد وفات ايتدکده زوجه‌نك حقى ربع اولمغله سکز دينارك ايکيسنى او آلوب باقى آلتى‌يى ديکر اوچ برادر آلورکه هربرينه ايکى دينار دوشر. بعد عدة الوفاة آنى ايکنجى برادر تزوج ايدوب آنده آلتى ذاتندن وايکى دخى برادرى ميراثندن اولمق اوزره سکز دينار بولنمغله اودخى وفات ايتدکده زوجه آنك ربعى اولان ايکى ديناری آلوب باقى آلتى دينار ايکى برادره قالورکه هر برى اوچر دينار آلمش اولور . عدتى منقضيه اولدقدن صکره آنى اوچنجى برادر تزوج ايدوب بامر الله تعالى اوده وفات ايدر . ترکه‌سندن اوچى اصلندن وايکيسى برنجى برادرك وديکر اوچى ايکنجى برادرك ميراثندن اولمق اوزره سکز دينار ظهور ايدر. قادين انك دخى ربعى بولنان ايکى ديناری آلير. باقى آلتى‌يى دردنجى برادر اخذ ايدر. اندن صکره اوقادين عدتى قضا ايدرك دردنجى برادره وارر. او دخى امر حق ايله وفات ايدر. انك ذاتندن بر ديناری اولوب برنجى برادردن ايکى وايکنجى برادردن اوچ واوچنجى برادردن آلتى دينار ميراث يمش اولمغله جمعاً اون ايکى دينار ترکه‌سى

ظهور ايدر. قادين ينه ربع اولمق اوزره اندن اوچ دينار ميراث يمکله درت برادرك ميراثندن طقوز دينار آلمش اولورکه اوده اون سکزك نصفيدر.

$$\overset{\text{ا}}{\text{٢}}+\overset{\text{ب}}{\text{٢}}+\overset{\text{ج}}{\text{٢}}+\overset{\text{د}}{\text{٣}}=\text{٩}$$

ابن الشحنه ديرکه برنجينك اون آلتى وايکنجينك اون اوچ واوچنجينك طقوز ودردنجينك اوچ وبشنجينك يدى‌که جمعاً قرق سکز ديناری ظهور ايدن بش برادرك بر بر مخلفه‌سى بولنان قادين دخى بوحساب اوزره انلرك مجموع اموالنك نصفنى ميراث اوله‌رق يمش اولور اه

برنجى	ايکنجى	اوچنجى	دردنجى	بشنجى
١٦	١٣	٩	٣	٧
٤	٣	٣	٣	٣
١٢	١٦	٤	٤	٤
	٤	١٦	٦	٦
	١٢	٤	١٦	١٢
		١٢	٤	٣٢
			١٢	٨
				٢٤

يکرمى درت قرق سکزك نصفيدر.

---

٣ (مسئله): برکيمسه اوچ کون تجارت ايدوب هردفعه‌سنده سرمايه‌سنك مثلنى قازانمش وهرکون بر ليرا تصدق ايده‌رك

اوچنجی کون پاره‌سی قالمامش اولورایسه اوکیمسه‌نك سرمایه‌سی قاچ غروش اولمق لازم کلور ؟ (جواب) : اوچ چاریك لیره اولمق لازم کلور که ایلك کونی بر بچق لیره‌سی حاصل اولوب انك بر لیره‌سنی تصدق ایتدکده یارم لیره‌سی قالور . ایرتسی کون قازاندیغی اوچ چاریك لیره ایله انك جمعندن حاصل اولان بر لیره وبر چاریك لیره‌نك بر لیره‌سنی تصدق ایتمکله ایکنجی کون یالکز برچاریك لیره‌سی قالمش اولور . اوچنجی کون قازاندیغی اوچ چاریك لیره ایله او بر چاریکدن حاصل اولان برلیره‌نك تصدق اولنمسی تقدیرنده کندیسی پاره‌سز قالمش اولور .

٤ (مسئله) : ایکیشر مجیدیه‌یه آرابه وبرر مجیدیه‌یه آت ویارمشر مجیدیه‌یه استر طوتمق اوزره برکیمسه برینه یکرمی مجیدیه اعطا ایتسه او آدم انلری نصل کرالار؟ (جواب) : اون مجیدیه‌یه بش آرابه وبش مجیدیه‌یه بش آت وبش مجیدیه‌یه دخی اون استر کرالار .

٥ (مسئله) : برینك بش و دیکرینك اوچ سمیدی اولان ایکی کشی سمیدلری اکل ایتمك اوزره ایکن اوچنجی برکیمسه کلوب انلره قاتیله‌رق اوچی برلکده سکز سمیدی اکل ایلدکلرندن صکره او اوچنجی کیمسه آنلره سکز اونلق ویره‌رك « بونی بنم یدیکمدن حصه‌کز وجهله ایکیکز اقتسام ایدك » دیمش اولور ایسه او ایکی کشی سکز اونلغی نصل پایلاشملیدر ؟ (جواب) : بونك مثلی زمان حضرت علیده وقوع بوله‌رق بش

رغیفی اولان اوچ رغیفی اولانه رغیفی عددنجه پاره ویرمك ایسته‌مش ایسه‌ده اوچ رغیف صاحبی اکا قانع اولمیوب سکزی بروجه مناصفه اقتسام ایتمك طلبنده بولندیغندن حضور حضرت مرتضاده بالترافع لاحق اوله‌جق حکم وقضایه اظهار روی رضا ایتمکله علی المرتضی حضرتلری اکا: «سن ارقداشکك ویردیکنه راضی اول که سنجه او خیرلیدر . حکماً استحقاقك اوقدر دخی دکلدر .» بیورمشلر ایسه‌ده اوکیمسه حکم شرعی‌یی طلبده مصر اولمغله علی کرم الله وجهه حضرتلری : « سکز رغیف اوچ کشینك مأکولی اولمغله هر رغیفی اوچه بولمه‌مز لازم کلوب اوحالده سکز رغیفدن یکرمی‌درت پارچه پیدا اولور . طقوز پایی سکا واون‌بش پایی ارقداشکه دوشرکه اوچ کره اوچ طقوز واوچ کره بش اون بشدر . یکرمی دردی اوچه بولدیکمزده سکزر اصابت ایدوب بش رغیفی اولانك سکزندن یدیسنی شخص ثالث ویالکز برینی کندیسی اکل ایتمش اولور . سن ایسه حقك اولان طقوز پارچه‌دن حصه‌که اصابت ایدن سکزی اکل ایتدیککده شخص ثالث اندن انجق برپای اکل ایتمش اولمغله یدی‌یی (یدی اونلغی) او اله‌جقدر و بری (بر اونلغی) سن اله‌جقسین » دیو حکم بیورمشلردر .

٦ (مسئله) : اوچ اوغلی اولان بر آدم بیوك اوغلنه اللی اترجه (آغاج قاونی) و اورتانجه اوغلنه اوتوز آغاج قاونی وکوچك اوغلنه اون آغاج قاونی ویروب : « بونلری سز هپ برقیمتده

اولمق اوزره صاتكده بكا هر بر كز كنديسنه ويرديكم مقداردن اون غروش كتورسون » ديمش اولور ايسه نصل صاتملرى لازم كلور؟ (جواب): هر كس حصه‌سنى يديسى بر غروشه اولمق وآرتانك هر برنى اوچه ويرمك اوزره صاتمق لازم كلور . شويله‌كه اللى آغاج قاونى اولان كيمسه يديسى غروشه اولمق اوزره قرق طقوزنى يدى غروشه ويردكدن صكره قالان برى اوچ غروشه صاته‌رق اونى حاصل ايدر . اوتوز آغاج قاونى اولان دخى يديسى غروشه اولمق اوزره يكرمى سكزينى درت غروشه صاتوب قالان ايكى‌يى اوچردن آلتى غروشه صاتمغله اونى اوده حاصل ايدر . اون آغاج قاونى اولان دخى يديسنى بر غروشه ويردكدن صكره قالان اوچنى اوچردن طقوز غروشه صاتمش اولمغله اونى او دخى حاصل ايتمش اولور .

٧ (مسئله) : بر كيمسه پاره توزيع ايدرك برنجى‌يه بر وايكنجى‌يه ايكى واوچنجى‌يه اوچ ودردنجى‌يه درت والحاصل هر ويرديكنه ديكرينك ازيدنى اعطا ايلدكدن صكره پشيمان اولوب ويرديكنى جمله‌سندن اله‌رق بعده انى انلره تقسيم ايتمكله هر برينه يكرمى غروش اصابت ايتمش اولورسه مجموع مبلغ نه اولمق ومقسوم عليهم اولان آدملر قاچ كشى بولنمق لازم كلور؟ (جواب) : مجموع مبلغ يدى‌يوز سكسان وعدد نفوس اوتوز طقوز اولمق لازم كلور. ٧٨٠/٣٩ = ٢٠ ياخود ٣٩ × ٢٠ = ٧٨٠

٨ (مسئله) : بر طاقم كيمسه‌لر بر باغچه‌يه كيروب انجيرلردن

برى بر وايكنجيسى ايكى واوچنجيسى اوچ والحاصل هر برى ديكرندن بر زياده نار قوپارمش وبريره كلوب پايلاشدقلرنده آدم باشنه اون نار اصابت ايتمش اولور ايسه نارك عددى قاچ وناسك عددى قاچ اولمق لازم كلور؟ (جواب): انلر اون‌طقوز كشى ايمشلر ويوز طقسان نار قوپارمشلر .

١٠٠/١٠ = ١٠ ياخود ١٠ × ١٠ = ١٠٠

٩ (مسئله) : بر كيمسه بر محله اقچه وضع ايدوب كيتدكدن صكره بر ديكرى كلوب انك بر مثلنى اورايه وضع ايله برابر اقچه‌دن اون دانه‌سنى المش وبعده بر بشقه‌سى كلوب اورايه موجودك مثلنى براقدقدن صكره اوده اون دانه‌سنى آلمش ودردنجى بر شخص دها كلوب او دخى اويله يابمغله هيچ پاره قالمامش اولورسه اصل اقچه نه‌قدر ايمش ؟ وانلردن هر برى اورايه نه وضع ايلمش اولور ؟ (جواب) : واضع اول اورايه سكز مجيديه ايله اوچ چاريك وضع ايدوب ايكنجيسى دخى انك بر مثلنى اورايه وضع ايتمكله اوراده اون يدى بچق مجيديه حاصل اولمشدر . انك اونى او آلدقدن صكره كيرويه يدى بچق مجيديه قالوب اوچنجيسى اورايه آنك بر مثلنى وضع ايتمكله اون‌بش مجيديه پيدا اولمشدر . انك اونى الندقدن صكره قالان بش مجيديه‌يه شخص رابع بر مثلنى وضع ايله برابر مجموع اولان اونى الدقده پاره قالمامشدر .

١٠ (مسـئله) : او هانكى قادينـدر كه كنديسنك بكر ويا ثيب اولديغى صورلدقده « امام ابو حنيفه حضرتلرينه كوره بكرم . امام ابو يوسف و امام محمد وامام شافعى حضراتنه كوره ثيبم » ديو جواب ويرمش اولسون ؟ (جواب) : بكارتى برعارضه يه [*] مبنى زائل اولمش اولاندركه او قادين عندالامام أبكار كبى تزويج اولنور . انك سكوتى رضاصاييلور . فلانجه نك دوشيزكاننه ديو ايديلان وصيتده او دخى داخل اولور .

١١ (مسئله) : نصـل اولوركه نرەليسين ديو صوريلان بركيمسه « بن امام ابو حنيفه قولنجه بصره ليم . امامين قولنجه كوفه ليم » ديمش اولسون ؟ (جواب) : او شـويله اولوركه اوكيمسـه بصره شهرنده طوغوب كوفه ده يتشمش و توطن ايتمش بولنور . ابو حنيفه حضرتلرى محلّ ولادته وامامين حضرتلرى محلّ نشأته اعتبار ايدرلر .

وصيت ماده سنده و : « اهل بصره نسواندن تزوّج ايتميه جكم . » ديو يمين ايدن كيمسه نك وقوع حنثى خصوصنده جريان ايده جك خلاف بوكا بنا اولنور .

---

[*] وفى الاصل : « بالفجور او بحيضة . » فانظر صنيعى . قالوا فى باب الاولياء من كتاب النكاح : « الزائل بكارتها بوثبة او حيضة او جراحة او تعنيس اوزناً خفىّ بكر حكماً » والمراد بالزنا الخفى مالم تشتهر به بان لم يقم عليها الحد به ولم يصر عادةً لها . لانه لو اشتهر حالها لا يكتفى بسكوتها بلا خلاف . ويحمل على هذا مافى بعض كتب الاصول فى مبحث الجمع بين الحقيقة والمجاز من ان انساناً اذا أوصى لابكار بنى فلان لاتدخل المصابة بالفجور فى حكم الوصية . أى اذا كان فجورها فاشياً .

١٢ (مسـئله) : وضع حمل ايدوبده چوجغى وفات ايدن قادينه زوجى « چوجغى اولومى ؟ يوقسه ديريمى ؟ طوغردك » ديو صوردقده قادين « امام ابو حنيفه حضرتلرينه كوره ديرى وامام مالك حضرتلرينه كوره اولو طوغردم » ديمش اولورسه نصـل اولور ؟ (جواب) : چوجق حين تولدنده بر عضوينى تحريك ايتمش وياخود كوزينى اويناتمش اولورسـه عندالامام بونلر امارۀ حياتدر . او ولد وارث وموروث اوله بيلور . امام مالك حضرتلرينك مذهبنده انك حياتنه اماره انجق كنديسنك آوازيدر . آوازى اولميان مولود ميتك حياتنه بشـقه اماره يوقدر . كافى الذخائر . [*]

١٣ (مسئله) : فلانجه كتابى اوقودكمى ؟ سـؤالنه جوابده « امام محمد قولنجه اوقودم . امام ابو يوسف قولنجه اوقومدم » ديان آدمك سـوزى نه يه مبنيدر ؟ (جواب) : كتابه باقوب دوداقلرينى تحريك ايتميه رك مألنى فهم ايتمش ايسه امام محمد انى قراءت عد ايدر . امام ابو يوسف انى قراءت عد ايتمز .

١٤ (مسئله) : فاسق اولان صالح وصالح عدّ اولنان فاسق كيمدر ؟ (جواب) : صالح فاسق شول كيمسه دركه فسقى مشتهر اولميان بر فاسقك عليهنه شهادت ايتمشدر . اشاعۀ فحشا ايتمسى سـببيله اوكيمسـه فاسق اولوب شهادتى مقبول اولماز اولور .

---

[*] أستعيذ بالله [انى اعيذها بك وذريتها من الشيطان الرجيم] قول كريمنك تفسيريچون جامع الاحكامه مراجعت اولنسون .

فاسق صالح دخی شول کیمسه‌درکه صلاح ظاهری اوزره باقی بولندیغی حالده سراً فسق ایدر. عدالت ظاهره‌سی جهتیله اوکیمسه صالح ومقبول‌الشهاده در اه من الذخائر .

---

١٥ (مسئله) : سکز اوقیه‌لق برقابده‌کی زیتون‌یاغنی دردر اوقیه بولشمك ایستیان ایکی کشیدن برینك اوچ اوقیه‌لق ودیکرینك بش اوقیه‌لق برر قابندن بشقه اولچیلری اولمازایسه انلر انی نصل بولیشورلر ؟ (جواب) : اولا اوچ اوقیه‌لق قاب طولدیریلوب بش اوقیه‌لغه بوشالتیلور . بعده ینه طولدیریلوب اوته‌کی اوچ اوقیه‌نك اوزرینه بش اوقیه‌لغه بوشالتلمغله اوچ اوقیه‌لغك ایچنده بر اوقیه قالمش اولور . بش اوقیه‌لقده حاصل اولان بش اوقیه سکز اوقیه‌لغه اعاده اولندقدن واوچ اوقیه‌لغك ایچنده قالان بر اوقیه دخی بش اوقیه‌لغه دور وافراغ ایدلدکدن صکره سکز اوقیه‌لقدن اوچ اوقیه‌لغه آلنه‌رق بش اوقیه‌لغه بوشالتلدقده ایکی طرفده دردر اوقیه یاغ قالمش اولور اه ذخائر.

١٦ (مسئله) : اوچ اولادی اولان برکیمسه وفاتنده انلره بشی طولو وبشی یارم وبشی بوش اولمق اوزره اون‌بش کوپ ترك ایتمش اولدیغی صورتده کوپلری یرندن اویناتمیه‌رق وایچندن بر قاب ایله آلوب بوشالتمیه‌رق تقسیم ایتمك چاره‌سی نه‌در ؟ (جواب) : شودرکه اوغلنك بری ایکی طولو و ایکی بوش و بر یارم کوپ آلوب دیکر اوغلی دخی اویله‌جه بش کوپ الدقدن صکره قالان بشك بری طولو و بری بوش

و اوچی یارم اولمغله اوده اوچنجی اوغلنك حصهٔ سویه‌سی اولمش اولور اه من الذخائر .

١٧ (مسئله) : یاننده بر قیون وبر قورد و اوت بولنان برآدم بر نهردن کچمکه مجبور اوله‌رق نهرده‌کی قایق یاخود کلك ایسه قایقجیسز اولدیغی حالده کندیله برابر انلردن آنجق برینی آله بیلسه اوآدم قیونی قورد ایله یاخود اوت ایله براقه‌میه‌جغی جهتله نه یاپملیدر ؟ (جواب): اولا قویونی قارشو یاقه‌یه کچیروب براقلی. بعده دونوب اوتی کوتورملی وقیونی آلوب کلملی . اندن صکره قوردی کوتوروب اوتك یاننه قویملی وبعده کلوب قیونی کچورملیدر اه ذخائر.

١٨ (مسئله) : اوچ زوج واوچ زوجه کچه‌جکلری نهرك ایچنده‌کی معبر [*] ایکی کشیدن زیاده‌یی آله‌مدیغی وهیچ بری کندی زوجه‌سنی دیکرینك یاننده یالکز براقمق ایسته‌مدیکی صورتده نه یاپمق لازم کلور ؟ (جواب): اولا بر زوج‌ایله زوجه بینوب کچه‌رك قادین قارشو طرفه براقلدقدن صکره ارکك عودت ایدر . بعده دیکر زوج وزوجه بینوب کچرلر . او دخی زوجه‌سنی اوته یاقه‌یه براقوب عودت ایدر . بعده ایکی زوج برلکده کچوب بریسی زوجه‌سنك یاننده قالور . دیکری زوجه‌سنی آلوب عودت ایدر . آندن صکره ایکی ارکك بینوب

[*] اسم آلت صیغه‌سیله‌منبر وزننده‌درکه واسطهٔ عبور اولان قایق کبی شی مقصوددر. کتبده بونك تعبیر شائعی (مرکب) ایسه‌ده عرفجه بو لفظدن متبادر اولان معنی مخلّ مقصود اولدیغندن ترك اولنمشدر.

بچه‌رك ايكی قادين قالور . بعده قارشـويه بچمش اولان قادين
عودت ايدرك برو ياقه‌يه كلوب او ايكی قادينی قوجه‌لرينك يانته
يوللار . انی ده كندی زوجی وياخود او ايكی قادينـك بری
كلوب آلور اه ذخائر.

---

١٩ (مسئله) : بدويان عربدن بری كوفه مسجدنده امام
ابو حنيفه حضرتلرينك نزدينه دخول ايله « بواو اوبواوين »
يعنی بر واو ايله‌می ؟ يوقسـه ايكی واو ايله‌می ؟ ديدكده امام
مشاراليه حضرتلری « بواوين » يعنی ايكی واو ايله‌در بيورملريله
بدوی : « بارك الله فيك كما بورك فی لا ولا » ديوب كيتمشدر .
اصحاب ابی حنيفه بونلرك نه ديمك اولديغنی كنديسندن سؤال
ايتملريله مشـاراليه حضرتلری « بدوينك سـؤالی تشهدك ابن
مسعود حضرتلرندن مروی اولديغی اوزره ايكی واو ايله‌می ؟
وياخود ابو موسی حضرتلرندن مروی اولديغی اوزره بر واو
ايله‌می اولديغنه دائر ايدی . بن ايكی واو ايله اولديغنی
سويلمملـه [*] حقمده فيض وبركت ايله دعا ايدوب : بارك الله
فيك كما بارك فی شجرة مباركة زيتونة لاشرقية ولاغربية . ديمك
ايستدی » بيورمشدر اه ذخائر.

---

[*] ابن مسعود رضی الله عنه حضرتلرينك تشهدی كه روايتلريله ثابت اولان
تشهد ديمكدر بزم اوقوديغمز التحيات الخ در . ابو موسی وعلی قول ابن عباس
رضی الله عنهم حضرتلرينك تشهدی مذهب امام شافعيده اولانلرك
اوقودقلری تحياندركه شويله‌در: التحيات المباركات الصلوات الطيبات لله،

٢٠ (مسئله) : بركيمسه بچيسنك ايكی ياوری طوغرديغنی
سـويليوب ياوريلرك نه ديری ونه اولو ، نه اركك و نه ديشی ،
نه سـياه ونه بياض اولمديغی حقنده يمين ايتمش اولمسی نصـل
اولور ؟ (جواب) : ياورينك بری اولو و ديكری ديری ، بری
اركك وبری ديشی ، بری بياض وبری سـياه اولمقله اولور .
كما فی الذخائر الاشرفية عن العدة .

---

٢١ (مسئله): ايكی كشی اورتاقلاشـه اون ايكی غروشلق
يه‌جك آلوبده آنلردن يالكز برينك منديلنه قونيله‌رق النده
قالديغی واوته‌كی كلوب برنصفنی يمش اولديغی صورتده نصف
ديكری صاحبنه واصل اولورسه فبها ؛ كه هركس كندی حصه‌سنی
اكل ايتمش اولور . واصـل اولميوبده دوشـوب ضائع اولمق
صورتنده حكم شرعی ندر ؟ (جواب) : ييانك ييديكی ياريسی
كندينك وياريسی اوته‌كينك اولمغله آكل اكا اوچ غروشنی
ويرر . حصهٔ باقيه‌سی ارقداشی نزدنده امانت اولمغله انی تضمين
ايتمز . قاله ابن الشحنة .

---

٢٢ (مسئله) : «مالم اعقل ناسه صدقه‌در» دييان كيمسه‌نك
مالی كيمه ويرلمك لازم كلور ؟ (جواب) : فقها انی زهاده يعنی
دنيايه راغب اولميانلره ويرلمك اوزره افتا ايتمشلردر . «زيرا

سلام عليك ايها النبیّ ورحمة الله وبركاته ، سلام علينا وعلی عباد الله الصالحين ،
أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمداً رسول الله .

كوريليوركه بو تشهدده واو بردر . بزم تشهدده ايسه واو ايكيدر :
وأشهد أن محمداً عبده ورسوله .

عاقل، دنیایه طلاق ویرندر» دیوب شو ابیاتی انشاد ایلمشلردر:

طلق الدنیا ثلاثاً • واطلبن زوجاً سواها
انها زوجة سوء • لاتبالی من اتاها
انت تعطیها مناها • وهی تعطیك قفاها
فاذا نالت مناها • منك ولتك وراها

زدته من شرح الشفاء لعلی القاری من اواخر الباب الثانی من القسم الاول.

ان لله عباداً فطنا • طلقوا الدنیا وخافوا الفتنا
جعلوها لجة واتخذوا • صالح الاعمال فیها سفنا

٢٣ (مسئله): نصل اولورکه کتاب وسنته یعنی آیات واحادیثه ووجوه فقهیه و سائر علومه آشنا وبتون خصال ذمیمه‌دن معرّی وخصال حمیده ایله محلّی اولان بر مؤمن متدیّنی جنایتسز اوله‌رق ذبح ایتمك جائز اولمش اولسون؟ (جواب): حکم وقضایه اهل اولان کیمسه‌یه سلطان ذی شان حضرتلرینك توجیه منصب قضا ایتمسی جائز اولمغله انی بعض احادیث شریفه مضمونجه بیچاقسز بوغازلامش دیمکدر. بونك معناسی بو در. قاله ابن الشحنة.

حضرت ابوهریره حدیثندن اولمق اوزره امام ابوداود تخریج وروایت ایتدیکنه کوره: «من جعل قاضیاً فقد ذبح بغیر سکین» بیورلمشدر. «من ابتلی بالقضاء فکأنما ذبح بغیر سکین» دخی روایتدر.

قضاتدن بری بوبابده ازدراء وامتراء اوزره اوله‌رق بونصل اولور؟ دیو حکم حدیثی استبعاد ایتمش اولمغله برکون بر برچاغروب باشنی تراشیده ایتدیکی صره‌ده چکه‌سی آلتنده‌کی قیللره دخی استره

یورتدیکنده قاضی‌یی آقسرق طوته‌رق استره بوغازلایویرمشدر. کذا فی الکافی اه درر.

قالدیکه حدیث مذکور «جبر اولمدقجه تقلد قضا مکروهدر» دیبانلرك دلیلیدر. نفسندن امین اولان کیمسه‌یه کوره تقلد قضاده کراهت یوقدر. زیرا بحق قضا جناب حقك رضاسنی قصد ایله اولور ایسه محض عبادتدر. بلکه عبادتك‌ده افضلیدر. سیر انبیا وصالحیندر. حدیث شریفده «عدل ساعة خیر من عبادة ستین سنة» بیورلمشدر. ابو هریره حضرتلرینك ذکر اولنان حدیثی قاضیء جاهل یاخود عالم فاسق حقنده در. ویاخود نفسندن رشوته امین اولمدیغی حالده طلب قضا قیدنده بولنمغله اکا میل قورقوسنده بولنان حقنده در. توفیقاً بین الدلائل اه شرنبلالی.

ولیکن هذا آخر ما اورد فی الکتاب. مع الاعتراف بعدم الاستیعاب، لما یمکن جعله من هذا الباب. والله تعالی أعلم بالصواب. وهو الموفق لما یثاب علیه ویستطاب. والیه المرجع والمآب. وصلی الله تعالی علی سید الخلق محمد وعلی آله اولی الالباب وجمیع الاصحاب. وقد فرغ من تحریره ضحوة یوم الجمعة وهو النصف من الشهر الذی ولد فیه سید الانام علیه افضل الصلاة والسلام من شهور سنة ١٣٠٧ وطبع فی الایام المعلومات من سنة ١٣٠٩

تصحيحات

١٦٧ نجی صحيفه‌نك ايلك سطرنده (شـو) لفظی مكرر وطقوزنجی سـطرنده عاقدين كلمه‌سی عاقيدين صورتنده ياكلش و ١٧١ نجی صحيفه‌نك هامشنده افراداً لفظی مصدر ايكن جمع صورتنده واقع اولمشـدر. (١٧٥) نجی صحيفه‌نك بشـنجی سطرنده مودع لفظی مودوع و(١٨٠) نجی صحيفه‌ده‌كی هامشك ايكنجی سطرنده جاريه معناسنه اولان وشفه وزننده اوقنمق لازم‌كلان (امه) لفظی منقوط دوشمشدر. (١٨٢) نجی صحيفه‌نك هامشنده‌كی صوك سطرده علاوه لفظی منصوب منون صورتنده باصلمشدر. (١٩٠) نجی صحيفه‌نك هامشندن يدنجی سطرده واقع ساكن لفظی ساكين اولمش و ٢٠٠ نجی صحيفه‌ده مذكور آلتنجی مسئله‌ده : « برصورتده ايكی ديت كامله و برصورتده بر ديت وحكومت عدل » دينه‌جك يرده ديت اونوديله‌رق « وبرصورتده حكومت عدل » دينلمشدر. (٢١٩) نجی صحيفه‌دن بدأ مذكور اولان ٣ و ٤ و ٥ و ٦ و ٧ و ٨ و ٩ نجی مسائل حسابيه دخی ذخائر اشرفيه‌دن مأخوذ اولديغی حالده منقول عنهك اسمی قونلمامشدر.

يوزالتمش اوچنجی صحيفه‌نك ايكنجی سطرينه عائد اولان شو هامش دخی اونودلوب قالمشدر:

شفيع ـ حق شفعه‌سی اولاندركه (شفعه) اشترا اولنان برمحل هرقاچه النديسه شفيع اولان كيمسه انی اول مقدار ايله تملك ايتمكدن عبارتدر. محلك ملك عقار اولمسی يعنی منقول ووقف اولمامسی شرطدر.